

SVERIGES RIKES LAG

2026

TILLÄGG

INNEHÅLLER FÖRFATTNINGAR FR.O.M.
SFS 2025:966 T.O.M. SFS 2025:1582

EU-FÖRDRAGEN

EU:S STADGA

LAG (1994:1500) MED ANLEDNING AV SVERIGES
ANSLUTNING TILL EUROPEISKA UNIONEN

UTGIVET AV

JOHAN MUNCK

TILLÄGG

I detta Tillägg till 2026 års lagbok ingår författningar och författningsändringar inom lagbokens område vilka har utkommit i Svensk författningssamling (SFS) efter lagbokens tryckning, fr.o.m. nr 2025:966 t.o.m. nr 2025:1582. I årets Tillägg inkluderas även EU-fördragen, EU:s stadga, samt lag (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

I årets Tillägg används samma teknik vid angivande av författningsändringar som i Tillägget till 2025 års lagbok. Det innebär att paragrafens nya lydelse enligt SFS återges, varvid dock stycken och motsvarande text som inte har ändrats anges endast med de första och sista orden. I punktindelade paragrafer har normalt sådana punkter som inte ändrats borttransumerats. Ändringar i författningar som inte återges utan endast anmärks i lagboken anges inte i Tillägget.

I fråga om författningar med ikraftträdandedatum den 15 januari 2026 eller tidigare anges inte tidpunkten för ikraftträdande i Tillägget.

Lag sid. XXIX

Lagen (2003:333) om Lagrådet ändr. g. SFS 2025:1462.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 § ska ha följande lydelse.

3 § Lagrådet består av minst en och högst sex avdelningar.

Lag sid. XXIX

Lagen (2003:333) om Lagrådet ändr. g. SFS 2025:1488.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 § ska ha följande lydelse.

3 § Lagrådet består av minst en och högst fem avdelningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Lag sid. CII

Lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden ändr. g. SFS 2025:988.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 5 kap. 3 § lagen ska ha följande lydelse.

5 kap. 3 § Den som sänder program till allmänheten, tillhandahåller beställ-tv eller tillhandahåller beställradio och har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service ska ombesörja att varje program som sänds eller tillhandahålls spelas in. Denna skyldighet gäller också sådana program som sänds på det sätt som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen. I fråga om överföringar som omfattas av 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen och program som tillhandahålls ur en databas enligt 1 kap. 5 eller 6 § tryckfrihetsförordningen är det, förutom när det gäller beställradio och beställ-tv, tillräckligt att det dokumenteras vilken information som vid varje tidpunkt tillhandahålls.

En inspelning ---- sex månader

3. från uppspelningen, --- 2 d yttrandefrihetsgrundlagen.

Den som --- första stycket.

Skyldigheten enligt --- genom trådnät.

Lag sid. 10

Enl. **Försäkringskassans föreskrifter (2025:1306) om ändring av vissa underhållsbidrag år 2026** föreskrivs att det procenttal med vilket bidragsbelopp ska ändras enligt 4 § första stycket första meningen lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag år 2026 är 0.

Lag sid. 82

Föräldrabalken (1949:381) ändr. g. SFS 2025:1490.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att det ska införas två nya paragrafer, 6 kap. 18 b och 20 c §§, av följande lydelse.

6 kap.

18 b § Bestämmelser om skyldigheten för medlare att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

20 c § De som är verksamma i sådana verksamheter som avses i 1 kap. 1 och 2 §§ skollagen (2010:800) är skyldiga att lämna uppgifter som kan ha betydelse för bedömningen av en fråga om vårdnad, boende eller umgänge på begäran av en socialnämnd som ska lämna upplysningar eller utföra en utredning enligt 19 eller 20 §. Detsamma gäller när uppgifterna begärs av den som socialnämnden har utsett att utföra en utredning enligt 19 §.

Uppgiftsskyldighet enligt första stycket gäller inte skolläkare, skolsköterskor, psykologer eller kuratorer inom elevhälsan.

Denna lag träder i kraft den 15 januari 2026.

*Lag sid. 113***Föräldrabalken (1949:381)** ändr. g. SFS 2025:1289.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 20 kap. 10 a § ska upphöra att gälla,
dels att 20 kap. 9 a § ska ha följande lydelse.

20 kap. 9 a § I ett ärende hos socialnämnden provas frågor om offentligt biträde enligt 9 § av den domstol som är behörig att pröva frågan om överflyttning av vårdnaden. Vid domstolens handläggning tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

*Lag sid. 150***Lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden** ändr g. SFS 2025:1279.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 kap. 6 § ska upphöra att gälla vid utgången av 2025.

*Lag sid. 241***Jordabalken (1970:994)** ändr. g. SFS 2025:1262.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 12 kap. 55 c § ska ha följande lydelse.

12 kap. 55 c § Vid prövning av hyran ska hyra för lägenheten som har bestämts i en förhandlingsöverenskommelse enligt 19 a eller 19 b § hyresförhandlingslagen (1978:304) anses som skälig.

Första stycket – – – 20 § hyresförhandlingslagen.

En hyra som avses i första stycket får ändras med ett belopp som motsvarar den allmänna hyresutvecklingen på orten sedan överenskommelsen träffades eller, om det finns särskilda skäl för det, med ett annat belopp.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. De nya bestämmelserna gäller även för hyresavtal och förhandlingsöverenskommelser som ingåtts före ikraftträdandet. En förhandlingsöverenskommelse som träffats enligt 12 kap. 55 c § i den äldre lydelsen ska då anses som en överenskommelse enligt 19 a § hyresförhandlingslagen (1978:304).

3. Äldre bestämmelser gäller för tvister om hyran som har inletts hos hyresnämnden före ikraftträdandet.

*Lag sid. 250***Hyresförhandlingslagen (1978:304)** ändr. g. SFS 2025:1264.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 21, 22 och 23 a §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 19 a och 19 b §§, av följande lydelse.

19 a § Parterna får i en förhandlingsöverenskommelse bestämma en hyra som enligt 12 kap. 55 c § jordabalken ska anses som skälig under högst femton år sedan den första bostadshyresgästen tillträdde lägenheten, om

1. den organisation av hyresgäster som är part i överenskommelsen var etablerad på orten när överenskommelsen ingicks,
2. det av överenskommelsen framgår att hyran bestämts enligt denna paragraf, och
3. överenskommelsen omfattar samtliga bostadslägenheter i huset och har träffats innan det har ingåtts hyresavtal för någon av lägenheterna.

Vid ombyggnad av en del av ett hus eller tillbyggnad av ett hus ska det som sägs i första stycket 3 om samtliga bostadslägenheter i stället avse samtliga bostadslägenheter som har bildats av utrymmen som omedelbart före ändringen inte till någon del användes som bostadslägenhet.

19 b § Parterna får ändra hyran i en förhandlingsöverenskommelse enligt 19 a §

1. med ett belopp som motsvarar den allmänna hyresutvecklingen på orten sedan överenskommelsen träffades eller, om det finns särskilda skäl för det, med ett annat belopp,
2. med ett skäligt tillägg eller avdrag på grund av ett tillval eller frånval som hyresgästen efterfrågat, eller
3. med ett belopp som är skäligt med hänsyn till ett väsentligt intresse.

21 § I en förhandlingsöverenskommelse om hyra ska samma hyra bestämmas för sådana lägenheter som är lika stora och som omfattas av samma förhandlingsordning, om det inte med hänsyn till vad som är känt om lägenheternas beskaffenhet och övriga omständigheter kan anses vara skillnad mellan dem i fråga om bruksvärdet. Detta gäller dock inte om hyran bestäms enligt 19 a eller 19 b § och inte heller i den del hyran bestäms enligt 12 kap. 55 d § jordabalken.

Första stycket – – – självförvaltningens omfattning.

22 § Om en förhandlingsöverenskommelse har träffats om hyran eller något annat hyresvillkor för en hyresgäst, har hyresgästen rätt att hos hyresnämnden ansöka om ändring av överenskommelsen i den del den avser honom eller henne. För att ansökan ska kunna prövas ska den ha kommit in till hyresnämnden inom tre månader från den dag då hyresgästen fick underrättelse om det nya villkoret eller, i fråga om hyra, tre månader från den dag då villkoret började tillämpas mot honom eller henne.

Vid prövning av hyresvillkor enligt första stycket ska 12 kap. 55 § jordabalken tillämpas med den avvikelse som kan följa av 21 §. Om förhandlingsöverenskommelsen har träffats enligt 19 b § ska i stället den paragrafen tillämpas vid prövningen. Skäligheten av belopp som avses i 20 § får provas även utan samband med prövning av hyran i övrigt.

Ett beslut om ändring av hyresvillkor gäller i stället för förhandlingsöverenskommelsen i den delen. Om beslutet avser hyra, ska hyresnämnden besluta att hyresvärden ska betala tillbaka det som hyresvärden har tagit emot för mycket och ränta på beloppet. Räntan ska beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden från dagen för beloppets mottagande till dess att beslutet har fått laga kraft och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

Denna paragraf gäller inte i fråga om en överenskommelse som har träffats efter förhandling enligt 5 § tredje styck

23 a § Hyresnämnden ska på ansökan av en part utse en särskild skiljeman, om parterna har avtalat om att en sådan skiljeman får pröva en tvist om

1. ändring av hyran med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen på orten,
2. hyrans storlek i en förhandlingsöverenskommelse som avses i 19 a §, eller

3. ändring av hyran enligt 19 b § 1.
En ansökan --- på motparten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. De nya bestämmelserna gäller även för hyresavtal och förhandlingsöverenskommelser som ingåtts före ikraftträdandet. En förhandlingsöverenskommelse som träffats enligt 12 kap. 55 c § första stycket jordabalken i dess lydelse före den 1 januari 2026 ska då anses som en överenskommelse enligt 19 a §.

Lag sid. 259

Lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder ändr. g. SFS 2025:1263.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 15 c § ska ha följande lydelse.

15 c § Ett ärende om att utse en skiljeman enligt 23 a § första stycket 1 eller 3 hyresförhandlingslagen (1978:304) ska handläggas särskilt skyndsamt.

Om parterna begär det ska hyresnämnden innan en skiljeman utses enligt 23 a § hyresförhandlingslagen medla i hyrestvisten mellan dem. Hyresnämnden ska i så fall kalla parterna till ett medlingssammanträde, om det inte är behövligt.

Lag sid. 345

F (2000:308) om fastighetsregister ändr. g. SFS 2025:1110.

Regeringen föreskriver att 70 § ska ha följande lydelse.

70 § Som tilläggsinformation --- byggnadsdelen får

-
2. Myndigheten för civilt försvar redovisa uppgifter om att skyddsrum finns i en byggnad, samt
 3. Riksantikvarieämbetet redovisa --- kulturhistoriska inventeringar.

Lag sid. 380, 382 f, 385, 387, 389, 395, 399, 400, 401, 402, 410, 411, 412 f, 413, 415, 417, 419 f, 420, 421, 422, 423, 425, 426

Plan- och bygglagen (2010:900) ändr. g. SFS 2025:974.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 9 kap., 11 kap. 6 § och 16 kap. 7 och 7 a §§ ska upphöra att gälla,

dels att punkt 12 och 13 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 10 kap. 25 a § och 16 kap. 7 § ska utgå,

dels att nuvarande 10 kap. 2 a och 25 a §§ ska betecknas 10 kap. 2 c och 23 a §§,

dels att 1 kap. 3 och 4 §§, 2 kap. 9 §, 3 kap. 5 §, 4 kap. 2, 3, 15, 16 och 42 §§, 6 kap. 13 §, 8 kap. 3, 9, 11, 13 och 18 §§, 10 kap. 2, 3, 6, 14, 18, 23, den nya 23 a, 24, 27 och 34 §§, 11 kap. 20 och 34 a §§, 12 kap. 8–9 §§, 13 kap. 2, 5, 7, 14 och 16 §§, 14 kap. 6, 7, 11 och 14 §§ och 16 kap. 2, 8, 9, 10 a, 13 a och 13 b §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 10 kap. 2 a § ska sättas närmast före 10 kap. 2 c §,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 9 kap., och tio nya paragrafer, 4 kap. 42 a §, 10 kap. 2 a, 2 b, 6 a, 23 b, 23 c, 24 a, 38 och 39 §§ och 16 kap. 8 a §, av följande lydelse.

1 kap.

3 § Lagen --- om

9. lov och förhandsbesked (9 kap.),

16. --- (16 kap.).

4 § I denna --- avses med

byggprodukt: en --- ett byggnadsverk

ekonomibyggnad: en byggnad som behövs för jordbruket, skogsbruket, vattenbruket, fisket eller renskötseln,

exploateringsavtal: avtal --- statlig transportinfrastruktur,

fasadändring: en ändring av en byggnad som innebär att byggnaden byter kulör, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial eller att byggnadens yttre karaktärsdrag påverkas på annat sätt,

genomförandetiden: den --- 4 kap. 21–25 §§,

komplementbostadshus: en fristående byggnad som kompletterar ett en- eller tvåbostadshus och är inredd med en självständig bostad,

komplementbyggnad: en fristående byggnad som kompletterar en byggnad och inte är inredd med en självständig bostad,

ändring av --- kulturhistoriska värde.

2 kap. 9 § Planläggning av mark och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk enligt denna lag får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

3 kap. 5 § Av översiktsplanen --- följande framgå:

4. sådana särskilt värdefulla byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden som avses i 8 kap. 13 § samt kommunens syn på vilka hänsyn som krävs för att tillvarata de särskilda värdena,

5. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra,

6. om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen, och

7. sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse.
Om länsstyrelsen --- i planen.

4 kap.

2 § Kommunen ska --- utformning för

3. en åtgärd som omfattas av krav på bygglov,
a) om åtgärden --- att anlägga
- ett ---

- en --- och

b) om åtgärden --- betydande miljöpåverkan,

4. ett nytt byggnadsverk som inte är ett vindkraftverk, om byggnadsverket omfattas av krav på bygglov, eller är en annan byggnad än en sådan som avses i 9 kap. 4 eller 5 §, och

a) byggnadsverket eller --- bebyggande, eller

b) byggnadsverket placeras --- kemikalieolyckor, och

5. en åtgärd som omfattas av krav på bygglov vid nyetablering av en verksamhet som omfattas av lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Första stycket --- betydande miljöpåverkan.

Trots första --- eller förhandsbesked.

3 § Kommunen ska --- vindkraftverk, om

1. vindkraftverket omfattas av krav på bygglov,

3. kraftverket inte kan prövas i samband med prövning av ansökan om bygglov eller förhandsbesked.

15 § Inom eller i anslutning till sådana riksintresseområden för totalförsvarets anläggningar som avses i 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken, får kommunen i en detaljplan bestämma att det krävs bygglov för att

1. byta kulör, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial, eller

2. på ett en- eller tvåbostadshus göra en liten tillbyggnad i form av balkong, burspråk eller uppstickande byggnadsdel.

Reglering enligt första stycket får endast avse krav på bygglov som behövs för att pröva åtgärdernas inverkan på riksintresset.

16 § I en --- får kommunen

4. bestämma att byggnadsverk som omfattas av förbudet mot förvanskning enligt 8 kap. 13 § inte får rivas, och

5. i fråga --- sådana krav.

42 § Med områdesbestämmelser --- endast reglera

3. största tillåtna byggnads- eller bruksarean för fritidshus och storleken på tomter för sådana hus, och

4. placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter och i samband med det bestämma

a) om vegetation och markytans utformning och höjdläge inom ett område som är avsett för bebyggelse eller i närheten av en befintlig eller planerad anläggning för totalförsvaret, statlig flygplats, annan flygplats för allmänt bruk, kärnreaktor, annan kärnenergianläggning eller annan anläggning som kräver ett skydds- eller säkerhetsområde,

c) i frågor --- och 5.

I samband med en reglering enligt första stycket 2 eller 4 får kommunen även reglera skydd för sådana särskilt värdefulla byggnadsverk, tomter och bebyggelseområden som avses i 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 13 § samt för sådan mark för gemensam användning som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

42 a § Inom eller i anslutning till sådana riksintresseområden för totalförsvarets anläggningar som avses i 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken, får kommunen, utöver det som anges i 42 §, med områdesbestämmelser reglera att det krävs bygglov för

1. ekonomibyggnader,

2. fasadändringar,

3. små tillbyggnader av en- eller tvåbostadshus och tillhörande komplementbyggnader utanför sammanhållen bebyggelse, och

4. uppförande av komplementbyggnader, murar eller plank i omedelbar närhet av en- eller tvåbostadshus utanför sammanhållen bebyggelse.

Reglering enligt första stycket får endast avse krav på bygglov som behövs för att pröva åtgärdernas inverkan på riksintresset.

6 kap. 13 § Kommunen får --- användas för

2. annat än --- säkerställd ändä.

Kommunens rätt enligt första stycket 2 upphör att gälla om kommunen ger bygglov enligt 9 kap. 65 § första stycket och huvudmannen inte är ett offentligt organ.

Bestämmelser om --- i 14 kap.

8 kap.

3 § I den omfattning som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 § ska det som enligt 1 och 2 §§ gäller för en byggnad också gälla för en annan anläggning än en byggnad.

9 § En obebyggd tomt som ska bebyggas med en byggnad ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att

6. risken --- begränsas.

Om tomten ska bebyggas med en byggnad som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek

och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.

11 § I fråga om att på en bebyggd tomt vidta sådana ändringar av en byggnad som omfattas av krav på lov enligt denna lag eller åtgärder som omfattas av krav på anmälan enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 8 § ska 9 § tillämpas i den utsträckning som är skäligen med hänsyn till kostnaderna för arbetet och tomtens särskilda egenskaper.

13 § En byggnad — — — inte förvanskas.

Första stycket — — — också på

1. en annan anläggning än en byggnad, om anläggningen omfattas av krav på bygglov,

4. — — —

18 § Det som gäller i fråga om ändring och flyttning av en byggnad enligt 17 § ska tillämpas också på ändring och flyttning av en annan anläggning än en byggnad, om anläggningen omfattas av krav på bygglov.

9 kap. Lov och förhandsbesked

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. bygglov för byggnader (3–18 §§),
2. bygglov för andra anläggningar än byggnader (19–33 §§),
3. bygglov nära gräns eller järnväg (34 och 35 §§),
4. bygglov i områden till skydd för totalförsvarets behov (36 §),
5. bygglov för särskilt värdefulla byggnadsverk och i särskilt värdefulla områden (37 och 38 §§),
6. tidsbegränsat bygglov och bygglov för ändamål av säsongskaraktär (39 och 40 §§),
7. förhandsbesked (41 och 42 §§),
8. rivningslov och marklov (43–50 §§),
9. åtgärder för totalförsvaret (51 §),
10. lov för åtgärder som inte omfattas av krav på lov (52–54 §§),
11. anmälningsplikt (55 §),
12. förutsättningar och villkor för lov och förhandsbesked (56–84 §§),
13. handläggningen av ärenden om lov och förhandsbesked (85–113 §§), och
14. när lov börjar gälla och giltighetstiden för lov (114 och 115 §§).

2 § En åtgärd kräver lov om det följer av bestämmelserna i detta kapitel.

Ytterligare bestämmelser om att det krävs bygglov kan finnas i en detaljplan eller i områdesbestämmelser.

Bygglov för nybyggnad

3 § Det krävs bygglov för nybyggnad.

4 § Trots 3 § krävs det inte bygglov för nybyggnad av en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus i ett område som omfattas av en detaljplan, om komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset

1. får en byggnadsarea som är högst 30,0 kvadratmeter,
2. får en byggnadsarea som är mindre än byggnadsarean för den byggnad som komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset ska komplettera,
3. får en taknockshöjd som är högst 4,0 meter,
4. placeras inom tomten, och
5. tillsammans med övriga komplementbyggnader och komplementbostadshus på tomten får en sammanlagd byggnadsarea som är högst 45,0 kvadratmeter.

Vid beräkning av den sammanlagda byggnadsarean ska ingå komplementbyggnader och komplementbostadshus som inte omfattas av krav på bygglov enligt denna lag eller har undantagits från krav på lov enligt äldre bestämmelser.

5 § Trots 3 § krävs det inte bygglov för nybyggnad av en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus i ett område som inte omfattas av en detaljplan, om komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset

1. får en byggnadsarea som är högst 50,0 kvadratmeter,
2. får en byggnadsarea som är mindre än byggnadsarean för den byggnad som komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset ska komplettera,
3. får en taknockshöjd som är högst 4,5 meter,
4. placeras inom tomten, och
5. tillsammans med övriga komplementbyggnader och komplementbostadshus på tomten får en sammanlagd byggnadsarea som är högst 65,0 kvadratmeter.

Vid beräkning av den sammanlagda byggnadsarean ska ingå komplementbyggnader och komplementbostadshus som inte omfattas av krav på bygglov enligt denna lag eller har undantagits från krav på lov enligt äldre bestämmelser.

6 § Trots 3 § krävs det inte bygglov för en ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

7 § Trots 3 § krävs det inte bygglov om byggnaden ska användas för kollektivtrafiken eller placeras inom en allmän plats där kommunen är markägare och byggnaden får en byggnadsarea som är högst 15,0 kvadratmeter och en taknockshöjd som är högst 3,0 meter.

8 § Även om bygglov inte krävs enligt 4–7 §§ kan bygglov krävas enligt någon av 34–37 §.

Bygglov för tillbyggnad

9 § Det krävs bygglov för tillbyggnad.

10 § Trots 9 § krävs det inte bygglov för en tillbyggnad av en byggnad som inte är en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus, om tillbyggnaden

1. får en bruttoarea eller öppenarea eller en kombination av dessa som är högst 30,0 kvadratmeter,
2. inte överstiger byggnadens taknock, och

3. tillsammans med andra genomförda tillbyggnader på byggnaden får en bruttoarea eller öppenarea eller en kombination av dessa som är högst 30,0 kvadratmeter.

Vid beräkning av area enligt första stycket 3 ska tillbyggnadens area läggas ihop med andra genomförda tillbyggnader på byggnaden som inte omfattas av krav på bygglov enligt denna lag eller har undantagits från krav på bygglov enligt äldre bestämmelser.

11 § Trots 9 § krävs det inte bygglov för tillbyggnad av en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus i ett område som omfattas av en detaljplan, om tillbyggnaden innebär att komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset

1. får en byggnadsarea som är högst 30,0 kvadratmeter,
2. får en byggnadsarea som är mindre än byggnadsarean för den byggnad som komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset ska komplettera,
3. får en taknockshöjd som är högst 4,0 meter,
4. placeras inom tomten, och
5. tillsammans med övriga komplementbyggnader och komplementbostadshus på tomten får en sammanlagd byggnadsarea som är högst 45,0 kvadratmeter.

Vid beräkning av den sammanlagda byggnadsarean ska ingå komplementbyggnader och komplementbostadshus som inte omfattas av krav på bygglov enligt denna lag eller har undantagits från krav på lov enligt äldre bestämmelser.

12 § Trots 9 § krävs det inte bygglov för tillbyggnad av en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus i ett område som inte omfattas av en detaljplan, om tillbyggnaden innebär att komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset

1. får en byggnadsarea som är högst 50,0 kvadratmeter,
2. får en byggnadsarea som är mindre än byggnadsarean för den byggnad som komplementbyggnaden eller komplementbostadshuset ska komplettera,
3. får en taknockshöjd som är högst 4,5 meter,
4. placeras inom tomten, och
5. tillsammans med övriga komplementbyggnader och komplementbostadshus på tomten får en sammanlagd byggnadsarea som är högst 65,0 kvadratmeter.

Vid beräkning av den sammanlagda byggnadsarean ska ingå komplementbyggnader och komplementbostadshus som inte omfattas av krav på bygglov enligt denna lag eller har undantagits från krav på lov enligt äldre bestämmelser.

13 § Trots 9 § krävs det inte bygglov för tillbyggnad av en ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

14 § Även om bygglov inte krävs enligt 10–13 §§ kan bygglov krävas enligt någon av 34–37 eller 53 §.

Bygglov för annan ändring av en byggnad än tillbyggnad

15 § Det krävs bygglov för annan ändring av en byggnad än en tillbyggnad, om ändringen innebär att

1. byggnaden helt eller delvis tas i anspråk eller inreds för ett väsentligen annat ändamål än det som byggnaden senast har använts för eller enligt senast beviljade bygglov har anpassats till utan att den avsedda användningen kommit till stånd,
2. det i byggnaden inreds ytterligare en bostad, eller
3. det i ett område som omfattas av en detaljplan görs en fasadändring på en byggnad som inte är ett en- eller tvåbostadshus, en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus och ändringen sker på en fasad eller på ett tak som vetter mot en allmän plats.

16 § Trots 15 § 1 krävs det inte bygglov

1. om den ändrade användningen innebär att det i en byggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan eller ingår i en sammanhållen bebyggelse inreds en eller flera lokaler med en bruttoarea som sammanlagt inte är större än 50,0 kvadratmeter, eller
2. för att ändra en komplementbyggnad till ett komplementbostadshus som enligt 4 eller 5 § inte kräver lov.

17 § Trots 15 § 2 krävs det inte bygglov för att inreda

1. ytterligare en bostad i ett enbostadshus som inte är ett komplementbostadshus, eller
2. ytterligare en eller flera bostäder i en ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av detaljplan.

18 § Även om bygglov inte krävs enligt 15–17 §§ kan bygglov krävas enligt någon av 34–37 eller 54 §.

Bygglov för murar, plank och altaner

19 § Det krävs bygglov för att utomhus uppföra, flytta eller utöka en mur, ett plank eller en altan i ett område som omfattas av en detaljplan, om anläggningen

1. får en höjd över marken som överstiger 1,8 meter och placeras inom 3,6 meter från en byggnad, eller
2. får en höjd över marken som överstiger 1,2 meter och inte placeras inom 3,6 meter från en byggnad.

20 § Trots 19 § krävs det inte bygglov för en mur eller ett plank som omfattas av ett undantag från krav på bygglov i vägplan enligt väglagen (1971:948) eller järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg.

21 § Även om bygglov inte krävs enligt 19 och 20 §§ kan bygglov krävas enligt 34 och 35 §§ eller 38 §.

Bygglov för parkeringsplatser

22 § Det krävs bygglov för att utomhus anordna eller väsentligt ändra en parkeringsplats som tillsammans med övriga parkeringsplatser på en fastighet upptar en markyta som

1. är större än 50,0 kvadratmeter i ett område som omfattas av en detaljplan, eller
2. är större än 100,0 kvadratmeter i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

23 § Trots 22 § krävs det inte bygglov om parkeringsplatsen anläggs med stöd av väglagen (1971:948) eller på mark som i en detaljplan har avsatts till gata eller väg.

24 § Även om bygglov inte krävs enligt 22 och 23 §§ kan bygglov krävas enligt 38 §.

Bygglov för upplag, materialgårdar och fasta förvaringsanläggningar

25 § Det krävs bygglov för att utomhus anordna, uppföra, flytta eller väsentligt ändra ett upplag, en materialgård eller en fast förvaringsanläggning som är högre än 3,0 meter över markytan eller som upptar en markyta som tillsammans med andra upplag, materialgårdar eller fasta förvaringsanläggningar på en fastighet

1. är större än 15,0 kvadratmeter i ett område som omfattas av en detaljplan, eller

2. är större än 50,0 kvadratmeter i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

26 § Trots 25 § krävs det inte bygglov om anläggningen

1. är ett upplag eller en materialgård som omfattas av undantag från krav på bygglov i vägplan enligt väglagen (1971:948) eller järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, eller
2. omfattas av tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken.

27 § Även om bygglov inte krävs enligt 25 och 26 §§ kan bygglov krävas enligt 34 och 35 §§ eller 38 §.

Bygglov för transformatorstationer, tunnlar, bergrum, master, torn, skorstenar och vindkraftverk

28 § Det krävs bygglov för att utomhus anlägga, uppföra, flytta eller väsentligt ändra

1. en transformatorstation,
2. en tunnel eller ett bergrum som inte avses användas för väg, järnväg, tunnelbana, spårväg eller gruvsdrift, eller
3. en mast, ett torn, en skorsten eller ett vindkraftverk som är högre än 20,0 meter över markytan eller som placeras på ett avstånd från gränsen som är mindre än anläggningens höjd över marken.

29 § Trots 28 § krävs det inte bygglov om anläggningen

1. omfattas av tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken, eller
2. är en transformatorstation som omfattas av undantag från krav på bygglov i vägplan enligt väglagen (1971:948) eller järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg.

30 § Även om bygglov inte krävs enligt 28 och 29 §§ kan bygglov krävas enligt 38 §.

Bygglov för andra anläggningar

31 § Det krävs bygglov för att utomhus anlägga, uppföra, flytta eller väsentligt ändra en

1. skidbacke eller skidlift,
2. linbana,
3. idrottsanläggning som tillsammans med övriga idrottsanläggningar på en fastighet upptar en markyta som är större än 1 500 kvadratmeter,
4. hamn för fritidsbåtar,
5. campingplats,
6. nöjespark,
7. djurpark, eller
8. begravningsplats.

32 § Trots 31 § 3 krävs det inte bygglov för en motorbana.

33 § Även om bygglov inte krävs enligt 31 och 32 §§ kan bygglov krävas enligt 34 och 35 §§ eller 38 §.

Bygglov nära gräns eller järnväg

34 § Det krävs bygglov närmare gränsen än 4,5 meter eller inom ett område närmare än 30,0 meter från ett järnvägsspårs mitt för åtgärder som inte omfattas av krav på lov enligt andra bestämmelser i detta kapitel, om åtgärden är

1. nybyggnad eller tillbyggnad av en byggnad,
2. en sådan annan ändring av en byggnad som avses i 16 §,
3. att uppföra, flytta eller utöka en mur eller ett plank som är högre än 1,2 meter över marken, eller
4. att anlägga, uppföra, flytta eller väsentligt ändra en idrottsanläggning, ett upplag, en materialgård eller en fast förvaringsanläggning.

35 § Trots 34 § krävs det inte bygglov om

1. åtgärden avser en ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan,
2. anläggningen enligt 20 §, 25 § 2 eller 26 § inte omfattas av krav på bygglov, eller
3. de grannar som berörs av åtgärden skriftligen har medgett åtgärden och åtgärden
 - a) inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
 - b) är en sådan åtgärd som får strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt 10 kap. 2 a §.

Vid en åtgärd intill en allmän plats eller järnväg ska grannen anses ha medgett åtgärden enligt första stycket 3, om medgivandet har lämnats av huvudmannen för den allmänna platsen eller av järnvägens infrastrukturförvaltare.

Bygglov i områden till skydd för totalförsvarets behov

36 § Inom eller i anslutning till områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar krävs det bygglov för

1. nybyggnad och tillbyggnad av komplementbostadshus och inredning av ytterligare en bostad i ett enbostadshus, om det är fråga om områden för flygplatser eller övnings- eller skjutfält,
2. fasadändring som innebär att en solenergianläggning sätts upp eller väsentligt ändras i ett område som omfattas av en detaljplan,
3. nybyggnad och tillbyggnad av ekonomibyggnad för hästhållning och ändrad användning av ekonomibyggnad till hästhållning, om det är fråga om områden för flygplatser eller övnings- eller skjutfält, och
4. att sätta upp eller väsentligt ändra en ljusanordning, om den avsedda användningen av anordningen kan antas påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av totalförsvarets anläggningar.

Bygglov för särskilt värdefulla byggnader eller i särskilt värdefulla områden

37 § Det krävs bygglov för nybyggnad, tillbyggnad, inredning av ytterligare en bostad i ett enbostadshus eller fasadändring, om

1. åtgärden avser en byggnad som omfattas av bestämmelser om skydd för särskilda värden i en detaljplan enligt 4 kap. 16 § 3 eller i områdesbestämmelser enligt 4 kap. 42 § andra stycket,
2. åtgärden avser en särskilt värdefull byggnad enligt 8 kap. 13 § första stycket som inte omfattas av sådana bestämmelser som avses i 1,

3. åtgärden vidtas inom en tomt, en allmän plats eller ett bebyggelseområde som omfattas av bestämmelser om skydd för särskilda värden i en detaljplan enligt 4 kap. 16 § 3 eller i områdesbestämmelser enligt 4 kap. 42 § andra stycket, eller

4. åtgärden vidtas inom en allmän plats eller ett bebyggelseområde som är ett sådant särskilt värdefullt område som avses i 8 kap. 13 § andra stycket 3 eller 4 utan att omfattas av sådana bestämmelser som avses i 3.

Bygglov för särskilt värdefulla anläggningar eller i särskilt värdefulla områden

38 § Det krävs bygglov för

1. att utomhus flytta eller väsentligt ändra en annan anläggning än en byggnad, om anläggningen omfattas av bestämmelser om skydd för särskilda värden i en detaljplan enligt 4 kap. 16 § 3 eller i områdesbestämmelser enligt 4 kap. 42 § andra stycket, eller

2. en åtgärd som avses i 19–31 §§ men som enligt de bestämmelserna inte kräver bygglov på grund av anläggningens storlek eller på grund av undantag i 20, 23, 26 eller 29 §, och för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en skylt eller en ljusanordning, om

a) åtgärden avser en särskilt värdefull anläggning enligt 8 kap. 13 § andra stycket 1 som inte omfattas av sådana bestämmelser som avses i 1, eller

b) åtgärden vidtas inom en allmän plats eller ett bebyggelseområde som är ett sådant särskilt värdefullt område som avses i 8 kap. 13 § andra stycket 3 eller 4 och påverkar områdets karaktär eller byggnadsverkets yttre karaktärsdrag.

Tidsbegränsat bygglov

39 § Den som avser att vidta en bygglovspflichtig åtgärd som endast ska pågå under en begränsad tid får ansöka om ett tidsbegränsat bygglov.

Bygglov för ändamål av säsongskaraktär

40 § Om ett bygglov används för ett ändamål som har en sådan säsongskaraktär att den åtgärd som omfattas av bygglovet behöver upprepas under två eller flera år i följd, får åtgärden vidtas igen utan ny prövning, om det sker inom ett år från det att åtgärden senast avslutades.

Förhandsbesked

41 § Den som avser att vidta en bygglovspflichtig åtgärd i ett område som inte omfattas av en detaljplan får begära ett förhandsbesked i frågan om åtgärden kan lokaliseras till en viss plats.

42 § Ett förhandsbesked som innebär att åtgärden kan lokaliseras till en viss plats är bindande vid den kommande bygglovsprövningen, om ansökan om bygglov görs inom två år från den dag då förhandsbeskedet fick laga kraft.

Rivningslov

43 § I ett område som omfattas av en detaljplan krävs det rivningslov för att riva

1. en byggnad eller en del av en byggnad, eller

2. hela eller del av en sådan annan anläggning än en byggnad som

a) i detaljplanen omfattas av ett förbud mot rivning, eller

b) är en sådan särskilt värdefull anläggning som avses i 8 kap. 13 §.

44 § I ett område som inte omfattas av en detaljplan krävs det rivningslov för att riva

1. hela eller del av ett byggnadsverk som i områdesbestämmelser omfattas av ett krav på rivningslov eller ett förbud mot rivning,

2. hela eller del av ett sådant byggnadsverk som avses i 8 kap. 13 §, eller

3. hela eller del av en byggnad inom ett sådant särskilt värdefullt bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 §.

45 § Trots 43 § 1 krävs det inte rivningslov om byggnaden eller byggnadsdelen

1. har uppförts med stöd av ett tidsbegränsat bygglov enligt 39 § eller ett bygglov för ändamål av säsongskaraktär enligt 40 §, eller

2. får uppföras utan bygglov och byggnaden inte är en sådan särskilt värdefull byggnad eller ligger inom ett sådant särskilt värdefullt bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 §.

46 § Trots 43 eller 44 § krävs det inte rivningslov om åtgärden är nödvändig för att följa ett föreläggande enligt 11 kap.

Marklov

47 § I ett område som omfattas av en detaljplan krävs det marklov för

1. schaktning eller fyllning, om åtgärden ändrar höjdläget mer än 0,5 meter och åtgärden inte innebär att markytan höjs eller sänks till den nivå som har bestämts i detaljplanen,

2. åtgärder som i detaljplanen omfattas av krav på marklov, eller

3. åtgärder som i detaljplanen regleras med stöd av 4 kap. 10 § och är

a) trädfällning,

b) skogsplantering, eller

c) markåtgärder som kan försämra markens genomsläpplighet.

48 § I ett område som inte omfattas av en detaljplan krävs det marklov för schaktning, fyllning, trädfällning och skogsplantering, om

1. åtgärden ska genomföras i ett sådant område som avses i 4 kap. 42 § första stycket 4 a, och

2. åtgärden i områdesbestämmelser omfattas av krav på marklov eller bestämmelser enligt 4 kap. 42 § första stycket 4 a.

49 § Trots 47 § 3 c krävs det inte marklov för att anlägga en gata, väg eller järnväg på mark som enligt detaljplanen får användas för det ändamålet.

50 § Trots 47 och 48 §§ krävs det inte marklov om markåtgärden omfattas av ett bygglov eller är nödvändig för att följa ett föreläggande enligt 11 kap.

Åtgärder för totalförsvaret

51 § Krav på bygglov, rivningslov och marklov gäller inte åtgärder med byggnadsverk eller mark som är avsedda för totalförsvaret och som innefattar uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Sådana

åtgärder ska i stället föregås av samråd med länsstyrelsen som på lämpligt sätt ska underrätta kommunen om åtgärderna och var de ska utföras.

Lov för åtgärder som inte omfattas av krav på lov

52 § Även om en åtgärd inte omfattas av krav på bygglov, rivningslov eller marklov, får den som avser att vidta åtgärden ansöka om lov för åtgärden.

53 § Den som avser att i samband med nybyggnad av ett en- eller tvåbostadshus genomföra en sådan tillbyggnad av bostadshuset som enligt 10 kap. 2 a § får strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser, ska ansöka om lov för tillbyggnaden samtidigt som bygglovet för nybyggnaden söks.

54 § Den som avser att i samband med nybyggnad av ett enbostadshus inreda huset med en sådan ytterligare bostad som enligt 10 kap. 2 a § får strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser, ska ansöka om lov för att inreda den ytterligare bostaden samtidigt som bygglovet för nybyggnaden söks.

Anmälningsplikt

55 § Bestämmelser om krav på anmälan av åtgärder som inte omfattas av krav på bygglov, rivningslov eller marklov kan finnas i föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 8 §.

Förutsättningar för bygglov inom detaljplan

56 § Bygglov ska ges för en åtgärd i ett område som omfattas av en detaljplan, om

1. den fastighet och det byggnadsverk som åtgärden avser
 - a) överensstämmer med detaljplanen,
 - b) avviker från detaljplanen men detaljplanens genomförandetid har gått ut för minst femton år sedan, eller
 - c) avviker från detaljplanen men avvikelserna har godtagits vid en tidigare bygglovsprövning eller fastighetsbildning enligt 3 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. åtgärden inte strider mot detaljplanen,
3. åtgärden inte måste avvakta att genomförandetiden för detaljplanen börjar löpa, och
4. åtgärden uppfyller de krav som följer av 2 kap. 6 § första stycket 1 och 5 och tredje stycket, 8 och 9 §§ och 8 kap. 1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7 och 9–11 §§, 12 § första stycket och 13, 17 och 18 §§ och frågan inte redan är avgjord genom detaljplanen.

Vid bedömningen enligt första stycket 1 a och 2 ska hänsyn inte tas till åtgärder som enligt 10 kap. 2 a § får strida mot en detaljplan.

Förutsättningar för bygglov utanför detaljplan

57 § Bygglov ska ges för en åtgärd i ett område som inte omfattas av en detaljplan, om åtgärden

1. inte strider mot områdesbestämmelser,
2. inte förutsätter planläggning enligt 4 kap. 2 eller 3 §, och
3. uppfyller de krav som följer av 2 kap. och 8 kap. 1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7 och 9–11 §§, 12 § första stycket och 13, 17 och 18 §§ och frågan inte redan är avgjord genom områdesbestämmelser eller förhandsbesked.

Vid bedömningen enligt första stycket 1 ska hänsyn inte tas till åtgärder som enligt 10 kap. 2 a § får strida mot områdesbestämmelser.

Vid bedömningen enligt första stycket 2 om en åtgärds miljöpåverkan förutsätter planläggning, ska hänsyn tas till de omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan och som motsvarar de omständigheter som hänsyn ska tas till vid en undersökning av en åtgärds miljöpåverkan enligt 6 kap. miljöbalken. Om åtgärden kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken och redan har miljöbedömts enligt 6 kap. miljöbalken, ska hänsyn tas till resultatet av den bedömningen.

Förutsättningar för bygglov trots avvikelser från detaljplan eller områdesbestämmelser

58 § Om åtgärden är en annan ändring av en byggnad än tillbyggnad, ska 56 § första stycket 1 inte tillämpas.

59 § Bestämmelserna i 57 § första stycket ska inte tillämpas, om åtgärden

1. är att ett en- eller tvåbostadshus kompletteras med
 - a) en liten tillbyggnad, eller
 - b) en liten komplementbyggnad,
2. inte strider mot sådana områdesbestämmelser som avses i 4 kap. 42 § första stycket 3 eller 4 c, och
3. uppfyller de krav som följer av 2 kap. 6 § första stycket 1 och 5 och tredje stycket, 8 och 9 §§ och 8 kap. 1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7 och 9–11 §§, 12 § första stycket och 13, 17 och 18 §§ och frågan inte redan är avgjord genom områdesbestämmelser eller förhandsbesked.

60 § Trots 56 § första stycket 2, 57 § första stycket 1 och 59 § första stycket 2 får bygglov ges för en åtgärd som avviker från en detaljplan eller områdesbestämmelser, om

1. avvikelserna är förenliga med detaljplanens eller områdesbestämmelsernas syfte och avvikelserna är liten,
2. avvikelserna är förenliga med detaljplanens eller områdesbestämmelsernas syfte och åtgärden är av begränsad omfattning och nödvändig för att området ska kunna användas på ett ändamålsenligt sätt, eller
3. åtgärden är att inreda en vind till bostad i ett bostadshus.

Bygglov för en åtgärd som avses i första stycket 3 får i ett område som omfattas av en detaljplan ges först efter det att planens genomförandetid har gått ut.

61 § Trots 56 § första stycket 2 får bygglov ges för en åtgärd som avviker från en detaljplan, om planens genomförandetid har gått ut och

1. avvikelserna är förenliga med detaljplanens syfte och åtgärden tillgodoser ett angeläget gemensamt behov eller ett allmänt intresse, eller
2. åtgärden innebär en sådan annan användning av mark eller vatten som utgör ett lämpligt komplement till området och den användning som har bestämts i detaljplanen.

62 § Bygglov enligt 60 eller 61 § får inte ges om åtgärden kan antas medföra

1. en betydande miljöpåverkan, eller

2. en begränsning av en rättighet eller pågående verksamhet i omgivningen.

63 § Om den fastighet eller det byggnadsverk som åtgärden avser inte överensstämmer med detaljplanen vid en prövning enligt 56 § första stycket 1 a får byggnadsnämnden i ett beslut om bygglov förklara att avvikelserna godtas, om avvikelserna uppkom genom att planen antogs och

1. är liten och förenlig med detaljplanens syfte,
2. är förenlig med detaljplanens syfte och åtgärden är av begränsad omfattning och nödvändig för att området ska kunna användas på ett ändamålsenligt sätt, eller
3. är förenlig med detaljplanens syfte och åtgärden tillgodoser ett angeläget gemensamt behov eller ett allmänt intresse.

64 § Om avvikelser tidigare har godtagits enligt 56 § första stycket 1 c, 60, 61 eller 63 § ska en samlad bedömning göras av den avvikande åtgärd som söks och de som tidigare har godtagits.

Förutsättningar för bygglov på kvartersmark för allmänt ändamål

65 § Bygglov för en åtgärd på mark som enligt detaljplanen utgör kvartersmark för allmänt ändamål får endast ges om ändamålet är närmare angivet i planen. Bygglov får ges även om huvudmannen inte är ett offentligt organ.

Trots att det allmänna ändamålet inte är närmare angivet i planen får bygglov ges om åtgärden innebär

1. att fastigheten och det byggnadsverk som åtgärden avser används för det allmänna ändamål som fastigheten eller byggnadsverket senast har använts för eller enligt senast beviljade bygglov har anpassats till utan att den avsedda användningen kommit till stånd, eller
 2. en liten avvikelse från den senaste eller avsedda användningen.
- 66 §** Bygglov enligt 65 § får inte ges om åtgärden kan antas medföra
1. en betydande miljöpåverkan, eller
 2. en begränsning av en rättighet eller pågående verksamhet i omgivningen.

Bygglövsprövningen när ett certifierat byggprojekteringsföretag har använts för projektering

67 § Ett certifierat byggprojekteringsföretag är ett företag som har ett kvalitetsledningssystem samt särskild sakkunskap och erfarenhet i fråga om att bedöma kraven i 8 kap. 1 § 1 och 3 och 4 § vid nybyggnad av sådana bostadshus som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 9 § och som kan styrka detta med ett certifikat.

Frågor om certifiering av byggprojekteringsföretag ska prövas av organ som

1. har ackrediterats för ändamålet att certifiera byggprojekteringsföretag enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll, eller
2. enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet uppfyller krav som motsvarar kravet i 1.

68 § Om ett certifierat byggprojekteringsföretag har använts för projektering vid nybyggnad av ett sådant bostadshus som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 9 § 4, ska bygglov ges utan prövning av om kraven i 8 kap. 1 § 1 och 3 är uppfyllda. Detta gäller trots det som sägs i 56 § första stycket 4, 57 § första stycket 3 och 59 § 3.

69 § Om det är uppenbart för en byggherre att ett certifierat byggprojekteringsföretag vid projekteringen har åsidosatt sina uppgifter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 9 §, ska byggherren underrätta byggnadsnämnden om detta.

Förutsättningar för tidsbegränsat bygglov

70 § Ett tidsbegränsat bygglov ska ges om sökanden begär det och åtgärden har stöd i en detaljplanebestämmelse om tillfällig användning av byggnad eller mark.

71 § Ett tidsbegränsat bygglov får ges om sökanden begär det, platsen kan återställas och

1. åtgärden är nybyggnad för bostadsändamål eller tillhörande åtgärd och uppfyller någon förutsättning enligt 56–66 §§, eller
2. åtgärden avses pågå under en begränsad tid och uppfyller någon eller några men inte alla förutsättningar enligt 56–66 §§.

72 § Ett tidsbegränsat bygglov får ges för högst tio år. Tiden kan på sökandens begäran förlängas med högst fem år i taget. Den sammanlagda tiden får överstiga femton år endast om åtgärden är en sådan som avses i 71 § 2 och bygglovet ska användas för ett sådant ändamål av säsongskaraktär som avses i 40 §.

Återställande efter tidsbegränsat bygglov

73 § Innan tiden för ett tidsbegränsat bygglov har gått ut ska den plats eller det byggnadsverk som lovet avser återställas. Om tiden har förlängts ska platsen eller byggnadsverket i stället återställas innan den nya tiden har gått ut.

Bestämmelserna om bygglov, rivningslov, marklov och anmälan i denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen gäller inte för åtgärder som vidtas för att återställa en plats eller ett byggnadsverk enligt första stycket.

Trots första stycket behöver platsen eller byggnadsverket inte återställas om byggnadsnämnden har gett bygglov som inte är tidsbegränsat för åtgärden.

Förutsättningar för förhandsbesked

74 § Ett förhandsbesked som innebär att en åtgärd kan lokaliseras till en viss plats får ges om åtgärden

1. inte strider mot områdesbestämmelser,
2. inte förutsätter planläggning enligt 4 kap. 2 eller 3 §, och
3. uppfyller de krav på lokalisering som följer av 2 kap. i de delar som inte har prövats i områdesbestämmelser.

Vid bedömningen enligt första stycket 2 om en åtgärds miljöpåverkan förutsätter planläggning, ska hänsyn tas till de omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan och som motsvarar de omständigheter som hänsyn ska tas till vid en undersökning av en åtgärds miljöpåverkan enligt 6 kap. miljöbalken. Om åtgärden kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken och redan har miljöbedömts enligt 6 kap. miljöbalken, ska hänsyn tas till resultatet av den bedömningen.

Förutsättningar för rivningslov

75 § Rivningslov ska ges för en åtgärd som avser ett byggnadsverk eller en del av ett byggnadsverk som inte omfattas av rivningsförbud i en detaljplan eller områdesbestämmelser.

76 § Trots 75 § får rivningslov inte ges om byggnadsverket bör bevaras på grund av byggnadsverkets eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde.

Förutsättningar för marklov

77 § Marklov ska ges för en åtgärd som

1. inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser,
2. inte förhindrar eller försvårar det berörda områdets användning för bebyggelse,
3. inte medför olägenheter för användningen av sådana anläggningar som avses i 4 kap. 42 § första stycket 4 a,
4. inte medför störningar eller betydande olägenheter för omgivningen, och
5. uppfyller de krav som
 - a) om ansökan avser en åtgärd i ett område som omfattas av en detaljplan, följer av 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 9–12 §§ och frågan inte redan är avgjord genom detaljplanen, eller
 - b) om ansökan avser en åtgärd i ett område som inte omfattas av en detaljplan, följer av 2 kap. och 8 kap. 9–12 §§ och frågan inte redan är avgjord genom områdesbestämmelser.

78 § Trots 77 § 1 får marklov ges om avvikelser från detaljplanen eller områdesbestämmelserna är liten och förenlig med syftet med detaljplanen eller områdesbestämmelserna.

Prövning av åtgärd som inte omfattas av krav på lov

79 § Vid prövning av en ansökan enligt 52–54 §§ ska lov ges om åtgärden uppfyller de krav på lokalisering, placering och utformning som finns på åtgärden i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Krav på medgivande från Försvarsmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

80 § För att lov eller positivt förhandsbesked ska kunna ges för en åtgärd i en ansökan som byggnadsnämnden ska underrätta Försvarsmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om enligt 97 § krävs det ett medgivande från den myndighet som ska ha underrättats.

Villkorade lov

81 § Om ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser inte har fått laga kraft, får ett bygglov, rivningslov eller marklov för en åtgärd inom det område som detaljplanen eller områdesbestämmelserna omfattar ges med villkoret att planbeslutet får laga kraft. Beslutet om lov ska i så fall innehålla en upplysning om att åtgärden inte får påbörjas innan planbeslutet har fått laga kraft.

82 § I ett beslut om bygglov får byggnadsnämnden bestämma att byggnadsarbeten inte får påbörjas förrän fastighetsägaren har betalat ersättning för gator eller andra allmänna platser eller har ställt säkerhet för ersättningen.

83 § Om kommunen i en detaljplan med stöd av 4 kap. 14 § har bestämt att lov endast får ges om en viss förutsättning är uppfylld, får ett lov ges med villkoret att förutsättningen i stället ska vara uppfylld för att startbesked ska få ges.

84 § I ett bygglov eller marklov för en åtgärd som redan har utförts, får byggnadsnämnden bestämma om skyldighet att vidta de ändringar i det utförda som behövs. I beslutet ska nämnden i så fall ange den tid inom vilken ändringarna ska vara utförda.

Prövningsmyndighet

85 § Byggnadsnämnden prövar ansökningar om lov och förhandsbesked.

Ansökans innehåll

86 § En ansökan om lov eller förhandsbesked ska vara skriftlig och innehålla

1. fastighetens beteckning,
2. byggherrens person- eller organisationsnummer, namn och adress,
3. den tidpunkt då byggnads-, rivnings- eller markarbetena är avsedda att påbörjas,
4. förslag på kontrollansvarig med uppgift om dennes person- eller organisationsnummer och adress, om det behövs en kontrollansvarig enligt 10 kap. 9 och 10 §§,
5. de ritningar, beskrivningar och andra uppgifter som behövs för prövningen, och
6. de handlingar som krävs för beslut om startbesked enligt 10 kap., om sökanden vill ge byggnadsnämnden förutsättningar att besluta om lov och startbesked samtidigt.

87 § Om ett certifierat byggprojekteringsföretag som avses i 67 § har använts för projektering och sökanden önskar att bygglov med stöd av 68 § ska ges utan att vissa krav ska prövas, ska en ansökan om lov, utöver det som sägs i 86 §, innehålla en uppgift om vilket företag som har använts.

88 § En ansökan om bygglov eller förhandsbesked för en åtgärd som avses i 4 kap. 2 § första stycket 3 a och som ska vidtas i ett område som inte omfattas av en detaljplan ska, utöver det som sägs i 86 §, innehålla

1. uppgifter om
 - a) byggnadsverkets utformning och omfattning,
 - b) rivningsarbeten, om sådana kan förutses,
 - c) miljöns känslighet i de områden som kan antas bli påverkade,
 - d) vad i miljön som kan antas bli betydligt påverkat,
 - e) de betydande miljöeffekter som åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga, och
 - f) åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa miljöeffekter, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga, och
2. en bedömning av om den åtgärd som ansökan avser kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Om ansökan avser en åtgärd som, enligt föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till denna lag, inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan, gäller första stycket endast om det finns behov av att pröva åtgärdens miljöpåverkan tillsammans med miljöpåverkan från åtgärder som sedan tidigare är beslutade eller genomförda.

89 § Uppgifterna enligt 88 § ska ha den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för att byggnadsnämnden ska kunna ta ställning till om åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan utifrån de omständigheter som hänsyn ska tas till vid en undersökning av en åtgärds miljöpåverkan enligt 6 kap. miljöbalken.

Om ansökan avser en åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken och åtgärden redan har miljöbedömts enligt 6 kap. miljöbalken, ska ansökan utformas med hänsyn till resultatet av den bedömningen.

90 § De handlingar som lämnas in i ansökan om lov eller förhandsbesked ska vara lämpliga för arkivering, om byggnadsnämnden begär det.

91 § Om en ansökan är ofullständig, får byggnadsnämnden förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att ansökan kan komma att avvisas eller att ärendet kan komma att avgöras i befintligt skick om föreläggandet inte följs.

Om föreläggandet inte följs, får byggnadsnämnden avvisa ansökan eller avgöra ärendet i befintligt skick.

Upplysning om andra krav på tillstånd eller anmälan

92 § Om byggnadsnämnden finner att en åtgärd som avses med en ansökan också omfattas av krav på tillstånd eller anmälan enligt annan lag eller författning, ska nämnden upplysa sökanden om detta.

Samordning med ärende hos miljönämnden

93 § Om en ansökan avser en åtgärd som måste anmälas till kommunen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken, ska byggnadsnämnden underrätta miljönämnden om sitt ärende. Byggnadsnämnden och miljönämnden ska samordna handläggningen av ärendena så att

1. berörda myndigheter, organisationer och enskilda parter ges tillfälle att i ett sammanhang yttra sig i båda ärendena, och
2. beslut i båda ärendena meddelas i ett sammanhang.

Om det finns särskilda skäl, får nämnderna besluta att det inte ska ske någon samordning enligt första stycket. Innan de fattar ett sådant beslut ska de ge varandra och de berörda parterna tillfälle att yttra sig.

Underrättelser för att ge tillfälle för yttranden

94 § Byggnadsnämnden ska underrätta enligt det som framgår av 95–97 §§, om en ansökan om lov eller förhandsbesked avser

1. en åtgärd som avviker från en detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
2. en åtgärd som
 - a) ska utföras i ett område som inte omfattas av en detaljplan,
 - b) inte är reglerad i områdesbestämmelser, och
 - c) inte endast kompletterar ett en- eller tvåbostadshus med en sådan tillbyggnad eller komplementbyggnad som avses i 59 § 1.

Underrättelse behöver inte ske om det är uppenbart att lov inte kan ges, eller att ansökan saknar betydelse för ägaren eller innehavaren av den särskilda rätten som avses i 96 § första stycket 1.

Om ansökan ändras efter underrättelsen behöver en ny underrättelse endast ske om ändringen strider mot detaljplanen eller områdesbestämmelserna. De som har haft synpunkter på den ursprungliga ansökan ska dock alltid ges tillfälle att yttra sig.

95 § Underrättelse ska ske med ett meddelande som innehåller information om

1. ansökans huvudsakliga innehåll,
2. var ansökan hålls tillgänglig, och
3. på vilket sätt, till vem och inom vilken tid synpunkter på ansökan kan lämnas.

96 § Meddelandet ska

1. skickas till ägaren eller innehavaren av en särskild rätt till en tomt eller fastighet som gränsar till den tomt eller fastighet som åtgärden i ansökan avser, eller som skiljs åt från denna endast av en väg eller gata, och
2. kungöras genom att det anslås på kommunens anslagstavla.

Kungörandet ska ske enligt lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

97 § Byggnadsnämnden ska i de fall som avses i 94 §, genom ett meddelande enligt 95 §, även underrätta Försvarmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, inom deras respektive ansvarsområden, om åtgärden i ansökan om lov eller förhandsbesked

1. ska vidtas inom eller i anslutning till ett område som är av riksintresse på grund av att det behövs för totalförsvarets anläggningar, och
2. omfattas av krav på bygglov enligt bestämmelser som avses i 2 § andra stycket eller enligt det som följer av 3–7, 9–13, 15–17, 22, 23, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 36, 39 och 40 §§ eller krav på marklov enligt det som följer av 47–50 §§.

En sådan underrättelse krävs inte om Försvarmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för viss åtgärd inom ett särskilt område har beslutat detta och underrättat kommunen om beslutet.

98 § Innan byggnadsnämnden beslutar om lov eller förhandsbesked ska nämnden, om det inte är uppenbart obehövligt, underrätta sökanden och fastighetsägaren om allt underlag av betydelse för beslutet och ge dem tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över underlaget.

Tidsfrister för handläggningen

99 § Byggnadsnämnden ska handlägga ärenden om lov och förhandsbesked skyndsamt och besluta i ärendet inom tio veckor från

1. den dag ansökan kom in till nämnden (ansökningsdagen),
2. den dag efter ansökningsdagen då ytterligare underlag eller en ändring av ansökan kom in till nämnden från sökanden på sökandens initiativ,
3. den dag efter ansökningsdagen då besked enligt 80 § kom in från Försvarmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, eller

4. den dag då sökanden avhjälp en brist i ansökan, om nämnden inom tre veckor från den dag som anges i 1 eller 2 har förelagt sökanden enligt 91 § första stycket att avhjälpa bristen.

Om det är nödvändigt på grund av handläggningen eller utredningen i ärendet, får tioveckorsfristen i första stycket förlängas en gång med högst tio veckor.

100 § Byggnadsnämnden ska

1. när en ansökan om lov eller förhandsbesked har kommit in, skriftligen informera sökanden om
 - a) vilka tidsfrister som gäller för nämndens beslut i ärendet,
 - b) att den avgift som nämnden får ta ut reduceras om tidsfristen för beslut överskrids, och
 - c) möjligheterna att överklaga nämndens beslut,
2. om tidsfristen för beslut till följd av 99 § första stycket 2, 3 eller 4 börjar löpa vid en annan tidpunkt än ansökningsdagen, skriftligen informera sökanden om den ändrade tidpunkten, och
3. om tidsfristen förlängs enligt 99 § andra stycket, innan den ursprungliga tidsfristen gått ut skriftligen informera sökanden om förlängningen och skälen för den.

101 § Om ett ärende har återförvisats till byggnadsnämnden för förnyad handläggning, ska bestämmelserna om tidsfrister och information i 99 och 100 §§ tillämpas. Det som sägs där om ansökningsdagen ska då i stället gälla den dag ärendet kom tillbaka till nämnden.

102 § Trots 99 § får byggnadsnämnden besluta att ett ärende om lov eller förhandsbesked inte ska avgöras förrän

1. frågan om dispens från strandskydd har avgjorts, om ärendet om lov eller förhandsbesked avser en byggnad eller ett markområde som också omfattas av en ansökan om dispens från strandskydd,
2. frågan om expropriation har avgjorts, om ärendet om lov eller förhandsbesked avser en byggnad eller ett markområde som också omfattas av en ansökan om expropriationstillstånd, eller
3. frågan om planarbete har avslutats, om ärendet om lov eller förhandsbesked avser en byggnad eller ett markområde som också omfattas av ett påbörjat arbete för att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser.

Om kommunen inte har avslutat planarbetet enligt första stycket 3 inom två år från det att ansökan om lov eller förhandsbesked kom in till byggnadsnämnden, ska dock ärendet om lov eller förhandsbesked avgöras utan dröjsmål.

103 § Om ett bygglov för en åtgärd tidigare har vägrats på grund av att ett tillstånd till expropriation har getts och det tillståndet har upphört att gälla, får en ny ansökan om bygglov till åtgärden inte avslås på grund av ett nytt expropriationstillstånd förrän tio år har förflutit från den dag då det första expropriationstillståndet gavs.

Innehåll i beslut

104 § Ett positivt förhandsbesked ska innehålla

1. en upplysning om att förhandsbeskedet endast gäller om bygglov för åtgärden söks inom två år efter det att beslutet om förhandsbesked fick laga kraft,
2. en upplysning om att förhandsbeskedet inte innebär att åtgärden får påbörjas, och
3. de villkor som behövs för att förhandsbeskedet ska vara förenligt med de förutsättningar som gäller för den kommande bygglovsprövningen.

105 § Ett beslut om bygglov, rivningslov eller marklov ska innehålla

1. en upplysning om vilken giltighetstid lovet har,
2. en upplysning om det ska finnas någon som är kontrollansvarig och i så fall vem eller vilka som är kontrollansvariga,
3. en upplysning om att åtgärden inte får påbörjas förrän lovet har börjat gälla enligt 114 § och byggnadsnämnden har gett ett startbesked enligt 10 kap.,
4. en upplysning om att en åtgärd som påbörjas innan beslutet fått laga kraft kan behöva återställas om beslutet ändras vid en överprövning, och
5. de villkor och upplysningar som följer av 73, 81, 82, 83, 84 eller 92 § eller behövs i övrigt.

Om ett bygglov avser nybyggnad eller tillbyggnad av en bostadsbyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan ska beslutet, om det inte kan anses obehövt med hänsyn till bullersituationen, även innehålla beräknade värden för omgivningsbuller vid bostadsbyggnadens fasad och vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden.

106 § Om ett bygglov eller förhandsbesked avser en sådan åtgärd utanför detaljplan som anges i 4 kap. 2 § första stycket 3 a och som ska föregås av en bedömning i frågan om huruvida åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, ska byggnadsnämnden i beslutet redovisa sin bedömning i den frågan och de omständigheter som lagts till grund för bedömningen.

Bestämmelser om omständigheter som det ska tas hänsyn till vid bedömningen av om en åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan finns i föreskrifter meddelade i anslutning till 6 kap. miljöbalken.

107 § Om byggnadsnämnden tar ut en avgift för handläggningen av ett ärende om lov eller förhandsbesked, ska nämnden i sitt beslut om avgift redovisa hur avgiften har bestämts.

Expediering och kungörelse av beslut

108 § Ett beslut om lov eller förhandsbesked ska, tillsammans med en uppgift om vad den som vill överklaga beslutet måste göra, delges

1. sökanden och fastighetsägaren, och
2. dem som avses i 96 § första stycket 1 och som har lämnat synpunkter i ärendet som inte har blivit tillgodosedda.

Om delgivning är uppenbart obehövt ska beslutet i stället skickas till dem som avses i första stycket.

Delgivning med sökanden får inte ske enligt någon av bestämmelserna i 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

109 § Ett beslut om att ge lov eller positivt förhandsbesked ska kungöras genom ett meddelande om beslutet på kommunens anslagstavla.

I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges.

Kungörandet ska ske enligt lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

110 § Det meddelande som kungörs enligt 109 § ska senast den dag då kungörandet sker skickas till

1. dem som avses i 96 § första stycket 1, om det inte är uppenbart att beslutet saknar betydelse för mottagaren, och

2. dem som har lämnat synpunkter i ärendet som inte har blivit tillgodosedda, om antalet inte är så stort att ett utskick skulle innebära större kostnader och besvär än vad som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med meddelandet.

Meddelanden enligt första stycket ska inte skickas till dem som ska delges eller få beslutet skickat till sig enligt 108 §.

111 § Om byggnadsnämndens beslut omfattas av ett beslut enligt 11 kap. 12 § om att länsstyrelsen ska pröva beslutet, ska byggnadsnämnden genast skicka beslutet till länsstyrelsen.

112 § Om byggnadsnämndens beslut om lov eller förhandsbesked avser ett sådant ärende som avses i 97 §, ska byggnadsnämnden genast skicka beslutet till Försvarsmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Underrättelse till samfällighet

113 § En underrättelse enligt 94, 96, 98, 108 eller 110 § till en samfällighet ska ske på det sätt som följer av 5 kap. 33 §.

När lov börjar gälla

114 § Ett beslut om att ge bygglov, rivningslov eller marklov gäller omedelbart, även om det inte har fått laga kraft.

Byggnadsnämnden ska bestämma att beslutet ska gälla först när det har fått laga kraft, om det finns risk för att genomförandet av den åtgärd som lovet avser medför skador som inte kan återställas på

1. natur- eller kulturvärden, eller
2. totalförsvarets intressen inom eller i anslutning till områden som är av riksintresse för totalförsvarets anläggningar.

Giltighetstiden för lov

115 § Om inte annat följer av 39 eller 40 §, upphör ett beslut om bygglov, rivningslov eller marklov att gälla, om den åtgärd som lovet avser inte har påbörjats inom två år och avslutats inom fem år från den dag då beslutet fick laga kraft.

10 kap.

2 § Om annat — — — strider mot

-
2. om åtgärden — — — för området.

- 2 och 3 st. upphävida.

2 a § Trots 2 § 2 får en åtgärd strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser, förutom sådana bestämmelser om skyddsåtgärder som avses i 4 kap. 12 § 1 eller 42 § första stycket 4 b, om åtgärden är

1. nybyggnad av
 - a) en komplementbyggnad till ett en- eller tvåbostadshus, eller
 - b) ett komplementbostadshus,
2. tillbyggnad av
 - a) ett en- eller tvåbostadshus,
 - b) en komplementbyggnad till ett en- eller tvåbostadshus, eller
 - c) ett komplementbostadshus,
3. inredning av ytterligare en bostad i ett enbostadshus,
4. uppförande, flytt eller utökning av en mur eller ett plank, eller
5. uppförande, flytt eller utökning av en altan som tillsammans med övriga altaner på tomten inte upptar en markyta som är större än 50,0 kvadratmeter.

2 b § Trots 2 § 2 får andra åtgärder än de som avses i 2 a § genomföras med en avvikelse från detaljplanen eller områdesbestämmelserna, om avvikelserna är lita och inte motverkar syftet med planen eller bestämmelserna.

3 § En åtgärd får inte påbörjas innan byggnadsnämnden har gett ett startbesked, om åtgärden omfattas av krav på

1. bygglov, rivningslov eller marklov, eller
2. en anmälan — — — 16 kap. 8 §.

Kravet på startbesked gäller även för en åtgärd med frivilligt lov enligt 9 kap. 52–54 §§, om sökanden har begärt ett startbesked för åtgärden.

6 § Byggherren ska se till att det finns en plan för kontrollen av en sådan åtgärd som avses i 3 § (kontrollplan) med uppgifter om

-
6. vilket avfall — — — att möjliggöra

-
- b) avlägsnande och — — — farliga ämnen.

6 a § Byggnadsnämnden får i det enskilda fallet besluta att en kontrollplan inte behövs för enklare åtgärder.

14 § I fråga — — — samråd, om

-
3. byggherren har — — — sådant samråd.

Kallelsen ska vara skriftlig och skickas till byggherren och den eller dem som är kontrollansvariga. Kallelsen ska också skickas till dem i övrigt som enligt detta kapitel ska ges tillfälle att delta i samrådet eller som enligt byggnadsnämndens bedömning bör ges tillfälle att delta.

18 § Byggherren ska — — — byggnadsnämnden lämna

2. de tekniska handlingar som, utöver ansökningshandlingarna enligt 9 kap. 86 §, krävs för att byggnadsnämnden ska kunna pröva frågan om startbesked.

Om ett certifierat byggprojekteringsföretag som avses i 9 kap. 67 § har använts för projektering och byggherren önskar att startbesked med stöd av 23 a § ska ges utan att vissa krav ska prövas, ska byggherren senast vid det tekniska samrådet dessutom lämna en uppgift om vilket företag som har använts.

Första stycket 1 gäller inte sådana åtgärder som byggnadsnämnden, med stöd av 6 a §, har beslutat att det inte behövs någon kontrollplan för.

23 § Byggnadsnämnden ska med ett skriftligt startbesked godkänna att en åtgärd som avses i 3 § 1 får påbörjas, om

5. de villkor som har uppställts enligt 4 kap. 14 § eller 9 kap. 83 § är uppfyllda.

23 a § Om ett certifierat byggprojekteringsföretag som avses i 9 kap. 67 § har använts för projektering vid nybyggnad av ett sådant bostadshus som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 9 § 4, ska startbesked enligt 23 § första stycket 1 ges utan prövning av om kraven i 8 kap. 1 § 1 och 3 och 4 § är uppfyllda. Detta gäller trots det som sägs i 23 § första stycket 1.

23 b § När byggnadsnämnden ger startbesked enligt 23 § för nybyggnad av ett en- eller tvåbostadshus, får nämnden samtidigt ge startbesked för en tillbyggnad efter en ansökan enligt 9 kap. 53 § eller för inredning av ytterligare en bostad efter en ansökan enligt 9 kap. 54 §.

23 c § Byggnadsnämnden ska med ett skriftligt startbesked godkänna att en åtgärd som avses i 3 § 2 får påbörjas, om

1. åtgärden kan antas komma att uppfylla de tekniska egenskapskrav som gäller enligt 8 kap. 4–7 §§ och föreskrifter om tekniska egenskapskrav som har meddelats med stöd av denna lag, och

2. ett bevis om besked om skyddsrum har visats upp för nämnden, om det krävs ett sådant besked enligt 3 kap. 4 § lagen (2006:545) om skyddsrum.

24 § I ett startbesked ska byggnadsnämnden

6. ange vid vilken tidpunkt som åtgärderna får påbörjas om de enligt 9 kap. 81 eller 82 § inte får påbörjas direkt eller om beslutet om lov för åtgärderna enligt 9 kap. 114 § ska gälla först när det har fått laga kraft.

24 a § Ett startbesked gäller omedelbart.

27 § Efter ett startbesked enligt 23 eller 23 c § ska byggnadsnämnden minst en gång under arbetets gång besöka den plats där åtgärderna genomförs, om

2. ett arbetsplatsbesök --- anses obehövt.

Ett arbetsplatsbesök --- ett arbetsplatsbesök.

34 § Byggnadsnämnden ska med ett skriftligt slutbesked godkänna att en eller flera åtgärder som avses i 3 § ska anses slutförda och, i fråga om byggåtgärder, att byggnadsverket får tas i bruk, om

3. nämnden inte --- enligt 11 kap.

38 § Om byggnadsnämnden enligt 23 b § har gett samtida startbesked för nybyggnad och för tillbyggnad eller för inredning av ytterligare en bostad, får nämnden även ge samtida slutbesked för åtgärderna.

39 § Ett slutbesked gäller omedelbart.

11 kap.

20 § Byggnadsnämnden får förelägga den som äger en fastighet eller ett byggnadsverk att vidta rättelse inom en viss tid (rättelseföreläggande), när det på fastigheten eller i fråga om byggnadsverket har vidtagits en åtgärd

1. i strid mot denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, eller

2. med stöd av ett bygglov, rivningslov eller marklov, om lovet har ändrats eller upphävts genom en dom eller ett beslut som har fått laga kraft.

Byggnadsnämnden får --- från överträdelsen.

Den tioårsgräns --- än bostadsändamål.

34 a § Om byggnadsnämnden bedömer att ett certifierat byggprojekteringsföretag som avses i 9 kap. 67 § vid projekteringen har gjort en uppenbar felbedömning av kraven i 8 kap. 1 § 1 eller 3 eller 4 §, eller bedömer att företaget av något annat skäl är olämpligt för sin uppgift, ska nämnden underrätta den som har certifierat företaget om detta.

12 kap.

8 § Byggnadsnämnden får --- avgifter för

1. beslut om planbesked, förhandsbesked, startbesked, slutbesked och ingripandebesked,

8. expediering och kungörelse enligt 9 kap. 108–112 §§, och

9. andra tids- --- kostnadskrävande åtgärder.

8 a § Om en avgift tas ut för handläggningen av ett ärende om förhandsbesked enligt 8 § 1, 8 eller 9 eller ett ärende om lov enligt 8 § 2, 8 eller 9, ska avgiften reduceras med en femtedel för varje påbörjad vecka som en tidsfrist enligt 9 kap. 99 § första stycket överskrids. Avgiften ska dock inte reduceras om tidsfristen överskrids på grund av ett beslut enligt 9 kap. 102 §.

Om en avgift enligt 8 § 1, 3 eller 9 tas ut för handläggningen av en anmälan för en åtgärd som avses i 9 kap. 55 §, ska avgiften reduceras med en femtedel för varje påbörjad vecka som en tidsfrist enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 8 a § överskrids.

9 § Byggnadsnämnden får --- områdesbestämmelser, om

2. den fastighet --- eller områdesbestämmelserna.

Det som enligt första stycket gäller i fråga om en byggnad ska också tillämpas på en anläggning som omfattas av krav på bygglov.

13 kap.

2 § Kommunala beslut --- de avser

4. förlängd handläggningstid enligt 9 kap. 99 §,

5. behovet av kontrollplan, kontrollansvarig, särskilt sakkunnig, tekniskt samråd eller slutsamråd,

6. ingripandebesked enligt 11 kap. 7 §, eller

7. en fråga som redan är avgjord genom en detaljplan, områdesbestämmelser eller ett förhandsbesked.

Att tvister --- av 15 kap. 10 §.

Beslut enligt --- överklagas särskilt.

5 § Länsstyrelsens beslut enligt 11 kap. 11 § att helt eller i en viss del upphäva kommunens beslut om detaljplan, områdesbestämmelser, lov eller förhandsbesked får överklagas hos regeringen. Länsstyrelsens beslut att inte upphäva kommunens beslut, helt eller i en viss del, får inte överklagas.

7 § Om ett ärende som har överklagats hos en mark- och miljödomstol rör en fråga som har särskild betydelse för Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt och domstolen inte kan avgöra målet utan att pröva frågan, ska domstolen överlämna målet till regeringen för prövning.

14 § Ett beslut om lov eller förhandsbesked inom sådana skydds- eller säkerhetsområden som avses i 4 kap. 42 § första stycket 4 a får överklagas av

3. Försvarsmakten eller --- och 2.

16 § Bestämmelser om --- 43–47 §§ förvaltningslagen (2017:900).

Tiden för --- gälla kommunstyrelsen.

Tiden för överklagande av ett beslut om lov eller förhandsbesked räknas, för alla som inte ska delges beslutet enligt 9 kap. 108 §, från den dag som infaller en vecka efter att beslutet har kungjorts på kommunens anslagstavla.

14 kap.

6 § Om marklov vägras med stöd av 9 kap. 77 § 2 eller 3, har fastighetens ägare rätt till ersättning av kommunen för den skada som det vägrade marklovet medför.

Rätten till --- av fastigheten.

7 § Om en detaljplan eller områdesbestämmelser innehåller ett rivningsförbud eller om ett rivningslov vägras enligt 9 kap. 76 §, har fastighetens ägare rätt till ersättning av kommunen för den skada som rivningsförbudet eller det vägrade rivningslovet medför.

Rätten till --- av fastigheten.

11 § Om kommunen i områdesbestämmelser för ett område som avses i 4 kap. 42 § första stycket 4 a inför en bestämmelse om vegetation eller om markytans utformning eller höjdläge, har den som äger en fastighet som berörs av bestämmelsen rätt till ersättning av kommunen för den skada som bestämmelsen medför.

Rätten till --- av fastigheten.

14 § Kommunen är --- användas för

2. annat --- byggande.

Skyldigheten enligt första stycket 2 gäller inte om bygglov ges enligt 9 kap. 65 § första stycket och huvudmannen inte är ett offentligt organ.

16 kap.

2 § Regeringen eller --- föreskrifter om

2. vad som krävs för att ett byggnadsverk ska anses uppfylla kraven i 8 kap. 1 och 4 §§,

3. att vissa krav trots 8 kap. 2 och 5 §§ eller vid tillämpning av 8 kap. 7 och 8 §§ alltid ska uppfyllas vid nybyggnad, ombyggnad eller annan ändring av en byggnad,

4. att vissa krav trots 8 kap. 2 och 5 §§ eller vid tillämpning av 8 kap. 7 och 8 §§ inte behöver uppfyllas vid nybyggnad, ombyggnad eller annan ändring av en byggnad,

5. att krav enligt 8 kap. 4 § första stycket 6 trots 8 kap. 5 § alltid ska uppfyllas i fråga om andra byggnader än bostadshus när detta behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

6. att krav enligt 8 kap. 4 § första stycket 11 trots 8 kap. 5 § alltid ska uppfyllas i fråga om andra byggnader än bostadshus, och

7. vad som krävs för att en studentbostad ska uppfylla kravet i 8 kap. 6 § andra stycket och sådana undantag från det kravet som det finns särskilda skäl för.

8 § Regeringen får meddela föreskrifter om att anmälan krävs för vissa åtgärder enligt 9 kap. 55 §.

8 a § Regeringen får meddela föreskrifter om byggnadsnämndens handläggning av anmälningsärenden och om utformning av beslut i sådana ärenden.

9 § Regeringen eller --- får meddela

2. föreskrifter om vad som i fråga om kunskap, erfarenhet och certifiering krävs av sådana byggprojekteringsföretag, kontrollansvariga och sakkunniga som avses i 9 kap. 67 § och 10 kap.,

4. föreskrifter om vilka bostadshus som ska omfattas av 9 kap. 67 och 68 §§ och 10 kap. 23 a §.

10 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som krävs för att uppfylla kravet på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 c §.

13 a § Om tillströmningen --- undantag från

3. kraven på bygglov, rivningslov och marklov enligt 9 kap., och

4. bestämmelserna om --- i 10 kap. 2–4 §§.

Sådana föreskrifter --- tre år.

13 b § Om spridningen --- undantag från

3. kraven på bygglov, rivningslov och marklov enligt 9 kap., och

4. bestämmelserna om --- i 10 kap. 2–4 §§.

Föreskrifterna om --- och främja.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort. I fråga om tillsyns-åtgärder och påföljder med anledning av en åtgärd som innebär en överträdelse av de äldre bestämmelserna, ska dock de nya bestämmelserna tillämpas om åtgärden enligt de nya bestämmelserna inte är en överträdelse eller leder till en lindrigare påföljd.

3. Bestämmelser i en detaljplan eller områdesbestämmelser om undantag från krav på lov, som har meddelats med stöd av upphävda 9 kap. 7, 10 eller 11 §, ska fortsätta att gälla, dock längst till utgången av november 2027.

4. Bestämmelserna i 9 kap. 65 § gäller inte inom områden som omfattas av en stadsplan eller byggnadsplan som avses i punkten 5 i ikraftträdande och övergångsbestämmelserna till plan- och bygglagen (2010:900).

Lag sid. 408

Lagen (2017:267) om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) ändr. g. SFS 2025:975.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att lagen (2017:267) om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) ska utgå.

Lag sid. 410, 421

Plan- och bygglagen (2010:900) ändr. g. SFS 2025:1079.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 9 kap. 80, 97, 99 och 112 §§, 13 kap. 14 § och rubriken närmast före 9 kap. 80 § ska ha följande lydelse.

9 kap.

Krav på medgivande från Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar

80 § För att lov eller positivt förhandsbesked ska kunna ges för en åtgärd i en ansökan som byggnadsnämnden ska underrätta Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar om enligt 97 § krävs det ett medgivande från den myndighet som ska ha underrättats.

97 § Byggnadsnämnden ska i de fall som avses i 94 §, genom ett meddelande enligt 95 §, även underrätta Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar, inom deras respektive ansvarsområden, om åtgärden i ansökan om lov eller förhandsbesked

2. omfattas av --- av 47–50 §§.

En sådan underrättelse krävs inte om Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar för viss åtgärd inom ett särskilt område har beslutat detta och underrättat kommunen om beslutet.

99 § Byggnadsnämnden ska --- veckor från

3. den dag efter ansökningsdagen då besked enligt 80 § kom in från Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar, eller

4. den dag --- avhjälpa bristen.

Om det --- tio veckor.

112 § Om byggnadsnämndens beslut om lov eller förhandsbesked avser ett sådant ärende som avses i 97 §, ska byggnadsnämnden genast skicka beslutet till Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar.

13 kap. 14 § Ett beslut --- överklagas av

3. Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar, i andra fall än de som anges i 1 och 2.

Lag sid. 427, 429, 431, 433, 437, 440 f, 442 f, 443 f, 444, 445 f, 446 f, 447, 448, 449

Plan- och byggförordningen (2011:338) ändr. g. SFS 2025:979.

Regeringen föreskriver

dels att 6 kap., 1 kap. 7 b § och 9 kap. 27–32 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 1 §, 3 kap. 3, 5 och 19 §§, 7 kap. 3 och 5 §§, 9 kap. 6–24 och 26 §§ och 10 kap. 21–24 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 6 kap., och en ny paragraf, 9 kap. 16 a §, av följande lydelse.

1 kap. 1 § Denna förordning --- bestämmelser om

6. anmälan (6 kap.),

10. --- (10 kap.).

3 kap.

3 § Det som gäller för en byggnads form-, färg- och materialverkan enligt 8 kap. 1 § 2 plan- och bygglagen (2010:900) ska gälla också för en annan anläggning än en byggnad, om anläggningen omfattas av krav på bygglov enligt 9 kap. plan- och bygglagen.

För lovpliktiga upplag, materialgårdar, tunnlar och berggrum gäller dock kravet på form-, färg- och materialverkan endast i den mån det behövs för att uppfylla kravet på hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan enligt 2 kap. 6 § första stycket 1 plan- och bygglagen.

5 § Det som gäller för en byggnads tillgänglighet och användbarhet enligt 8 kap. 1 § 3 plan- och bygglagen (2010:900) ska gälla också för en annan anläggning än en byggnad, om anläggningen omfattas av krav på bygglov enligt 9 kap. plan- och bygglagen. Kravet på tillgänglighet och användbarhet gäller dock endast i den utsträckning det behövs med hänsyn till anläggningens syfte och behovet av tillträde för allmänheten.

Kravet på tillgänglighet och användbarhet gäller inte

1. en mur eller ett plank,

2. en transformatorstation,

3. en skorsten eller ett vindkraftverk, eller

4. en fast förvaringsanläggning.

19 § Det som gäller för en byggnads tillgänglighet och användbarhet enligt 8 kap. 4 § första stycket 8 plan- och bygglagen (2010:900) ska gälla också för en annan anläggning än en byggnad, om anläggningen omfattas av krav på bygglov enligt 9 kap. plan- och bygglagen. Kravet på tillgänglighet och användbarhet gäller dock endast i den utsträckning det behövs med hänsyn till anläggningens syfte och behovet av tillträde för allmänheten.

Kravet på tillgänglighet och användbarhet gäller inte

1. en mur eller ett plank,
2. en transformatorstation,
3. en skorsten eller ett vindkraftverk, eller
4. en fast förvaringsanläggning.

6 kap. Anmälan

Anmälningsplikt

1 § För en åtgärd som inte omfattas av krav på bygglov, rivningslov eller marklov enligt plan- och bygglagen (2010:900) krävs det en anmälan vid

1. rivning av en byggnad eller en del av en byggnad, om byggnaden har en byggnadsarea som är större än 50,0 kvadratmeter,
2. en ändring av en byggnad, om ändringen innebär att konstruktionen av byggnadens bärande delar påverkas väsentligt,
3. en ändring av en byggnad, om ändringen innebär att byggnadens brandskydd påverkas väsentligt,
4. en installation eller väsentlig ändring av en hiss, eldstad, rökkanal eller anordning för ventilation i en byggnad,
5. en installation eller väsentlig ändring av en anläggning för vattenförsörjning eller avlopp i en byggnad, eller
6. nybyggnad eller väsentlig ändring av ett vindkraftverk.

2 § Trots 1 § krävs det inte en anmälan för

1. en åtgärd som är nödvändig för att följa ett föreläggande enligt 11 kap. plan- och bygglagen (2010:900),
2. en åtgärd med ett byggnadsverk som är avsett för totalförsvaret och som innefattar uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), eller
3. en åtgärd som avses i 1 § 2, 3, 4 eller 5 i fråga om
 - a) en byggnad eller tomt som tillhör staten eller en region, eller
 - b) en ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

3 § En anmälan krävs för en sådan nybyggnad eller tillbyggnad som omfattas av krav på bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900) men har undantagits från krav på bygglov enligt bestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser.

Förutsättningar för att få påbörja en anmälningspliktig åtgärd

4 § Bestämmelser om förutsättningar för att få påbörja en åtgärd som omfattas av krav på anmälan finns i 10 kap. 23 c § plan- och bygglagen (2010:900).

En anmäls innehåll och handläggning

5 § Det som enligt 9 kap. 85, 86, 90, 91, 99–101 och 107 §§ plan- och bygglagen (2010:900) gäller för en ansökan gäller också för en anmälan.

Vid tillämpningen av 9 kap. 99 § första stycket plan- och bygglagen är tidsfristen för handläggning av en anmälan fyra veckor.

Vid tillämpningen av 9 kap. 99 § andra stycket plan- och bygglagen får tidsfristen för handläggning av en anmälan förlängas högst en gång med högst fyra veckor.

6 § Utöver det som anges i 9 kap. 86 och 90 §§ plan- och bygglagen (2010:900) ska en anmälan innehålla de handlingar som krävs för beslut om startbesked enligt 10 kap. plan- och bygglagen.

7 kap.

3 § Sådana funktionskontrollanter – – – om certifiering.

Sådana certifierade byggprojekteringsföretag som avses i 9 kap. 67 § plan- och bygglagen ska ha ett kvalitetsledningssystem samt den kunskap och erfarenhet som behövs för uppgiften och kunna styrka detta med ett intyg om certifiering.

Certifieringen ska – – – av arbete.

5 § Utöver det som följer av 10 kap. 10 § 1 plan- och bygglagen (2010:900) krävs det inte en kontrollansvarig för

1. en åtgärd som inte omfattas av krav på lov eller anmälan,
2. en åtgärd som omfattas av krav på anmälan,
3. en åtgärd avseende en komplementbyggnad eller ett komplementbostadshus,
4. att inreda ytterligare en bostad i ett enbostadshus,
5. en åtgärd avseende en skylt eller ljusanordning,
6. att uppföra eller utöka en mur, ett plank eller en altan,
7. en åtgärd avseende en liten begravningsplats,
8. en åtgärd avseende en transformatorstation,
9. en åtgärd som omfattas av krav på rivningslov efter beslut i detaljplan eller områdesbestämmelser,
10. en åtgärd som omfattas av krav på marklov enligt 9 kap. plan- och bygglagen, om åtgärden är liten, eller
11. en annan liten ändring än de som avses i 10 kap. 10 § 1 plan- och bygglagen.

Trots det som sägs i första stycket 2–11 får byggnadsnämnden besluta att det krävs en kontrollansvarig.

9 kap.

6 § För att påbörja en lovpliktig nybyggnad eller del av en sådan nybyggnad före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 1,5 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarea,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarea,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 3 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,02 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarea, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 3 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,01 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarea.

7 § För att påbörja en lovpliktig tillbyggnad eller del av en sådan tillbyggnad före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden vidtas på

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,5 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarea,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,08 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarea,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,02 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarea, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,01 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarea.

Om tillbyggnaden endast avser en eller flera takkupor, är byggsanktionsavgiften 0,25 prisbasbelopp per takkupa i stället för den avgift som följer av första stycket.

8 § För att påbörja en lovpliktig ändring av en byggnad som avser ändrad användning eller påbörja en del av en sådan ändring före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när ändringen avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,0625 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0125 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,00625 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser.

9 § För att påbörja en lovpliktig ändring av en byggnad som avser inredning av ytterligare en bostad eller påbörja en del av en sådan ändring före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser.

10 § För att påbörja en lovpliktig ändring av en byggnad som avser fasadändring eller påbörja en del av en sådan ändring före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när ändringen avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0005 prisbasbelopp per kvadratmeter av den area som ändringen avser,

2. för en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,0625 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0005 prisbasbelopp per kvadratmeter av den area som ändringen avser,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av den area som ändringen avser, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av den area som ändringen avser.

Om ändringen avser endast ett fönster eller en dörr, är byggsanktionsavgiften 0,125 prisbasbelopp per fönster eller dörr som berörs i stället för den avgift som följer av första stycket.

Om ändringen avser endast en balkong eller entré, är byggsanktionsavgiften 0,25 prisbasbelopp per balkong eller entré i stället för den avgift som följer av första stycket.

11 § För att påbörja en sådan ändring av en byggnad som kräver lov i en detaljplan eller i områdesbestämmelser eller kräver anmälan enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 eller påbörja en del av en sådan ändring före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när ändringen avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som berörs av ändringen,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,0625 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som berörs av ändringen,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0125 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som berörs av ändringen, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,00625 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som berörs av ändringen.

12 § För att påbörja en lovpliktig åtgärd som avser en annan anläggning än en byggnad eller påbörja en del av en sådan åtgärd före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. en anläggning för en grundvattentäkt: 1,5 prisbasbelopp,

2. en mur eller ett plank: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,01 prisbasbelopp per löpmeter,

3. en altan: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

4. en linbana: 5 prisbasbelopp,

5. en nöjespark, en djurpark, en idrottsanläggning, en skidbacke, en skidlift, en campingplats eller en hamn för fritidsbåtar: 0,5 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

6. ett upplag, en materialgård, en fast förvaringsanläggning, en tunnel, ett bergrum, en parkeringsplats eller en begravningsplats: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

7. en transformatorstation: 5 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,025 prisbasbelopp av anläggningens area, eller

8. en mast, ett torn, en skorsten eller ett vindkraftverk: 2,5 prisbasbelopp.

13 § För att påbörja en sådan åtgärd avseende ett byggnadsverk som kräver anmälan enligt 6 kap. 1 § första stycket 3, 4, 5 eller 6 eller påbörja en del av en sådan åtgärd före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. installation eller väsentlig ändring av en hiss: 0,25 prisbasbelopp,

2. installation eller väsentlig ändring av en eldstad: 0,1 prisbasbelopp,

3. installation eller väsentlig ändring av en rökkanal eller anordning för ventilation: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av den byggnadsarea som berörs,

4. installation eller väsentlig ändring av en anläggning för vattenförsörjning eller avlopp: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av den byggnadsarea som berörs,

5. en sådan ändring som väsentligt påverkar brandskyddet: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av den byggnadsarea som berörs, eller

6. ett vindkraftverk: 2,5 prisbasbelopp.

14 § För att påbörja en lovpliktig åtgärd som avser en skylt eller en ljusanordning eller påbörja en del av en sådan åtgärd före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. en skylt: 0,1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,025 prisbasbelopp per kvadratmeter av skyltens area, eller

2. en ljusanordning: 0,0625 prisbasbelopp.

15 § För att påbörja en sådan rivning av en byggnad som kräver lov eller kräver anmälan enligt 6 kap. 1 § första stycket 1 eller påbörja en del av en sådan rivning före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när rivningen avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadens sanktionsarea,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,17 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadens sanktionsarea,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 2 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,008 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadens sanktionsarea, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 2 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,004 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadens sanktionsarea.

Om rivningen avser en sådan byggnad som enligt 9 kap. 76 § plan- och bygglagen bör bevaras, ska byggsanktionsavgiften räknas upp med 300 procent.

16 § För att påbörja en sådan rivning av en del av en byggnad som kräver lov eller kräver anmälan enligt 6 kap. 1 § första stycket 1 eller påbörja en del av en sådan rivning före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden vidtas på

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,4 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadsdelens sanktionsarea,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,07 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadsdelens sanktionsarea,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,8 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,008 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadsdelens sanktionsarea, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,8 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,004 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna byggnadsdelens sanktionsarea.

Om rivningen avser en del av en sådan byggnad som enligt 9 kap. 76 § plan- och bygglagen bör bevaras, ska byggsanktionsavgiften räknas upp med 300 procent.

16 a § För att påbörja en lovpliktig rivning av en annan anläggning än en byggnad eller en del av en sådan anläggning före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. en mur eller ett plank: 0,017 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,00625 prisbasbelopp per löpmeter av den rivna anläggningen,

2. en altan: 0,17 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna anläggningens area,

3. en linbana: 2 prisbasbelopp,

4. en nöjespark, en djurpark, en idrottsanläggning, en skidbacke, en skidlift, en campingplats eller en hamn för fritidsbåtar: 0,4 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna anläggningens area,

5. ett upplag, en materialgård, en fast förvaringsanläggning, en tunnel, ett bergrum, en parkeringsplats eller en begravningsplats: 0,017 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna anläggningens area,

6. en transformatorstation: 0,4 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,017 prisbasbelopp per kvadratmeter av den rivna anläggningens area, eller

7. en mast, ett torn, en skorsten eller ett vindkraftverk: 1,5 prisbasbelopp.

Om rivningen avser en sådan annan anläggning än en byggnad som enligt 9 kap. 76 § plan- och bygglagen bör bevaras, ska byggsanktionsavgiften räknas upp med 300 procent.

17 § För att påbörja en lovpliktig markåtgärd eller en del av en sådan markåtgärd före startbesked, eller före den tidpunkt som anges i ett startbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 3, 3 a § eller 24 § 6 plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. schaktning eller fyllning inom en tomt: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av sanktionsarean,

2. schaktning eller fyllning inom en allmän plats: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av sanktionsarean,

3. schaktning eller fyllning i ett område utanför detaljplan: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av sanktionsarean,

4. trädfällning: 0,25 prisbasbelopp per träd,

5. skogsplantering: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av sanktionsarean, eller

6. en markåtgärd som kan försämrare markens genomsläpplighet: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av sanktionsarean.

18 § För att ta en byggnad i bruk efter nybyggnad före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,3 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarean,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarean,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,6 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,004 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarean, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,6 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarean.

Om endast en del av en byggnad tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om sanktionsarean i stället avse den area som tas i bruk.

19 § För att ta en byggnad i bruk efter tillbyggnad före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarean,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,016 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarean,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,2 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,004 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarean, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,2 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,002 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarean.

Om endast en del av en byggnad tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om sanktionsarean i stället avse den area som tas i bruk.

20 § För att ta en byggnad i bruk efter en ändring som innebär ändrad användning före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när ändringen avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0006 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som ändringen avser,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,0125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0006 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som ändringen avser,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som ändringen avser, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,00125 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som ändringen avser.

Om endast en del av en byggnad tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om sanktionsarean i stället avse den area som tas i bruk.

21 § För att ta en byggnad i bruk efter en ändring som innebär att en ytterligare bostad inreds före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften för varje ytterligare bostad 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som ändringen avser.

Om endast en del av en byggnad tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om sanktionsarean i stället avse den area som tas i bruk.

22 § För att ta en byggnad i bruk efter en ändring som berör de bärande delarna före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när ändringen avser

1. ett en- eller tvåbostadshus: 0,025 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0006 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som berörs av ändringen,

2. en komplementbyggnad, ett komplementbostadshus eller en annan liten byggnad: 0,0125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0006 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som berörs av ändringen,

3. ett flerbostadshus, en kontorsbyggnad, en handelsbyggnad eller en byggnad för kultur- eller idrottsevenemang: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som berörs av ändringen, eller

4. en annan byggnad än de som omfattas av 1–3: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,00125 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarean som berörs av ändringen.

Om endast en del av en byggnad tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om sanktionsarean i stället avse den area som tas i bruk.

23 § För att ta en annan anläggning än en byggnad i bruk efter en lovpliktig åtgärd före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när anläggningen är

1. en anläggning för en grundvattentäkt: 0,3 prisbasbelopp,

2. en altan: 0,016 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

3. en linbana: 1 prisbasbelopp,

4. en nöjespark, en djurpark, en idrottsanläggning, en skidbacke, en skidlift, en campingplats eller en hamn för fritidsbåtar: 0,1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

5. ett upplag, en materialgård, en fast förvaringsanläggning, en tunnel, ett bergrum, en parkeringsplats eller en begravningsplats: 0,005 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,001 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

6. en transformatorstation: 0,1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp av anläggningens area, eller

7. en mast, ett torn, en skorsten eller ett vindkraftverk: 0,5 prisbasbelopp.

Om endast en del av en anläggning tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om area i stället avse den area som tas i bruk.

24 § För att ta ett byggnadsverk i bruk efter en sådan anmälningspliktig åtgärd som avses i 6 kap. 1 § första stycket 3, 4 eller 5 före slutbesked, och därigenom bryta mot 10 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900), är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. installation eller väsentlig ändring av en hiss: 0,05 prisbasbelopp,

2. installation eller väsentlig ändring av en eldstad: 0,02 prisbasbelopp,

3. installation eller väsentlig ändring av en rökkanal, en anordning för ventilation eller en anläggning för vattenförsörjning eller avlopp: 0,01 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0005 prisbasbelopp per kvadratmeter av den byggnadsarea som berörs, eller

4. en sådan ändring som väsentligt påverkar brandskyddet: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0005 prisbasbelopp per kvadratmeter av den byggnadsarea som berörs.

Om endast en del av ett byggnadsverk tas i bruk i strid med 10 kap. 4 § plan- och bygglagen, ska det som sägs i första stycket om byggnadsarea i stället avse den area som tas i bruk.

26 § För att inte återställa en plats eller ett byggnadsverk innan tiden för ett tidsbegränsat bygglov har gått ut, och därigenom bryta mot 9 kap. 73 § plan- och bygglagen (2010:900) är byggsanktionsavgiften när åtgärden avser

1. en nybyggnad: 1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av byggnadens sanktionsarea,

2. en tillbyggnad: 0,3 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarea,

3. en ändring av en byggnad genom ändrad användning: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,003 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser,

4. en ändring av en byggnad genom att en ytterligare bostad inreds: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av den sanktionsarea som ändringen avser,

5. en fasadändring som avser ett fönster eller en dörr: 0,0625 prisbasbelopp per fönster eller dörr som berörs,

6. en fasadändring som avser en balkong eller entré: 0,125 prisbasbelopp per balkong eller entré,

7. en fasadändring som inte omfattas av 5 och 6: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0005 prisbasbelopp per kvadratmeter av den area som ändringen avser,

8. en anläggning för en grundvattentäkt: 0,75 prisbasbelopp,

9. en linbana: 2,5 prisbasbelopp,

10. en nöjespark, en djurpark, en idrottsanläggning, en skidbacke, en skidlift, en campingplats eller en hamn för fritidsbåtar: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

11. ett upplag, en materialgård, en tunnel, ett bergrum, en parkeringsplats eller en begravningsplats: 0,125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0025 prisbasbelopp per kvadratmeter av berörd area,

12. en fast förvaringsanläggning: 2,5 prisbasbelopp,

13. en mast, ett torn, en skorsten eller ett vindkraftverk: 1,25 prisbasbelopp,

14. en mur eller ett plank: 0,0125 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per löpmeter,

15. en altan: 0,125 prisbasbelopp,

16. en transformatorstation: 0,25 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0125 prisbasbelopp av anläggningens area,

17. en skylt: 0,05 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,0125 prisbasbelopp per kvadratmeter av skyltens area, eller

18. en ljusanordning: 0,03 prisbasbelopp.

10 kap.

21 § Boverket får meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen av bestämmelserna om innehåll i ansökan i ärenden om lov och förhandsbesked i 9 kap. 86–90 §§ plan- och bygglagen (2010:900) och innehåll i anmälan i 6 kap. 5 och 6 §§.

22 § Boverket får meddela de föreskrifter som behövs om utformningen av en kontrollplan enligt 10 kap. 6, 7 och 8 §§ plan- och bygglagen (2010:900).

23 § Boverket – – – meddela

2. föreskrifter om vilka bostadshus som ska omfattas av 9 kap. 67 och 68 §§ och 10 kap. 23 a § plan- och bygglagen (2010:900).

24 § Boverket – – – meddela

1. föreskrifter om vad som krävs för att uppfylla kravet på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 c § plan- och bygglagen (2010:900), och

2. närmare föreskrifter – – – 10 kap. 5 § plan- och bygglagen.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 december 2025.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för mål och ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och för mål och ärenden som avser överklagande av beslut i sådana mål och ärenden till dess att målet eller ärendet är slutligt avgjort.

3. För överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas på prövningen i sak. De nya bestämmelserna i 9 kap. ska dock tillämpas om de leder till lindrigare påföljd.

Lag sid. 452

Miljöbalken (1998:808) ändr. g. SFS 2025:1060.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 kap. 7 § ska ha följande lydelse.

1 kap. 7 § I fråga – – – väglagen (1971:948).

I fråga om framförande av luftfartyg i överljudsfart och luftfartygs miljövårdighet gäller 1 kap. 9–11 §§ och 3 kap. 1 § luftfartslagen (2010:500).

I fråga – – – naturgaslagen (2005:403).

Lag sid. 485 f, 486, 623

Miljöbalken (1998:808) ändr. g. SFS 2025:1043.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 9 kap. 6 i § ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 9 kap. 6 j och 6 k §§ ska betecknas 9 kap. 6 i och 6 j §§,

dels att 17 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

17 kap. 1 § Regeringen ska --- följande slag:

1. kärntekniska anläggningar som provas av regeringen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

3. geologisk lagring --- ton koldioxid.

Lag sid. 488, 489

F (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ändr. g. SFS 2025:1104.

Regeringen föreskriver att 8–11 §§ ska ha följande lydelse.

8 § Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för civilt försvar får, inom sina ansvarsområden, meddela sådana föreskrifter som avses i 24 kap. 5 § första stycket 1 miljöbalken.

9 § Länsstyrelsen ska i ett ärende om tillstånd skicka ett meddelande om ansökan och kungörelsen till den kommunala nämnden samt till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för civilt försvar.

Om länsstyrelsen --- om beslutet.

10 § När länsstyrelsen är tillståndsmyndighet ska besked om tid och plats för annat sammanträde än muntlig förberedelse meddelas genom kungörelse i ortstidning. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för civilt försvar, sökanden och andra som har yttrat sig i ärendet ska på lämpligt sätt underrättas.

Bestämmelser om --- 22 kap. 11 a § miljöbalken.

11 § Den som --- beslutet till

3. Myndigheten för civilt försvar, om domen eller beslutet rör en verksamhet som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Om samråd --- den myndigheten.

Lag sid. 491, 493

F (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ändr. g. SFS 2025:1015.

Regeringen föreskriver att 25 och 26 a §§ ska ha följande lydelse.

25 § En anmälan --- och miljöeffekter.

En anmälan --- avses i

– 2 kap. --- 4 §,

– 3 kap. 4 §,

– 30 kap. 3 § --- (2013:251).

26 a § Tillsynsmyndigheten ska --- avses i

– 2 kap. --- 4 §,

– 3 kap. 4 §,

– 30 kap. 3 § --- (2013:251).

Vid bedömningen --- miljöbedömningsförfordningen (2017:966).

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

Lag sid. 525, 526, 528

Miljöprövningsförfordningen (2013:251) ändr. g. SFS 2025:1253.

Regeringen föreskriver

dels att 29 kap. 38, 71 och 72 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 kap. 29 §, och närmast före 29 kap. 29 § en ny rubrik av följande lydelse.

29 kap.

Återvinning av farligt avfall som har uppkommit i egen verksamhet

29 § Anmälningsplikt C och verksamhetskod 90.391 gäller för att, på något annat sätt än genom kemisk behandling, behandla farligt avfall som har uppkommit i egen verksamhet, om

1. mängden avfall är högst 500 ton per kalenderår, och

2. behandlingen leder till materialåtervinning.

38 § Anmälningsplikt C och verksamhetskod 90.382 gäller för att konvertera smittförande avfall.

71 § Tillståndsplikt A --- per kalenderår.

Tillståndsplikten gäller inte om behandlingen är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt någon annan bestämmelse i detta kapitel.

72 § Tillståndsplikt B --- per kalenderår.

Tillståndsplikten gäller inte om behandlingen är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt någon annan bestämmelse i detta kapitel.

*Lag sid. 584***F (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer** ändr. g. SFS 2025:1122.

Regeringen föreskriver att 30 a § ska ha följande lydelse.

30 a § Myndigheten för civilt försvar får meddela de föreskrifter om utförande, funktion och märkning av aerosolbehållare som behövs för att genomföra rådets direktiv 75/324/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 219/2009.

*Lag sid. 598 f, 600, 611, 613 f***Avfallsförordningen (2020:614)** ändr. g. SFS 2025:1482.

Regeringen föreskriver

dels att 1 kap. 3 och 19 §§, 6 kap. 17 § och 8 kap. 1–5 §§ och rubriken närmast före 8 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 8 kap. 6 a §, av följande lydelse.

1 kap.**3 §** I denna — — — avses med

- förordning (EU) 2017/852: — — — förordning (EG) nr 1102/2008,
- förordning (EU) 2019/1021: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föreningar,
- förordning (EU) 2023/1542: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1542 av den 12 juli 2023 om batterier och förbrukade batterier, om ändring av direktiv 2008/98/EG och förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av direktiv 2006/66/EG, och
- förordning (EU) 2024/1157: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006.

19 § Ytterligare — — — om

- 7. gränsöverskridande transporter av avfall finns i förordning (EU) nr 2024/1157.

6 kap. 17 § Naturvårdsverket ska på begäran lämna ut de uppgifter ur avfallsregistret som behövs för tillsyn och för brottsförebyggande eller brottsbekämpande verksamhet till

- 2. en myndighet som ansvarar för tillsyn av transporter av farligt gods enligt förordningen (2006:311) om transport av farligt gods,
- 3. Ekobrottsmyndigheten,
- 4. Kemikalieinspektionen,
- 5. Kustbevakningen,
- 6. Polismyndigheten,
- 7. Skatteverket,
- 8. Säkerhetspolisen, eller
- 9. Tullverket.

8 kap.**Kompletterande bestämmelser till förordning (EG) nr 1013/2006 och förordning (EU) nr 2024/1157**

1 § Sådant avfall som enligt artikel 4 i förordning (EU) nr 2024/1157 omfattas av förfarandet med skriftlig förhandsanmälan och skriftligt förhandsgodkännande enligt avdelning II i den förordningen, får importeras eller på något annat sätt föras in till Sverige endast om den som för in avfallet kan visa att avfallet kommer att tas om hand av någon som för sin hantering av avfallet har de tillstånd eller har gjort de anmälningar som krävs enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken.

2 § Naturvårdsverket är

1. den behöriga myndighet som avses i artikel 5 i Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall (SÖ 1991:22),
2. den behöriga myndighet som avses i artikel 53 och det kontaktorgan som avses i artikel 54 i förordning (EG) nr 1013/2006,
3. den behöriga myndighet som avses i artikel 75 och det kontaktorgan som avses i artikel 76 i förordning (EU) nr 2024/1157, och
4. den myndighet som enligt artikel 65.2 i förordning (EU) 2024/1157 ska ansvara för bilateralt och multilateralt samarbete i enlighet med artikel 65.1 i samma förordning.

3 § Om Naturvårdsverket i sin egenskap av behörig myndighet enligt 2 § får kännedom om eller handlägger ett ärende om en avfallstransport som omfattas av förordning (EU) 2024/1157, ska verket underrätta den berörda länsstyrelse och den berörda kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

4 § Bestämmelser om transportdokument för gränsöverskridande transporter av avfall finns i artiklarna 5 och 16 i förordning (EU) nr 2024/1157.

5 § Naturvårdsverket får med Finland och Danmark ingå sådana bilaterala överenskommelser som avses i artikel 31 i förordning (EU) nr 2024/1157.

6 a § Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om upphävande av föreskrifter om verkställighet av överenskommelser som avses i artikel 30 i förordning (EG) nr 1013/2006.

Denna förordning träder i kraft den 21 maj 2026 i fråga om 8 kap. 1, 3 och 4 §§ och i övrigt den 13 januari 2026.

Lag sid. 616

Lagen (2007:162) om bilskrotningsfonden upphävd g. SFS 2025:1072 vid utgången av 2025.

Lag sid. 621, 641 f, 647

Miljöbalken (1998:808) ändr. g. SFS 2025:976.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 16 kap. 2 d §, 24 kap. 6 § och 26 kap. 9 a § ska ha följande lydelse.

16 kap. 2 d § Tillståndsmyndigheten får --- omgivningen, om

2. villkoren skulle --- dessa värden.

Trots första --- för det.

Sådana komplementbostadshus som avses i plan- och bygglagen får aldrig föranleda villkor i fråga om omgivningsbuller.

24 kap. 6 § Tillståndsmyndigheten får --- omgivningen, om

2. omgivningsbullret från --- dessa värden.

Trots första --- för det.

Sådana komplementbostadshus som avses i plan- och bygglagen får aldrig föranleda skärpta villkor i fråga om omgivningsbuller.

26 kap. 9 a § I fråga --- dessa värden.

Trots första --- för det.

Förelägganden eller förbud får dock aldrig beslutas i fråga om omgivningsbuller vid sådana komplementbostadshus som avses i plan- och bygglagen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för handläggning och prövning av mål och ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Lag sid. 634, 642, 644

Miljöbalken (1998:808) ändr. g. SFS 2025:1075.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 22 kap. 4 och 6 §§, 24 kap. 11 § och 25 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

22 kap.

4 § Mark- och miljödomstolen ska skicka ansökningshandlingarna och kungörelsen till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för civilt försvar, länsstyrelsen och den eller de berörda kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Handlingarna behöver dock inte skickas över, om det kan antas att det allmänna fiskeintresset eller något annat allmänt intresse inte berörs av verksamheten.

Kungörelsen ska --- av ansökan.

Om målet --- till domstolen.

6 § Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för civilt försvar och länsstyrelsen ska, när det behövs, föra talan i målet för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen.

En kommun --- inom kommunen.

24 kap. 11 § En ansökan om prövning som avses i 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 § får göras hos mark- och miljödomstol av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för civilt försvar och länsstyrelsen. Om frågan ska prövas av någon annan myndighet än en domstol eller av en kommun, får den tas upp utan någon särskild framställning. Frågor om omprövning enligt 8 § får tas upp utan särskild ansökan.

En ansökan --- hos länsstyrelsen.

I fråga --- endast om

2. den olägenhet --- blir klar.

25 kap. 3 § I mål som gäller återkallelse, förbud mot fortsatt verksamhet eller omprövning enligt någon av bestämmelserna i 24 kap. 3–9 §§ eller 7 kap. 15 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för civilt försvar, länsstyrelsen och tillståndshavaren svara för sina kostnader vid mark- och miljödomstolen.

I mål --- stycket 11.

Trots andra --- målet gäller

2. omprövning enligt --- vattenlagen (1918:523).

Lag sid. 656 f, 657 f, 658, 660 f, 662 f, 663

Miljöbalken (1998:808) ändr. g. SFS 2025:1315.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att nuvarande 29 kap. 3 a och 3 b § ska betecknas 29 kap. 3 b och 3 c §§,

dels att 29 kap. 3, 6, 9, 11 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 kap. 3 a §, av följande lydelse.

29 kap.

3 § För miljöfarlig kemikaliehantering döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet tar befattning med en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt

utan att vidta de skyddsåtgärder, produktval eller försiktighetsmått i övrigt som behövs på grund av produktens, organismens eller varans inneboende egenskaper och genom denna underlåtenhet orsakar eller riskerar att orsaka skada på människor eller i miljön.
För miljöfarlig — — av oaksamhet

6. bryter mot en begränsning för att tillverka, släppa ut på marknaden eller använda ett ämne, som sådant eller ingående i en blandning eller i en vara, enligt artikel 67 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

8. i egenskap av att vara tillverkare, nedströmsanvändare eller någon som för in en kemisk produkt eller ett explosivt föremål till Sverige, släpper ut produkten eller föremålet på marknaden utan att följa en skyldighet i artikel 35.2 andra stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008,

9. bryter mot ett förbud eller en begränsning för att producera, använda, importera, exportera, återexportera, vidare leverera, tillhandahålla till en annan person eller på marknaden släppa ut ett ämne, en produkt eller en utrustning enligt artikel 4, 5, 11.2, 15.1, 15.2 eller 19.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/590 av den 7 februari 2024 om ämnen som bryter ned ozonskiktet och om upphävande av förordning (EG) nr 1005/2009,

10. i fråga om åtgärder för återvinning och destruktion av ozonnedbrytande ämnen bryter mot artikel 20.1, 20.5 eller 20.6 i förordning (EU) 2024/590,

11. släpper ut ozonnedbrytande ämnen i atmosfären utan att det är tillåtet enligt artikel 21.1 i förordning (EU) 2024/590,

12. i fråga om åtgärder för att hindra eller minska läckage av ozonnedbrytande ämnen bryter mot artikel 21.2 i förordning (EU) 2024/590,

13. använder ett växtskyddsmedel utan att följa de villkor som framgår av märkningen enligt vad som krävs i artikel 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

14. på marknaden släpper ut ett växtskyddsmedel eller ett hjälpämne som allmänheten får tillgång till, utan att se till att medlet eller ämnet innehåller sådana beståndsdelar som avskräcker från eller förhindrar konsumtion enligt vad som krävs i artikel 64.2 i förordning (EG) nr 1107/2009,

15. på marknaden släpper ut ett växtskyddsmedel eller ett hjälpämne utan att följa en skyldighet i artikel 64.3 i förordning (EG) nr 1107/2009,

16. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt i strid med ett förbud eller en begränsning i artikel 14, 15.1 eller 15.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter, om inte förekomsten av ett förbjudet ämne i en kosmetisk produkt kan anses tillåten enligt artikel 17 i samma förordning,

17. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt utan att produkten har genomgått en säkerhetsbedömning i enlighet med artikel 10 i förordning (EG) nr 1223/2009, eller att en säkerhetsrapport har upprättats i enlighet med samma artikel,

18. använder en biocidprodukt utan att följa de bestämmelser och villkor som följer av märkningen enligt vad som krävs i artikel 17.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter,

19. på marknaden släpper ut en behandlad vara utan att följa en skyldighet i artikel 58.2 i förordning (EU) nr 528/2012, eller
i egenskap av innehavare av ett produktgodkännande av en biocidprodukt inte ser till att produkten innehåller beståndsdelar som avskräcker från konsumtion enligt vad som krävs i artikel 69.1 andra stycket andra meningen i förordning (EU) nr 528/2012.

Ansvar ska — — paragraf, om

3. ansvar för — — stycket 9.

3 a § För miljöfarlig kemikaliehantering döms till böter eller fängelse i högst två år även den som med uppsåt eller av oaksamhet

1. släpper ut fluorerade växthusgaser i atmosfären utan att det är tillåtet enligt artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/573 av den 7 februari 2024 om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014,

2. bryter mot artikel 4.3 eller 4.5 första stycket i förordning (EU) 2024/573, i fråga om åtgärder för att hindra eller åtgärda läckage av fluorerade växthusgaser,

3. bryter mot artikel 8.1, 8.2, 8.3, 8.4 eller 8.10 i förordning (EU) 2024/573, i fråga om att återvinning av fluorerade växthusgaser ska utföras av certifierad personal eller personal med lämplig utbildning, eller

4. bryter mot ett förbud eller en begränsning för att ta i drift, använda, importera, exportera, vidare leverera, tillhandahålla till en annan person eller på marknaden släppa ut en fluorerad växthusgas, en produkt eller en utrustning enligt artikel 11.1 första stycket, 11.3 första stycket, 13.1, 13.2, 13.3, 13.4, 13.9, 22.1 eller 22.3 i förordning (EU) 2024/573.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

6 § För bristfällig — — av oaksamhet

a) felaktigt klassificera — — av 14 kap.,

d) lämna oriktig — — bristfällig produktinformation,

2. i fråga — — genom att

c) lämna oriktig — — eller säkerhetsdatabladet,

3. i fråga — — artikel 11,

4. i fråga om produkter och utrustning som innehåller fluorerade växthusgaser bryter mot förordning (EU) 2024/573 genom att inte märka produkter eller utrustning enligt vad som krävs i förordningens artikel 12,

5. i fråga — — genom att

c) inte enligt --- artikel 59,
6. i fråga --- genom att

b) felaktigt märka --- eller 4.8,
7. i fråga --- genom att

c) lämna oriktig --- 66.5, eller
8. i fråga --- genom att

b) inte lämna --- artikel 72.
Ansvar ska --- stycket 9.

9 § Till böter --- av oaktsamhet

16. i egenskap av fartygsägare lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga ska ta fram för fartyget enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1257/2013,

17. i egenskap av driftsansvarig på en sådan fartygsåtervinningsanläggning som avses i förordning (EU) nr 1257/2013 återvinner ett fartyg på ett sätt som inte överensstämmer med den återvinningsplan som har tagits fram för fartyget enligt artikel 7 i förordningen, eller

18. bryter mot skyldigheten att dokumentera och bevara dokumentation enligt artikel 4.2 i förordning (EU) 2024/573.

Ansvar ska --- enligt 1 §.

11 § Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a, 3 b eller 3 c §, 4 § första stycket 2, 4 a §, 5 § 1 eller 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms det inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar --- detta kapitel.

Om ett --- av förelägandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan leda till miljösanktionsavgift och inte kan antas leda till annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

12 § Egendom får --- och egendomen

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 3 a, 4, 4 a, 4 b, 5, 6 eller 8 § och är

f) avfall,

2. utgör vinst --- i 1,

4. varit avsedd --- straffbar förberedelse.

Egendomen får --- särskilda skäl.

I stället --- delvis förverkas.

Lag sid. 714

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2023:4) om ändring i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena ändr. g. HVMFS 2025:28.

Lag sid. 722

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:25) om resurstillträde och kontroll på fiskets område ändr. g. HVMFS 2025:27.

Lag sid. 894

F (1927:485) om nedsättning av pengar hos myndighet ändr. g. SFS 2025:1183.

Regeringen föreskriver att 3 § ska ha följande lydelse.

3 § Belopp som har nedsatts hos länsstyrelse enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet ska bokföras under ett särskilt konto i de till Statskontoret ingående räkenskaperna.

Under året upplupen ränta ska tas upp i räkenskaperna så snart som möjligt under påföljande år.

Lag sid. 955, 956, 959 f

Lagen (2014:836) om näringsförbud ändr. g. SFS 2025:1344.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 1–4, 8, 10 och 42 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 3 a och 8 a §§, och närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

1 § Genom ett beslut om näringsförbud enligt denna lag meddelas en person under viss tid begränsningar i rätten att bedriva eller ta del i näringsverksamhet.

2 § Bestämmelserna i 4 § första stycket och 5–9 §§ ska tillämpas på enskilda näringsidkare och på dem som utåt har framträtt som ansvariga för en enskild näringsverksamhet.

3 § Bestämmelserna i 4 § första stycket och 5–9 §§ ska tillämpas på dem som faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet som en juridisk person har bedrivit.

Bestämmelserna i 4 § första stycket och 5–9 §§ ska alltid tillämpas på följande befattningshavare:

8. i stiftelser --- detta stycke.

Personer som har gjort sig skyldiga till organiserad eller systematisk brottslighet

3 a § Bestämmelserna i 4 § andra stycket ska tillämpas på den som har gjort sig skyldig till sådan organiserad eller systematisk brottslighet som anges i den paragrafen, oavsett om personen bedrev eller hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället.

4 § Den som --- allmän synpunkt.

Näringsförbud ska också meddelas den som har gjort sig skyldig till brott som utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt, om ett sådant förbud är påkallat från allmän synpunkt.

8 § Vid bedömningen av om näringsförbud enligt 4 § första stycket och 5–7 §§ är påkallat från allmän synpunkt ska rätten särskilt ta hänsyn till, om

1. --- har
- a) --- systematiskt,

- c) orsakat eller --- skada, eller
2. näringsidkaren tidigare --- i näringsverksamhet.

Om den som avses med en talan eller en ansökan om näringsförbud har gjort sig skyldig till brott i näringsverksamheten och det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader, ska vid tillämpningen av 4 § första stycket näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

Vid bedömningen --- annan stat.

8 a § Om den som avses med en talan eller en ansökan om näringsförbud har gjort sig skyldig till brott av det slag som avses i 4 § andra stycket och det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader, ska vid tillämpningen av 4 § andra stycket näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

10 § Näringsförbud ska meddelas för en viss tid, lägst tre och högst femton år, och gäller från det att beslutet om näringsförbud får laga kraft.

Vid bestämmande --- tre år.

42 § Den som har näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud är skyldig att inställa sig personligen för samtal med företrädare för Kronofogdemyndigheten på tid och plats som myndigheten bestämmer. Kronofogdemyndigheten får besluta att inställelsen ska ske genom ljud- och bildöverföring.

Kronofogdemyndigheten ska kalla till ett sådant samtal så snart ett beslut om näringsförbud har fått laga kraft, eller i fråga om tillfälligt näringsförbud, när ett sådant förbud har meddelats. Myndigheten får avstå från att kalla till samtal genom personlig inställelse om det finns särskilda skäl.

Om det --- ytterligare samtal.

Ett beslut --- begär det.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 4 § andra stycket tillämpas inte på brott som har begåtts före ikraftträdandet.

3. För näringsförbud som grundas på åsidosättanden som har skett före ikraftträdandet gäller 10 § i den äldre lydelsen.

Lag sid. 1048

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:22) om konkursförvaltartaxa ersatta av DVFS 2025:11 i samma ämne.

Lag sid. 1175

Lagen (1982:316) med förbud mot könsstypning av kvinnor ändr. g. SFS 2025:1010.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att rubriken till lagen samt 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 a och 3 §, av följande lydelse.

Lag (1982:316) om förbud mot könsstypning av kvinnor och oskuldssingrepp på kvinnor

1 § Ingrepp i de kvinnliga yttre könsorganen i syfte att stympa dem eller åstadkomma andra bestående förändringar av dem (könsstypning) får inte utföras, oavsett om samtycke till ingreppet har lämnats eller inte.

1 a § Ingrepp i någon annans kvinnliga könsorgan i syfte att det ska framstå som att personen inte har haft vaginalt samlag eller deltagit i jämförbara penetrerande sexuella handlingar (oskuldssingrepp) får inte utföras, oavsett om samtycke till ingreppet har lämnats eller inte.

3 § Den som bryter mot 1 a § döms till fängelse i högst ett år.

Lag sid. 1207, 1209 f

Brottsbalken (1962:700) ändr. g. SFS 2025:1269.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 9 kap. 3 b § ska upphöra att gälla,

dels att 9 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

9 kap. 11 § För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri, grovt häleri, utförelshäleri eller grovt utförelshäleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri, grovt häleri, utförelshäleri eller grovt utförelshäleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.

Som för --- till ansvar.

Lag sid. 1214

Här anmärks: **Lag (2025:1268) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statligt företagsstöd.**

Lag sid. 1214

Här införs: **Subventionsbrottslag (2025:1267).**

Prop. 2024/25:187, bet. 2025/26:FiU12, rskr. 2025/26:56.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller statligt företagsstöd och EU-stöd.

Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag om en gärning är belagd med straff enligt bidragsbrottslagen (2007:612).

2 § Med statligt företagsstöd avses i denna lag sådana stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller av ett enskilt organ på uppdrag av staten och betalas ut till eller på annat sätt tillgodoskräns en enskild näringsidkare eller en annan juridisk person än staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund.

Med statligt företagsstöd avses inte

1. lån,
2. garantier, och
3. stöd inom ramen för skatte- och avgiftssystemen.

3 § Med EU-stöd avses i denna lag sådana bidrag och förmåner som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar.

4 § För *subventionsbrott* döms den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som det finns en skyldighet att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att ett statligt företagsstöd

1. betalas ut eller tillgodoskräns felaktigt eller med ett för högt belopp, eller
2. inte återkrävs trots att mottagaren helt eller delvis saknar rätt till stödet.

Straffet är fängelse i högst två år.

5 § Om brott som avses i 4 § är ringa döms för ringa subventionsbrott till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 § Om brott som avses i 4 § är grovt, döms för grovt subventionsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om brottet rört betydande belopp,
2. om den som begått brottet använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, eller
3. om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

7 § För *vårdslöst subventionsbrott* döms den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 4 §. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

Om gärningen med hänsyn till beloppet, risken för slutlig ekonomisk skada och övriga omständigheter är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

8 § För *subventionsmissbruk* döms den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder eller utnyttjar statligt företagsstöd eller EU-stöd för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

9 § Om brott som avses i 8 § är grovt, döms för *grovt subventionsmissbruk* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet avsett betydande värde eller varit av särskilt farlig art.

10 § Den som före utbetalning eller tillgodoskränande av ett statligt företagsstöd frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att det kan fattas ett korrekt beslut om stödet, ska inte dömas till ansvar enligt 4–7 §§.

11 § För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

12 § Ringa subventionsbrott får åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

13 § Sådana statliga myndigheter eller enskilda organ som beslutar om statligt företagsstöd ska göra anmälan till åklagare om det finns anledning att anta att brott enligt denna lag har begåtts.

14 § Bestämmelserna i 35 kap. 2 § brottsbalken hindrar inte att en person döms till påföljd för ringa subventionsbrott enligt 5 § eller vårdslöst subventionsbrott enligt 7 §, om den misstänkte häktats, fått del av åtal eller godkänt ett strafföreläggande för brottet inom fem år från brottet.

Lag sid. 1219, 1220 f, 1221

Lagen (2018:558) om företagshemligheter ändr. g. SFS 2025:1281.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 5, 22, 26 och 27 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 a, 26 b och 27 a §§, av följande lydelse.

5 § Den som gör sig skyldig till brott enligt 26, 26 a eller 27 § ska ersätta den skada som uppkommer genom brottet eller genom att företagshemligheten på något annat sätt utnyttjas eller röjs.

22 § En talan — av företagshemligheten.

En talan enligt 12–15, 17 och 18 §§ får föras även i samband med åtal för brott som avses i 26, 26 a och 27 §§.

26 § Den som uppsåtligen och olovligen bereder sig tillgång till en företagshemlighet ska dömas för *företagsspioneri* till böter eller fängelse i högst två år.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

26 a § Den som uppsåtligen och olovligen utnyttjar eller röjer en företagshemlighet

1. som avser information som är ägnad att användas i produktionen av en vara, utförandet av en tjänst eller utvecklingen av en vara eller tjänst (teknisk företagshemlighet), och

2. som han eller hon har fått del av till följd av anställning eller därmed jämförligt deltagande i en näringsidkares rörelse eller en forskningsinstitutions verksamhet, eller i samband med en affärsförbindelse med en näringsidkare eller en forskningsinstitution, ska dömas för *olovligt utnyttjande eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet* till böter eller fängelse i högst två år.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar. Vid bedömningen av om gärningen är ringa ska det särskilt beaktas om gärningen är mindre allvarlig på grund av att den har begåtts efter att en anställning eller ett sådant därmed jämförligt deltagande i en näringsidkares rörelse eller forskningsinstitutions verksamhet som avses i första stycket 2 har upphört.

26 b § För försök eller förberedelse till företagsspioneri eller olovligt utnyttjande eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet ska det dömas till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

27 § Den som uppsåtligen anskaffar en företagshemlighet med vetskap om att den som tillhandahåller hemligheten eller någon före honom eller henne i sin tur har berett sig tillgång till denna genom en gärning som avses i 26 §, ska dömas för *olovlig befattning med företagshemlighet* till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år. Detsamma gäller den som uppsåtligen anskaffar en teknisk företagshemlighet med vetskap om att den som tillhandahåller hemligheten eller någon före honom eller henne i sin tur har röjt denna genom en gärning som avses i 26 a § första eller andra stycket.

27 a § Det ska inte dömas till ansvar enligt 26, 26 a, 26 b eller 27 § om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Lag sid. 1247

Säkerhetsskyddslagen (2018:585) ändr. g. SFS 2025:1472.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 kap. 19 § ska ha följande lydelse.

3 kap. 19 § En uppgift — — — absolut nödvändigt.

Registerkontrolldelegationen vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd beslutar om huruvida uppgifter som kommit fram vid en registerkontroll och särskild personutredning ska lämnas ut för säkerhetsprövning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1250

Här anmärks: **F (2025:1484) med instruktion för Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd.**

1. Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2026.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (2007:1141) med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

Lag sid. 1251, 1252

Skyddslagen (2010:305) ändr. g. SFS 2025:997.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 5 och 9 §§ ska ha följande lydelse.

5 § Följande byggnader — — — vara skyddsobjekt:

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete,

9. objekten militära — — — internationell krishantering.

9 § För bevakning — — — personal anlitas.

Den som — — — benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete finns bestämmelser om att finsk och amerikansk militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Lag sid. 1265

Brottsbalken (1962:700) ändr. g. SFS 2025:1063.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 24 kap. 2 och 6 §§ ska ha följande lydelse.

24 kap.

2 § Rymmer den — — — sådant fall.

Det finns — — — våld för

3. tulltjänstemän — — — (2024:710).

För polismäns användning av skjutvapen gäller i stället lagen (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen.

6 § Om någon i fall där 1–5 §§ detta kapitel, 10 § polislagen (1984:387), 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32), 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen (2024:710) eller 3 och 4 §§ lagen (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen är tillämpliga har gjort mer än vad som medges, ska han eller hon ändå vara fri från ansvar om omständigheterna var sådana att han eller hon svårigen kunde besinna sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Lag sid. 1267, 1269

Brottsbalken (1962:700) ändr. g. SFS 2025:1054.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 26 kap. 5 och 16 §§ ska ha följande lydelse.

26 kap.

5 § Om ett — — — något annat.

Första stycket ska dock inte gälla i fråga om ett fängelsestraff som har börjat verkställas enligt lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

16 § Om det --- åt gången.

En särskild --- får avse

6. anvisningar om boendet,

8. skyldighet att --- hälsofarliga varor.

Om den --- övriga omständigheter.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelsen i 26 kap. 5 § andra stycket i den äldre lydelsen gäller fortfarande för verkställighet av fängelsestraff som har beslutats före ikraftträdandet.

Lag sid. 1267, 1268, 1269, 1270, 1273, 1283, 1297

Brottsbalken (1962:700) ändr. g. SFS 2025:1414.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 25 kap. 8 §, 26 kap. 1, 2, 6–8, 10, 12, 21 och 23 §§, 28 kap. 3 §, 34 kap. 5 § och 37 kap. 7 och 11 §§ ska ha följande lydelse.

25 kap. 8 § Bestämmelser om uppbörd och indrivning av böter finns i bötesverkställighetslagen (1979:189).

Böter som inte betalas får, om inte annat är föreskrivet, förvandlas till fängelse i lägst en och högst tre månader enligt bestämmelserna i bötesverkställighetslagen.

26 kap.

1 § Fängelse döms --- för brottet.

Fängelse på viss tid får inte understiga en månad och inte överstiga tio år. Om fängelse på längre tid än tio år och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av 2, 3 eller 3 a §, får dock fängelse på viss tid bestämmas till högst arton år. När fängelse i förening med skyddstillsyn döms ut enligt 28 kap. 3 § gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad som föreskrivs i den paragrafen.

I fråga --- särskilda föreskrifter.

2 § Fängelse får --- av brotten.

Fängelse på --- mer än

3. fyra år, --- eller längre.

Vid tillämpningen av andra stycket ska bötesstraff anses motsvara fängelse i en månad.

Det svåraste --- inte underskridas.

6 § När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff som uppgår till sex år eller mer har avtjänats ska den dömda frigges villkorligt. Den som avtjänar ett fängelsestraff som är kortare än sex år ska frigges villkorligt när två tredjedelar av fängelsestraffet har avtjänats.

Om en --- första stycket.

Villkorlig frigivning får inte ske från

1. fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 §,

2. ett förvandlingsstraff för böter, eller

3. fängelse som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §.

6 a § Om det --- i kriminalvårdsanstalt

2. annars på --- för verkställigheten.

Om den dömda avtjänar fängelse i minst

1. fyra år och straffet åtminstone till någon del avser brottslighet mot liv, hälsa, frihet eller frid, eller

2. två år och straffet åtminstone till någon del avser brott som har utgjort i en brottslighet som utövats i organiserad form ska den villkorliga frigivningen skjutas upp om det finns en konkret och beaktansvärd risk för att han eller hon begår nya brott av allvarligt slag.

7 § Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, ska det i beslutet anges en ny tidpunkt för villkorlig frigivning.

När den villkorliga frigivningen skjuts upp på grund av risk för att den dömda begår nya brott av allvarligt slag ska den villkorliga frigivningen skjutas upp med etthundraåttio dagar åt gången eller den kortare tid som är nödvändig för att en strafftid om sextio dagar ska återstå.

I andra fall får den villkorliga frigivningen skjutas upp med högst etthundraåttio dagar åt gången. När den nya tidpunkten för den villkorliga frigivningen bestäms ska arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas.

8 § Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, ska vid tillämpning av 6 § första stycket hänsyn tas till den sammanlagda fängelsetiden. Detta gäller dock inte tid för fängelse som verkställs

1. med tillämpning av 6 § andra stycket,

2. med anledning av en dom enligt 28 kap. 3 §,

3. på grund av ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §, eller

4. som --- böter.

Såsom avtjänad --- för frihetsberövande.

10 § Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst två år.

Ett fängelsestraff är helt verkställt vid prøvotidens utgång om villkorligt medgiven frihet inte längre kan förklaras förverkad.

12 § Den villkorliga frigivningen ska vara förenad med övervakning från dagen för frigivningen.

Kriminalvården får besluta att den som friges villkorligt inte ska ställas under övervakning, om det saknas anledning att befara att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet eller om det finns särskilda skäl.

Övervakningen upphör vid prøvotidens utgång eller vid den tidigare tidpunkt som Kriminalvården beslutar.

21 § Bestämmelser om förverkande av villkorligt medgiven frihet när den som dömts till fängelse har begått ett nytt brott under prøvotiden finns i 34 kap.

23 § Om villkorligt medgiven frihet har förklarats förverkad, ska det som har förverkats anses som ett fängelsestraff enligt strafftidslagen (2018:1251).

28 kap. 3 § Skyddstillsyn får förenas med fängelse i lägst en och högst tre månader.

Om rätten --- om samhällstjänst.

Om förhållandena kräver det, får rätten bestämma att domen på fängelse ska verkställas trots att den inte har fått laga kraft.

34 kap. 5 § Om 1 § första stycket tillämpas i fråga om brott som har begåtts under prøvotiden för någon som villkorligt frigetts från fängelse, ska den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad om inte särskilda skäl talar mot det

Som särskilda --- rätten beakta

2. om lång tid har förflutit mellan brotten samt om lång tid har förflutit mellan tidpunkten för den villkorliga frigivningen och den nya brottsligheten, eller

3. om ett --- som oskäligt.

Om rätten inte beslutar om förverkande enligt första stycket, får den besluta om åtgärd som avses i 26 kap. 19 § första stycket eller förlänga prøvotiden med högst ett år utöver den tid som följer av 26 kap. 10 §. Rätten får dock inte besluta om elektronisk övervakning enligt 26 kap. 17 §.

En åtgärd --- prøvotidens utgång.

37 kap.

7 § Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 26 kap. 12 §, 13 § andra stycket, 15 § andra stycket, 16 och 17 §§ och 19 § första stycket samt 28 kap. 7 § får överklagas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårdskontor ligger där den övervakade är inskriven.

11 § Beslut av en övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17, 19 och 22 §§ samt 28 kap. 7 och 11 §§ får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden ligger. Om beslutet rör frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17 eller 19 § eller 28 kap. 7 §, får det överklagas av Kriminalvården. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden

räknas från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Beslut enligt --- inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 26 kap. 6 § första stycket, 6 a och 7 §§ samt 10 § första stycket i den äldre lydelsen gäller fortfarande för

a) fängelsestraff på viss tid som har dömts ut före ikraftträdandet,

b) fängelsestraff på livstid som omvandlats till fängelsestraff på viss tid före ikraftträdandet, och

c) fängelsestraff som dömts ut efter ikraftträdandet och som verkställs gemensamt med fängelsestraff som dömts ut eller som omvandlats till fängelse på viss tid före ikraftträdandet.

3. För fängelsestraff som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet som har meddelats före ikraftträdandet gäller 26 kap. 6 § och 8 § första stycket i den äldre lydelsen.

Lag sid. 1268

Brottsbalken (1962:700) ändr. g. SFS 2025:1415.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 26 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

26 kap. 6 § När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff som uppgår till tre år eller mer har avtjänats ska den dömda friges villkorligt. Den som avtjänar ett fängelsestraff som är kortare än tre år ska friges villkorligt när två tredjedelar av fängelsestraffet har avtjänats.

Om en --- första stycket.

Villkorlig frigivning --- ske från

3. fängelse som --- eller 34 kap. 5 §.

1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2. Bestämmelserna i 26 kap. 6 § första stycket i den äldre lydelsen gäller fortfarande för

a) fängelsestraff på viss tid som har dömts ut före ikraftträdandet, och

b) fängelsestraff på viss tid som har dömts ut efter ikraftträdandet och som verkställs gemensamt med fängelsestraff som dömts ut eller som omvandlats till fängelse på viss tid före ikraftträdandet.

Lag sid. 1268

Brottsbalken (1962:700) ändr. g. SFS 2025:1416.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 26 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

26 kap. 6 § När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff som uppgår till tre år eller mer har avtjänats ska den dömden frigges villkorligt.

Om en --- första stycket.

Villkorlig frigivning --- ske från

3. fängelse som --- eller 34 kap. 5 §.

1. Denna lag --- regeringen bestämmer.

2. Bestämmelserna i --- fortfarande för

a) fängelsestraff på --- ikraftträdandet, och

b) fängelsestraff på --- före ikraftträdandet.

Lag sid. 1270

Lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid ändr. g. SFS 2025:1418.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 § ska ha följande lydelse.

3 § En ansökan får göras när den dömden har avtjänat minst tolv år av livstidsstraffet. Om ansökan avslås, får en ny ansökan göras tidigast ett år efter det att beslutet fick laga kraft.

Lag sid. 1302

Bötesverkställighetslagen (1979:189) ändr. g. SFS 2025:1417.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 15 § ska ha följande lydelse.

15 § Om böter --- allmän synpunkt.

Om den --- böter förvandlas.

Förvandlingsstraffet ska bestämmas till fängelse i lägst en och högst tre månader.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. För bötesstraff som har dömts ut före ikraftträdandet gäller 15 § i den äldre lydelsen.

Lag sid. 1302, 1318

Fängelselagen (2010:610) ändr. g. SFS 2025:1419.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 10 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 12 kap. 6–10 §§, av följande lydelse.

10 kap. 4 § En intagen som ska genomgå en utredning om risk för återfall i brottslighet enligt 12 kap. 6 § eller enligt 10 § lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid, får vistas utanför anstalt i den utsträckning som den myndighet som ansvarar för utredningen bedömer är nödvändig för att utredningen ska kunna genomföras.

12 kap.

6 § Kriminalvården får besluta att hämta in en utredning med utlåtande om risken för att den dömden begår nya brott av allvarligt slag (riskutredning).

7 § Ett beslut om uppskjuten villkorlig frigivning på grund av risk för nya brott av allvarligt slag får bara meddelas om en riskutredning enligt 6 § har hämtats in. En sådan utredning behöver dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövligt.

8 § En riskutredning enligt 6 § ska utföras av Rättsmedicinalverket. Utredningen ska utföras skyndsamt och ges in till Kriminalvården inom sex veckor från det att beslutet om riskutredning kom in till Rättsmedicinalverket.

9 § Ett urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov får tas på en person som genomgår en riskutredning enligt 6 § om det behövs för att kunna bedöma personens psykiska eller kroppsliga tillstånd.

En urinprovtagning får inte utföras eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

10 § Sådana uppgifter om den dömden som behövs för genomförandet av en riskutredning enligt 6 § ska lämnas ut till Rättsmedicinalverket från en verksamhet där det gäller

1. sekretess enligt 25 kap. 1–5 §§, 26 kap. 1 § eller 35 kap. 15 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), eller

2. tystnadsplikt enligt 29 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659) eller 17 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400).

Lag sid. 1306

Strafftidslagen (2018:1251) ändr. g. SFS 2025:1420.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 21 § ska ha följande lydelse.

21 § En dömd --- som fastställer

3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande,

4. dagen för strafftidens slut,

5. tidigaste dag för villkorlig frigivning,

6. återstående strafftid i dagar, och

7. dagen för prövotidens utgång.

Om ett --- beslutet fastställa

2. antalet dagar --- straffet tidsbestäms.

Beslutet ska – – – utan dröjsmål.

Lag sid. 1318

Här anmärks: **F (2025:1421) om förfarandet vid utredningar om risken för att den dömda begår nya brott av allvarligt slag.**

Lag sid. 1320

Fängelseföreläggningen (2010:2010) ändr. g. SFS 2025:1425.

Regeringen föreskriver att 9 § ska ha följande lydelse.

9 § En övervakare enligt 26 kap. 13 § andra stycket brottsbalken ska förordnas i så god tid att han eller hon kan förbereda uppdraget.

En tjänsteman vid Kriminalvården eller annan lämplig person ska utses till övervakare.

Lag sid. 1323

Här införs: **Lag (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.**

Prop. 2024/25:202, bet. 2025/26:JuU7, rskr. 2025/26:31.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

1 kap. Föreläggningar för att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning

1 § Denna lag är tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse med elektronisk övervakning, dock inte fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § brottsbalken.

Kriminalvården ansvarar för verkställighet av fängelsestraff med stöd av denna lag.

2 § Verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning sker antingen i den dömdes bostad eller i ett kontrollerat boende.

3 § Kriminalvården får besluta att fängelsestraff ska verkställas med elektronisk övervakning om den dömda ska avtjäna fängelse i högst ett år och sex månader.

Beslut om verkställighet enligt denna lag får inte fattas, om

1. den dömda vid tidpunkten för prövningen är häktad eller intagen i anstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som prövningen avser,

2. det finns en beaktansvärd risk för att den dömda under verkställigheten kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt allvarligt missköta sig, eller

3. det annars finns särskilda skäl mot att straffet verkställs med elektronisk övervakning.

4 § Om strafftiden överstiger sex månader ska en fördjupad lämplighetsprövning göras innan ett beslut om verkställighet i den dömdes bostad fattas. Ett beslut om sådan verkställighet får fattas endast om det är lämpligt.

Vid den fördjupade lämplighetsprövningen ska särskild hänsyn tas till

1. karaktären på den brottslighet som straffet avser,

2. risken för återfall i brott, och

3. hur verkställigheten kan komma att påverka brottsoffer och den dömdes anhöriga.

5 § Om den dömda tidigare har avtjänat ett fängelsestraff med elektronisk övervakning, får ett nytt beslut om sådan verkställighet fattas först efter att det förlutit en period av minst tre år under vilken den dömda inte begått något brott som har lett till en strängare påföljd än böter.

Första stycket hindrar dock inte att den som avtjänat fängelsestraff med elektronisk övervakning i sin bostad får avtjäna ett nytt fängelsestraff med elektronisk övervakning i ett kontrollerat boende.

6 § Kriminalvården får besluta att verkställighet i kontrollerat boende ska övergå till verkställighet i den dömdes bostad när halva strafftiden har avtjänats.

2 kap. Allmänna bestämmelser om verkställighetens innehåll

1 § Den dömda ska under verkställigheten

1. vara skötsam,

2. efter förmåga försöka försörja sig, och

3. rätta sig efter det som han eller hon är skyldig till enligt denna lag och enligt föreskrifter som beslutats med stöd av lagen.

2 § Den dömda ska under verkställigheten avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömda är, om inte annat motiveras av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på begäran lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket.

Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

3 § Under verkställigheten ska den dömda vara förbjuden att vistas utanför sin bostad eller det kontrollerade boendet annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål såsom förvärsarbete, utbildning, vård, behandling, återfallsförebyggande och missbruksrelaterad programverksamhet och nödvändiga inköp.

Den dömda får också, om det är lämpligt för att underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, tillåtas att under en viss kort tid vistas utanför sin bostad eller det kontrollerade boendet för andra ändamål.

Den dömda ska ges möjlighet att vistas utomhus minst en timme varje dag.

Elektroniska hjälpmedel ska användas för att kontrollera efterlevnaden av förbudet.

4 § Under den tid verkställigheten pågår ska Kriminalvården utöva noggrann tillsyn över den dömda och hålla sig informerad om hans eller hennes personliga förhållanden.

Verkställigheten ska utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott, i den mån kravet på samhällsskydd inte eftersätts.

Det ska upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan för den dömden.

- 5 §** Kriminalvården ska besluta om särskilda föreskrifter om
1. vilken bostad den dömden ska ha eller vilket kontrollerat boende den dömden ska vara placerad i under verkställighetstiden,
 2. vad som ska gälla i fråga om anställning, annan förvärvsverksamhet, utbildning eller annan sådan sysselsättning,
 3. under vilka tider och för vilka ändamål den dömden ska få vistas utanför bostaden eller det kontrollerade boendet, och
 4. på vilket sätt och i vilken omfattning den dömden ska hålla kontakt med Kriminalvården och den som enligt 3 kap. 1 § andra stycket förordnats att biträda vid tillsynen.

Särskilda föreskrifter får också avse

1. en skyldighet för den dömden att delta i läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller i särskilt anordnade program eller verksamheter som med hänsyn till den dömdes förhållanden framstår som lämpliga,
2. förbud för den dömden att vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område, och
3. vilken elektronisk kommunikationsutrustning den dömden får använda och på vilket sätt.

Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att föreskrifter enligt andra stycket 1 och 2 följs.

- 6 §** Vid verkställighet enligt denna lag ska Kriminalvården förelägga den dömden att inställa sig för upptagning av fingeravtryck, salivprov för dnaanalys och fotografi av ansikte om sådana uppgifter om den dömden inte finns i biometriskt register som förs enligt lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område. Upptagningen ska göras så snart som möjligt efter det att verkställigheten har inletts. Av föreläggandet ska det framgå att beslutet om verkställighet kan komma att upphävas om föreläggandet inte följs.

Kriminalvården får förelägga den dömden att inställa sig för sådan upptagning på nytt, om det finns särskilda skäl.

Upptagningen ska utföras av Polismyndigheten.

3 kap. Särskilda bestämmelser om verkställighet i den dömdes bostad

- 1 §** Den dömden ska under verkställighet i sin bostad

1. informera Kriminalvården om förhållanden som har betydelse för verkställigheten,
2. på kallelse inställa sig hos Kriminalvården, och
3. i övrigt enligt Kriminalvårdens anvisningar hålla kontakt med myndigheten.

Kriminalvården kan vid behov förordna en eller flera personer utanför myndigheten att biträda vid tillsynen. Det som anges om Kriminalvården i första stycket gäller i sådant fall även den som har förordnats att biträda vid tillsynen, om Kriminalvården bestämmer det.

- 2 §** Vid verkställighet i den dömdes bostad ska den dömden betala en avgift, om det är motiverat med hänsyn till hans eller hennes möjligheter att få inkomst under verkställigheten.

Avgiften uppgår till 100 kronor per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 12 000 kronor för hela verkställighetsperioden. Kriminalvården fastställer det belopp som den dömden ska betala och när betalning ska ske.

Avgiften ska betalas i förskott och tillföras brottsofferfonden. Kriminalvården tar emot och redovisar avgiften.

4 kap. Särskilda bestämmelser om verkställighet i kontrollerat boende

- 1 §** Vid verkställighet i kontrollerat boende får den dömden inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med dömda av motsatt kön. En sådan placering får dock göras om det finns särskilda skäl för det och det i övrigt är lämpligt.

Den som är under arton år får inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med dömda över arton år, om det inte kan anses vara till hans eller hennes bästa.

Den dömden får tillåtas att ha sitt spädbarn hos sig, om det kan anses vara till barnets bästa.

- 2 §** Vid verkställighet i kontrollerat boende ska de dömda vistas i gemensamhet.

Dömda får placeras i enrum eller tillsammans med en eller flera andra dömda i samma rum. Kriminalvården beslutar om placering utifrån vad som är lämpligt.

Dömda får hållas avskilda från varandra i anslutning till dygnsvilan.

- 3 §** Vid verkställighet i kontrollerat boende ska Kriminalvården se till att den dömden ges möjlighet till sysselsättning.

Den dömden har rätt till ersättning från Kriminalvården om han eller hon har utfört eller deltagit i sysselsättning som anordnats av Kriminalvården och ersättning för sysselsättningen inte betalas ut av någon annan.

I fråga om ersättning tillämpas också 3 kap. 4–6 §§ fängelselagen (2010:610).

- 4 §** Vid verkställighet i kontrollerat boende ska den dömden ges möjlighet att på lämpligt sätt

1. ägna sig åt fysisk aktivitet och annan fritidssysselsättning,
2. följa vad som händer i omvärlden,
3. utöva sin religion, och

4. sammanträda med andra dömda för överläggning i frågor som är av gemensamt intresse för dem som vistas på det kontrollerade boendet (förtroenderåd). Ett förtroenderåd ska ges möjlighet att på lämpligt sätt överlägga med ledningen för det kontrollerade boendet.

- 5 §** Vid verkställighet i kontrollerat boende ska

1. 5 kap. fängelselagen (2010:610) tillämpas i fråga om personliga tillhörigheter,
2. 7 kap. 1–3 och 6–10 §§ fängelselagen tillämpas i fråga om besök och försändelser, och
3. 8 kap. 1–5, 7, 8–11 och 13 §§ fängelselagen tillämpas i fråga om kontroll- och tvångsåtgärder.

En kontroll- eller tvångsåtgärd enligt första stycket får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

- 6 §** Vid verkställighet i kontrollerat boende ska den dömdes behov av hälso- och sjukvård tillgodoses genom att den dömden tillåts lämna det kontrollerade boendet för att besöka den allmänna sjukvården. Om det behövs, ska Kriminalvården se till att den dömden förs till sjukhus.

5 kap. Förfarandet för prövning och beslut om verkställighet

- 1 §** Kriminalvården prövar om ett fängelsestraff ska verkställas enligt denna lag, efter skriftlig ansökan av den dömden eller på eget initiativ.

2 § Kriminalvården ska informera den som till följd av dom ska avtjäna fängelse i högst ett år och sex månader om innehållet i denna lag.

3 § Har den dömden ansökt om att få avtjäna fängelsestraff enligt denna lag, får han eller hon inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan Kriminalvården prövat ansökan.

Den dömden får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han eller hon enligt föreläggande som avses i 6 § första stycket strafftidslagen (2018:1251) senast skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet,
2. han eller hon tidigare har fått avslag på en ansökan om att få verkställa straffet enligt denna lag,
3. det med hänsyn till 1 kap. 1, 3 eller 4 § är uppenbart att förutsättningarna för verkställighet inte är uppfyllda,
4. det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas på grund av bestämmelserna i 1 kap. 5 §, eller
5. han eller hon är häktad.

4 § Bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas finns i strafftidslagen (2018:1251). Bestämmelserna i 6 § andra och tredje styckena, 7 § första stycket 1 och 2 och andra stycket samt 14–16 §§ den lagen om förpassning, anstånd och uppskov med verkställighet ska dock inte tillämpas i fråga om verkställighet enligt denna lag.

Vid tillämpning av 6 § första stycket strafftidslagen ska den dömden föreläggas att en viss dag inställa sig vid det kontrollerade boende där straffet ska verkställas eller föreläggas att i sin bostad en viss dag påbörja verkställigheten av straffet. Vid verkställighet i den dömdes bostad ska strafftiden räknas från och med den dagen.

Bestämmelsen i 19 § strafftidslagen om sammanläggning av fängelsestraff ska inte tillämpas under verkställigheten enligt denna lag om den sammanlagda fängelsetiden då kommer att överstiga femhundrafyrtiofem dagar.

I fråga om avbrott i verkställigheten ska 12 a kap. 1–3 §§ fängelselagen (2010:610) tillämpas.

6 kap. Ändring av föreskrifter och upphävande av beslut om verkställighet

1 § Om den dömdes personliga förhållanden ger anledning till det, får Kriminalvården

1. ändra föreskrifter enligt 2 kap. 5 § första stycket, eller
2. ändra, upphäva eller besluta nya föreskrifter enligt 2 kap. 5 § andra stycket.

Kriminalvårdens beslut gäller omedelbart om inte annat beslutas.

2 § Ett beslut om verkställighet enligt denna lag ska upphävas, om den elektroniska övervakningen annat än tillfälligt blir omöjlig att upprätthålla. Vistelse på sjukhus eller därmed jämförlig inrättning ska dock inte leda till att ett beslut om verkställighet upphävs.

Ett beslut om verkställighet ska också upphävas om den dömden

1. åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt en föreskrift som beslutats med stöd av lagen och åsidosättandet inte är av mindre betydelse,
2. begär det,
3. innan verkställigheten har påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 5 § brottsbalken på sådan tid att han eller hon ska avtjäna fängelsestraff som är längre än femhundrafyrtiofem dagar,
4. inte följer ett föreläggande att påbörja verkställigheten eller, när verkställigheten ska påbörjas, är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som beslutet avser,
5. inte följer ett föreläggande enligt 2 kap. 6 § att inställa sig för upptagning av fingeravtryck, salivprov för dna-analys eller fotografi av ansikte, eller
6. inte betalar det belopp som Kriminalvården har fastställt enligt 3 kap. 2 §.

3 § Övervakningsnämnden prövar, efter anmälan av Kriminalvården, frågan om upphävande av beslut om verkställighet enligt denna lag. Nämnden får också på eget initiativ ta upp frågan till prövning.

Om det finns synnerliga skäl, får nämnden besluta om återbetalning av avgift enligt 3 kap. 2 § som avser tiden efter det att verkställigheten upphört.

Ett beslut om verkställighet får inte upphävas efter den fastställda dagen för strafftidens slut.

4 § Om det uppkommer fråga om att upphäva ett beslut om verkställighet enligt denna lag, får Kriminalvården bestämma att beslutet om verkställighet tills vidare inte ska gälla. Kriminalvårdens beslut gäller omedelbart. Övervakningsnämnden ska senast den första arbetsdagen efter den dag då ett sådant beslut meddelats pröva om beslutet ska bestå. Fastställer inte nämnden beslutet inom den tiden, upphör det att gälla.

Om ett beslut om verkställighet tills vidare inte ska gälla ska övervakningsnämnden skyndsamt ta upp frågan om upphävande av beslutet till slutlig prövning.

Beslut enligt denna paragraf får inte meddelas efter den fastställda dagen för strafftidens slut.

5 § Om övervakningsnämnden bestämmer att ett beslut om verkställighet enligt denna lag ska upphävas eller om det bestäms att ett beslut tills vidare inte ska gälla, ska den dömden, om verkställigheten har påbörjats, föras till en kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet. Polismyndigheten ska förpassa den dömden till en sådan anstalt.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömden undandrar sig verkställighet, får Polismyndigheten förelägga honom eller henne att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom eller henne dit.

7 kap. Överklagande m.m.

1 § Kriminalvårdens beslut om särskilda föreskrifter enligt 2 kap. 5 § får överklagas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det kontrollerade boende eller det frivårdskontor är beläget där den dömden är inskriven.

2 § Frågor om upphävande av beslut om verkställighet och återbetalning av avgift enligt 6 kap. 3 och 4 §§ prövas av den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det kontrollerade boende eller det frivårdskontor är beläget där den dömden är inskriven. Om det finns särskilda skäl, får även en annan övervakningsnämnd pröva sådana frågor.

3 § Övervakningsnämndens beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Beslut av en övervakningsnämnd får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Övervakningsnämnden ska inte vara part i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

4 § Andra beslut av Kriminalvården enligt denna lag än de som avses i 1 och 2 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

5 § Ett beslut får inte överklagas enligt 4 § innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt denna paragraf får beslutet inte ändras till den dömdes nackdel.

6 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den dömde fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska den dömde ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

7 § Kriminalvården prövar om en begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om begäran om omprövning har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den dömde felaktig information om hur man begär omprövning.

8 § Ett överklagande enligt 4 § ska ges in till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte, det kontrollerade boende eller det frivårdskontor är beläget där den dömde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning från staten för skador som orsakats av den dömde vid oavlönat arbete som utförts enligt en särskild föreskrift som har beslutats med stöd av 2 kap. 5 § första stycket 2.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången den 1 juni 2026 i fråga om verkställighet i kontrollerat boende.

3. Genom lagen upphävs lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

4. Den upphävda lagen gäller fortfarande för verkställighet av fängelsestraff som har beslutats före ikraftträdandet.

5. Vid tillämpningen av 1 kap. 5 § ska med fängelsestraff med elektronisk övervakning jämställas fängelsestraff utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Lag sid. 1323

Här anmärks: **F (2025:1323) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.**

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Förordningen tillämpas första gången den 1 juni 2026 i fråga om verkställighet i kontrollerat boende.

3. Genom förordningen upphävs förordningen (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

4. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för verkställighet av fängelsestraff som har beslutats före ikraftträdandet.

Lag sid. 1328

F (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder ändr. g. SFS 2025:1422.

Regeringen föreskriver att 4 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

4 kap. 5 § Om Kriminalvården har beslutat att den som friges villkorligt inte ska ställas under övervakning, får myndigheten med stöd av 26 kap. 12 § brottsbalken senare besluta om övervakning. Beslutar Kriminalvården eller övervakningsnämnden att den villkorligt frigivne ska ställas under övervakning, tillämpas 3 §.

Lag sid. 1329

F (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder ändr. g. SFS 2025:1503.

Regeringen föreskriver att 6 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

6 kap. 2 § Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn får illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

Lag sid. 1379

Enl. **F (2025:1173) om ikraftträdande av lagen (2022:735) om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister** ska 1 c § och rubriken närmast före 1 c § träda i kraft den 1 januari 2026.

Lag sid. 1380

Lagen (1998:620) om belastningsregister ändr. g. SFS 2025:1467.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 § ska ha följande lydelse.

6 § Personuppgifter ur --- begärs av

4. en myndighet --- till det.

Regeringen kan --- till registret.

Uppgifter som --- denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1401, 1402

Lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område ändr. g. SFS 2025:1056.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 5 kap. 4 och 9 §§ ska ha följande lydelse.

5 kap.

4 § Biometriregistret över --- som har

2. varit föremål för en åtgärd enligt 8 kap. 7 a § fängelselagen (2010:610) eller 2 kap. 6 § lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning, eller

3. dömts för --- uppgifternas innehåll.

Sådana uppgifter --- 15 år.

9 § Ett prov för dna-analys som har tagits med stöd av 28 kap. rättegångsbalken, lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, fängelselagen (2010:610), lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning eller på begäran av en annan stat, ska förstöras senast sex månader efter det att provet togs.

Lag sid. 1404

Lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område ändr. g. SFS 2025:1286.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 a kap. 2 § ska ha följande lydelse.

6 a kap. 2 § En jämförelse --- förundersökning om

6. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understöts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande macts räkning,

9. ett annat --- två år.

Lag sid. 1416

F (1996:381) med tingsrättsinstruktion ändr. g. SFS 2025:1031.

Regeringen föreskriver att 57 § ska ha följande lydelse.

57 § Statens ansvarsnämnd beslutar i frågor om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning och avskedande när det gäller icke ordinarie domare i tingsrätt. Nämnden beslutar i frågor om avstängning enbart om ett förfarande om avskedande har inletts hos nämnden. Om ett sådant förfarande inte har inletts hos nämnden beslutar Domstolsverket i frågor om avstängning.

Domstolsverket beslutar också i frågor om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning och avskedande när det gäller andra anställda än ordinarie och icke ordinarie domare. Notarienämnden beslutar dock när det gäller tingsnotarier.

En anmälan --- än lagmän.

Av lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn och lagen (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO) följer att Justitiekanslern och Riksdagens ombudsmän har behörighet att göra en sådan anmälan när det gäller lagmän.

Lag sid. 1424

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:14) om toltaxa ersatta av DVFS 2025:3 i samma ämne.

Lag sid. 1435 f

F (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten ändr. g. SFS 2025:1274.

Regeringen föreskriver att 9 § ska ha följande lydelse.

9 § Vid myndigheten --- följande mål:

2. mål om brott mot 9 kap. 1–3 §§ brottsbalken, om gärningen rör EU:s finansiella intressen,

5. mål om brott mot subventionsbrottslagen (2025:1267), och

6. mål om --- eller liknande.

Mål om --- från Åklagarmyndigheten.

Mål som avses i första stycket och som 2 eller 4 § förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare är tillämplig på och mål som rör brott som begåtts av anställda vid Ekobrottsmyndigheten handläggs vid Åklagarmyndigheten.

Om ett --- är lämpligast.

Är det --- av riksåklagaren.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för handläggning av mål om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

Lag sid. 1436

27 § (anm.) F (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten ändr. g. SFS 2025:1036.

Lag sid. 1473

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:15) om tidsspillan ersatta av DVFS 2025:4 i samma ämne.

Lag sid. 1483

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:16) om ersättning till offentlig försvarare och målsägande-biträde i förordnandemål ersatta av DVFS 2025:5 i samma ämne.

Lag sid. 1483

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:21) om brottmålstaxa för målsägandebiträde i tingsrätt och hovrätt ersatta av DVFS 2025:10 i samma ämne.

Lag sid. 1486

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:20) om advokatberedskap ersatta av DVFS 2025:9 i samma ämne.

Lag sid. 1489

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:17) om brottmålstaxa för offentlig försvarare i tingsrätt och hovrätt ersatta av DVFS 2025:6 i samma ämne.

Lag sid. 1489

Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2024:18) om ersättning till offentlig försvarare för deltagande i häktningsförhandling under helg ersatta av DVFS 2025:7 i samma ämne.

Lag sid. 1527

Lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ändr. g. SFS 2025:1065.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 8 § ska ha följande lydelse.

8 § Den som --- stöd av

-
2. 3 och 4 §§ lagen (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen,
 3. 2 kap. 17 § utsökningsbalken,
 4. 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32), eller
 5. 2 kap. 3 eller 7 § tullbefogenhetslagen (2024:710).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Lag sid. 1534

Rättegångsbalken (1942:740) ändr. g. SFS 2025:1466.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 27 kap. 9 a § ska ha följande lydelse.

27 kap. 9 a § Om det --- i beslag.

Om åklagaren --- upphäva förordnandet.

Om ett förordnande om att hålla kvar en försändelse har upphört att gälla innan rätten har prövat ett ärende enligt andra stycket, ska åklagaren anmäla åtgärden till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1536, 1538 f, 1542 f

Rättegångsbalken (1942:740) ändr. g. SFS 2025:1282.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 27 kap. 18 a, 20 d, 33 och 34 §§ ska ha följande lydelse.

27 kap.

18 a § Hemlig avlyssning --- för utredningen.

Hemlig avlyssning --- förundersökning om

17. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

22. flera --- om

d) det för --- eller mer.

Hemlig avlyssning --- kommunikationsutrustning som

2. det finns --- att kontakta.

20 d § Med hemlig --- upptagning som

2. avser tal --- tillträde till.

Hemlig rumsavlyssning --- förundersökning om

1. ett brott --- fyra år,

3. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

6. flera --- om

d) det för --- med straff.

33 § Om det --- längre gäller.

Om det --- för utredningen.

En underrättelse --- förundersökningen angår

5. brott som avses i 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

7. försök, förberedelse --- med straff.

En underrättelse --- har upphört.

34 § Frågor om --- Stockholms tingsrätt:

5. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

7. försök, förberedelse --- med straff.

Lag sid. 1543 f, 1544

Lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ändr. g. SFS 2025:1283.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 och 1 b §§ ska ha följande lydelse.

1 § Ett tillstånd --- som innefattar

5. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning,

7. mord, grov --- en åtgärd.

Ett tillstånd --- denna verksamhet.

1 b § Ett tillstånd --- som innefattar

4. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

6. mord, synnerligen --- en åtgärd.

Ett tillstånd --- denna verksamhet.

Lag sid. 1543 f

Lagen (2024:562) om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ändr. g. SFS 2025:1284.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 § i stället för lydelsen enligt lagen 2024:562 ska ha följande lydelse.

1 § Ett tillstånd --- som innefattar

5. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning,

7. mord, grov --- en åtgärd.

Ett tillstånd --- denna verksamhet.

Lag sid. 1547

Lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ändr. g. SFS 2025:1468.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 b § lagen ska ha följande lydelse.

6 b § När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a eller 1 c § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1550

Lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet ändr. g. SFS 2025:1469.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 § lagen ska ha följande lydelse

1 § Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd (nämnden) ska utöva tillsyn över

-
4. därmed --- verksamhet.
 Nämnden ska --- av personuppgifter.
 Nämnden ska --- utreda brott.
 Tillsynen ska --- annan författning.
-

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1557

Lagen (2024:62) om hemlig dataavläsning ändr. g. SFS 2025:1473.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 21 § ska ha följande lydelse.

21 § När rätten har beslutat i frågor om hemlig dataavläsning ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1560

Lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ändr. g. SFS 2025:1474.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 9 § ska ha följande lydelse.

9 § I fråga --- dataavläsning tillämpas:

-
- 20 § om --- av beslutet,
 – 21 § om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd,
 – 34 § --- dokumentation.
 Det som --- den eftersökte.
-

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Lag sid. 1561

Lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ändr. g. SFS 2025:1287.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 14 § ska ha följande lydelse.

14 § Om det --- längre gäller.
 Om det --- längre gäller.
 En underrättelse --- som angår

5. brott som avses i 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understöts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande maktens räkning,

7. försök, förberedelse --- med straff.
 En underrättelse --- har upphört.

Lag sid. 1565

F (2025:145) om upptagning av biometriska underlag i brottsbekämpningen ändr. g. SFS 2025:1329.

Regeringen föreskriver att 1 § ska ha följande lydelse.

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om upptagning av prov för dna-analys, fingeravtryck, fotografi, video, röstprov, handstilsprov samt avtryck av fot och öra (biometriska underlag) enligt rättegångsbalken, lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, fängelselagen (2010:610), lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar och lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Lag sid. 1732, 1736

Lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar ändr. g. SFS 2025:1347.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 11, 12 och 17 §§ ska ha följande lydelse.

11 § En kammarrätt --- en lagman.

Bestämmelser om särskild sammansättning av kammarrätten vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), naturgaslagen (2005:403), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Bestämmelser om särskild sammansättning vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) finns i 13 a §.

12 § En kammarrätt --- i rätten.

När det --- i rätten.
 Om en --- ändå domför.
 En kammarrätt --- utan nämndemän

3. vid beslut --- i sak.

Om ett --- senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), naturgaslagen (2005:403), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) finns i 13 a §.

Vid behandling --- är enkel.

Vid behandling --- om slutet.

Vid beslut --- lagfaren ledamot.

Åtgärder som --- om detta.

17 § En förvaltningsrätt --- två nämndemän.

Om det --- om domförhet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns, förutom i 18 §, i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), naturgaslagen (2005:403), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.

Lag sid. 1736 f

Lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar ändr. g. SFS 2025:1409.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 18 § ska ha följande lydelse.

18 § En förvaltningsrätt --- domare ensam

4. vid annat --- av mål.

Om det --- i sak.

Åtgärder som --- om detta.

Vad som --- sak av

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en läsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, mål om omedelbar insats enligt 4 kap. 1 § lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en läsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

9. mål enligt --- avser en

c) tillfällig begränsning av mottagarnas tillgång till en tjänst eller ett onlinegränssnitt,

10. mål om betalningssäkring enligt socialförsäkringsbalken eller lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, och

11. mål om prövning av om en handling skyddas av advokaters tystnadsplikt enligt 8 § lagen (2025:1408) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam.

Lag sid. 1751

Lagen (1996:1620) om offentligt biträde ändr. g. SFS 2025:1291.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 5 och 7 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

5 § Till offentligt --- får förordnas.

Om den enskilde har föreslagit en person som är behörig, ska den personen förordnas om det inte finns särskilda skäl mot det.

Bestämmelserna i 26 § första och andra styckena och 27–29 §§ rättshjälpslagen (1996:1619) om entledigande och byte av rättshjälpsbiträde samt om ersättning till rättshjälpsbiträde tillämpas i fråga om offentligt biträde.

5 a § Ett offentligt biträde får inte utan tillstånd sätta någon annan i sitt ställe.

7 § En domstols --- förordnats i.

Hovrättsens eller kammarrättsens beslut i en överklagad fråga om ersättning till offentligt biträde får inte överklagas. Hovrätten eller kammarrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken respektive 36 § första stycket 1 förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Ett beslut av ett biträde i fråga om utredning enligt 4 § får inte överklagas.

En domstols eller myndighets beslut i fråga om substitution enligt 5 a § får inte överklagas.

Lag sid. 1873, 1882, 1907

Socialförsäkringsbalken (2010:110) ändr. g. SFS 2025:1476.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 kap. 12 §, 12 kap. 38 § och 26 kap. 24 § ska ha följande lydelse.

6 kap. 12 § För biståndsarbetare --- fem år.

För sådana medföljande familjemedlemmar som avses i 5 kap. 8 § och som vid tillämpning av 5 kap. 4 eller 6 § anses bosatta i Sverige under utlandsvistelse, ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten till Sverige, om återkomsten sker direkt efter det att personen upphört att anses vara bosatt i Sverige under utlandsvistelse.

12 kap. 38 § För en förälder som anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands enligt 5 kap. 6 §, och för en förälder som är en medföljande familjemedlem enligt 5 kap. 8 § till en person som avses i 5 kap. 4 eller 6 §, ska det bortses från tiden för utlandsvistelsen när det bestäms om 240-dagarsvillkoret i 35 § 1 är uppfyllt.

Vidare ska — — — sådan ersättning.

26 kap. 24 § För sådana personer som enligt 5 kap. 6 § anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands, ska den sjukpenninggrundande inkomsten vid återkomsten till Sverige motsvara lägst det belopp som utgjorde deras sjukpenninggrundande inkomst omedelbart före utlandsresan.

Detsamma gäller för sådana medföljande familjemedlemmar som avses i 5 kap. 8 § och som vid tillämpning av 5 kap. 4 eller 6 § anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för den som har återkommit till Sverige före ikraftträdandet.

Lag sid. 1874

Socialförsäkringsbalken (2010:110) ändr. g. SFS 2025:1055.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 7 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

7 kap. 2 § Försäkrad för — — — 43 kap. är

6. den som utför oavlönat arbete enligt en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 kap. 5 § första stycket 2 lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Lag sid. 1877 f, 1884, 1885 f, 1886, 2007, 2025

Socialförsäkringsbalken (2010:110) ändr. g. SFS 2025:1477.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 11 kap. 10 §, 13 kap. 3, 9 a, 20, 22 och 25 §§, 97 kap. 18 § och 110 kap. 18 § och rubriken närmast före 13 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 13 kap. 24 a §, och närmast före 13 kap. 24 a § en ny rubrik, av följande lydelse.

11 kap. 10 § Föräldrapenningsförmåner får — — — och 30 §§.

Föräldrapenningsförmåner får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i fall som anges i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 3.

Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid. För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

13 kap.

3 § Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § första stycket lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid

1. om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom, eller

2. om föräldrarna, — — — av läkare.

Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § tredje stycket lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid, om föräldrarna deltar i en kurs som ordnas av en sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet. Tillfällig föräldrapenning får även lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i samband med

1. möte i sådan verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning, eller

2. utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas.

9 a § Tillfällig föräldrapenning lämnas inte för längre tid tillbaka än 30 dagar före den dag ansökan kom in till Försäkringskassan.

Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas. Tidsbegränsningen gäller inte heller i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 30 eller 31 e §.

Vid läkarbesök, behandling, deltagande i kurs, möte, introduktion eller utredning

20 § En förälder till ett sjukt barn eller till ett barn med funktionsnedsättning, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

5. deltagande i — — — i 4.

En förälder till ett barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. möte i sådan verksamhet som anges i tredje stycket och som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,

2. introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård enligt lagen (2022:1250) om egenvård i sådan verksamhet som anges i tredje stycket och som barnet normalt deltar i, eller

3. utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas.

Med sådan verksamhet som avses i andra stycket 1 och 2 avses verksamhet enligt skollagen (2010:800) i form av

1. förskola,

2. förskoleklass,

3. grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola eller internationell skola på grundskolenivå,

4. fritidshem som kompletterar utbildningen i en skolform enligt 2 eller 3, eller
5. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.

22 § En förälder — — — grund av

1. sjukdom i annat fall än som avses i 30 §, eller
2. funktionsnedsättning.

Vid deltagande i utredning

24 a § En förälder till ett barn som har fyllt 12 men inte 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning om han eller hon behöver avstå från förvärvsarbete i sådana fall som avses i 20 § andra stycket 3.

25 § Tillfällig föräldrapenning — — — och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4, eller 20 eller 24 a § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

97 kap. 18 § Bostadsbidrag lämnas — — — familjer med

- ett barn överstiger 1 400 kronor men inte 6 800 kronor,
- två barn överstiger 1 400 kronor men inte 7 900 kronor, och
- tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte 8 600 kronor.

Högre bostadskostnad — — — är funktionshindrad.

110 kap. 18 § När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 22 § ska läkarutlåtande ges in för att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehovet. I fall som avses i 13 kap. 30 § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning. I fall som avses i 13 kap. 24 a § ska intyg ges in till Försäkringskassan för att styrka att föräldern deltagit vid ett sådant tillfälle.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2026 i fråga om 13 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2026.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om tillfällig föräldrapenning och bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.
3. Bestämmelsen i 11 kap. 16 § utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 2 för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om omvårdnadsbidrag enligt 22 kap. Detta gäller till dess att Försäkringskassan har omprövat beslutet enligt 22 kap. 15 § eller beslutat att lämna omvårdnadsbidrag efter en ny ansökan som inte endast avser en ändrad fördelning av sedan tidigare beviljat omvårdnadsbidrag.
4. Bestämmelsen i 11 kap. 16 §, i dess lydelse före den 1 januari 2019, utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 2 för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om vårdbidrag enligt 22 kap. i dess lydelse före den 1 januari 2019.

Lag sid. 1896, 1921, 1925, 2005 f, 2007, 2009

Socialförsäkringsbalken (2010:110) ändr. g. SFS 2025:1546.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 19 kap. 15 §, 28 a kap. 6 §, 31 kap. 12 §, 97 kap. 2 och 13 §§ och 98 kap. 9 § och rubriken närmast före 19 kap. 15 § ska ha följande lydelse.

19 kap.**Studiemedel**

15 § Till beloppen enligt 11–14 §§ ska läggas studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), utom den del som avser tilläggsbidrag.

28 a kap. 6 § Sjukpenning i — — — den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd, eller
 2. deltar i — — — får aktivitetsstöd.
- Sjukpenning i — — — till aktivitetsstöd.

31 kap. 12 § Rehabiliteringspenning ska — — — får som

4. studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet eller omställningsstudiestödet är återbetalningspliktigt.

Det som — — — utländsk lagstiftning.

97 kap.**2 §** Den försäkrades — — — summan av

6. vissa andra — — — enligt 13 §.

Vid beräkning av inkomster som avses i första stycket 6 ska studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) ingå med 80 procent.

13 § Med vissa — — — avses följande:

2. studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), utom den del som avser tilläggsbidrag,

5. etableringsersättning för — — — nyanlända invandrare.

Inkomster som — — — senare året.

98 kap. 9 § Om den försäkrades beslut om slutlig skatt eller studiemedel i form av studiebidrag ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas, om den försäkrade begär det eller om Försäkringskassan självmantar upp frågan.

En fråga — — — studiebidraget lämnades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

Lag sid. 1898

I F (2025:1280) om ränta vid betalningsskyldighet för underhållsstöd för år 2026 föreskrivs att räntan enligt 19 kap. 47 § socialförsäkringsbalken ska vara 1,73 procent.

Lag sid. 1932, 1933

Socialförsäkringsbalken (2010:110) ändr. g. SFS 2025:1475.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 36 kap. 9 a, 12, 15 b och 18 a §§ ska ha följande lydelse.

36 kap.

9 a § Försäkringskassan får — — — under provotid).

Under hela den tidsperiod som aktivitetsersättning kan lämnas enligt 33 kap. 18 § kan aktivitetsersättning under provotid betalas ut under sammanlagt högst tolv månader.

Om studierna avbryts under provotiden eller beslutet avser kortare tid än tolv månader, får Försäkringskassan senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under provotid. Ett sådant beslut får tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under provotid sammanlagt uppgå till högst tolv månader.

12 § Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan andel av ersättningen som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan vid förvärvsarbete beakta omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier ska Försäkringskassan beakta omfattningen av de studier som den försäkrade avser att bedriva.

15 b § Om aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 15 § tredje stycket och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. Förlängningen av aktivitetsersättningen får dock endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete. Vid studier ska perioden med aktivitetsersättning förlängas i den omfattning som motsvarar omfattningen av de studier som pågår vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar.

18 a § När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt. Ersättning lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar eller studerar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2026.
2. Bestämmelserna i den nya lydelsen tillämpas första gången för tid efter den 30 juni 2026.

Lag sid. 1958 f

Enl. F (2025:1004) om inkomstindex för år 2026 fastställer regeringen att inkomstindexet enligt 58 kap. 10–12 §§ socialförsäkringsbalken (2010:110) ska vara 228,08.

Lag sid. 1959

Enl. F (2025:1003) om balanstal för år 2026 fastställer regeringen att balanstalet enligt 58 kap. 14–20 §§ socialförsäkringsbalken (2010:110) ska vara 1,1695.

Lag sid. 1960

Enl. F (2025:1002) om inkomstbasbelopp för år 2026 fastställer regeringen att inkomstbasbeloppet enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken (2010:110) ska vara 83 400 kronor.

Lag sid. 2054

Lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring ändr. g. SFS 2025:1549.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 kap. 13–15 §§ ska ha följande lydelse.

2 kap.

13 § En sökande — — — heltid, om

2. utbildningen inte finansieras eller har finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), och
 3. utbildningen inte — — — om omställningsstudiestöd.
- Kravet i — — — av 3 kap. 11–14 §§.

14 § En sökande — — — heltid, om

2. utbildningen inte finansieras eller har finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd,

4. utbildningens omfattning — — — under arbetslösheten.

15 § En sökande — — — till att

2. underlätta omställning – – ett annat.

Utbildningen eller aktiviteten får inte finansieras eller ha finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd.

Sid. B 48

Internationella upphovsrättsförordningen (1994:193) ändr. g. SFS 2025:1252.

Regeringen föreskriver att 28 § ska ha följande lydelse.

28 § Bestämmelserna i 45, 46 och 48 §§ upphovsrättslagen ska när det gäller hänvisningarna till 26 k–26 m §§ samma lag, under de förutsättningar som anges i andra stycket, tillämpas på

1. framföranden av den som är medborgare i ett annat land än Sverige,

2. upptagningar av ljud eller rörliga bilder vars framställare är medborgare eller har sin vanliga vistelseort i ett annat land än Sverige eller är en juridisk person från ett annat land, och

3. utsändningar av radio- eller tv-företag som har sitt säte i ett annat land än Sverige.

Bestämmelserna i första stycket gäller endast om det andra landet har genomfört en ersättningsordning för anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp, vilken ger motsvarande möjlighet till ersättning för svenska rättighetshavare. De ska inte tillämpas om skyddstiden för framförandet, upptagningen eller utsändningen har löpt ut i rättighetshavarens hemland.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Förordningen tillämpas även på prestationer som har tillkommit före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller för åtgärder som har vidtagits före ikraftträdandet.

Sid. B 65

Bilaga 1 (anm. vid 2 §) till **F (1992:1554) om kontroll av narkotika** ändr. g. SFS 2025:1314.

Sid. B 186, 187 f

Lagen (1994:260) om offentlig anställning ändr. g. SFS 2025:1021.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 34, 38 och 42 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 22 a–22 d, 35 a och 43 §§, och närmast före 22 a och 43 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Avstängning

22 a § En arbetstagare får stängas av från arbetet om arbetstagaren har betett sig på ett sätt som har lett till en uppsägning eller som kan antas leda till en uppsägning eller ett avskedande och det finns en konkret risk för att fortsatt arbete

1. skadar förtroendet för myndigheten,

2. hindrar verksamhetens behöriga gång, eller

3. försvårar den fortsatta utredningen av beteendet och av om beteendet ska leda till arbetsrättsliga åtgärder.

En arbetstagare får stängas av från arbetet om arbetsgivaren har gjort en åtalansmälan mot honom eller henne för brott som vid fällande dom kan antas leda till en uppsägning eller ett avskedande.

En facklig förtroendeman får inte stängas av från arbetet om avstängning är förbjuden enligt 8 a eller 8 b § lagen (1974:358) om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen.

22 b § Avstängning enligt 22 a § ska beslutas för en viss tid, som får vara högst två månader i taget.

22 c § En arbetstagare behåller sin lön och andra anställningsförmåner under avstängningstiden, om inte något annat följer av kollektivavtal.

22 d § Föreskrifterna om skadestånd i 38, 41 och 42 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd ska tillämpas, om en myndighet i ett ärende om avstängning bryter mot föreskrifter om beslutande organ eller om omröstning eller mot underrättelseskylldigheten enligt 43 §.

34 § Statens ansvarsnämnd beslutar i frågor om disciplinansvar, åtalansmälan, avstängning och avskedande, när det gäller

2. arbetstagare som – – jämförlig ställning.

Regeringen får föreskriva att nämnden ska besluta i sådana frågor också när det gäller andra arbetstagare.

35 a § Ett beslut om avstängning enligt 22 a § gäller omedelbart.

38 § I en tvist om ett beslut enligt 7 c, 22 a, 31 eller 36 § får domstolen för tiden fram till dess att det finns ett avgörande som fått laga kraft bestämma att beslutet tills vidare inte ska gälla.

42 § Föreskrifterna i 2, 21 och 22 §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ska inte tillämpas i anställningsförhållanden som avses i denna lag.

Föreskrifterna i 11–14 §§ lagen om medbestämmande i arbetslivet ska inte tillämpas, när det gäller beslut om att en arbetstagare ska upphöra med eller inte åta sig en bisyssla enligt 7 c §, disciplinansvar enligt 14 §, åtalansmälan enligt 22 §, avstängning enligt 22 a § eller skiljande från arbetsuppgifter enligt 31 §.

För arbetstagare som avses i 1 § ska också föreskrifter i andra författningar än lagar tillämpas, även om föreskrifterna avviker från lagen (1982:80) om anställningsskydd.

Underrättelse och överläggning

43 § Om det meddelas ett beslut om avstängning enligt 22 a § och arbetstagaren är fackligt organiserad, ska arbetsgivaren genast underrätta den lokala arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör om beslutet. Den lokala arbetstagarorganisationen har rätt till överläggning med arbetsgivaren om avstängningen.

*Sid. B 128***Här anmärks: F (2025:1017) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter.**

1. Denna förordning träder i kraft den 15 december 2025.
2. Genom förordningen upphävs förordningen (2016:383) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter.

*Sid. B 191***Anställningsförordningen (1994:373) ändr. g. SFS 2025:1026.**

Regeringen föreskriver att 15 och 20 §§ ska ha följande lydelse.

15 § Om det uppkommer en fråga om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller avskedande som ska prövas av Statens ansvarsnämnd, ska detta genast anmälas till nämnden. Detsamma gäller i fråga om läkarundersökning enligt lagen (1994:261) om fullmaktansställning.

En sådan anmälan ska göras av den myndighet som ska pröva frågor om anställningens upphörande.

Första och --- en hyresnämnd.

20 § När flera deltar i ett avgörande om anställningens upphörande, disciplinansvar, åtalsanmälan eller avstängning eller om läkarundersökning enligt lagen (1994:261) om fullmaktansställning ska föreskrifterna om omröstning i 29 kap. rättegångsbalken tillämpas.

*Sid. B 228***F (1991:1881) om medgivande enligt sjömanslagen (1973:282), m.m. upphävd g. SFS 2025:1531 vid utgången av januari 2026.***Sid. B 240***Polislagen (1984:387) ändr. g. SFS 2025:1491.**

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 § ska ha följande lydelse.

6 § Polismyndigheten och --- med åklagarmyndigheterna.

Polismyndigheten ska fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem.

Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

Polismyndigheten och --- berör polisverksamheten.

Andra myndigheter --- dess arbete.

*Sid. B 241, 245***Polislagen (1984:387) ändr. g. SFS 2025:1064.**

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 10, 28 och 28 a §§ ska ha följande lydelse.

10 § En polisman --- tjänsteåtgärd, om

1. polismannen möts med våld eller hot om våld,

7. åtgärden i --- utan våld.

I fall som avses i första stycket 4 och 6 får våld mot person användas endast om polismannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd.

För polismäns användning av skjutvapen gäller i stället lagen (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen.

Om rätt att i vissa fall använda våld finns i övrigt föreskrifter i 24 kap. brottsbalken.

28 § Ett protokoll ska föras över ingripanden som innebär användning av fängsel, tårgas samt tekniska hjälpmedel för att stoppa fordon eller andra transportmedel.

Protokollet ska innehålla uppgifter om skälen för åtgärden. Ansvarig för att protokollet upprättas är den som har fattat beslutet.

Bestämmelser om rapporteringsskyldighet vid användning av skjutvapen finns i lagen (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen.

28 a § Polismyndigheten får besluta att en anställd vid myndigheten vid dokumentation enligt denna lag eller rapportering enligt lagen (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen får använda en annan uppgift än sitt namn i beslut och andra handlingar i ett ärende som rör en person som kan antas tillhöra eller verka för en organisation eller grupp som utövar brottslig verksamhet av allvarlig eller omfattande karaktär. Detta gäller dock endast om det finns en påtaglig risk för att den anställde eller någon närstående till denne utsätts för hot eller våld.

Namnet bakom --- särskild handling.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

*Sid. B 246***Polisförordningen (2014:1104) ändr. g. SFS 2025:1067.**

Regeringen föreskriver att 2 § ska ha följande lydelse.

2 § Med polisman avses vid tillämpning av lag eller förordning rikspolischefen, biträdande rikspolischefen, säkerhetspolischefen, biträdande säkerhetspolischefen, polismästare, polisöverintendent, polisintendent, polissekreterare, poliskommissarie, polisinspektör och polisassistent. Detsamma gäller en polisaspirant under tjänstgöringstid vid Polismyndigheten eller Sakerhetspolisen.

Om någon --- föreskrivs där.

Av 11 § --- som militärpolisman.

Sid. B 248

Här införs: Lag (2025:1062) om polisens användning av skjutvapen.

Prop. 2024/25:186, bet. 2025/26:JuU5, rskr. 2025/26:32.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller regler om polismäns användning av skjutvapen i tjänsten.

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen gäller för användning av skjutvapen med ammunition som är konstruerad för att tränga in i en kropp och orsaka invärtes skador.

Med användning av skjutvapen avses att en polisman

1. riktar ett skjutvapen mot någon, eller
2. avlossar skott med ett skjutvapen.

Med användning av skjutvapen avses dock inte övningskjutning eller att skott kontrollerat avlossas endast för att avliva ett djur eller för att öppna, stänga av eller på något annat liknande sätt verka mot ett föremål.

Laga befogenhet att använda skjutvapen

3 § En polisman får, under de förutsättningar som anges i 4 §, använda skjutvapen vid utförandet av en tjänsteåtgärd om det behövs för att

1. avvärja pågående eller överhängande våld av svårare slag mot polismannen själv eller någon annan person,
2. gripa en person eller hindra att någon som är frihetsberövad på grund av brott rymmer, om personen kan antas utgöra en allvarlig fara för andra människor eller vapen används vid rymningen, eller
3. annars förhindra att en påbörjad eller överhängande särskilt allvarlig straffbelagd gärning begås eller avvärja en allvarlig och överhängande fara för liv eller hälsa.

En polisman får också rikta ett skjutvapen mot någon, om det är nödvändigt för att ha tillräcklig beredskap för att kunna avvärja ett sådant allvarligt angrepp som avses i första stycket 1 från den person som skjutvapnet riktas mot.

4 § Användning av skjutvapen är endast tillåten om andra medel är otillräckliga och användningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

Vid bedömningen av om användningen är försvarlig ska särskilt beaktas

- hur viktigt det är att syftet med användningen uppnås,
- hur allvarlig den fara är som utgör grunden för användningen, och
- i vilken grad användningen medför skada eller risk för skada för den eller det som skjutvapnet används mot samt för omgivningen.

Planering och genomförande

5 § Vid användning av skjutvapen ska en polisman alltid sträva efter att syftet med användningen uppnås med minsta möjliga skada.

Om det finns tid och det inte framstår som olämpligt eller verkningslöst ska polismannen innan denne skjuter verkanseld

1. ge sig till känna och varna för att skjutvapen kan komma att användas om polisens anvisningar inte följs, och
2. avlossa varningsskott.

6 § Ett ingripande av en polisman ska så långt det är möjligt planeras och genomföras på ett sådant sätt att användning av skjutvapen kan undvikas och eventuella skador av användningen minimeras.

Om det är möjligt ska en polisman ges instruktioner inför ett uppdrag där skjutvapen kan antas komma att användas. En polisman som inte fått sådana instruktioner ska, om det är möjligt, kontakta den förman som leder insatsen för instruktioner om uppdraget och hur det ska genomföras.

Relationen till brottsbalkens regler om ansvarsfrihet

7 § Att en användning av skjutvapen inte är tillåten enligt 3 och 4 §§ hindrar inte att användningen är tillåten, eller att polismannen annars är ursäktad, enligt bestämmelserna i 24 kap. brottsbalken.

Rapporteringskyldighet

8 § En polisman som har använt skjutvapen ska skyndsamt lämna en skriftlig rapport om användningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Sid. B 249, 250

F (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare ändr. g. SFS 2025:1068.

Regeringen föreskriver att 1, 4, 7, 10 och 11 §§ ska ha följande lydelse.

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om Polismyndighetens handläggning av vissa ärenden som gäller anställda inom polisen, vissa uppdragstagare vid Polismyndigheten och den som antagits till eller genomgår grundutbildning till polisman. Av 6 § framgår att förordningen i vissa delar gäller även vid handläggningen av ärenden om brott som begåtts av vissa andra befattningshavare.

4 § Förordningen gäller – – – väckts om

-
2. den som antagits till eller genomgår grundutbildning till polisman har gjort sig skyldig till något brott.

7 § Förordningen gäller också vid verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka om en anställd inom polisen, en sådan uppdragstagare som avses i 2 § andra stycket eller den som antagits till eller genomgår grundutbildning till polisman utövar eller kan komma att utöva brottslig verksamhet som innefattar brott som hör under allmänt åtal.

10 § Sådana ärenden som avses i 7 § ska så snart som möjligt lämnas över till Avdelningen för särskilda utredningar. Om Avdelningen för särskilda utredningar bedömer att det kan finnas anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats, ska ärendet genast lämnas till åklagare för prövning av om en förundersökning ska inledas.

11 § En förundersökning – – – särskild skyndsamhet.

Förhör med en anställd inom polisen, en sådan uppdragstagare som anges i 2 § andra stycket eller den som antagits till eller genomgår grundutbildning till polisman ska hållas av en åklagare eller en polisman vid Avdelningen för särskilda utredningar.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

Sid. B 252

Lagen (2023:421) om ordningsvakter ändr. g. SFS 2025:1500.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att det i ska införas en ny paragraf, 17 a §, och närmast före 17 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Anmälningsskyldighet

17 a § Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

Sid. B 331

Lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning ändr. g. SFS 2025:1493.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 14 b § ska ha följande lydelse.

14 b § Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

Sid. B 332, 333

Avgiftsförordningen (1992:191) ändr. g. SFS 2025:1189.

Regeringen föreskriver att 7, 8 och 31 §§ ska ha följande lydelse.

7 § En myndighet ska vart tredje år samråda med Statskontoret om de avgifter som myndigheten tar ut.

Samråd ska – – – ny avgift.

Om det finns särskilda skäl får Statskontoret medge undantag från samrådsskyldigheten.

8 § En myndighet ska på begäran av Statskontoret lämna uppgifter om de varor och tjänster som myndigheten tar ut avgifter för.

31 § Statskontoret får meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen av denna förordning.

Sid. B 372

F (1995:238) om totalförsvarspflicht ändr. g. SFS 2025:1098.

Regeringen föreskriver att 4 kap. 5 §, 7 kap. 6 § och 9 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Av förordningen är endast 7 kap. och 8 kap. intagna i 2026 års lagedition.

7 kap. 6 § Försvarsmakten, Myndigheten för civilt försvar och Affärsverket svenska kraftnät ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att den som tjänstgör med stöd av lagen (1994:1809) om totalförsvarspflicht utsätts för ett uppträdande som kränker den totalförsvarspflichtiges värdighet och som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning eller sexuell läggning (trakasserier) eller ett uppträdande av sexuell natur som kränker den totalförsvarspflichtiges värdighet (sexuella trakasserier).

Åtgärderna ska – – – med Diskrimineringsombudsmannen.

Sid. B 372

F (1995:238) om totalförsvarspflicht ändr. g. SFS 2025:1447.

Regeringen föreskriver att 2 kap. 1 § och bilagan ska ha följande lydelse.

Av förordningen är endast 7 kap. och 8 kap. intagna i 2026 års lagedition.

Sid. B 372

F (2023:918) om ändring i förordningen (1995:238) om totalförsvarspflicht upphävd g. SFS 2025:1446.

Av förordningen är endast 7 kap. och 8 kap. intagna i 2026 års lagedition.

Sid. B 396

Vapenförordningen (1996:70) ändr. g. SFS 2025:1527.

Regeringen föreskriver att 10 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

10 kap. 2 § Skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har tillfallit staten ska skrotas eller säljas. Innan egendomen skrotas eller säljs ska Nationellt forensiskt centrum vid Polismyndigheten erbjudas att få egendomen. Om egendomen överlämnas till försäljning, ska Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria först erbjudas att köpa den.

Sid. B 401

Räntan enl. 4 a § **lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift** (ref.) ska enl. F 2025:1400 vara 1,73 % för år 2026.

Sid. B 402 f, 411, 412, 413, 422, 423, 424, 426

Ellagen (1997:857) ändr. g. SFS 2025:1330.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att rubrikerna närmast före 9 kap. 17 och 21 §§ ska utgå,

dels att nuvarande 9 kap. 17, 18 och 21–23 §§ och 12 kap. 1 a och 1 b §§ ska betecknas 9 kap. 23 b, 21, 17, 18 a och 18 b §§ och 12 kap. 1 b och 1 c §§,

dels att 1 kap. 4 §, 4 kap. 6 och 8 §§, 9 kap. 3, 5 och 16 §§, de nya 9 kap. 17, 18 a och 23 b §§ och 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 9 kap. 23 § ska sättas närmast före 9 kap. 18 b §,

dels att det ska införas 16 nya paragrafer, 3 kap. 48 a §, 4 kap. 4 a, 4 b, 6 a, 8 a, 8 b och 12 a §§ och 9 kap. 18, 22–23 a, 23 c och 29 a–29 c §§ och 12 kap. 1 a §, och närmast före 3 kap. 48 a §, 4 kap. 4 a, 4 b och 12 a §§ och 9 kap. 17, 22, 23 a–23 c, 29 a och 29 c §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 9 kap. 21 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Skyldighet att erbjuda leveransavtal med dynamiska elpriser”.

1 kap. 4 § Ord och — — — elsäkerhetslagen (2016:732).

I övrigt — — — lagen med

elmarknadsdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1711,

leveransavtal med fast löptid och pris: ett sådant avtal om leverans av el mellan en elleverantör och en elanvändare som garanterar oförändrade avtalsvillkor under avtalets löptid, men som kan innehålla en flexibel del inom ett fast pris, och där ändringar i den resulterande fakturan endast kan vara en följd av faktorer som inte bestäms av elleverantören,

uttagspunkt: den — — — för förbrukning.

3 kap.

Information för att underlätta efterfrågeflexibilitet

48 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att göra information tillgänglig om

1. hur stor del av den el som levereras som är förnybar,
2. de växthusgasutsläpp som uppstår vid produktionen av den el som levereras,
3. prognoser för 1 och 2 för kommande leveranser,
4. den förnybara el som produceras och matas in i elnätet av egenanvändare och gemenskaper för förnybar energi, och
5. vilken potential som finns för efterfrågeflexibilitet.

4 kap.

Flexibel nätanslutning

4 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. krav på installation av effektregeringssystem och andra tekniska krav som ska vara uppfyllda för att en anläggning ska få anslutas till elnätet enligt ett avtal som innefattar villkor för att begränsa och kontrollera inmatning eller uttag av el, och
2. certifiering av effektregeringssystem.

Begäran om anslutning

4 b § Ett distributionsnätsföretag ska göra det möjligt för innehavare av elektriska anläggningar att lämna en begäran om anslutning i elektronisk form.

6 § Ett nätföretag ska ha standardiserade rutiner för anslutning av elektriska anläggningar och energilagringsanläggningar. Sådana rutiner ska, så långt det är möjligt och ändamålsenligt, säkerställa en snabb och enkel anslutning.

Ett nätföretag — — — sina rutiner.

6 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i de standardiserade rutiner som avses i 6 §.

8 § Ett nätföretag som har tagit emot en begäran om anslutning av en elektrisk anläggning eller en energilagringsanläggning ska ta fram en tidsplan för sin handläggning av ärendet och lämna planen till den som vill ansluta anläggningen.

När uppgifter enligt 7 § andra stycket lämnas i fråga om anslutning av en elektrisk anläggning eller en energilagringsanläggning, ska nätföretaget även ange en tidsplan för anslutningen.

8 a § Ett distributionsnätsföretag ska ge den som har begärt anslutning av en anläggning tydlig och transparent information om hur begäran behandlas och hur handläggningen går. Informationen ska lämnas inom tre månader från det att begäran har tagits emot och därefter minst en gång i kvartalet fram till dess att företaget slutligt tar ställning till begäran.

8 b § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 8 a §.

Information om tillgänglig kapacitet för nya anslutningar

12 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att distributionsnätsföretag ska vara skyldiga att offentliggöra information om tillgänglig kapacitet för nya anslutningar.

9 kap.

3 § Nätföretaget ska anvisa en elleverantör till en elanvändare som saknar ett leveransavtal med en elleverantör. Nätföretaget ska välja ut elleverantören på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt.

Den elleverantör --- och elleverantören.

5 § Nätföretaget ska snarast möjligt underrätta elanvändaren om

2. innebörden av en sådan anvisning,
3. hur elleverantören har valts ut, och
4. bestämmelserna i denna lag om byte av elleverantör.

16 § En elleverantör som levererar el till en elanvändare ska på villkor som är skäligen ta emot el som matas in från elanvändarens produktions- eller energilagringsanläggning.

Första stycket --- emot elen.

Innehållet i ett leveransavtal

17 § Ett avtal --- uppgifter om

12. hur tvistlösning --- domstol inleds.
- Elleverantören ska --- en mellanhand.
- 3 st. upphävt.

18 § Innan en elleverantör och en elanvändare ingår eller förlänger ett avtal om leverans av el i elanvändarens uttagpunkt ska elleverantören ge elanvändaren tillgång till en kortfattad och lättillgänglig sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren.

Elleverantören ska se till att elanvändaren lätt kan få tillgång till sammanfattningen under avtalets löptid.

18 a § Regeringen eller --- föreskrifter om

1. att elleverantörer ska vara skyldiga att lämna viss information till elanvändare på sina webbplatser, i reklam eller på något annat sätt,
2. vilka delar av avtalsinnehållet enligt 17 § som ska finnas med i den sammanfattning som elleverantörer ska tillhandahålla enligt 18 § och hur sammanfattningen ska tillhandahållas, och
3. att elleverantören ska vara skyldig att lämna ytterligare information i samband med att leverantören fullgör sina skyldigheter enligt 18 §.

Skyldighet att erbjuda leveransavtal med fast löptid och pris

22 § En elleverantör som har leveransavtal med fler än 200 000 elanvändare ska kunna erbjuda elanvändare leveransavtal med fast löptid och pris med en löptid på minst ett år.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet i 22 §.

Skyldighet att informera om möjligheter, kostnader och risker med leveransavtal

23 a § Innan en elleverantör och en elanvändare ingår ett leveransavtal med dynamiskt elpris eller med fast löptid och pris ska elleverantören informera elanvändaren om vilka möjligheter, kostnader och risker som finns med avtalet.

Särskilt samtycke till dynamiska priser

23 b § Innan en elleverantör och en elanvändare ingår ett leveransavtal med dynamiskt elpris ska elleverantören särskilt inhämta elanvändarens samtycke till de villkor som ett dynamiskt elpris innebär.

Ett gällande leveransavtal får inte omvandlas till ett avtal med dynamiskt elpris utan att elanvändaren har fått den information som avses i 23 a § och lämnat sitt samtycke.

Förbud mot uppsägning av avtal och avbrytande av överföringen av el

23 c § En elleverantör får inte säga upp ett leveransavtal eller begära att överföringen av el till en elanvändare ska avbrytas, om den omständighet som leverantören vill lägga till grund för åtgärden är föremål för

1. ett sådant klagomål som avses i 19 § och klagomålet inte har besvarats av elleverantören, eller
2. tvistlösning utanför domstol.

Trots första stycket får elleverantören säga upp leveransavtalet eller begära att överföringen av el ska avbrytas, om elanvändaren har lämnat in klagomålet eller begärt tvistlösningen i otillbörligt syfte.

I 11 kap. finns bestämmelser om avbrytande av överföring av el till konsument.

Hantering av risker

29 a § En elleverantör ska

1. ha strategier för att begränsa den risk som händelser på grossistmarknaden för el kan innebära för leverantörens förutsättningar att fullgöra sina åtaganden, och
2. vidta de åtgärder som är rimliga för att begränsa risken för utebliven leverans.

29 b § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. strategier och åtgärder enligt 29 a §, och
2. skyldighet för elleverantörer att göra stresstester för att bedöma strategier och åtgärder.

Prisreglering under en elpriskris

29 c § Regeringen får meddela föreskrifter för viss tid om att priset för leverans av el till elanvändare inte får överstiga vissa nivåer, om Europeiska unionens råd har tillkännagett en elpriskris.

Föreskrifterna ska så snart som möjligt underställas riksdagen för prövning. Föreskrifterna upphör omedelbart att gälla

1. om de inte underställs riksdagen inom en månad från den dag då de beslutades,
2. om de inte godkänns vid riksdagens prövning, eller
3. om riksdagen inte prövar föreskrifterna inom två månader från det att de underställdes.

12 kap.

1 § Den eller --- nationella elsystemet.

- 1 övrigt — — 8 kap. 40 §.
- 3 st. upphävt.

1 a § Nätmyndigheten utövar tillsyn över att EU:s elmarknadsförordning och EU-förordningar som har antagits med stöd av den förordningen följs.

Detta gäller dock inte om det följer av lag eller förordning att tillsynen ska utövas av en annan myndighet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Om ett nätföretag före ikraftträdandet har ingått ett avtal med en elleverantör, som i avtalet har åtagit sig att leverera el till elanvändare som saknar elleverantör, ska 9 kap. 3 och 5 §§ i den äldre lydelsen gälla för nätföretaget under avtalets återstående löptid vid ikraftträdandet.

Sid. B 428

Här anmärks: F (2025:1258) om ursprungsgarantier för energi.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el.

3. Ett beslut om utfärdande av ursprungsgarantier enligt den upphävda förordningen som avser en anläggning vars produktionskapacitet är mindre än 50 kilowatt upphör att gälla vid ikraftträdandet, om det inte dessförinnan har upphört att gälla.

4. Ett beslut om utfärdande av ursprungsgarantier enligt den upphävda förordningen som inte omfattas av punkt 3 upphör att gälla den 31 december 2026, om det inte dessförinnan har upphört att gälla. Om en ansökan om ett nytt beslut om utfärdande av ursprungsgarantier ges in av en producent av el till Energimyndigheten senast den 31 augusti 2026 ska dock beslutet om utfärdande av ursprungsgarantier enligt den upphävda förordningen fortsätta att gälla till dess att ansökan har prövats slutligt, om inte Energimyndigheten bestämmer något annat.

Sid. B 429

Lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin (anm.) upphävd g. SFS 2025:1364.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Sid. B 448

Lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning ändr. g. SFS 2025:977.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 10 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 5 § ska lyda ”Skyltar, ljusanordningar m.m.”.

10 § Bestämmelserna i 6–9 §§ gäller inte anordningar inom vägområde eller för vilka bygglov krävs eller har lämnats.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för handläggning och prövning av mål och ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Sid. B 471

Trafikförordningen (1998:1276) ändr. g. SFS 2025:1179.

Regeringen föreskriver att det ska införas en ny paragraf, 10 kap. 2 a §, av följande lydelse.

10 kap. 2 a § Lokala trafikföreskrifter om förbud mot trafik med lastbil som meddelas av en kommun gällande ett bullerkänsligt tätbebyggt område får innefatta särskilda bestämmelser om undantag för lastbil utan förbränningsmotor.

Sid. B 472

Trafikförordningen (1998:1276) ändr. g. SFS 2025:1105.

Regeringen föreskriver att 10 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

10 kap. 5 § Innan en — — — yttra sig.

Innan en länsstyrelse beslutar sådana lokala trafikföreskrifter för transport av farligt gods som avses i 1 § tredje stycket ska yttrande inhämtas från Myndigheten för civilt försvar.

Sid. B 522

Fordonslagen (2002:574) ändr. g. SFS 2025:967.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 4 kap. 2 e § ska ha följande lydelse.

4 kap. 2 e § En prövning — — — följande personer:

1. i aktiebolag och ekonomiska föreningar

a) styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

b) den verkställande direktören, om det finns en sådan, och

c) annan som genom ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

3. i andra — — — över verksamheten.

Sid. B 537, 539

Fordonsförordningen (2009:211) ändr. g. SFS 2025:1126.

Regeringen föreskriver att 8 kap. 4 och 17 §§ ska ha följande lydelse.

8 kap.

4 § Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll får meddela föreskrifter om avgifter för upprättande av bedömningsrapporter enligt 7 kap. 6 §. Föreskrifterna meddelas efter att Statskontoret har hörts.

17 § Föreskrifter som --- samråd med

4. Myndigheten för civilt försvar i frågor som avser fordon som används av den kommunala organisationen för räddningstjänst under utbildning eller höjd beredskap enligt vägtrafikförordningen (1995:137) för den kommunala organisationen för räddningstjänst under utbildning och höjd beredskap.

Sid. B 538 f

Fordonsförordningen (2009:211) ändr. g. SFS 2025:1571.

Regeringen föreskriver

dels att 8 kap. 16 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 8 kap. 16 a–16 c §§, av följande lydelse.

8 kap.

16 § Transportstyrelsen får --- föreskrifter om

12. besiktningsorganens förande av protokoll och dokumentationsskyldighet i fråga om fordonsbesiktning,

13. sådan underrättelseskyldighet för besiktningsorgan som avses i 4 kap. 5 § fordonslagen,

14. besiktningsorganens insamling och hantering av sådana uppgifter som avses i artikel 10 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/392 av den 4 mars 2021 om övervakning och rapportering av uppgifter om koldioxidutsläpp från personbilar och lätta nyttofordon i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/631 och om upphävande av genomförandeförordningarna (EU) nr 1014/2010, (EU) nr 293/2012, (EU) 2017/1152 och (EU) 2017/1153, och

15. insamling och hantering av fordonsägares vägran att göra sådana uppgifter tillgängliga som avses i artikel 10 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/392.

16 a § Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om att

1. vissa fordonsdelar eller fordonstillbehör får tas i bruk, saluföras eller användas endast om de är märkta enligt styrelsens föreskrifter eller är av en typ som har godkänts av styrelsen eller någon annan myndighet, och

2. tekniska tjänster får vara etablerade i något land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

16 b § Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om avgifter för

1. tillsyn enligt 5 kap. 3 a–3 c §§ fordonslagen (2002:574) och ärendehandläggning enligt den lagen och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, och

2. tillsyn och ärendehandläggning enligt

a) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon,

b) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar, och

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 av den 30 maj 2018 om godkännande av och marknadskontroll över motorfordon och släpfordon till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 samt om upphävande av direktiv 2007/46/EG.

Första stycket gäller inte avgifter som avses i förordningen (2025:1568) om avgifter som rör typgodkännande inom vägtrafikområdet.

16 c § Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om verkställigheten av

1. fordonslagen (2002:574) och denna förordning,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858, och

5. kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/392.

Sid. B 569

Årsredovisningslagen (1995:1554) ändr. g. SFS 2025:1297.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att punkt 4 och 5 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2024:347) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

4. För bolag som avses i 6 kap. 10 § första stycket eller 7 kap. 31 a § första stycket, men som inte omfattas av punkt 2 eller 3, ska de nya bestämmelserna om hållbarhetsrapport tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter utgången av 2026.

5. För bolag som avses i 6 kap. 10 § andra stycket ska de nya bestämmelserna om hållbarhetsrapport tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter utgången av 2027.

Sid. B 643, 644, 645, 686, 730, 747, 770, 773, 774, 786 f, 787, 788, 789, 790 f, 791, 815, 816

Inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1361.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 57 kap. 10 a, 12 a, 19 och 25–35 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 57 kap. 12, 25, 26, 27 och 32 §§ och rubriken närmast efter 57 kap. 25 § ska utgå,
dels att 11 kap. 34 §, 24 kap. 5 §, 38 a kap. 23 §, 48 kap. 18 b och 18 c §§, 48 a kap. 15 och 16 §§, 57 kap. 2, 3, 4, 5, 6, 7 b, 10–13, 15–17, 19 a, 20 c–21, 24 och 24 a §§, 67 kap. 21–26 §§ och rubrikerna närmast före 48 kap. 18 b § och 48 a kap. 15 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas tio nya paragrafer, 11 kap. 36 a och 49 §§, 42 kap. 12 a §, 57 kap. 7 d, 16 a, 17 a och 20 e §§, 67 kap. 24 a, 25 a och 26 a §§, och närmast före 11 kap. 36 a och 49 §§ nya rubriker av följande lydelse.

11 kap.

34 § Följande ersättningar – – – tas upp:

3. omställningsstudiebidrag enligt – – – om omställningsstudiestöd.

Studiestöd enligt – – – gäller också

1. statsbidrag som – – – skolmyndigheten för

– kortare – – – funktionsnedsättning,

– studier inom – – – anpassad utbildning,

2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller

3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.

Jobbpremie

36 a § En statlig ersättning till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd (jobbpremie) ska inte tas upp.

Gåvor till godkända gåvomottagare

49 § En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som intäkt av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

24 kap. 5 § I inkomstslaget – – – kapital om

– gåva till godkänd gåvomottagare i 42 kap. 12 a §,

– schablonintäkt – – – 43 §.

38 a kap. 23 § När det – – – bestämmelser om

– kvalificerade andelar i 57 kap. 7–7 d, 15, 20 b–20 e, 23 a, 24 och 24 a §§.

42 kap. 12 a § En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som utdelning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

48 kap.

Turordning vid avyttring m.m. av vissa andelar

18 b § Om en person vid tidpunkten för den partiella fissionen redan äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter den partiella fissionen (nya andelar), ska andelarna vid en avyttring, om inget annat anges i andra stycket, anses avyttrade i följande ordning:

1. gamla andelar,

2. mottagna andelar,

3. nya andelar.

Om andelsinnehavet, helt eller delvis, utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid partiell fission ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i följande ordning:

1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,

2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,

3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.

Om ett andelsinnehav som avses i andra stycket har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

18 c § Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. 7–7 b §§ ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren.

Första stycket gäller även andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom utdelning enligt 42 kap. 16 §, ska dock andelarna vid tillämpning av genomsnittsmetoden inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det företag som den utdelade aktien avser.

48 a kap.

Turordning vid avyttring m.m. av vissa andelar

15 § Om en person vid tidpunkten för andelsbytet redan äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter andelsbytet (nya andelar), ska andelarna vid en avyttring, om inget annat anges i andra stycket, anses avyttrade i följande ordning:

1. gamla andelar,

2. mottagna andelar,
3. nya andelar.

Om andelsinnehavet, helt eller delvis, utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i följande ordning:

1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,
2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,
3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.

Om ett andelsinnehav som avses i andra stycket har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

16 § Om mottagna --- av säljaren.

Första stycket gäller även andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom utdelning enligt 42 kap. 16 §, ska dock andelarna vid tillämpning av genomsnittsmetoden inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det företag som den utdelade aktien avser.

57 kap.

2 § Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska hos fysiska personer i den omfattning som anges i detta kapitel tas upp i inkomstlaget tjänst i stället för i inkomstlaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.

Vid tillämpning --- andra stycket.

3 § Vid bedömningen --- 2-5 §§, följande.

Flera delägare ska anses som en enda delägare, om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de fyra föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i

3. ett annat --- i 2.

Om en --- en delägare.

Om flera --- i företaget.

4 § Med kvalificerad --- förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget,

2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fämansföretag eller i ett fämanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fämansföretag eller fämanshandelsbolag, eller

3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fämansföretag eller ett fämanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fämansföretag eller fämanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

Om en sådan andel i ett fämansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fämansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

Om ägaren --- med närstående.

5 § Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de fyra föregående beskattningsåren beaktas.

Med företag --- första stycket.

Ett företag --- personer som

3. äger kvalificerade --- den paragrafen.

Vid tillämpning --- kvalificerade andelar.

6 § Upphör ett företag att vara fämansföretag, ska en andel anses kvalificerad under fyra beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående

2. har förvärvat --- i 1.

Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom eller henne, ska den från bolaget förvärvade aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen skulle ha varit kvalificerad om han eller hon fortfarande innehaft den.

7 b § Om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 23 a § är tillämplig. En andel ska också anses kvalificerad om den förvärfas med stöd av en sådan kvalificerad andel och det inte lämnas någon ersättning för andelen eller ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde.

Det som --- eller bodelning.

Det som --- första stycket.

7 d § Om en andel som förvärfas är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen och det till den andel som förvärvet av andelen grundas på hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 d § eller 48 a kap. 8 a och 8 b §§, ska tjänstebeloppen fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen.

Den del av tjänstebeloppen som enligt första stycket ska fördelas på den förvärvade andelen ska motsvara den minskning av marknadsvärdet som förfarandet medför för den andel som förvärvet grundas på.

10 § Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av

1. årets gränsbelopp, och
2. separat utdelningsutrymme.

11 § Årets gränsbelopp för en kvalificerad andel är summan av

1. ett belopp som motsvarar fyra inkomstbasbelopp (grundbeloppet) fördelat med lika belopp på andelarna i företaget,
2. för andelar i fåmansföretag eller andelar som fortsätter att vara kvalificerade enligt 6 §, ett lönebaserat utrymme beräknat enligt 16–19 a §§, och
3. ränta på omkostnadsbeloppet beräknad enligt andra stycket.

Ränta på omkostnadsbeloppet beräknas för andelar av samma slag och sort, på den del av andelarnas sammanlagda omkostnadsbelopp enligt 12 § som överstiger 100 000 kronor. Räntesatsen uppgår till statslåneräntan ökad med nio procentenheter. Räntebeloppet ska fördelas med lika belopp på delägarens andelar av samma slag och sort.

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket tillämpas inte första stycket 1 och 2. Vid tillämpningen av andra stycket på sådana tillgångar ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet.

Årets gränsbelopp – – – årets gränsbelopp.

11 a § Den som äger andelar i flera företag får vid beräkningen av årets gränsbelopp inte tillgodoräkna sig mer än ett grundbelopp. Om de belopp som enligt 11 § första stycket 1 har fördelats på en och samma delägars andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp, ska grundbeloppet i stället fördelas på delägarens andelar i dessa företag i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen.

12 § Vid beräkningen av årets gränsbelopp ska omkostnadsbeloppet beräknas som om andelen hade avyttrats vid årets ingång. Omkostnadsbeloppet ska – – – på andelen.

13 § Om utdelningen – – – enligt 21 §.

Lämnar företaget inte någon utdelning, ska hela gränsbeloppet föras vidare som separat utdelningsutrymme. Separat utdelningsutrymme ska föras vidare även om andelen under något år inte är kvalificerad.

15 § Om kvalificerade – – – mottagna andelarna.

Om det – – – 48 kap. 18 a §.

Om andelar – – – eller indirekt.

Om en andel som förvärvas är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen, ska separat utdelningsutrymme fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen på motsvarande sätt som tjänstebelopp fördelas enligt 7 d §.

16 § Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av den del av delägarens andel av löneunderlaget som överstiger åtta inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet fördelas med lika belopp på delägarens andelar i företaget.

Om två delägare i samma företag är makar vid beskattningsårets ingång ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar och därefter fördelas med lika belopp på makarnas andelar i företaget.

Det lönebaserade – – – före beskattningsåret.

16 a § Om en andel har ägts under en del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå i löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.

Om en sådan andel har mottagits genom ett andelsbyte, ska ersättning som har betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet också ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För tiden före andelsbytet ska då den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen.

17 § Löneunderlaget – – – avses inte

– belopp som – – – detta kapitel.

Om ersättningen – – – räknas med.

Av 16 a § andra stycket följer att ersättning som har betalats ut från ett företag eller från dess dotterföretag i vissa fall ska ingå i löneunderlaget, om andelar i företaget har avyttrats vid ett andelsbyte.

17 a § Vid beräkningen av löneunderlaget ska ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en alternativ investeringsfond inte räknas med.

Med alternativ investeringsfond avses en fond enligt 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder vars förvaltare omfattas av registrerings- eller tillståndsplikt enligt den lagen eller som skulle ha omfattats av sådan plikt om förvaltaren bedrivit sin verksamhet i Sverige.

19 a § Om ett dotterföretag är ett svenskt handelsbolag får ersättningar till arbetstagare i handelsbolaget och i företag som helt eller delvis ägs av handelsbolaget bara räknas med vid beräkningen av löneunderlaget om samtliga andelar i handelsbolaget, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget. Vid tillämpning av denna paragraf likställs en i utlandet delägarbeskattad juridisk person med ett svenskt handelsbolag.

20 c § Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § första stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket eller 7 d §, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket har tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning – – – partiella fissionen.

20 d § Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket eller 7 d §, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket har tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning – – – partiella fissionen.

20 e § Utdelning och kapitalvinst på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och vars tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyte eller vid partiell fission beräknats till noll kronor ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst. En sådan andel ska anses som kvalificerad under fyra beskattningsår efter det beskattningsår då andelsbytet eller den partiella fissionen genomfördes eller den kortare tid som följer av 4 §.

21 § Kapitalvinst på --- inkomstslaget kapital.

2 st. upphävt.

24 § Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 7 d §, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning --- partiella fissionen.

Bestämmelser om --- 48 a kap. 9 §.

24 a § Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § tredje stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 7 d §, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning --- partiella fissionen.

67 kap.

21 § Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar som lämnas av

1. en fysisk person och som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor, eller
2. en juridisk person och som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 2 000 kronor.

22 § Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen för en fysisk person understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

23 § En begäran om skattereduktion för gåva från en fysisk person ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva från en juridisk person ska göras i inkomstdeklarationen som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats.

24 § Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran fysiska personer som

3. har haft --- som inkomst.

Sådan rätt --- i Sverige.

Även dödsbon --- före dödsfallet.

24 a § Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap.

Den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. har inte rätt till skattereduktion för gåva.

25 § Underlag för skattereduktion för fysiska personer består av

2. värdet av --- den skattskyldige.

I underlaget --- med gåvan.

25 a § Underlag för skattereduktion för juridiska personer består av värdet av gåva som har betalats under kalenderåret.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

26 § Skattereduktionen för fysiska personer uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.

26 a § Skattereduktionen för juridiska personer uppgår till underlaget multiplicerat med procentsatsen enligt 65 kap. 10 §. Underlaget för skattereduktion får dock uppgå till högst 800 000 kronor för ett kalenderår.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

3. Äldre bestämmelser i 11 kap. 34 § gäller fortfarande för studiestartsstöd som avser tiden före ikraftträdandet.

4. Bestämmelserna i 11 kap. 49 §, 24 kap. 5 §, 42 kap. 12 a §, 67 kap. 21–26 a §§ tillämpas på gåvor som lämnas efter den 31 december 2025.

5. Bestämmelserna i 57 kap. 3, 4 och 5 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

6. De upphävida bestämmelserna i 57 kap. 12 § andra stycket, 21 § andra stycket och 25–35 §§ gäller dock för beskattningsår som börjar före den 1 januari 2029.

Sid. B 648

Inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1375.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 12 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

12 kap. 2 § Utgifter som --- nämligen utgifter

--- i --- 37 §.

Första stycket – – – eller förmånsbil.

Utgifter för inställelseresor enligt 25 § och för resor mellan bostaden och arbets- och utbildningsplatsen enligt 26–31 §§ ska dras av bara till den del kostnaderna under beskattningsåret sammanlagt överstiger 15 000 kronor. Övriga utgifter ska dras av bara till den del kostnaderna under beskattningsåret sammanlagt överstiger 5 000 kronor.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Sid. B 688 f, 689

Inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1333.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 24 kap. 18 och 20 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 24 kap. 19 a §, av följande lydelse.

24 kap.

18 § Ett företag – – – motsvarar ränteutgiften

– hör hemma i Sverige,

– hör hemma i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) med vilken Sverige har ingått skatteavtal som inte är begränsat till vissa inkomster, om företaget omfattas av avtalets regler om begränsning av beskattningsrätten och har hemvist i denna stat enligt avtalet, eller

– skulle ha – – – den inkomsten.

Om skuldförhållandet – – – dras av.

Om det företag inom intressegemenskapen som faktiskt har rätt till den inkomst som motsvarar ränteutgiften hör hemma i en annan stat inom EES ska, i stället för bestämmelserna i första och andra styckena, 19 a § tillämpas.

19 a § Ett företag som ingår i en intressegemenskap får, om inte annat följer av andra stycket, dra av ränteutgifter som avser en skuld till ett företag i intressegemenskapen, om det företag inom intressegemenskapen som faktiskt har rätt till den inkomst som motsvarar ränteutgiften hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Om skuldförhållandet ingår i ett konstlat upplägg vars syfte är att intressegemenskapen ska få en väsentlig skatteförmån får dock ränteutgifterna inte dras av helt eller delvis.

20 § Bestämmelserna i 18 §, 19 § första stycket och 19 a § tillämpas också på en skuld till ett företag som inte ingår i intressegemenskapen, till den del ett företag i intressegemenskapen har en fordran på det förstnämnda företaget, eller på ett företag som är i intressegemenskap med det förstnämnda företaget, om skulden kan anses ha samband med denna fordran.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår, eller i fråga om svenska handelsbolag räkenskapsår, som börjar efter den 31 december 2025.

Sid. B 792, 793, 794

Inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1241.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att nuvarande 58 kap. 11 a § ska betecknas 58 kap. 11 b §,

dels att 58 kap. 1 a, 1 b, den nya 11 b och 15 §§ och rubriken närmast före 58 kap. 15 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 58 kap. 11 a och 14 a §§, av följande lydelse.

58 kap.

1 a § Sådana avtal – – – stycket ska

2. uppfylla de – – – pensionsförsäkring i

– 5 och – – – om gränsdragning,

– 8 § och – – – den försäkrade,

– 10–14 a §§ om ålders-, sjuk- och efterlevandepension,

– 15 § om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, och

– 16–16 b §§ – – – försäkringsavtalets utformning.

Vad som – – – 39 kap. 13 a §.

1 b § Vid tillämpningen – – – 1 a § ska

– den anställda – – – och förmånstagare.

I fråga om efterlevandepension enligt 13–14 a §§ ska också den anställdes efterlevande anses som förmånstagare.

11 a § Vad som sägs i 11 § hindrar inte att ålderspension betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen, om sänkningen beror på

1. ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek,

2. uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet, eller

3. ändringar av antalet utbetalningar per år.

11 b § För sådan ålderspension enligt allmän pensionsplan som ska upphöra under den försäkrades livstid gäller, i stället för vad som sägs i 11 och 11 a §§, det som anges i planen. Vad som avses med allmän pensionsplan framgår av 20 §.

14 a § Vad som sägs i 14 § hindrar inte att efterlevandepension betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen, om sänkningen beror på

1. ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek,

- 2. uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet, eller
- 3. ändringar av antalet utbetalningar per år.

Försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken

15 § För pensionsförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken ska det vid bedömningen enligt 11, 11 a, 14 och 14 a §§ av utbetalningarnas storlek under de första fem utbetalningsåren bortses från sådana förändringar av de utbetalade beloppen som beror på att värdet av tillgångarna i försäkringen har ändrats.

Sid. B 805 f

Lagen (2024:1140) om ändring i lagen (2023:758) om ändring i lagen (2022:887) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1374.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 63 kap. 3 a § i stället för lydelsen enligt lagen (2024:1140) om ändring i lagen (2023:758) om ändring i lagen 2022:887 ska ha följande lydelse.

63 kap. 3 a § För dem --- särskilda belopp.

Fastställd förvärvsinkomst	Särskilt belopp
överstiger 3,24 men inte 5,00 prisbasbelopp	35,6 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 0,073 prisbasbelopp
överstiger 5,00 men inte 7,88 prisbasbelopp	0,017 prisbasbelopp ökat med 33,8 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 7,88 men inte 8,08 prisbasbelopp	0,703 prisbasbelopp ökat med 25,1 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 8,08 men inte 11,16 prisbasbelopp	2,732 prisbasbelopp
överstiger 11,16 men inte 12,84 prisbasbelopp	9,651 prisbasbelopp minskat med 62 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 12,84 prisbasbelopp	1,691 prisbasbelopp

Sid. B 805 f, 811 f, 812 f

Inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1376.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 63 kap. 3 a § och 67 kap. 7, 9 b och 9 c §§ ska ha följande lydelse.

63 kap. 3 a § För dem --- särskilda belopp.

Fastställd förvärvsinkomst	Särskilt belopp
överstiger 3,24 men inte 5,00 prisbasbelopp	35,6 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 0,073 prisbasbelopp
överstiger 5,00 men inte 7,88 prisbasbelopp	0,017 prisbasbelopp ökat med 33,8 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 7,88 men inte 8,08 prisbasbelopp	0,703 prisbasbelopp ökat med 25,1 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 8,08 men inte 11,16 prisbasbelopp	2,732 prisbasbelopp
överstiger 11,16 men inte 12,84 prisbasbelopp	9,651 prisbasbelopp minskat med 62 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 12,84 prisbasbelopp	1,691 prisbasbelopp

67 kap. 7 § För dem --- följande belopp.

Arbetsinkomst som beskattas i Sverige	Skattereduktion
överstiger 3,24 men inte 8,08 prisbasbelopp	skillnaden mellan å ena sidan summan av 1,813 prisbasbelopp och 25,1 procent av arbetsinkomsterna mellan 3,24 och 8,08 prisbasbelopp och å andra sidan grundavdraget, multiplicerad med skattesatsen för kommunal inkomstskatt
överstiger 8,08 prisbasbelopp	skillnaden mellan 3,027 prisbasbelopp och grundavdraget, multiplicerad med skattesatsen för kommunal inkomstskatt

9 b § Underlaget för --- denna lag.

En utländsk --- i Sverige.

Underlaget ska avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

9 c § Skattereduktionen uppgår --- följande belopp:

Underlag beräknat enligt 9 b §	Skattereduktion
--------------------------------	-----------------

överstiger 0,91 men inte 3,24 prisbasbelopp

skillnaden mellan å ena sidan summan av 0,91 prisbasbelopp och 38,74 procent av underlaget mellan 0,91 och 3,24 prisbasbelopp och å andra sidan grundavdraget, multiplicerad med skattesatsen för kommunal inkomstskatt

överstiger 3,24 prisbasbelopp

skillnaden mellan å ena sidan summan av 1,813 prisbasbelopp och 25,1 procent av underlaget som överstiger 3,24 prisbasbelopp och å andra sidan grundavdraget, multiplicerad med skattesatsen för kommunal inkomstskatt

Skattereduktionen ska --- kommunal inkomstskatt.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Sid. B 807 f

Här refereras: F (2025:1050) om skiktgräns för statlig inkomstskatt för beskattningsåret 2026.

Enl. F (2025:1050) fastställer regeringen att skiktgränsen enligt 65 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska vara 643 000 kronor för beskattningsåret 2026.

Sid. B 811

Lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1370.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 67 kap. 1 och 2 §§ i stället för lydelsen enligt lagen 2025:539 ska ha följande lydelse.

67 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer i 2–24, 25, 26 och 27–52 §§ och för juridiska personer i 2, 20, 21, 23, 24 a, 25 a och 26 a §§.

Skattereduktion ska --- faller bort.

2 § Skattereduktion ska --- nämnd ordning.

Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt. Skattereduktion för en juridisk person ska räknas av endast mot statlig inkomstskatt.

Sid. B 816

Inkomstskattelagen (1999:1229) ändr. g. SFS 2025:1336.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 67 kap. 35 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 67 kap. 35 a §, av följande lydelse.

67 kap.

35 § Den som har företag har rätt till skattereduktion bara om reduktionen uppfyller villkoren enligt

1. kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn,

2. kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 av den 27 juni 2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn, eller

3. kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Med företag avses vid tillämpningen av denna paragraf detsamma som vid tillämpningen av de förordningar som anges i första stycket.

Dödsbon har --- dödsfallet inträffade.

35 a § Vid bedömningen av om skattereduktionen uppfyller villkoren enligt 35 § ska de villkor tillämpas som avser

1. stöd inom sektorn för primärproduktion av jordbruksprodukter, om den som begär skattereduktion bedriver verksamhet både inom denna sektor och inom någon annan sektor, och

2. stöd inom sektorn för primärproduktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter, om den som begär skattereduktion bedriver verksamhet både inom denna sektor och inom någon annan sektor än sektorn för primärproduktion av jordbruksprodukter.

Sid. B 825

Lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ändr. g. SFS 2025:1367.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 § ska ha följande lydelse.

2 § I 67 kap. --- bestämmelser om

– vilka som kan få skattereduktion (24 och 24 a §§),

– underlag för skattereduktion (25 och 25 a §§), och

– skattereduktionens storlek (26 och 26 a §§).

Sid. B 833

Lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta ändr. g. SFS 2025:1355.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 7 § ska ha följande lydelse.

7 § Särskild inkomstskatt tas ut med 22,5 procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.

Öretal som --- skatten bortfaller.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2025.

Sid. B 837

Lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt ändr. g. SFS 2025:1354.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 kap. 10 § ska ha följande lydelse.

2 kap. 10 § Vid beräkning --- utländska kapitalinkomsterna.

Vid tillämpning av första stycket gäller följande:

1. Om den skattskyldige är en fysisk person som fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) ska sådan reduktion anses ha skett från kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift med så stor del av reduktionen som respektive skatt eller avgift utgör av det sammanlagda beloppet av nämnda skatter och avgift före sådan reduktion. Skattereduktion enligt 67 kap. 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ inkomstskattelagen ska dock anses ha skett bara från kommunal inkomstskatt.

2. Om den skattskyldige är en juridisk person som fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen ska sådan reduktion anses ha skett bara från statlig inkomstskatt.

Om en --- på förvärvsinkomst.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Sid. B 841 f

Lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt ändr. g. SFS 2025:1372.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 § ska ha följande lydelse.

3 § Fastighetsskatten ---

a) 1,0 --- av:

d) 0,5 procent av:

taxeringsvärdet avseende industrienhet och elproduktionsenhet.

Om det --- är uppförda.

För fastighet --- särskild taxeringsenhet.

Om fastighetsskatt --- respektive fastighetsdel.

5 st. upphävt.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången på fastighetsskatt för kalenderåret 2026.

Sid. B 850

Socialavgiftslagen (2000:980) ändr. g. SFS 2025:1337.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

1 kap. 1 § I denna --- trygghet (socialavgifter).

Bestämmelser om --- statlig ålderspensionsavgift.

Bestämmelser om --- av socialavgifter.

Bestämmelser om --- finns i

--- lagen (2023:748) --- vissa fall.

Bestämmelser om återbetalning av arbetsgivaravgifter finns i lagen (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag.

Sid. B 855, 856

Socialavgiftslagen (2000:980) ändr. g. SFS 2025:1362.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 kap. 26 § och 3 kap. 13 § ska ha följande lydelse.

2 kap. 26 § Arbetsgivaravgifterna är 18,80 procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

2. föräldraförsäkringsavgift 2,00 %

4. efterlevandepensionsavgift 0,30 %

6. arbetsskadeavgift 0,10 %

3 kap. 13 § Egenavgifterna är 16,35 procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

2. föräldraförsäkringsavgift 2,00 %

4. efterlevandepensionsavgift	0,30 %
6. arbetsskadeavgift	0,10 %

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Bestämmelsen i 2 kap. 26 § i den nya lydelsen tillämpas på ersättning som ges ut efter den 31 december 2025.
3. Bestämmelsen i 3 kap. 13 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst som uppbärs efter den 31 december 2025. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

Sid. B 855

Här anmärks: **Lag (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag.**

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Lagen tillämpas första gången på arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift som avser ersättning som ges ut efter den 31 december 2025.
 3. Arbetsgivare som den 31 december 2025 har haft rätt till särskild beräkning av avgifter enligt lagen (2016:1053) om särskild beräkning av vissa avgifter för växa-företag för en viss anställd under kortare period än 24 månader i följd har rätt till återbetalning av avgifter som avser ersättning till samma anställda enligt bestämmelserna i 8 § i denna lag under den kvarvarande perioden upp till 24 månader. Den sammanlagda perioden som en arbetsgivare beviljas särskild beräkning enligt lagen om särskild beräkning av vissa avgifter till växa-företag och återbetalning enligt denna lag får för samma anställda inte vara längre än 24 månader i följd.
- Avser avgifterna ersättning till en person som anställts i näringsverksamheten före den 1 maj 2024 gäller rätten till återbetalning enligt 8 § endast avgifter som avser ersättning till den anställda upp till högst 25 000 kronor per kalendermånad.

Sid. B 855

Lagen (2016:1053) om särskild beräkning av vissa avgifter för växa-företag (anm.) upphävd g. SFS 2025:1341.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för ersättning som har getts ut före ikraftträdandet.

Sid. B 855

Här anmärks: **F (2025:1342) om förfarande vid ansökan om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag.**

Sid. B 858, 859

Lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980) ändr. g. SFS 2025:1338.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 2 och 4 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas tre nya paragrafer, 6 b, 6 c och 6 d §§, av följande lydelse.

2 § Vid beräkning av den allmänna löneavgiften och arbetsgivaravgifterna ska ett särskilt avdrag göras, om den avgiftsskyldige har utgett avgiftspliktig ersättning för arbete utfört i näringsverksamhet vid ett fast driftställe i stödområdet eller för arbete i annan verksamhet som bedrivs av en ideell förening eller en stiftelse, vid en sådan plats i stödområdet som motsvarar ett fast driftställe. Med avgiftspliktig ersättning ska vid tillämpning av denna lag inte avses sådan ersättning på vilken endast ålderspensionsavgift ska betalas enligt 2 kap. 27 § socialavgiftslagen (2000:980).

Vid beräkning — — — betala ålderspensionsavgift.

4 § Bestämmelserna i 2 § ska inte tillämpas på

1. verksamhet inom sektorerna stål, brunkol och kol i den mening som avses i artikel 13 a i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget,

2. verksamhet inom transportsektorn och tillhörande infrastruktur i den mening som avses i artikel 13 b i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014, eller

3. avgiftsskyldiga vars huvudsakliga verksamhet avser finans- och försäkringsverksamhet eller koncernintern verksamhet i den mening som avses i artikel 13 d i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014.

6 b § Det särskilda avdraget från den allmänna löneavgiften och arbetsgivaravgifterna får inte göras om den avgiftsskyldige är föremål för ett betalningskrav på grund av ett beslut av Europeiska kommissionen om att ett stöd beviljat av en svensk stödgivare är olagligt och oförenligt med den inre marknaden.

Avdraget får inte heller göras om det årliga stödbeloppet per avgiftsskyldig enligt samtliga ordningar för driftstöd överstiger 20 procent av den avgiftsskyldiges årliga arbetskostnader i det berörda området i enlighet med artikel 15.3 b i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014.

6 c § Det särskilda avdraget från den allmänna löneavgiften och egenavgifterna får bara göras om avdraget uppfyller villkoren enligt

1. kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn,

2. kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 av den 27 juni 2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn, eller

3. kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

6 d § Vid bedömningen av om det särskilda avdraget uppfyller villkoren enligt 6 c § ska de villkor tillämpas som avser

1. stöd inom sektorn för primärproduktion av jordbruksprodukter, om den som begär avdrag bedriver verksamhet både inom denna sektor och inom någon annan sektor, och

2. stöd inom sektorn för primärproduktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter, om den som begär avdrag bedriver verksamhet både inom denna sektor och inom någon annan sektor än sektorn för primärproduktion av jordbruksprodukter.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 2 och 4 §§ i den nya lydelsen och de nya bestämmelserna i 6 b § tillämpas första gången på ersättning som ges ut efter den 31 december 2025.

3. Bestämmelserna i 4 § i den nya lydelsen tillämpas första gången på inkomster som uppbärs efter den 31 december 2025. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

4. Äldre bestämmelser i 2 och 4 §§ gäller fortfarande för ersättning som getts ut och för inkomster som uppbärs före ikraftträdandet.

Sid. B 863

Lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ändr. g. SFS 2025:1335.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 § ska ha följande lydelse.

6 § Bestämmelser om --- finns i

- lagen (2023:748) --- vissa fall.

Bestämmelser om återbetalning av löneavgift finns i lagen (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag.

Sid. B 863

Lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ändr. g. SFS 2025:1360.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 3 § ska ha följande lydelse.

3 § Allmän löneavgift tas ut med 12,62 procent av underlaget och tillfaller staten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på ersättning enligt 1 § som ges ut efter den 31 december 2025.

3. Bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst enligt 2 § som uppbärs efter den 31 december 2025. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

Sid. B 894

Lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster ändr. g. SFS 2025:989.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 8 § ska ha följande lydelse.

8 § När en --- förekommande fall

Om en --- uppgifter om

3. de bestämmelser --- till dem.

Informationen ska --- stadigvarande sätt.

I fråga om leverantörer av beställ-tv och leverantörer som tillhandahåller beställradio och har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service gäller även 2 kap. 1 § radio- och tv-lagen (2010:696).

Sid. B 895 f

Lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ändr. g. SFS 2025:1285.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 § ska ha följande lydelse.

2 § Uppgifter får --- som innefattar

6. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten utövas på uppdrag av eller understöds av en främmande makt eller av någon som agerar för en främmande makts räkning,

8. grov misshandel --- en åtgärd.

Uppgifter får --- motstående intresse.

Sid. B 896

Lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ändr. g. SFS 2025:1471.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 5 § ska ha följande lydelse.

5 § Den ansökande myndigheten ska underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om ett beslut om inhämtning av uppgifter enligt denna lag. Underrättelsen ska lämnas senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026

Sid. B 897, 899, 900, 901, 904

Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ändr. g. SFS 2025:1077.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 kap. 5 §, 3 kap. 10 §, 5 kap. 1 a, 1 b och 2 a §§, 6 kap. 8 a § och 10 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

1 kap. 5 § Myndigheten för civilt försvar ska på nationell nivå främja att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Myndigheten ska --- denna lag.

3 kap. 10 § När en --- har genomförts.

Den som --- som behövs.

Efter avslutad undersökning ska kommunen skicka en undersökningsrapport till Myndigheten för civilt försvar.

Regeringen eller --- ska innehålla.

5 kap.

1 a § Myndigheten för civilt försvar ska ha tillsyn över att kommunerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Länsstyrelserna ska på begäran lämna information om lokala och regionala förhållanden.

1 b § Den myndighet --- statlig räddningstjänst.

Myndigheten för civilt försvar ska i andra fall ha tillsyn över att statliga myndigheter följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

2 a § Statliga tillsynsmyndigheter --- för tillsynen.

Om en kommun inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får Myndigheten för civilt försvar förelägga kommunen att åtgärda bristerna.

6 kap. 8 a § Om det vid omfattande kommunala räddningsinsatser finns ett konkurrerande behov av förstärkningsresurser får Myndigheten för civilt försvar, på begäran av en eller flera räddningschefer, prioritera och fördela tillgängliga resurser.

Myndigheten får --- vanliga verksamhet.

10 kap. 6 § En statlig --- inte överklagas.

Om en kommun överklagar ett beslut enligt 5 kap. 2 a § eller 7 kap. 2 eller 3 §, ska Myndigheten för civilt försvar vara kommunens motpart sedan handlingarna i ärendet har överlämnats till domstolen.

Sid. B 922

Här anmärks: **F (2025:1074) om gränsvärde för riskskatt för kreditinstitut för beskattningsår som påbörjas under 2026.**

Sid. B 939

Här anmärks: **F (2025:1350) om intäktsram för naturgasverksamhet.**

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 6 § tillämpas första gången för den tillsynsperiod som börjar löpa den 1 januari 2027 eller närmast därefter.

3. Genom förordningen upphävs förordningen (2014:35) om fastställande av intäktsram på naturgasområdet.

Sid. B 1056

Aktiebolagsförordningen (2005:559) ändr. g. SFS 2025:1206.

Regeringen föreskriver att 4 kap. 7 § ska ha följande lydelse.

4 kap. 7 § Bolagsverket ska på begäran förhandsgranska handlingar i samband med bolagsbildning, ändring av bolagsordningen eller emissionsbeslut enligt 11 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551).

Ersättning för granskningen ska betalas enligt grunder som myndigheten fastställer efter samråd med Statskontoret.

Sid. B 1059

Kupongskattelagen (1970:624) ändr. g. SFS 2025:1353.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 1 § ska ha följande lydelse.

1 § Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. 12 a och 16 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.

Vad som --- svensk specialfond.

I ärenden --- (2011:1244) om

3. uppgifter och --- och 3 §§.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas på utdelning som lämnas efter den 31 december 2025.

*Sid. B 1134***Utlänningslagen (2005:716)** ändr. g. SFS 2025:1292.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att rubriken närmast före 13 kap. 11 § ska utgå,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 13 kap. 10 a och 11 a §§, och nya rubriker närmast före paragraferna av följande lydelse.

13 kap.**Tolkning och översättning**

10 a § Bestämmelser om tolkning och översättning finns i 13 § förvaltningslagen (2017:900).

Vid muntlig handläggning eller översättning i ärenden där offentligt biträde kan komma i fråga ska myndigheten, om det är möjligt, anlita en tolk eller översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas.

Ombud och biträden

11 a § Om ett ombud eller biträde bedöms vara olämplig för sitt uppdrag får Migrationsverket, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen förklara honom eller henne obehörig att vara ombud eller biträde vid myndigheten antingen för viss tid eller tills vidare. Ett sådant beslut gäller för ärenden enligt denna lag och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Om den som förklaras obehörig är advokat, ska åtgärden anmälas till advokatsamfundets styrelse.

*Sid. B 1152, 1164***Utlänningsförordningen (2006:97)** ändr. g. SFS 2025:966.

Regeringen föreskriver att 3 a kap. 11 § och 6 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

3 a kap. 11 § Uppehållskort och permanent uppehållskort ska ha den utformning och det innehåll som följer av rådets förordning (EU) 2025/1208 av den 12 juni 2025 om säkrare identitetskort för unionsmedborgare och uppehållshandlingar som utfärdas till unionsmedborgare och deras familjemedlemmar när de utövar rätten till fri rörlighet.

Intyg om permanent uppehållsrätt ska innehålla de uppgifter som följer av artikel 6 första stycket i rådets förordning (EU) 2025/1208.

6 kap. 5 § Regeringen får besluta att tillfälligt återinföra eller förlänga gränskontroll vid de inre gränserna i enlighet med artiklarna 25, 25a, 28 och 29 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399.

Rikspolischefen eller biträdande rikspolischefen respektive säkerhetspolischefen eller biträdande säkerhetspolischefen ska hos regeringen göra framställning om beslut enligt första stycket.

Om det krävs ett omedelbart ingripande får Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen besluta att sådan gränskontroll får införas som anges i artikel 25a.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399. Den myndighet som har beslutat om att införa gränskontroll ska omedelbart underrätta regeringen om beslutet och fullgöra informationsskyldigheten i enlighet med artiklarna 25a och 34. Regeringen ska snarast pröva om gränskontrollen ska bestå.

*Sid. B 1181***Lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar** ändr. g. SFS 2025:1294.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 kap. 12 § ska ha följande lydelse.

6 kap. 12 § Följande bestämmelser i utlänningslagen (2005:716) ska tillämpas vid handläggning av mål och ärenden enligt denna lag:

-
2. 13 kap. 10 a § om tolkning och översättning,
 3. 13 kap. 11 § om tolkersättning,
 4. 13 kap. 11 a § om ombud och biträden,
 5. 13 kap. 12 § om rättelse av beslut på grund av oriktig uppgift, och
 6. 13 kap. 15 och 16 §§ om dna-analys.

*Sid. B 1188***Här införs: F (2025:970) om återvändringsbidrag för vissa utlänningar.**

Regeringen föreskriver följande.

Inledande bestämmelser

1 § Migrationsverket får besluta om statligt bidrag enligt denna förordning till vissa utlänningar som önskar lämna Sverige och bosätta sig permanent i ett annat land (återvändringsbidrag).

Återvändringsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel.

2 § Denna förordning är meddelad med stöd av 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 21 § och 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Vem kan få återvändringsbidrag?

3 § Återvändringsbidrag får lämnas till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige enligt 5 kap. 1, 2 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser, om utlänningen har haft uppehållstillstånd i Sverige sedan den 12 september 2024 eller tidigare.

Återvändringsbidrag får även lämnas till en utlänning som har beviljats permanent uppehållstillstånd enligt 17 § den upphävda lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige eller 5 § den upphävda lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå.

4 § Återvändningsbidrag får också lämnas till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning till en person som avses i 3 §, eller till den personens make eller sambo, om personen som avses i 3 § har rätt till bidrag enligt denna förordning och utlänningen

1. ingår i samma hushåll som den personen eller ingick i samma hushåll omedelbart före den personens utresa från Sverige, och
2. har haft uppehållstillstånd i Sverige sedan den 12 september 2024 eller tidigare.

5 § Möjligheten att beviljas återvändningsbidrag enligt denna förordning påverkas inte av att sökanden enligt 7 kap. 7 § utlänningslagen (2005:716) anmält att han eller hon vill ha uppehållstillståndet kvar trots att bosättningen upphör.

6 § Återvändningsbidrag får endast lämnas om sökanden visar att han eller hon

1. är bosatt i Sverige och har för avsikt att lämna Sverige och bosätta sig permanent i ett annat land, och
2. kommer att tas emot i det land där bosättning är avsedd att ske.

När återvändningsbidrag inte får lämnas

7 § Återvändningsbidrag får inte lämnas

1. för bosättning i ett annat EU-land, Norge, Island, Liechtenstein eller Schweiz,
2. om sökanden tidigare har beviljats bidrag enligt denna förordning eller enligt den upphävda förordningen (1984:890) om bidrag till utlännings resor från Sverige för bosättning i annat land,
3. om sökanden har skulder till Centrala studiestödsnämnden eller skulder som har överlämnats till Kronofogdemyndigheten för indrivning, eller
4. om det med hänsyn till Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet finns skäl som talar emot det.

8 § Om sökanden har dömts till ett fängelsestraff får återvändningsbidrag inte lämnas förrän fängelsestraffet har avtjänats. Har allmänt åtal väckts mot sökanden får återvändningsbidrag inte lämnas förrän åtalet har prövats slutligt eller åtalet har lagts ned. Om en förundersökning har inletts mot sökanden om brott för vilket fängelse är föreskrivet får återvändningsbidrag inte lämnas innan förundersökningen har lagts ned eller avslutats utan att allmänt åtal har väckts.

Återvändningsbidragets storlek

9 § Återvändningsbidrag får lämnas med 350 000 kronor för den som har fyllt 18 år och med 25 000 kronor för den som inte har fyllt 18 år, dock med högst 500 000 kronor för makar eller sambor samt med högst 600 000 kronor per hushåll. Detta gäller även om någon av personerna som avses i denna förordning reser ut från Sverige före övriga i hushållet.

Ansökan om återvändningsbidrag

10 § En ansökan om återvändningsbidrag ska ges in till Migrationsverket. Sökanden ska lämna de handlingar och uppgifter som Migrationsverket behöver för att kunna fatta beslut om återvändningsbidrag. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.

Anmälningsskyldighet

11 § Den som ansöker om eller har beviljats bidrag enligt denna förordning ska utan dröjsmål till Migrationsverket anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till eller storleken på bidraget.

Utbetalning av återvändningsbidrag

12 § En femtedel av återvändningsbidraget betalas ut i samband med beslutet om bidrag.

Av återstående belopp utbetalas, efter begäran om utbetalning, 40 procent efter mottagarens ankomst till det land där bosättning ska ske och 60 procent när mottagarens uppehållstillstånd har återkallats, eller giltighetstiden för ett tidsbegränsat uppehållstillstånd har löpt ut, dock tidigast femton månader efter utresan från Sverige.

Om det finns särskilda skäl får utbetalning ske på annat sätt än enligt första och andra styckena.

13 § En begäran om utbetalning enligt 12 § andra stycket ska ges in till Migrationsverket. Mottagaren ska lämna de handlingar och uppgifter som Migrationsverket behöver för att kunna bedöma att det inte finns hinder mot utbetalning enligt 14 §. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.

Hinder mot utbetalning

14 § Migrationsverket får besluta att ett beviljat återvändningsbidrag helt eller delvis inte ska betalas ut om

1. förutsättningarna för bidrag enligt 6–8 §§ inte längre är uppfyllda,
 2. det finns grund för återbetalning enligt 15 §, eller
 3. det på grund av praktiska hinder inte är möjligt att betala ut bidraget inom rimlig tid.
- Beslutet gäller omedelbart.

Återbetalning och återkrav

15 § Mottagaren av ett återvändningsbidrag är återbetalningsskyldig, om

1. mottagaren inte reser ut från Sverige inom tolv månader från beslutet om bidrag,
2. mottagaren efter utresan från Sverige på nytt bosätter sig i Sverige,
3. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har orsakat att bidraget har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp, eller
4. bidraget av något annat skäl har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och mottagaren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

16 § Om mottagaren av ett återvändningsbidrag är återbetalningsskyldig enligt 15 § ska Migrationsverket besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget. Om det finns särskilda skäl får Migrationsverket helt eller delvis avstå från att kräva tillbaka bidraget.

17 § Vid återkrav får Migrationsverket bevilja anstånd med betalningen eller träffa avtal med den återbetalningsskyldige om en avbetalningsplan. Migrationsverket ska i sådana fall ta ut ränta på det obetalda beloppet.

Ränta ska tas ut från den dag då anståndet beviljades eller avtalet om avbetalningsplan träffades, dock inte för tid innan det återkräva beloppet har förfallit till betalning. Ränta ska tas ut efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

18 § Om ett belopp som har återkrävts inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) tas ut på beloppet. Detsamma gäller när den återbetalningsskyldige har beviljats anstånd med betalningen eller träffat ett avtal om en avbetalningsplan och betalning inte sker inom den tid som följer av beslutet om anstånd eller avtalet.

19 § Om det finns särskilda skäl får Migrationsverket helt eller delvis efterge krav på återbetalning eller ränta enligt 16–18 §§.

Överklagande

20 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 14 och 16–18 §§ får dock inte överklagas.

Rätt att meddela föreskrifter

21 § Migrationsverket får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Genom förordningen upphävs förordningen (1984:890) om bidrag till utlänningars resor från Sverige för bosättning i annat land.

Sid. B 1190, 1193

Vägfrafikskattelagen (2006:227) ändr. g. SFS 2025:1363.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 kap. 2 §, 3 kap. 1 § och *bilaga 2* ska ha följande lydelse.

Bilaga 2 anm. vid 2:12.

2 kap. 2 § Följande fordon --- skattepliktiga (*veteranfordon*):

2. bussar, lastbilar --- taxitrafiklagen (2012:211).
Skattepliktiga enligt --- inte heller

5. släpvagnar med en skattevikt av högst 3 ton.

3 kap. 1 § Motorcyklar och bilar samt släpvagnar med skattevikt över 3 ton är skattepliktiga för saluvagnsskatt om de får användas med stöd av en saluvagnslicens som har meddelats enligt lagen (2019:370) om fordons registrering och användning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 februari 2026.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för vägfrafikskatt som avser tid före ikraftträdandet.
3. För fordonsskatt som beslutats före ikraftträdandet gäller bestämmelserna om återbetalning i 5 kap. 13 och 14 §§.
4. För saluvagnsskatt som beslutats före ikraftträdandet gäller bestämmelsen om återbetalning i 5 kap. 12 § tredje stycket.

Sid. B 1191

Bilaga 2 (anm. vid 2:12) till **vägfrafikskattelagen (2006:227)**, SFS 2024:294 ändr. g. SFS 2025:1369.

Sid. B 1230

Myndighetsförordningen (2007:515) ändr. g. SFS 2025:1034.

Regeringen föreskriver att det ska införas en ny paragraf, 26 a §, av följande lydelse.

26 a § Ett beslut om avstängning får, om personalansvarsnämndens prövning enligt 25 § inte kan inväntas, fattas av ordföranden i nämnden. Ett sådant beslut gäller till dess att ärendet har prövats av nämnden, dock högst i två veckor.

Om nämnden inte prövar frågan om avstängning inom denna tid upphör beslutet om avstängning att gälla.

Sid. B 1355, 1430

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ändr. g. SFS 2025:1470.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 1 kap. 7 § och 42 kap. 5–8 §§ samt rubriken till 42 kap. och rubriken närmast före 42 kap. 5 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken till 42 kap. ska lyda "Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd och undersökningskommissioner, m.m."

1 kap. 7 § Den sjätte --- bestämmelser avser

- Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd, undersökningskommissioner, m.m. (42 kap.), samt
– domstolar --- .

42 kap.

Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd

5 § Sekretess gäller hos Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd i tillsynsverksamhet enligt lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet endast i den utsträckning som följer av 6–8 §§.

6 § Får myndigheten i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en enskild, gäller sekretess

2. enligt 18 kap. --- uppgiften röjs.

Får myndigheten i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en enskild och skulle en sekretessbestämmelse till skydd för enskilds personliga förhållanden ha varit tillämplig på uppgiften hos den myndighet som ärendet får anses avse, blir den sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos myndigheten.

7 § Får myndigheten i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation och skulle en sekretessbestämmelse ha varit tillämplig på uppgiften hos den myndighet som ärendet får anses avse, blir den sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos myndigheten.

8 § Får myndigheten i verksamhet som avses i 5 § från en annan myndighet en sekretessreglerad uppgift, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos myndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Sid. B 1362 f, 1393 f, 1394

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ändr. g. SFS 2025:1381.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 9 kap. 2 § och 27 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse.

9 kap. 2 § Bestämmelser som --- finns i

-
- 14. lagen (2022:613) om finansiell information i brottsbekämpningen,
 - 15. lagen (2022:1682) om automatiskt utbyte av upplysningar om inkomster genom digitala plattformar, och
 - 16. lagen (2025:1378) om automatiskt utbyte av upplysningar om kryptotillgångar.

27 kap.

1 § Sekretess gäller --- ekonomiska förhållanden.

Sekretess --- vidare

-
- 3. hos Försäkringskassan --- särskild sjukförsäkringsavgift.

Med skatt avses i detta kapitel skatt på inkomst och annan direkt skatt samt omsättningsskatt, tull och annan indirekt skatt. Med skatt jämställs arbetsgivaravgift, prisregleringsavgift och liknande avgift, avgift enligt lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund, skattetillegg, återkallelseavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformavgift, kryptoavgift och förseningsavgift samt expeditiionsavgift och tilläggsavgift enligt lagen (2004:629) om träningsavgift och tilläggsavgift enligt 8 a § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik. Med verksamhet som avser bestämmande av skatt jämställs verksamhet som avser bestämmande av pensionsgrundande inkomst.

Första och --- eller 6 §.

För uppgift --- sjuttio år.

2 § Sekretess gäller --- förhållanden i

-
- 5. ärende om kontoavgift enligt skatteförfarandelagen,
 - 6. ärende enligt lagen (2022:1681) om plattformsoperatörers inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet och lagen (2022:1682) om automatiskt utbyte av upplysningar om inkomster genom digitala plattformar, och
 - 7. ärende enligt lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar och lagen (2025:1378) om automatiskt utbyte av upplysningar om kryptotillgångar.

Sekretess gäller --- eller men.

Sekretessen --- inte

- 1. beslut i ärende som anges i första stycket 2, 3, 6 och 7 samt andra stycket,

-
- 4. beslut om --- 49 b kap. skatteförfarandelagen.

Första och --- eller 4 §.

För uppgift --- tjugo år.

Sid. B 1371

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ändr. g. SFS 2025:1181.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att nuvarande 15 kap. 1 b § ska betecknas 15 kap. 1 c §,

dels att 15 kap. 3 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 15 kap. 1 b § ska sättas närmast före 15 kap. 1 c §,

dels att det ska införas en ny paragraf, 15 kap. 1 b §, av följande lydelse.

15 kap.

1 b § Sekretess gäller för uppgift som har lämnats av ett utländskt organ inom ramen för Natosamarbetet, om det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i samarbetet försämrats om uppgiften röjs.

Motsvarande sekretess gäller för uppgift som en myndighet har lämnat till ett utländskt organ inom ramen för Natosamarbetet.

Om sekretess gäller enligt första eller andra stycket, får de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 5 c §, 15–27 §§ och 28 § första stycket inte tillämpas.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år. Om det finns särskilda skäl, får dock regeringen meddela föreskrifter om att sekretessen ska gälla under längre tid.

3 § Sekretessen enligt 1, 1 a, 1 b och 2 §§ hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. rörande krigsfångar och andra skyddade personer.

6 § Den tystnadsplikt som följer av 1 och 1 b §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta Sveriges säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt.

Den tystnadsplikt som följer av 1 c § inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Att den --- stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Sid. B 1371, 1376, 1378

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ändr. g. SFS 2025:1508.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att nuvarande 18 kap. 8 b och 8 c §§ ska betecknas 18 kap. 8 c och 8 d §§,

dels att 18 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 18 kap. 8 b och 8 c §§ ska sättas närmast före 18 kap. 8 c respektive 8 d §§,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 15 kap. 3 c § och 18 kap. 8 b §, av följande lydelse

15 kap. 3 c § Sekretessen enligt 1 a § hindrar inte att Myndigheten för civilt försvar i egenskap av en sådan gemensam kontaktpunkt, cyberkrishanteringsmyndighet eller enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter som avses i 1 kap. 17 § cybersäkerhetslagen (2025:1506) lämnar en uppgift till en tillsynsmyndighet enligt samma lag, om uppgiften behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna fullgöra sitt uppdrag.

Sekretessen hindrar inte heller att en sådan tillsynsmyndighet som avses i första stycket lämnar en uppgift till Myndigheten för civilt försvar, om uppgiften behövs för att Myndigheten för civilt försvar ska kunna fullgöra sitt uppdrag som sådan gemensam kontaktpunkt, cyberkrishanteringsmyndighet eller enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter som avses i första stycket.

En uppgift enligt första eller andra stycket får lämnas endast om intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

18 kap.

8 b § Sekretess gäller för uppgift i en incidentrapport enligt cybersäkerhetslagen (2025:1506) och för uppgift om vilka åtgärder som en verksamhetsutövare har vidtagit till följd av incidenten, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den rapporterade verksamhetsutövarens framtida verksamhet skadas eller syftet med vidtagen åtgärd motverkas.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

19 § Den tystnadsplikt som följer av 5–7, 8 b, 9 och 10 §§, 11 § första stycket, 12, 12 a och 13 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt --- myndigheternas underrättelseverksamhet.

Den tystnadsplikt --- eller åklagare.

Att den --- stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Sid. B 1376, 1377, 1406

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ändr. g. SFS 2025:1078.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 18 kap. 12 a, 12 b och 16 b §§ och 30 kap. 22 a § ska ha följande lydelse.

18 kap.

12 a § Sekretess gäller hos Myndigheten för civilt försvar för uppgift om instruktion, ritning eller annan liknande uppgift som kan användas för tillverkning av explosiva varor, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att explosiva varor kan komma till brottslig användning.

12 b § Om en myndighet får en uppgift som är sekretessreglerad i 12 a § från Myndigheten för civilt försvar, blir 12 a § tillämplig på uppgiften också hos den mottagande myndigheten.

16 b § Sekretess gäller hos Myndigheten för civilt försvar och hos en kommunal myndighet för uppgift i ett ärende om tillstånd eller tillsyn som avser brandfarliga eller explosiva varor, om det kan antas att sådana varor kan komma till brottslig användning om uppgiften röjs.

För uppgift --- fyrtio år.

30 kap. 22 a § Sekretess gäller hos Myndigheten för civilt försvar och hos en kommunal myndighet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i ett ärende om tillstånd som avser brandfarliga eller explosiva varor, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift --- sjuttio år.

Sid. B 1411

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ändr. g. SFS 2025:969.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att det ska införas en ny paragraf, 31 kap. 23 a §, och närmast före 31 kap. 23 a § en ny rubrik av följande lydelse.

31 kap.

Strategiska nettonollprojekt

23 a § Sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ett ärende hos en statlig myndighet om

1. erkännande av ett projekt som strategiskt nettonollprojekt enligt artikel 13.1, 13.3, 13.4 eller 13.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724, eller

2. upphävande av ett erkännande som avses i 1 enligt artikel 14.7 i förordning (EU) 2024/1735.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

*Sid. B 1429***Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)** ändr. g. SFS 2025:1495.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 40 kap. 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 40 kap. 7 g §, och närmast före 40 kap. 7 g § en ny rubrik av följande lydelse.

40 kap.**Anmälan om oro för barn**

7 g § Sekretess gäller hos myndigheter och i verksamheter som avses i 19 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2025:400) för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men och uppgiften hänför sig till

1. en anmälan om oro för ett barn, eller

2. information som socialnämnden har lämnat enligt 19 kap. 6 § socialtjänstlagen till den som har gjort en sådan anmälan.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

8 § Den tystnadsplikt som följer av 1, 2, 4, 5, 7 d och 7 g §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

*Sid. B 1434 f, 1438***Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)** ändr. g. SFS 2025:1182.

Regeringen föreskriver

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, och närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

1 § En begäran — — — prövas av

3. chefen för Försvarsdepartementet, om handlingen innehåller

a) uppgifter som är sekretessreglerade i 15 kap. 1 b §, eller

b) andra uppgifter som är sekretessreglerade i 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen än som avses i 1.

I de — — — Regeringskansliets centralarkiv.

En begäran — — — regeringens prövning.

Föreskrifter med stöd av 15 kap. 1 b § offentlighets- och sekretesslagen

3 a § Om det i en allmän handling förekommer uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 15 kap. 1 b § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretessen i högst etthundfemtio år, förutsatt att Nato beslutat att sekretess för uppgifterna ska bestå även efter femtio år.

*Sid. B 1435 f, 1439 f, 1445, 1446***Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)** ändr. g. SFS 2025:1404.

Regeringen föreskriver att 2, 7, 9 a och 10 §§ och *bilagan* ska ha följande lydelse.

Bilagan anm. vid 9 §.

2 § Följande myndigheter — — — sekretesslagen (2009:400).

<i>Myndighet</i>	<i>Handlingar som innehåller sekretessreglerade uppgifter och som inte behöver registreras</i>
------------------	--

Läkemedelsverket	– statistiskt primärmaterial, och
	– patientjournaler

7 § Sekretess gäller — — — det följande.

<i>Myndighet</i>	<i>Undersökning</i>	<i>Särskilda begränsningar i sekretessen</i>
------------------	---------------------	--

Myndigheten för civilt försvar	undersökningar av olyckshändelser och räddningsinsatser
--------------------------------	---

Ekonomistyrningsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap tas bort ur förteckningen.

9 a § Sekretess enligt 38 kap. 8 a § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller hos Myndigheten för civilt försvar i verksamhet som avser uppdrag att stödja personer med hemvist i Sverige som drabbats av större katastrofer utomlands enligt 14 § förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för civilt försvar.

10 § Sekretess gäller — — — lider men:

– Pensionsmyndigheten,

– åklagarmyndigheter.

Sid. B 1437

Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) ändr. g. SFS 2025:1509.

Regeringen föreskriver att 3 § och *bilagan* ska ha följande lydelse.

Bilagan anm. vid 9 §.

3 § Följande myndigheter — — — offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Myndighet	Register
Myndigheten för civilt försvar, tillsynsmyndigheter och myndigheter som rapporterar incidenter enligt cybersäkerhetslagen (2025:1506)	diarium över incidentrapporter enligt cybersäkerhetslagen (2025:1506)

Sid. B 1439 f

Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) ändr. g. SFS 2025:1542.

Regeringen föreskriver att 7 § ska ha följande lydelse.

7 § Sekretess gäller — — — det följande.

Myndighet	Undersökning	Särskilda begränsningar i sekretessen
Arbetsmiljöverket	undersökningar om arbetsmiljö undersökningar om effekter av beslutade och genomförda statliga reformer och andra statliga initiativ	

Myndigheten för arbetsmiljökunskap tas bort ur förteckningen.

Sid. B 1444

Bilagan (anm. vid 9 §) till **offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)** ändr. g. SFS 2025:1445.

Sid. B 1444

Bilagan (anm. vid 9 §) till **offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)** ändr. g. SFS 2025:1558.

Sid. B 1450 f, 1451

Luftfartslagen (2010:500) ändr. g. SFS 2025:1061.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 1 och 12 kap. och 13 kap. 13 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 13 kap. 13 § ska utgå,
dels att 2 kap. 11–13 §§, 4 kap. 10, 16 och 25–27 §§, 6 kap. 8 och 9 §§, 8 kap. 2 §, 10 kap. 9 §, 13 kap. 1, 2, 4, 6, 8 och 11 §§, 14 kap. 2, 6 och 10 §§ och rubriken närmast före 4 kap. 26 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya kapitel, 1 och 12 kap., och tio nya paragrafer, 4 kap. 25 a och 26 a §§, 6 kap. 8 a och 10 a §§, 8 kap. 2 a §, 13 kap. 2 a, 4 a och 6 a §§ och 14 kap. 2 a och 6 a §§, av följande lydelse.
Av luftfartslagen är endast 9 kap. och 13 kap. intagna i 2026 års lagedition.

13 kap.

1 § För *vårdslöshet i flygtrafik* döms till böter eller fängelse i högst sex månader den som uppsåtligen eller av oaktsamhet manövrerar ett luftfartyg eller utför en uppgift som observatör vid flygning med ett obemannat luftfartygssystem på ett sådant sätt att andras liv eller egendom utsätts för fara.

Om brottet är grovt, döms för *grov vårdslöshet i flygtrafik* till fängelse i högst två år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag eller om gärningspersonen visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom.

2 § För *flygfylleri* döms till böter eller fängelse i högst sex månader den som alkohol- eller drogpåverkad enligt 2 a §
1. manövrerar ett luftfartyg,
2. ombord på ett luftfartyg fullgör en uppgift av väsentlig betydelse för flygsäkerheten,
3. utövar tjänst som flygledare, eller flygtekniker eller tillhandahåller flyginformationstjänst i okontrollerat lufttrum,
4. som observatör vid flygning med ett obemannat luftfartygssystem utför en uppgift av väsentlig betydelse för flygsäkerheten, eller
5. i en tjänst, som inte omfattas av 1–4 men som har samband med en flygning, fullgör en uppgift av väsentlig betydelse för flygsäkerheten.

2 a § Som alkohol- eller drogpåverkad enligt 2 § ska den anses som
1. har intagit alkohol i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter fullgörandet av uppgiften uppgår till minst 0,2 promille i blodet eller 0,10 milligram per liter i utandningsluften,
2. har intagit narkotika som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) i så stor mängd att det under eller efter fullgörandet av uppgiften finns något narkotiskt ämne kvar i blodet, eller
3. är så påverkad av alkohol eller annat medel att det kan antas att uppgiften inte kan fullgöras på ett betryggande sätt.
Första stycket 2 gäller inte narkotika som intagits i enlighet med läkares eller annan behörig receptutfärdares ordination.

4 § Till böter — — — av oaksamhet

1. bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 1 kap. 8 § om att ett luftfartyg av miljöskäl inte får användas inom svenskt område,

2. framför ett civilt luftfartyg i överljudsfart utan tillstånd,

3. bryter mot föreskrifter eller beslut om restriktionsområden som regeringen har meddelat med stöd av 1 kap. 12 eller 14 §,

4. lämnar oriktiga uppgifter vid ansökan eller anmälan om registrering i luftfartygsregistret,

5. framför ett luftfartyg som är infört i luftfartygsregistret men inte märkt enligt

a) 2 kap. 13 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av den bestämmelsen, eller

b) kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/947 av den 24 maj 2019 om regler och förfaranden för drift av obemannade luftfartyg,

6. använder ett luftfartyg som inte är luftvärdigt eller miljövärdigt,

8. bryter mot bestämmelser om behörighet genom att

a) framföra ett luftfartyg utan gällande certifikat eller motsvarande handling,

b) framföra ett luftfartyg av annan kategori, klass eller typ än den som anges i certifikatet eller motsvarande handling,

c) framföra ett luftfartyg i strid med de villkor och behörigheter som anges i certifikatet eller i motsvarande handling,

d) ensam framföra ett luftfartyg under utbildning för flygcertifikat i strid med de förutsättningar som anges för utbildningen,

e) tjänstgöra som flyglärare utan gällande flygcertifikat för den kategori, klass eller typ av luftfartyg som utbildningen avser eller utan sådan särskild behörighet som krävs enligt föreskrifter som regeringen meddelat med stöd av 4 kap. 10 §, eller

f) inte följa föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 4 kap. 1, 3, 4 eller 5 §,

9. som passagerare inte lyder det som befälhavaren bestämmer om ordningen ombord,

10. som befälhavare på ett luftfartyg som råkat i nöd inte gör det som rimligen kan krävas för att rädda ombordvarande, luftfartyg och gods,

11. inrättar eller bygger om en flygplats utan föreskrivet tillstånd enligt bestämmelser om civil luftfart eller tar i bruk en flygplats innan den har godkänts och fått drifttillstånd,

12. bryter mot föreskrifter om tillståndskrav för andra anläggningar för luftfarten än flygplatser som regeringen har meddelat med stöd av 6 kap. 12 §,

13. arbetar som flygledare i flygtrafikledningstjänst eller flygtekniker utan att ha ett gällande certifikat för arbetet, när ett sådant certifikat krävs,

14. utövar luftfartsverksamhet med bemannat luftfartyg

a) i strid med eller utan att ha det drifttillstånd, bruksflygtillstånd, utbildningstillstånd eller trafikstillstånd som krävs, eller den auktorisation för kommersiell specialiserad flygverksamhet som krävs, eller

b) utan den deklARATION som krävs,

15. utövar luftfartsverksamhet med obemannat luftfartyg

a) i strid med eller utan att ha det tillstånd som krävs, eller

b) utan den deklARATION som krävs,

16. utövar luftfartsverksamhet utan tillstånd som regeringen har föreskrivit med stöd av 7 kap. 12 §, eller

17. inte landar enligt det som sägs i 8 kap. 2 §.

4 a § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen vid tjänstgöring ombord på ett luftfartyg inte följer befälhavarens order.

6 § Till böter — — — av oaksamhet

2. inte ser till att ett luftfartyg är bemannat på föreskrivet sätt och äger luftfartyget eller använder luftfartyget i ägarens ställe, eller

3. bryter mot — — — stycket 1.

2 st. upphävt.

6 a § Regeringen får meddela föreskrifter om att den som uppsåtligen eller av oaksamhet bryter mot en bestämmelse i en EU-förordning med gemensamma bestämmelser på det civila luftfartsområdet som denna lag kompletterar ska dömas till böter. Föreskrifterna får inte avse överträdelse av bestämmelser som innefattar myndighetsutövning.

8 § Bestämmelser om ansvar för den som bryter mot tystnadsplikten i 6 kap. 14 § första stycket eller 12 kap. 15 § finns i 20 kap. 3 § brottsbalken.

11 § Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott som avses i 1–3 §§, 4 § 6 och 8–10, 4 a §, 5 § och 6 § 2, om den som har begått brottet befinner sig här i landet och brottet begåtts

2. ombord — — — luftfartyg.

Åtal får — — — 7 § brottsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av beslut som har meddelats före den 1 januari 2026.

Sid. B 1454 f, 1456, 1457, 1458 f, 1459, 1463 f, 1464, 1466, 1472, 1475, 1476, 1477

Radio- och tv-lagen (2010:696) ändr. g. SFS 2025:990.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 4 kap. 18 och 19 §§, 11 kap. 6 och 7 §§ och 14 kap. 8 § ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 4 kap. 18 §, 11 kap. 6 § och 14 kap. 8 § ska utgå,

dels att 2 kap. 1 och 2 §§, 4 kap. 3 och 12 §§, 5 kap. 4 och 12 §§, 9 kap. 1 och 2 §§, 11 kap. 1, 3 och 4 §§, 15 kap. 11 §, 16 kap. 2 §, 17 kap. 10 §, 18 kap. 2 §, 19 kap. 1 § och rubrikerna närmast före 5 kap. 4 § och 9 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 kap. 7 §, 4 kap. 11 a § och 11 kap. 3 a §, och närmast före 1 kap. 7 § en ny rubrik av följande lydelse.

1 kap.

Andra bestämmelser om ljudradio och tv

7 § Bestämmelser som gäller för tv-sändningar, beställ-tv, sökbar text-tv, ljudradiosändningar och beställradio finns även i lagen (2025:986) om public service.

2 kap.

1 § En leverantör --- om leverantören

4. sänder ljudradio där regeringen ger tillstånd,

6. tillhandahåller beställradio och har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service.
Leverantören ska --- tillgång till

5. uppgifter om --- ägarens organisationsnummer.

För leverantörer av beställ-tv och leverantörer av beställradio som har ett uppdrag enligt lagen om public service gäller även 8 § lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster.

2 § Anmälan för --- den som

3. tillhandahåller beställradio och har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service,

5. för någon --- satellitkapacitet (satellitentreprenör).
I anmälan --- följande anges:

4. uppgift om --- som bedrivs.
Den som --- eller 3 a §.

4 kap.

3 § Regeringen ger tillstånd att sända tv och sökbar text-tv till den som har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service. Mediemyndigheten ger tillstånd i övriga fall.

11 a § Ett tillstånd att sända tv eller sökbar text-tv enligt 3 § får förenas med de villkor som anges i 9 § 1–4, 6–9, 14 och 16. Tillståndet får inte innehålla programrelaterade villkor.

12 § Ett tillstånd att sända tv och sökbar text-tv som ges av regeringen ska gälla i åtta år.

Även tillstånd att sända tv och sökbar text-tv som ges av Mediemyndigheten ska gälla i åtta år. Om det finns särskilda skäl, får myndigheten besluta att ett tillstånd ska gälla för kortare tid.

Giltighetstiden för --- än tillståndstiden.

5 kap.

Rättelse

4 § Uppgifter som förekommit i ett program i en tv-sändning, i beställ-tv eller i sökbar text-tv som sänts på annat sätt än genom tråd ska, om programmet inte är reklam, rättas när det är befogat. Uppgifter som förekommit i ett program i en tv-sändning eller i sökbar text-tv som sänts genom tråd bör, om programmet inte är reklam, rättas när det är befogat.

12 § En leverantör av medietjänster ska utforma tjänsten på ett sådant sätt att den blir tillgänglig för personer med funktionsnedsättning genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik. Tillgängliggörandet ska ske i den omfattning som beslutas av regeringen, om verksamheten bedrivs med ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service, och av Mediemyndigheten i övriga fall. Ett sådant beslut ska gälla för en viss tid.

Vid bestämmande --- tillgänglighetstjänster beaktas.

Leverantören ska --- i handlingsplanen.

9 kap.

Skyldighet att vidaresända programtjänster och vissa tillhörande tjänster

1 § Den som äger eller på annat sätt förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av tv-sändningar och sökbar text-tv till allmänheten genom tråd ska, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot tv-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot sådana tv-sändningar och sådan sökbar text-tv som

1. regeringen har beslutat om tillstånd för enligt 4 kap. 3 § och som kantas emot i området utan villkor om särskild betalning, eller

2. en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikten enligt första stycket omfattar även tillhörande tjänster som utgörs av eller underlättar tillgången till textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik som syftar till att göra programmen tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller bara om förutsättningarna för vidaresändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

Sändningar enligt denna paragraf ska kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen.

2 § Sändningsplikten för tv-sändningar enligt 1 § omfattar inte fler än fyra programtjänster som har olika innehåll och sänds samtidigt av en tillståndshavare som har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service.

11 kap.

1 § Regeringen ger tillstånd att sända ljudradio till den som har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service. Om det --- kommersiell radio.

3 § Ett tillstånd --- och 11 §§.
Ett tillstånd --- skyldighet att

10. följa bestämmelsen om rättelse i 5 kap. 4 § första stycket,

17. utarbeta en --- regeringen bestämmer.

3 a § Ett tillstånd att sända ljudradio enligt 1 § första stycket får förenas med de villkor som anges i 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 14 och 16. Tillståndet får inte innehålla programrelaterade villkor.

4 § Ett tillstånd att sända ljudradio som ges av regeringen till den som har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service ska gälla i åtta år.

Ett tillstånd --- av regeringen.

Ett tillstånd --- av myndigheten.

15 kap. 11 § Bestämmelserna i 8–10 §§ gäller även beställradio från den som har ett uppdrag enligt lagen (2025:986) om public service.

16 kap. 2 § Granskningsnämnden för radio och tv övervakar genom granskning i efterhand om program som har sänts i tv, sökbar text-tv eller ljudradio eller som har tillhandahållits i beställ-tv eller beställradio står i överensstämmelse med denna lag och de programrelaterade villkor som kan gälla för tjänsterna.

Nämnden har --- och reklam.

Sändningar som --- och tv.

Nämnden ska --- finner att

2. en sändning --- 5 kap. 14 §.

17 kap. 10 § Granskningsnämnden för radio och tv får besluta att leverantören av medietjänster på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut, när nämnden funnit att någon har brutit mot programrelaterade villkor som beslutats med stöd av 4 kap. 8 eller 9 §, 18 § andra stycket 1 eller 2, 11 kap. 3 § eller 6 § andra stycket 1–3 eller bestämmelserna om rättelse i 5 kap. 4 § första stycket. Ett sådant beslut får dock inte innebära att offentliggörandet måste ske i leverantörens program.

Beslutet får --- vid vite.

18 kap. 2 § Ett tillstånd --- återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot 5 kap. 1, 2, 4–6 och 12 §§, eller 14 kap. 1–3 §§,

2. ett tillståndsvillkor enligt 4 kap. 8–11 §§ eller 11 kap. 3 § har åsidosatts på ett väsentligt sätt,

3. tillståndshavaren i den tillståndspliktiga verksamheten väsentligt brutit mot 2 kap. 5 eller 6 § lagen (2025:986) om public service, eller

4. ett villkor enligt 2 kap. 8 § 1–8, 15 eller 16 lagen om public service har åsidosatts på ett väsentligt sätt i den tillståndspliktiga verksamheten.

Ett tillstånd --- sändningsutrymme, om

2. det är --- ytterligare sändningar.

19 kap. 1 § Mål om återkallelse av tillstånd ska på talan av Justitiekanslern prövas av allmän domstol när det är fråga om återkallelse på grund av överträdelse av

1. villkor som meddelats med stöd av 4 kap. 8 §, 9 § 10–12 eller 11 kap. 3 § första stycket eller andra stycket 9–12 denna lag,

2. villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 8 § 1–3 lagen (2025:986) om public service,

3. bestämmelser i 5 kap. 1, 2 eller 4 § eller 14 kap. 1 § denna lag, eller

4. bestämmelser i 2 kap. 5 eller 6 § lagen om public service.

I övriga --- av Mediemyndigheten.

Arenden om --- meddelat tillståndet.

1. Denna lag träder i kraft den 2 december 2025.

2. Lagen tillämpas första gången i fråga om sändningstillstånd som avser tid efter den 31 december 2025 och i fråga om sändningar och tillhandahållanden av program efter den 31 december 2025.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om sändningstillstånd som avser tid före den 1 januari 2026 och sändningar och tillhandahållanden av program före den 1 januari 2026.

Sid. B 1479 ff

Här införs: Lag (2025:986) om public service.

Prop. 2024/25:166, bet. 2025/26:KrU2, rskr. 2025/26:15

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser**Lagens innehåll**

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om

– public service-uppdraget (2 kap.),

– styrelseledamöter och verkställande direktör (3 kap.),

– granskningen av program (4 kap.), och

– finansieringen av uppdraget (5 kap.).

Uttryck som används i lagen

2 § I denna lag avses med

1. *public service-företag*: företag som har i uppdrag att bedriva verksamheten enligt 2 kap. 1 §, och
2. *program*: innehållet i ljudradio, tv eller andra sådana överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor.

Andra bestämmelser om ljudradio och tv

3 § Bestämmelser om ljudradio och tv finns även i radio- och tv-lagen (2010:696).

2 kap. Public service-uppdraget**Vad uppdraget består i**

1 § Public service-uppdraget består i att bedriva radio- och tv-verksamhet i allmänhetens tjänst och verksamhet som är direkt anknuten till denna, enligt bestämmelserna i denna lag, regeringens beslut med stöd av denna lag och regeringens beslut med stöd av radio- och tv-lagen (2010:696).

Hur uppdraget ska bedrivas

2 § Public service-uppdraget ska bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som ekonomiska, politiska och andra intressen och maktssfärer i samhället, och verksamheten ska präglas av oberoende och stark integritet.

Hur uppdraget ges

3 § Riksdagen beslutar för en period om åtta år om innehållet i public service-uppdraget och om tilldelningen av avgiftsmedel. I enlighet med riksdagens beslut, beslutar regeringen public service-uppdraget. Regeringens beslut ska innehålla de villkor enligt 8 § som ska gälla.

4 § Innan regeringen fattar ett beslut enligt 3 § ska det public service-företag som beslutet avser ges tillfälle att yttra sig över villkoren i beslutet. Beslutet får inte innehålla andra programrelaterade villkor än sådana som public serviceföretaget har godtagit.

Krav på programverksamheten

5 § Programverksamheten ska

1. som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet, och
2. utövas opartiskt och sakligt och med beaktande av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet.

Förbud mot visst innehåll

6 § Program får inte

1. innehålla reklam,
2. innehålla produktplacering,
3. gynna kommersiella intressen på ett sådant sätt som avses i bestämmelserna om otillbörligt kommersiellt gynnande i 5 kap. 5 § och 14 kap. 2 § radio- och tv-lagen (2010:696), eller
4. innehålla sådana meddelanden som avses i bestämmelserna om åsiktsannonser i 5 kap. 6 § och 14 kap. 3 § radio- och tv-lagen.

Förbud mot villkor om särskild betalning

7 § Program ska kunna tas emot av allmänheten utan villkor om särskild betalning.

Villkor som regeringen får ställa upp

8 § Regeringens beslut enligt 3 § får innehålla villkor om

1. rättelse och genmäle,
2. hänsyn till radions och tv:ns särskilda genomslagskraft,
3. att i programverksamheten respektera en enskilds privatliv,
4. ett mångsidigt programutbud,
5. andra annonser än reklam och åsiktsannonser och förbud mot sådana annonser,
6. sponsring och förbud mot sponsring,
7. undantag från förbudet i 6 § 1 när det gäller reklam för egen verksamhet eller för verksamhet från ett annat public service-företag,
8. krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning,
9. förhandsprövning av nya tjänster,
10. ramar för verksamhet och organisation,
11. användning av avgiftsmedel,
12. redovisning och revision,
13. beredskapsarbete och beredskapsplan för fredstida kriser och höjd beredskap samt verksamhet och organisation vid höjd beredskap,
14. säkerhet vid produktion och distribution av program,
15. att kostnadsfritt sända och på annat sätt förmedla meddelanden som avses i lagen (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten, och
16. att kostnadsfritt sända andra meddelanden som är av vikt för allmänheten, om en myndighet begär det.

3 kap. Styrelseledamöter och verkställande direktör

Bolagsordningens innehåll

1 § Ett public service-företags bolagsordning ska, utöver det som följer av 3 kap. 1–3 §§ aktiebolagslagen (2005:551), innehålla föreskrifter om förfaranden för att utse styrelseledamöter och verkställande direktör samt kriterier för sådana uppdrag i enlighet med artikel 5.2 andra stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083 av den 11 april 2024 om fastställande av en gemensam ram för medietjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiv 2010/13/EU (europeisk mediefrihetsförordning).

Föreskrifterna ska inte omfatta arbetstagarrepresentanter som utses enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Prövning av ett beslut om entledigande i förtid

2 § Den som genom ett beslut av bolagsstämman eller styrelsen har entledigats från ett uppdrag som styrelseledamot eller verkställande direktör innan förordnandetiden har löpt ut, får föra talan om att beslutet ska upphävas. Beslutet ska upphävas om det inte uppfyller förutsättningarna i artikel 5.2 tredje stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083.

Talan ska väckas vid allmän domstol inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Registrering

3 § Ett beslut att entlediga någon från ett uppdrag som styrelseledamot eller verkställande direktör innan förordnandetiden har löpt ut får registreras i aktiebolagsregistret trots att beslutet inte uppfyller förutsättningarna i 5.2 tredje stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083, om det enligt 2 § andra stycket inte längre är möjligt att föra talan mot beslutet.

4 kap. Granskningen av program

Vad granskningen omfattar

1 § Granskningsnämnden för radio och tv granskar i efterhand om program som ett public service-företag har sänt till eller tillhandahållit allmänheten står i överensstämmelse med denna lag och de programrelaterade villkor som har beslutats med stöd av denna lag.

Skyldighet att lämna upplysningar, handlingar och exemplar av program

2 § På begäran av Mediemyndigheten eller granskningsnämnden för radio och tv ska ett public service-företag till myndigheten eller nämnden lämna

1. de upplysningar och handlingar som behövs för granskningen,
2. sådana inspelningar av program som avses i 16 kap. 11 § radio- och tvlagen (2010:696) och andra exemplar av ett program som behövs för granskningen, och
3. de upplysningar som behövs för bedömningen av storleken på den särskilda avgift som kan åläggas enligt 5 §.

3 § Om en begäran enligt 2 § inte följs får Mediemyndigheten eller granskningsnämnden för radio och tv förelägga public service-företaget att fullgöra sin skyldighet.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Offentliggörande av beslut

4 § Om granskningsnämnden för radio och tv finner att ett public serviceföretag har brutit mot 2 kap. 5 § 2 eller mot villkor som har beslutats med stöd av 2 kap. 8 § 1–4, 15 eller 16, får nämnden förelägga företaget att offentliggöra nämndens beslut på lämpligt sätt. Ett sådant beslut får inte innebära att offentliggörandet av beslutet ska göras i ett visst program.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Skyldighet att betala en särskild avgift

5 § Om ett public service-företag bryter mot 2 kap. 6 § eller ett villkor som har beslutats med stöd av 2 kap. 8 § 5–7, tillämpas bestämmelserna om särskild avgift i 17 kap. 5 och 6–8 §§ och 19 kap. 4 § radio- och tv-lagen (2010:696).

Beslut som gäller omedelbart

6 § Beslut om förelägganden att lämna upplysningar och handlingar enligt 2 § 1 och 3 § och förelägganden om offentliggörande av beslut enligt 4 § gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Överklagande

7 § Ett beslut om föreläggande enligt 3 eller 4 § som har förenats med vite får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

5 kap. Finansieringen av uppdraget

Verksamhet som finansieras med public service-avgift

1 § En public service-avgift ska finansiera den verksamhet som framgår av 2 kap. 1 §. Avgiften får inte finansiera någon annan verksamhet.

Årlig tilldelning av avgiftsmedel

2 § I enlighet med ett beslut om tilldelning av avgiftsmedel enligt 2 kap. 3 § tilldelar riksdagen årligen avgiftsmedel för den verksamhet som framgår av 2 kap. 1 §.

Vem som ska betala public service-avgift

3 § Den som är obegränsat skattskyldig enligt 3 kap. 3–5 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) och som vid beskattningsårets ingång har fyllt 18 år är skyldig att betala public service-avgift.

Hur public service-avgiften beräknas

4 § Underlaget för public service-avgiften är den avgiftsskyldiges beskattningsbara förvärvsinkomst enligt 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Underlaget ska uppgå till högst 1,55 gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

5 § Public service-avgiften är 1 procent av avgiftsunderlaget enligt 4 §.

När skyldigheten att betala public service-avgift upphör

6 § Public service-avgift ska betalas till och med det år den avgiftsskyldige avlider. Det som skulle ha gällt för den avlidne ska för dödsåret tillämpas för dödsboet.

Förfaranderegler

7 § Bestämmelser om förfarandet vid uttag av public service-avgiften finns i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Överföring och förvaltning av avgiftsmedel

8 § De avgiftsmedel som Skatteverket får in ska föras över till ett räntebärande konto i Riksgäldskontoret (public service-kontot).

9 § Kammarkollegiet ska förvalta avgiftsmedlen på public service-kontot.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om överföring och förvaltning av avgiftsmedlen.

1. Denna lag träder i kraft den 2 december 2025.

2. Lagen tillämpas första gången i fråga om public service-uppdrag som avser tid efter den 31 december 2025, program som sänds eller tillhandahålls efter den 31 december 2025 och public service-avgift som avser tid efter den 31 december 2025.

3. Genom lagen upphävs lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst vid utgången av 2025.

4. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för public service-avgift som avser tid före den 1 januari 2026.

5. Punkterna 3 och 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till den upphävda lagen ska fortsätta att gälla för ärenden om radio- och tv-avgift som har inletts före den 1 januari 2019.

6. Ett beslut av riksdagen som avser förutsättningar och villkor för public service-företagens verksamhet och tilldelning av avgiftsmedel enligt 2 § första stycket i den upphävda lagen för tid efter den 31 december 2025 ska vid tillämpning av denna lag anses vara ett beslut enligt 2 kap. 3 §.

7. Ett beslut av riksdagen enligt 2 § andra stycket i den upphävda lagen som avser tid efter den 31 december 2025 ska vid tillämpning av denna lag anses vara ett beslut enligt 5 kap. 2 §.

Sid. B 1479**Lagen (2025:986) om public service** ändr. g. SFS 2025:1448.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 5 kap. 4 § ska ha följande lydelse.

5 kap. 4 § Underlaget för — 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Underlaget ska uppgå till högst 1,42 gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för public service-avgift som avser tid före ikraftträdandet.

Sid. B 1479 ff**Här införs: F (2025:987) om public service.**

Regeringen föreskriver följande.

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser som kompletterar lagen (2025:986) om public service (2 kap.) och bestämmelser om förhandsprövning av tjänster hos public service-företagen (3 kap.).

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 2 kap. 10 § och med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

2 § Uttryck som används i förordningen har samma innebörd som i lagen (2025:986) om public service.

2 kap. Finansiering av public service**Skatteverkets överföringar av avgiftsmedel till public service-kontot***Överföring av preliminära avgiftsmedel*

1 § Skatteverket ska senast den 4 i varje månad föra över preliminära avgiftsmedel till public service-kontot i Riksgäldskontoret. De preliminära avgiftsmedlen ska motsvara en tolfedel av de preliminära avgifter som beräknas enligt 2 §.

Beräkning av preliminära avgifter

2 § Preliminära avgifter beräknas genom att storleken på de public serviceavgifter som bestäms i Skatteverkets beslut om slutlig skatt enligt 56 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) året före innevarande kalenderår räknas upp med den procentuella förändringen av inkomstbasbeloppet mellan det andra året före innevarande kalenderår och det innevarande kalenderåret.

Jämkning och avräkning

3 § Om beloppet för de preliminära avgiftsmedel som Skatteverket ska föra över till public service-kontot enligt 1 § inte är uträknat vid överföringstillfällena i januari och februari, ska Skatteverket föra över samma belopp som fördes över i december föregående kalenderår. Om något av de belopp som fördes över i januari och februari inte stämmer överens med de belopp som skulle ha förts över, ska beloppet för mars månad jämkas.

4 § Skatteverket ska avräkna de preliminära avgiftsmedlen mot de avgiftsmedel som debiterats i beslut om slutlig skatt enligt 56 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) året efter det kalenderår de preliminära avgiftsmedlen fördes över. Skatteverket ska slutligt reglera de preliminära avgiftsmedlen mot de slutliga avgifterna senast i mars det andra kalenderåret efter det år de preliminära avgiftsmedlen fördes över.

Kammarkollegiets förvaltning av public service-kontot

Utbetalning av avgiftsmedel

5 § Kammarkollegiet ska betala ut avgiftsmedel från public service-kontot till verksamhet som finansieras med public service-avgift enligt 5 kap. 1 § lagen (2025:986) om public service.

Utbetalningarna ska stämma överens med den tilldelning av avgiftsmedel som riksdagen har beslutat om.

6 § Utbetalningar som följer av ett beslut av riksdagen om tilldelning enligt 5 kap. 2 § lagen (2025:986) om public service ska uppgå till en tolfedel av den tilldelning som riksdagen beslutat om för ett år. Utbetalningar ska göras senast den 7 i varje månad.

Om Skatteverkets överföring enligt 1 § sker samma dag som en utbetalning ska göras enligt första stycket får utbetalningen göras nästa arbetsdag.

Krediter

7 § Kammarkollegiet ska förvalta public service-kontots krediter.

Redovisning

8 § Kammarkollegiet ska senast den 1 mars varje år lämna en förvaltningsberättelse för public service-kontot till regeringen.

9 § Kammarkollegiet ska årligen göra en bedömning av public servicekontots utveckling på kort och lång sikt när det gäller bland annat överföringar, utbetalningar och saldo. En redogörelse för utvecklingen ska lämnas till regeringen senast den 1 mars varje år.

Bemyndigande

10 § Skatteverket får meddela närmare föreskrifter om beräkningen av preliminära avgifter enligt 2 § och slutliga avgifter enligt 4 §.

3 kap. Förhandsprövning av tjänster hos public serviceföretagen

Hur en förhandsprövning inleds

1 § Mediemyndigheten ska pröva frågor om förhandsprövning av tjänster hos public service-företagen. Myndigheten ska inleda en förhandsprövning efter anmälan från det public service-företag som tillhandahåller tjänsten. Myndigheten får även inleda en förhandsprövning efter anmälan från någon annan än public service-företagen.

Vad förhandsprövningen ska avse

2 § En förhandsprövning ska avse nya tjänster av större betydelse inom public service-företagens kompletterande verksamhet och väsentliga ändringar av befintliga tjänster inom denna verksamhet.

Förhandsprövningen ska avse

- om och i vilken omfattning en anmäld tjänst bidrar till att det public service-företag som tillhandahåller tjänsten uppfyller sitt uppdrag i allmänhetens tjänst (tjänstens allmänna värde), och
- vilken marknadspåverkan tjänsten har.

Bedömningen av tjänstens marknadspåverkan ska göras efter att Mediemyndigheten har hämtat in synpunkter från Post- och telestyrelsen.

Information och remissförfarande

3 § Mediemyndigheten får begära in den information som behövs från berört public service-företag för att bedöma om en förhandsprövning bör inledas och för att kunna göra en bedömning vid en förhandsprövning.

4 § Mediemyndigheten ska genom ett öppet remissförfarande hämta in synpunkter på den tjänst som förhandsprövas. Remissförfarandet ska pågå i minst tre veckor.

Myndighetens beslut

5 § Mediemyndigheten ska besluta om en tjänst ska godkännas senast tre månader efter att en anmälan kommit in till myndigheten från det public service-företag som tillhandahåller tjänsten eller myndigheten har inlett en förhandsprövning efter anmälan från någon annan.

Överklagande

6 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 5 § får dock inte överklagas.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Genom förordningen upphävs
 - a) förordningen (2018:1897) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst, och
 - b) förordningen (2019:1256) om förhandsprövning av tjänster hos public service-företagen.
3. Den upphävda förordningen (2018:1897) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst gäller dock fortfarande i fråga om public serviceavgift som avser tid före ikraftträdandet.

Sid. B 1481 f, 1482, 1483, 1485

Lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ändr. g. SFS 2025:1080.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 17, 18, 19 e, 21, 21 a, 21 d, 22, 23, 23 a och 34 §§ ska ha följande lydelse.

17 § Frågor om tillstånd till hantering av brandfarliga varor inom Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket ska prövas av Myndigheten för civilt försvar.

Frågor om --- ska bedrivas.

18 § Myndigheten för civilt försvar ska pröva frågor om tillstånd till explosiva varor som avser

6. sådan hantering --- tillstånd till.

Frågor om --- frågan gäller

3. förvaring i ett flyttbart förråd.

19 e § Myndigheten för civilt försvar ska samordna tillståndsmyndigheternas verksamhet och hjälpa dem i deras arbete med tillståndsverksamheten enligt denna lag.

21 § Den myndighet --- lagen följs.

Försvarsmakten får, efter medgivande av Myndigheten för civilt försvar, i stället för Myndigheten för civilt försvar utöva viss tillsyn över Försvarsmaktens, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverkets hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Myndigheten för civilt försvar eller den myndighet som regeringen bestämmer har tillsyn över hanteringen av brandfarliga varor som transporteras i en sådan rörledning som det har meddelats koncession för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403).

21 a § Myndigheten för civilt försvar ska med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över tillstånd som avser explosiva varor enligt denna lag och över dem som har beviljats ett sådant tillstånd (det nationella tillståndsregistret för explosiva varor).

Myndigheten för civilt försvar och kommunerna ska ansvara för att registrera uppgifter i det nationella tillståndsregistret.

Det nationella --- eller Fortifikationsverket.

21 d § Myndigheten för civilt försvar och kommunerna är personuppgiftsansvariga för den behandling av personuppgifter som de utför i det nationella tillståndsregistret för explosiva varor.

22 § Myndigheten för civilt försvar utövar tillsyn över

2. utsläppande och --- utfärdat föreskrifter.

23 § Myndigheten för civilt försvar ska samordna tillsynsmyndigheternas verksamhet och hjälpa dem i deras arbete med tillsynen enligt denna lag.

23 a § Myndigheten för civilt försvar ska ha tillsyn över att kommunerna vid sin myndighetsutövning följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Myndigheten för civilt försvar har rätt att av den kommun som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Om en kommun inte uppfyller sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får Myndigheten för civilt försvar förelägga kommunen att åtgärda bristerna.

34 § En kommuns --- allmän förvaltningsdomstol.

Myndigheten för civilt försvars beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Om en kommun överklagar ett beslut enligt 23 a § tredje stycket, ska Myndigheten för civilt försvar vara kommunens motpart sedan handlingarna i ärendet har överlämnats till domstolen.

Prövningstillstånd krävs --- till kammarrätten.

Sid. B 1547 f, 1553, 1570, 1571, 1575, 1576 f, 1577, 1578, 1579, 1580, 1595, 1597, 1599, 1600, 1602 f, 1607, 1612 f, 1615 f, 1628, 1629, 1630, 1635, 1638, 1640, 1641, 1642, 1650, 1652, 1655 f

Skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:1382.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 1 kap. 1 §, 3 kap. 17 §, 21 kap. 1, 3, 5, 6 och 7 §§, 22 b kap. 1, 5 och 6 §§, 24 kap. 4 §, 33 kap. 9 b §, 33 a kap. 10 §, 33 b kap. 16 och 22 §§, 34 kap. 3 §, 38 kap. 1 §, 41 kap. 3 §, 44 kap. 3 §, 51 kap. 2 §, 52 kap. 1 §, 59 kap. 1, 25 och 25 b §§, 62 kap. 8 §, 63 kap. 1, 7 och 8 §§, 66 kap. 5 och 7 §§ och 67 kap. 12 § samt rubrikerna närmast före 21 kap. 7 § och 59 kap. 25 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 21 kap. ska lyda "Kontrolluppgift om avyttring av fordringsrätter, vissa delägarätter och vissa värdepapper som beskattas enligt 52 kap. inkomstskattelagen",

dels att det ska införas två nya kapitler, 22 d kap. och 49 f kap., nio nya paragrafer, 22 a kap. 4 a §, 22 b kap. 4 a och 8 a §§, 23 kap. 3 d §, 24 kap. 2 b §, 33 kap. 9 c §, 33 b kap. 9 a §, 52 kap. 8 g § och 66 kap. 24 e §, och närmast före 24 kap. 2 b §, 33 b kap. 9 a §, 52 kap. 8 g § och 66 kap. 24 e § nya rubriker av följande lydelse.

1 kap. 1 § I denna --- och avgifter.

Innehållet i --- enligt följande.

AVDELNING VI. --- ÖVRIGA UPPGIFTER

22 c kap. – Kontrolluppgift --- digitala plattformar

22 d kap. – Kontrolluppgift med anledning av automatiskt utbyte av upplysningar om rapporteringspliktiga kryptotillgångar

23 kap. – Kontrolluppgift --- utländska förhållanden

 AVDELNING XII. --- AVGIFTER

49 e kap. ---

49 f kap. – Kryptoavgift

50 kap. ---

3 kap. 17 § Med särskilda avgifter avses förseningsavgift, skattetillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformavgift, rapportavgift, kryptoavgift och kontrollavgift.

21 kap.**1 §** Kontrolluppgift --- om

2. slutförande av options- och terminsaffärer, som inte innebär förvärv eller försäljning av egendom,

3. utfärdande av optioner, samt

4. avyttring av värdepapper som avser råvaror, kryptotillgångar eller index över råvaror eller kryptotillgångar som omfattas av 52 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229), om inte kontrolluppgift ska lämnas enligt 1–3.

3 § Kontrolluppgift --- av

1. värdepappersinstitut i de fall de medverkar vid avyttring av delägar rätt, fordringsrätt eller annat värdepapper som avser råvaror, kryptotillgångar eller index över råvaror eller kryptotillgångar och kontrolluppgift inte ska lämnas av dem som avses i 2–7,

7. den som --- inkomstskattelagen (1999:1229).

5 § I kontrolluppgiften --- uppgifter lämnas:

2. antalet delägar rätter, fordringsrätter eller andra värdepapper som avser kryptotillgångar, råvaror eller index över råvaror eller kryptotillgångar,

3. slag och sort för delägar rätterna, fordringsrätterna eller andra värdepapper som avser kryptotillgångar, råvaror eller index över råvaror eller kryptotillgångar,

5. om det --- den paragrafen.

Om ett --- vid försäljningen.

6 § Om en utbetalning avser även annat än ersättning för delägar rätter, fordringsrätter eller andra värdepapper som avser kryptotillgångar, råvaror eller index över råvaror eller kryptotillgångar och den uppgiftsskyldige inte kan ange hur stor del av utbetalt belopp som utgör ersättning för sådana rätter, ska uppgift om det sammanlagda utbetalda beloppet lämnas i kontrolluppgiften.

När delägar rätter, fordringsrätter eller andra värdepapper som avser kryptotillgångar, råvaror eller vissa index ägs gemensamt av flera personer

7 § Om delägar rätter, fordringsrätter eller andra värdepapper som avser kryptotillgångar, råvaror eller index över råvaror eller kryptotillgångar ägs gemensamt av flera personer och det vid avyttringen har upprättats en rapport enligt 9 kap. 27 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, behöver kontrolluppgift bara lämnas för den person som anges i rapporten.

22 a kap. 4 a § Ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut som inte ska lämna några kontrolluppgifter enligt detta kapitel ska i stället underrätta Skatteverket om detta.

Underrättelsen ska lämnas senast den 15 maj kalenderåret efter det kalenderår som uppgifterna skulle ha avsett och innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för det rapporteringsskyldiga finansiella institut som lämnar underrättelsen.

22 b kap.**1 §** I detta kapitel finns bestämmelser med anledning av

1. rådets direktiv 2014/107/EU av den 9 december 2014 om ändring av direktiv 2011/16/EU vad gäller obligatoriskt automatiskt utbyte av upplysningar i fråga om beskattning,

2. rådets direktiv (EU) 2023/2226 av den 17 oktober 2023 om ändring av direktiv 2011/16/EU vad gäller obligatoriskt automatiskt utbyte av upplysningar i fråga om beskattning,

3. det multilaterala avtalet mellan behöriga myndigheter om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton som undertecknades den 29 oktober 2014, och

4. tilläggsavtalet som undertecknades den 7 november 2024 till det multilaterala avtalet mellan behöriga myndigheter om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton som undertecknades den 29 oktober 2014.

Bestämmelserna ges i följande ordning:

– underrättelse till Skatteverket om att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inte ska lämna några kontrolluppgifter (4 a §),

– kontrolluppgiftens innehåll avseende rapporteringspliktiga konton, (5–8 §§),

– uppgift om på vilket eller vilka sätt som den person som kontrolluppgiften lämnas för innehar andel i eget kapital (8 a §), och

– kontrolluppgiftens innehåll --- konton (9 §).

4 a § Ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut som inte ska lämna några kontrolluppgifter enligt detta kapitel ska i stället underrätta Skatteverket om detta.

Underrättelsen ska lämnas senast den 15 maj kalenderåret efter det kalenderår som uppgifterna skulle ha avsett och innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för det rapporteringsskyldiga finansiella institut som lämnar underrättelsen.

5 § I kontrolluppgiften --- rapporteringspliktiga konton:

3. kontots identifikationsuppgifter, typ av finansiellt konto och huruvida kontot är ett befintligt konto eller ett nytt konto,

4. kontots saldo eller värde vid utgången av året eller, om kontot har avslutats under året, att kontot har avslutats,

5. om kontohavaren har lämnat ett giltigt intygande, och
 6. om kontot är ett gemensamt konto och, i så fall, antalet gemensamma kontohavare.
- När det --- som är

1. fysiska personer med bestämmande inflytande över en passiv ickefinansieell enhet som är kontohavare för det rapporteringspliktiga kontot, och på vilket sätt de utövar bestämmande inflytande samt om det har lämnats ett giltigt intygande för varje sådan person, och

2. kontohavare för --- annan enhet.
- Om det --- eller återköpsvärdet.

6 § I kontrolluppgiften --- finansiella konton:

2. sammanlagt bruttobelopp --- under året.
- Uppgift enligt --- eller inlösen.

Trots det som anges i första stycket 2 behöver det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inte lämna uppgift om sammanlagt bruttobelopp avseende ersättning från försäljning eller inlösen av tillgångar på kontot, om institutet i stället lämnar uppgifter om detta i en kontrolluppgift enligt 22 d kap. Det rapporteringsskyldiga finansiella institutet får dock ändå lämna dessa uppgifter om en tydligt identifierad grupp av konton.

8 a § Om det rapporteringspliktiga kontot är en andel i eget kapital i en investeringsenhet som är en annan juridisk konstruktion än en juridisk person, ska uppgift lämnas om på vilket eller vilka sätt som den person som kontrolluppgiften lämnas för innehar andel i eget kapital.

22 d kap. Kontrolluppgift med anledning av automatiskt utbyte av upplysningar om rapporteringspliktiga kryptotillgångar

Innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser med anledning av

1. rådets direktiv (EU) 2023/2226 av den 17 oktober 2023 om ändring av direktiv 2011/16/EU om administrativt samarbete i fråga om beskattning, och
 2. avtal mellan behöriga myndigheter om automatiskt utbyte av upplysningar för rapportering av kryptotillgångar.
- Bestämmelserna ges i följande ordning:
- definitioner och förklaringar (2 §),
 - för vem och av vem kontrolluppgift ska lämnas (3–6 §§), och
 - kontrolluppgiftens innehåll (7–13 §§).

Definitioner och förklaringar

2 § Termer och uttryck som används i detta kapitel har, om inte något annat anges, samma betydelse som de har i lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar.

För vem och av vem ska kontrolluppgift lämnas?

3 § Kontrolluppgift ska lämnas av en rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster.

4 § En rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster som avses i 2 kap. 1 § och 4 § 2 lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar är inte skyldig att lämna kontrolluppgift som avser en rapporteringspliktig användare eller en person med bestämmande inflytande för vilka den fullgör rapporteringsskyldigheten i en stat eller jurisdiktion utanför unionen som omfattas av ett gällande kvalificerande avtal mellan behöriga myndigheter som ingåtts med medlemsstaten där den rapporteringspliktiga användaren eller personen med bestämmande inflytande har skatterättslig hemvist.

5 § Kontrolluppgift ska lämnas för den som har, eller skulle ha, identifierats som rapporteringspliktig användare av kryptotillgångar enligt 7 kap. lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar.

Kontrolluppgift ska även lämnas för den eller de fysiska personer som har, eller skulle ha, identifierats som en person med bestämmande inflytande och som är en rapporteringspliktig person enligt 7 kap. lagen om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar.

6 § En rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster som inte ska lämna några kontrolluppgifter enligt detta kapitel ska i stället underrätta Skatteverket om detta.

Underrättelsen ska lämnas senast den 1 april kalenderåret efter den rapporteringspliktiga perioden och innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster.

Kontrolluppgiftens innehåll

Uppgifter som ska lämnas om kryptotillgångar

7 § En rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster ska lämna uppgifter om varje rapporteringspliktig användare i fråga om de rapporteringspliktiga kryptotillgångar med vilka leverantören har genomfört rapporteringspliktiga transaktioner under det relevanta kalenderåret. Uppgift ska lämnas om

1. fullständig benämning på typen av rapporteringspliktig kryptotillgång,
2. det sammanlagda bruttobelopp som betalats, det sammanlagda antalet kryptoenheter samt antalet rapporteringspliktiga transaktioner som avser förvärv mot fiatvaluta,
3. det sammanlagda bruttobelopp som mottagits, det sammanlagda antalet kryptoenheter samt antalet rapporteringspliktiga transaktioner som avser avyttringar mot fiatvaluta,
4. det sammanlagda skäliga marknadsvärdet, det sammanlagda antalet kryptoenheter samt antalet rapporteringspliktiga transaktioner som avser förvärv mot andra rapporteringspliktiga kryptotillgångar,
5. det sammanlagda skäliga marknadsvärdet, det sammanlagda antalet kryptoenheter samt antalet rapporteringspliktiga transaktioner som avser avyttringar mot andra rapporteringspliktiga kryptotillgångar,

6. det sammanlagda skäligen marknadsvärdet, det sammanlagda antalet kryptoenheter samt antalet rapporteringspliktiga massbetalningstransaktioner,

7. det sammanlagda skäligen marknadsvärdet, det sammanlagda antalet kryptoenheter och antalet rapporteringspliktiga transaktioner, uppdelade efter typ av överföring om denna är känd av leverantören, som avser överföringar till den rapporteringspliktiga användaren som inte omfattas av 2 och 4,

8. det sammanlagda skäligen marknadsvärdet, det sammanlagda antalet kryptoenheter och antalet rapporteringspliktiga transaktioner uppdelade efter typ av överföring om denna är känd av leverantören, som avser överföringar gjorda av den rapporteringspliktiga användaren som inte omfattas av 3, 5 och 6, och

9. det sammanlagda skäligen marknadsvärdet samt det sammanlagda antalet kryptoenheter som överförs av leverantören till adresser i distribuerade liggare som inte är kända av denne som förknippade med en tjänsteleverantör av virtuella tillgångar eller ett finansiellt institut.

8 § Vid tillämpning av 7 § 2 och 3 ska det belopp som betalats eller mottagits rapporteras i den fiatvaluta i vilken beloppet betalades eller mottogs.

Om beloppen har betalats eller mottagits i flera fiatvalutor ska beloppen rapporteras i en enda fiatvaluta, omräknade vid tidpunkten för varje rapporteringspliktig transaktion, på ett sätt som konsekvent tillämpas av den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster.

9 § Vid tillämpning av 7 § 4–9 ska det skäligen marknadsvärdet fastställas och rapporteras i en enda fiatvaluta som värderas vid tidpunkten för varje rapporteringspliktig transaktion enligt en metod som tillämpas konsekvent av den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster.

10 § Vid tillämpningen av 7 § 4–9 och rapporteringen av det skäligen marknadsvärdet i en enda fiatvaluta, ska den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster använda sig av metoden att förlita sig på kurser den själv tillhandahåller för handel mellan kryptotillgång och fiatvaluta.

För överföringar enligt 7 § 6–9 får en alternativ värderingsmetod användas, om den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster inte tillhandahåller kurser för handel mellan kryptotillgångar och fiatvaluta. Uppgift om detta och vilken av de alternativa värderingsmetoderna som har använts ska då lämnas.

11 § I de uppgifter som rapporteras ska det anges i vilken fiatvaluta varje belopp rapporteras.

Uppgifter som ska lämnas om personer med bestämmande inflytande

12 § När det gäller enheter som är användare av kryptotillgångar ska, under förutsättning att det inte är en aktiv enhet, kontrolluppgift även innehålla uppgift om vilken eller vilka av de personer som kontrolluppgiften lämnas för som är personer med bestämmande inflytande och som är rapporteringspliktiga personer, och uppgift om på vilket eller vilka sätt som de utövar bestämmande inflytande.

Uppgifter som ska lämnas om den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster

13 § Varje rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster ska lämna uppgift om vilken anknytning till Sverige som gör att denna är rapporteringsskyldig enligt 2 kap. lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar.

23 kap. 3 d § Kontrolluppgifter enligt 22 d kap. ska även lämnas för sådana enheter som avses i 6 kap. 2 § lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar och som är begränsat skattskyldiga.

24 kap.

Kontrolluppgift med anledning av automatiskt utbyte av upplysningar om rapporteringspliktiga kryptotillgångar

2 b § Kontrolluppgifter enligt 22 d kap. ska ha kommit in till Skatteverket senast den 1 april närmast följande kalenderår.

4 § En --- innehålla

3. uppgift om --- ett fåmanshandelsbolag.

Kontrolluppgifter enligt 22 a–22 d kap. ska dock bara innehålla uppgifter enligt första stycket 1.

33 kap.

9 b § I fråga om förhandsbesked enligt lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor som avser direkta skatter eller avgifter ska en sökande som inte är det allmänna ombudet hos Skatteverket, om inget annat anges i 9 c §, lämna följande uppgifter:

1. identiteten, inklusive --- finns, på

-----,

--- andra personer --- jurisdiktioner, och

2. andra stater --- av förhandsbeskedet.

Uppgift ska --- uppgifterna avser.

9 c § När den sökande är en fysisk person gäller 9 b § bara om

1. beloppet för den transaktion eller serie av transaktioner som förhandsbeskedet i gränsöverskridande skattefrågor avser överstiger 1 500 000 euro eller motsvarande belopp i en annan valuta, om det hänvisas till detta belopp i förhandsbeskedet i gränsöverskridande skattefrågor, eller

2. förhandsbeskedet i gränsöverskridande skattefrågor fastställer om en person har skatterättslig hemvist eller inte i den medlemsstat som utfärdar förhandsbeskedet, om inte förhandsbeskedet avser källskatt för en begränsat skattskyldigs inkomst från anställning, styrelsearvoden eller pensioner.

När den sökande är en annan än en fysisk person gäller 9 b § bara i fråga om förhandsbesked som avser

1. fasta driftställen, när huvudkontoret eller det fasta driftstället finns i en annan stat eller jurisdiktion,

2. direkta eller indirekta betalningar

a) mellan utländska närstående parter via ett till dem närstående företag i Sverige, eller

b) som görs av ett utländskt företag till ett närstående företag i Sverige där den verkliga huvudmannen för betalningarna har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, eller

3. en sådan gränsöverskridande transaktion som anges i 7 b § lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning.

33 a kap. 10 § En land-för-land-rapport --- multinationella koncernen.

1. Sammanlagd information --- storleken på

a) ---

h) materiella tillgångar --- och liknande.

2. För varje --- i koncernen:

– namn, eller annan uppgift som klargör dess identitet, och skatteregistreringsnummer samt den stat eller jurisdiktion i vilken enheten hör hemma,

– dess viktigaste --- eller verksamheter.

3. Vilken valuta --- i rapporten.

En enhet --- första stycket.

33 b kap.

Klient

9 a § Vid tillämpning av detta kapitel avses med klient varje användare som mottar tjänster, inbegripet bistånd, rådgivning eller vägledning, från en rådgivare som omfattas av tystnadsplikten för advokater eller liknande bestämmelser i någon annan medlemsstat i samband med ett rapporteringspliktigt gränsöverskridande arrangemang.

16 § Följande uppgifter --- rapporteringspliktigt arrangemang:

1. nödvändiga identifikationsuppgifter --- hemvist, för

a) andra rådgivare än de som är undantagna på grund av tystnadsplikten för advokater,

c) personer som --- rapporteringspliktiga arrangemanget,

2. vilken eller --- arrangemanget rapporteringspliktigt,

3. en sammanfattning av innehållet i arrangemanget, och, om ett sådant finns, det namn under vilket arrangemanget är allmänt känt samt en beskrivning av relevanta arrangemang och eventuella andra upplysningar som skulle kunna hjälpa den behöriga myndigheten att bedöma en potentiell skatterisk, utan att det leder till röjande av en affärshemlighet, företagshemlighet eller yrkeshemlighet eller ett i näringsverksamhet använt förfaringsätt eller upplysning vars lämnande skulle strida mot allmän ordning,

8. nödvändiga identifikationsuppgifter --- har hemvist.

Uppgifter ska --- behöriga myndighet.

22 § Om en uppgiftsskyldig rådgivare är förhindrad att lämna de uppgifter om ett rapporteringspliktigt arrangemang som anges i 16 § på grund av tystnadsplikten för advokater, ska rådgivaren snarast informera sin klient. Är denne klient en rådgivare ska den informeras om sin uppgiftsskyldighet. Om det inte finns någon sådan rådgivare, ska klienten som är den berörda användaren av arrangemanget informeras om sin uppgiftsskyldighet.

2 st. upphävt.

34 kap. 3 § Den som --- i kontrolluppgiften.

Den som --- i kontrolluppgiften.

Den som är skyldig att lämna kontrolluppgift enligt 22 d kap. ska senast den 1 april året närmast efter det år som kontrolluppgiften gäller informera den som uppgiften avser om de uppgifter som lämnas i kontrolluppgiften.

38 kap. 1 § Fastställda formulär --- att lämna

2. ---

a) enligt 10 kap. 22 § --- göra skatteavdrag,

d) enligt 23 kap. 8 § --- vissa kontrolluppgifter,

10. underrättelser enligt 22 a kap. 4 a §, 22 b kap. 4 a §, 22 c kap. 7 §, och 22 d kap. 6 §, samt

11. anmälningar enligt --- tredje stycket.

41 kap. 3 § Revision --- hos

14. den som är eller kan antas vara en rapporteringsskyldig plattformsoperatör enligt 2 kap. 2 eller 3 § lagen (2022:1681) om plattformsoperatörers inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet och hos den som åtagit sig att genomföra de åtgärder för kundkännedom som anges i 6 kap. samma lag för en rapporteringsskyldig plattformsoperatörs räkning,

15. den som är eller kan antas vara ett oberoende småbryggeri enligt lagen (2022:156) om alkoholskatt,

16. den som är eller kan antas vara en rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster enligt 2 kap. lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter om kryptotillgångar och hos den som åtagit sig att genomföra granskningsförfarandet som anges i 7 kap. samma lag för en sådan leverantörs räkning, och

17. den som är eller kan antas vara ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut enligt 2 kap. 19 § lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet eller 2 kap. 21 § lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton och hos den som åtagit sig att genomföra granskningsförfarandena som anges i 4–8 kap. i respektive lag för ett rapporteringsskyldigt finansiellt instituts räkning.

44 kap. 3 § Ett föreläggande --- vite om

1. det finns anledning att anta att den som ska föreläggas har begått en gärning som är straffbelagd eller kan leda till skatte-tillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformavgift, rapportavgift, kryptoavgift eller kontrollavgift, och

2. föreläggandet avser --- misstänkta gärningen.

Om den --- juridiska personen.

49 f kap. Kryptoavgift

När ska kryptoavgift tas ut?

1 § Kryptoavgift ska tas ut enligt 4 § av en rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster som ska lämna kontrolluppgifter enligt 22 d kap. om det klart framgår att leverantören

1. inte har lämnat föreskrivna kontrolluppgifter enligt 22 d kap. inom den tid som anges i 24 kap. 2 b §, eller

2. inte har genomfört granskningsförfarandet eller på annat sätt inte har inhämtat, kontrollerat eller bevarat handlingar, uppgifter och annan dokumentation avseende en användare av kryptotillgångar eller person med bestämmande inflytande som är en rapporteringspliktig person på det sätt som anges i

a) 7 kap. lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar, och

b) 39 kap. 3 § denna lag, med avseende på kontrolluppgifter enligt 22 d kap.

2 § Om det klart framgår att en rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster inte har fullgjort de skyldigheter som avses i 1 § senast den 30 juni det kalenderår kontrolluppgiften ska lämnas, eller skulle ha lämnats om användaren eller personen med bestämmande inflytande hade varit rapporteringspliktig, ska utöver avgift enligt 1 § kryptoavgift enligt 5 § tas ut.

Under samma förutsättningar ska ytterligare en kryptoavgift enligt 5 § tas ut. Detta gäller dock inte om föreskrivna uppgifter har lämnats, inhämtats, kontrollerats och bevarats innan Skatteverket tagit kontakt med den som ska lämna, inhämta eller bevara uppgifter med anledning av en utredning om en sådan kryptoavgift som anges i första stycket.

Brister av mindre betydelse och rättelse på eget initiativ

3 § Kryptoavgift får inte tas ut om de skyldigheter som avses i 1 § 1 eller 2 delvis har fullgjorts inom de tidsfrister som följer av 1 och 2 § § och

1. bristerna endast är av mindre betydelse, eller

2. den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster på eget initiativ därefter har fullgjort skyldigheterna.

Om kontrolluppgifter som lämnats är så bristfälliga att de uppenbart inte kan läggas till grund för de syften som uppgifter enligt 22 d kap. lämnas för, kan de inte rättas med sådan verkan som avses i första stycket 2.

Beräkning av kryptoavgift

4 § Kryptoavgiften är 2 500 kronor för varje kontrolluppgift där föreskrivna uppgifter inte lämnats på det sätt som avses i 1 § 1 eller för varje användare av kryptotillgångar och person med bestämmande inflytande med avseende på vilken skyldigheterna som avses i 1 § 2 inte har uppfyllts.

Endast en kryptoavgift enligt 1 § kan tas ut per rapporteringspliktig period och användare av kryptotillgångar.

5 § Kryptoavgiften enligt 2 § första stycket respektive andra stycket är 5 000 kronor för varje kontrolluppgift där föreskrivna uppgifter inte lämnats på det sätt som avses i 1 § 1 eller för varje användare av kryptotillgångar och person med bestämmande inflytande med avseende på vilken skyldigheterna som avses i 1 § 2 inte uppfyllts.

Endast en kryptoavgift enligt 2 § första stycket respektive andra stycket kan tas ut per rapporteringspliktig period och användare av kryptotillgångar.

51 kap. 2 § Vid bedömningen av om det är oskäligt att ta ut en dokumentationsavgift, kontoavgift eller en kryptoavgift med fullt belopp ska Skatteverket även beakta om bristen på dokumentation helt eller delvis har lett till ett ingripande på grund av att bestämmelserna i 5 kap. 3 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism inte har följts.

Vid bedömningen av om kryptoavgift ska tas ut med fullt belopp ska det också beaktas om bristen lett till ett ingripande eller en sanktion enligt 3 kap. lagen (2024:1159) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om marknader för kryptotillgångar.

52 kap.

1 § I detta --- bestämmelser om

--- beslut om kryptoavgift (8 g §),

--- att särskild --- staten (11 §).

Beslut om kryptoavgift

8 g § Ett beslut om kryptoavgift enligt 49 f kap. 1 eller 2 § ska meddelas inom sex år efter utgången av det kalenderår då kontrolluppgiftsskyldigheten enligt 22 d kap. ska fullgöras eller skulle ha fullgjorts om användaren eller personen med bestämmande inflytande var rapporteringspliktig.

59 kap.

1 § I detta --- bestämmelser om

--- ansvar för kontoavgift och kryptoavgift (25–25 b §§), och

--- indrivning och --- och 27 §§).

Ansvar för kontoavgift och kryptoavgift

25 § Om ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut eller en rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster som är en annan juridisk konstruktion än en juridisk person inte har fullgjort skyldigheten att betala kontoavgift eller kryptoavgift, får Skatteverket besluta om betalningsansvar för

1. en förvaltare för ett finansiellt institut eller en leverantör av kryptotillgångstjänster som är en trust, eller
2. den som har en motsvarande ställning i ett finansiellt institut eller hos en leverantör av kryptotillgångstjänster som är en annan juridisk konstruktion än en trust.

Betalningsskyldigheten är knuten till den tidpunkt vid vilken kontoavgiften eller kryptoavgiften skulle ha betalats.

25 b § Om det finns särskilda skäl får förvaltaren eller den som har motsvarande ställning helt eller delvis befrias från skyldigheten att betala kontoavgiften eller kryptoavgiften.

62 kap. 8 § Slutlig skatt --- tilläggsskatt fattades.

Följande skatter --- beslut fattades:

2. förseningsavgift och skattetillägg som har bestämts genom ett omprövningsbeslut eller efter ett beslut av domstol samt återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformsavgift, rapportavgift, kryptoavgift eller kontrollavgift,

4. skatt och --- enligt 59 kap.

Slutlig skatt --- första stycket.

Mervärdesskatt enligt --- i 3 §.

63 kap.

1 § I detta --- bestämmelser om

— anstånd med att betala skattetillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformsavgift, rapportavgift, kryptoavgift och kontrollavgift (7 och 7 a §§),

— anstånd som --- allmänna (23 §).

7 § Skatteverket ska bevilja anstånd med betalning av skattetillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformsavgift, rapportavgift, kryptoavgift och kontrollavgift om den som avgiften gäller har begärt omprövning av eller till förvaltningsrätten överklagat

1. beslutet om skattetillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformsavgift, rapportavgift, kryptoavgift eller kontrollavgift, eller

2. beslutet i --- eller rapportavgiften.

Anstånd vid --- samma fråga.

Anståndet ska --- för beslutet.

8 § Om det --- avgiftens betalning.

Första stycket --- inte om

3. anståndet avser skattetillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformsavgift, rapportavgift, kryptoavgift eller kontrollavgift,

5. det annars --- särskilda skäl.

66 kap.

5 § Ett beslut om skatteavdrag, arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt, punktskatt, slutlig skatt, tilläggsskatt, skattetillägg, återkallelseavgift, kontoavgift, dokumentationsavgift, rapporteringsavgift, plattformsavgift, rapportavgift, kryptoavgift eller anstånd med betalning av skatt eller avgift ska omprövas av en särskilt kvalificerad beslutsfattare som tidigare inte har prövat frågan, om

4. prövningen --- enkel.

Första stycket --- eller 4 §.

7 § En begäran --- gått ut.

Begäran ska --- beslutet avser

12. kryptoavgift,

13. kontrollavgift,

14. säkerhet för slutlig skatt för skalbolag,

15. betalning eller återbetalning av skatt eller avgift,

16. verkställighet, eller

17. avvisning av en begäran om omprövning eller ett överklagande eller någon annan liknande åtgärd.

Omprövning till nackdel av beslut om kryptoavgift

24 e § Ett beslut om omprövning av kryptoavgift till nackdel för den som beslutet gäller ska meddelas inom sex år från utgången av det kalenderår då kontrolluppgiftsskyldigheten enligt 22 d kap. skulle ha fullgjorts.

67 kap. 12 § Ett överklagande --- gått ut.

Överklagandet ska --- beslutet avser

11. kryptoavgift,

12. kontrollavgift,

13. säkerhet för slutlig skatt för skalbolag,

14. betalning eller återbetalning av skatt eller avgift,

15. verkställighet, eller

16. avvisning av en begäran om omprövning eller ett överklagande eller någon annan liknande åtgärd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas första gången för uppgifter som avser kalenderåret 2026.
3. Vid tillämpning av bestämmelserna i 22 d kap. avseende uppgifter som avser perioder efter 2025 ska även punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar beaktas om den rapporteringspliktiga användaren redan hade upprättat en kundrelation med den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster den 1 januari 2026.
4. Trots 49 f kap. 1 § 2 kan kryptoavgift inte tas ut för brister i skyldigheterna att hämta in, kontrollera och bevara uppgifter avseende kalenderåret 2026 i de fall då användaren redan hade upprättat en kundrelation med leverantören den 1 januari 2026.
5. Vid tillämpning av 49 f kap. 1 § 2 ska, utöver 7 kap. lagen om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar, även punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna beaktas och anses vara en del av 7 kap. den lagen.
6. Vid tillämpning av 22 b kap. 5 § andra stycket 3 i den nya lydelsen, och den nya 22 b kap. 8 a § på konton som öppnades senast den 31 december 2025 är det rapporteringsskyldiga finansiella institutet, när det gäller uppgifter som avser kalenderåren 2026 och 2027, endast skyldigt att lämna uppgifter i den utsträckning det har uppgifterna tillgängliga i dess elektroniskt sökbara databaser.

Sid. B 1549, 1563 f, 1588, 1617, 1633

Skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:991.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 2 kap. 2 §, 12 kap. 3 §, 29 kap. 1 §, 46 kap. 3 § och 56 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

2 kap. 2 § Lagen gäller — — — avgifter enligt

7. lagen (2025:986) om public service.

12 kap. 3 § De allmänna — — — på att

3. mottagaren inte — — — avgift än

f) public service-avgift enligt lagen (2025:986) om public service,

5. mottagaren kommer — — — skattereduktion för

c) förvärvsinkomster enligt — — — 46–48 §§ inkomstskattelagen.

Tabellerna ska — — — skatteavdraget för

2. den som — — — 5–9 §§ inkomstskattelagen.

Bestämmelserna i — — — 46–48 §§ inkomstskattelagen.

29 kap. 1 § Inkomstdeklaration ska — — — ledning för

a) inkomstskattelagen (1999:1229),

i) 5 kap. lagen (2025:986) om public service, och

j) lagen (2021:1256) — — — för kreditinstitut,

4. beräkning av — — — 59 kap. socialförsäkringsbalken.

46 kap. 3 § Betalningssäkring får — — — avgifter enligt

3. lagen (2025:986) om public service.

56 kap. 3 § I beslut — — — och avgifter:

7. public service-avgift enligt lagen (2025:986) om public service.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för public service-avgift som avser tid före ikraftträdandet.

Sid. B 1577

Här anmärks: Lag (2025:1377) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången på rapporteringspliktiga perioder som inleds efter den 31 december 2025.

3. Vid tillämpning av 7 kap. ska den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster senast den 1 januari 2027 från en befintlig användare av kryptotillgångar hämta in ett intygande som ger leverantören möjlighet att fastställa användarens skatterättsliga hemvist och verifiera att intygandet är rimligt, baserat på de övriga upplysningar som finns tillgängliga.

Sid. B 1577

Här anmärks: F (2025:1390) om inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet om kryptotillgångar.

Sid. B 1577

Här anmärks: **Lag (2025:1378) om automatiskt utbyte av upplysningar om kryptotillgångar.**

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas första gången på uppgifter som avser kalenderåret 2026.

Sid. B 1577

Här anmärks: **F (2025:1391) om automatiskt utbyte av upplysningar om kryptotillgångar.**

Sid. B 1579

Lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:1383.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 23 kap. 2 § i stället för lydelsen enligt lagen 2025:540 ska ha följande lydelse.

23 kap. 2 § Kontrolluppgifter enligt 15 kap., 16 kap. 1 § om ersättning som avses i 16 kap. 3 § 2 samt 4 § 1 a, 2 a och 3 a, 17, 19, 20, 21 kap., 22 kap. 2, 3, 9–11, 17–21, 23, 24, 26 och 27 §§, 22 a–22 d kap. ska även lämnas för fysiska personer som är begränsat skattskyldiga.

Kontrolluppgift enligt – – – utomlands bosatta.

Sid. B 1584, 1592

Skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:1339.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 26 kap. 19 f § och 31 kap. 33 a § ska ha följande lydelse.

26 kap. 19 f § Vid särskild beräkning av arbetsgivaravgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt enligt 5 § lagen (2016:1053) om särskild beräkning av vissa avgifter för växa-företag eller 5 § lagen (2021:423) om särskild beräkning av vissa avgifter för arbetsgivare, eller vid beräkning av särskilt avdrag från arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift enligt 5 § lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980) ska utbetalaren lämna

1. uppgift om – – – avses i

– kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse, eller

- kommissionens förordning – – – och vattenbrukssektorn,

2. uppgift om annat stöd som har beviljats arbetsgivaren under de tre senaste åren och som anses vara sådant stöd av mindre betydelse som avses i

– kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn, eller

– kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse,

3. de övriga uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna bedöma om särskild beräkning eller särskilt avdrag får göras, och

4. de uppgifter som Skatteverket behöver för att registrera stödet.

31 kap. 33 a § Den som – – – även lämna

1. uppgift om – – – avses i

– kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse, eller

- kommissionens förordning – – – och vattenbrukssektorn,

2. uppgift om annat stöd som har beviljats företaget under de tre senaste åren och som anses vara sådant stöd av mindre betydelse som avses i

– kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn, eller

– kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse,

3. de övriga uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna bedöma rätten till skattereduktion, och

4. de uppgifter som Skatteverket behöver för att registrera stödet.

Sid. B 1584, 1592 f, 1606, 1607 f, 1608, 1612, 1631, 1639, 1649, 1652 f, 1654

Skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:1340.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 26 kap. 19 f §, 31 kap. 33 c §, 37 kap. 9 a §, 39 kap. 1 §, 41 kap. 2 § och 66 kap. 1 och 27 §§ ska ha följande lydelse, *dels* att rubriken närmast före 37 kap. 8 § ska lyda "Kontroll av någon annans uppgiftsskyldighet eller uppgifter vid vissa återbetalningar eller kompensationer",

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 31 kap. 26 §, 37 kap. 7 b §, 39 kap. 3 d §, 53 kap. 6 §, 61 kap. 6 a § och 66 kap. 36 §, och närmast före 39 kap. 3 d §, 61 kap. 6 a § och 66 kap. 36 § nya rubriker av följande lydelse.

26 kap. 19 f § Vid beräkning av särskilt avdrag från arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften enligt lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980), ska utbetalaren lämna

1. uppgift om annat driftstöd som har beviljats utbetalaren under året, och

2. de övriga uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna bedöma rätten till särskilt avdrag.

31 kap.

26 § Vid beräkning av särskilt avdrag från den allmänna löneavgiften och egenavgifterna enligt lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980), ska den deklarationsskyldige lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna bedöma

1. att avdraget får göras, och
2. att avdraget uppfyller villkoren enligt
 - kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn,
 - kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 av den 27 juni 2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn, eller
 - kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

33 c § En person som avses i 67 kap. 35 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna bedöma

1. rätten till regional skattereduktion enligt 67 kap. 34 och 35 §§ inkomstskattelagen, och
2. att skattereduktionen uppfyller villkoren enligt
 - kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn,
 - kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 av den 27 juni 2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn, eller
 - kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

37 kap.

7 b § Skatteverket får förelägga den som har ansökt om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift i de fall som avses i 53 kap. 6 § att lämna uppgift som verket behöver för att kunna kontrollera att denne har lämnat riktiga och fullständiga uppgifter i en ansökan om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift.

9 a § Skatteverket får – – – någon annan.

Föreläggandet ska avse förhållanden som är av betydelse för kontroll av att andra än den som föreläggs har lämnat riktiga och fullständiga uppgifter i en ansökan om

1. återbetalning av punktskatt i de fall som avses i 53 kap. 5 § 1,
2. återbetalning av eller kompensation för punktskatt i de fall som avses i 53 kap. 5 § 2, eller
3. återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift i de fall som avses i 53 kap. 6 §.

39 kap.

1 § I detta – – – bestämmelser om

– dokumentationsskyldighet som avser ansökan om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift (3 d §),

– föreläggande – – –.

Ansökan om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift

3 d § Den som har ansökt om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift enligt lagen (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag ska i skälig omfattning genom räkenskaper, anteckningar eller annan lämplig dokumentation se till att det finns underlag för kontroll av uppgifterna i ansökan.

41 kap. 2 § Skatteverket får – – – att kontrollera

7. att den som har eller kan antas ha levererat investeringsguld har fullgjort sina skyldigheter enligt 39 kap. 14 §,
8. att den som har överfört en vara till eller förvärvat en vara från ett avroplager har fullgjort sina skyldigheter enligt 39 kap. 14 a §, eller
9. att den som har ansökt om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift i de fall som avses i 53 kap. 6 § har lämnat riktiga och fullständiga uppgifter.

Skatteverket får besluta om revision också för att inhämta uppgifter av betydelse för kontroll enligt första stycket 1–4 och 9 av någon annan än den som revideras.

53 kap. 6 § Som beslut om arbetsgivaravgifter anses också beslut om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift enligt 7 § lagen (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag.

61 kap.*Återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift*

6 a § Om återbetalning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift enligt 7 § lagen (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växa-företag har beviljats före arbetsgivaravgifternas förfallodag, ska återbetalningen registreras på förfallodagen.

66 kap.

1 § I detta – – – följande ordning:

- omprövning till nackdel för den som beslutet gäller på initiativ av Skatteverket (20–34 §§),
- omprövning av flera redovisningsperioder (35 §), och
- statligt stöd (36 §).

27 § Ett beslut – – – (efterbeskattning) om

1. ett beslut – – – den uppgiftsskyldige,

d) inte har — — — begärt varuprov,

4. det föranleds — — — eller mål

f) om Skatteverkets prissättningsbesked enligt lagen (2009:1289) om prissättningsbesked vid internationella transaktioner eller beslut om ändring av sådant prissättningsbesked,

g) om återkallelse av godkännande för tonnagebeskattning enligt 13 a kap. 10 § första stycket 2–4, eller

h) om arbetsgivaravgifter som utgjort underlag för beslut om återbetalning enligt lagen (2025:1334) om återbetalning av vissa avgifter till växföretag,

5. en förening — — — beslutet, eller

6. det föranleds — — — 31 kap. 14 §.

Statligt stöd

36 § Om Skatteverket med anledning av en omprövning ska offentliggöra, rapportera eller registrera stöd enligt Europeiska unionens statsstödsregler ska den enskilde på begäran lämna de uppgifter Skatteverket behöver för att göra detta.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelsen i 26 kap. 19 f § i den nya lydelsen tillämpas första gången på arbetsgivardeklarationer som avser redovisningsperioden januari 2026.

3. För arbetsgivardeklarationer som avser redovisningsperioder innan ikraftträdandet gäller bestämmelserna i 26 kap. 19 f § i den äldre lydelsen.

Sid. B 1589

Lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:1371.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 31 kap. 1 § i stället för lydelsen enligt lagen 2025:540 ska ha följande lydelse.

31 kap. 1 § I detta — — — bestämmelser om

– uppgifter som fåmansföretag och den som innehar kvalificerade andelar ska lämna (27–29 §§),

– uppgifter — — — (34 §).

Sid. B 1591, 1592

Skatteförfarandelagen (2011:1244) ändr. g. SFS 2025:1366.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 31 kap. 22 och 29 §§ och rubriken närmast före 31 kap. 29 § ska ha följande lydelse.

31 kap.

22 § Den som — — — att kunna

2. besluta om — — — och kapitalvinst

b) vid andelsbyten — — — inkomstskattelagen, samt

3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. 18 e §, 48 a kap. 8 c § eller 57 kap. 7 c och 7 d §§ inkomstskattelagen.

Uppgifter om — — — också lämnas.

Uppgifter som den som innehar kvalificerade andelar ska lämna

29 § Den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i samma kapitel.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Sid. B 1665, 1666, 1667, 1668, 1673

Skatteförfarandeförordningen (2011:1261) ändr. g. SFS 2025:1392.

Regeringen föreskriver

dels att 5 kap. 7, 11 a, 12 e och 12 f §§ och 7 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att 5 kap. 11 b § ska betecknas 5 kap. 11 c §,

dels att det ska införas fjorton nya paragrafer, 5 kap. 8 a–8 g §§, 11 b § och 12 g–12 l §§ och närmast före 5 kap. 8 c § en ny rubrik av följande lydelse.

5 kap.

7 § Skatteverket får meddela föreskrifter om att en kontrolluppgift enligt 17–21 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) ska innehålla uppgift om fordringsrättens, värdepappers- eller delägaraktens ISIN-nummer (International Security Identification Number).

8 a § När en kontrolluppgift enligt 22 b kap. 5 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska innehålla uppgift om typ av finansiellt konto, ska uppgift lämnas om att kontot är ett

1. inlåningskonto,

2. depåkonto,

3. försäkringsavtal med kontantvärde eller livränteavtal, eller
4. en andel i eget kapital i en investeringsenhet.

8 b 5 När en kontrolluppgift enligt 22 b kap. 8 a § skatteförordningen (2011:1244) ska innehålla uppgift om på vilket eller vilka sätt som den person som kontrolluppgiften lämnas för innehar andel i eget kapital, ska uppgift lämnas om sättet som personen kan inneha andel i eget kapital.

En person kan inneha andel i eget kapital enligt första stycket på följande sätt:

1. När det gäller en juridisk konstruktion som är en trust, genom att
 - a) vara stiftare,
 - b) vara förvaltare eller, om förvaltaren är en juridisk person, företrädare för förvaltaren,
 - c) vara beskyddare,
 - d) vara förmånstagare eller tillhöra förmånstagarkretsen, eller
 - e) på annat sätt utöva den yttersta kontrollen över trusten,
2. När det gäller en annan juridisk konstruktion, genom att
 - a) inneha en ställning som motsvarar att vara stiftare,
 - b) inneha en ställning som motsvarar att vara förvaltare,
 - c) inneha en ställning som motsvarar att vara beskyddare,
 - d) inneha en ställning som motsvarar att vara förmånstagare eller att tillhöra förmånstagarkretsen, eller
 - e) på annat sätt utöva den yttersta kontrollen över den juridiska konstruktionen.

Kontrolluppgift med anledning av automatiskt utbyte av upplysningar om rapporteringspliktiga kryptotillgångar

8 c 5 När en kontrolluppgift enligt 22 d kap. 7 § 1 skatteförordningen (2011:1244) ska innehålla uppgift om fullständig benämning på kryptotillgången, ska den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster lämna uppgift om digital token-identifikator (DTI) för kryptotillgången.

Finns inte sådan digital token-identifikator tillgänglig ska den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster i stället lämna uppgift om det fullständiga namnet på typen av rapporteringspliktig kryptotillgång.

8 d 5 När en kontrolluppgift enligt 22 d kap. 7 § 7 skatteförordningen (2011:1244) ska innehålla uppgift om typ av överföringar till rapporteringspliktiga användare, ska uppgift avseende överföringar till den rapporteringspliktiga användaren lämnas om dessa avser

1. airdrop,
2. inkomster från staking,
3. inkomster från mining,
4. lån,
5. överföring från annan rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster,
6. försäljning av varor eller tjänster,
7. säkerhet för lån,
8. övrigt, eller
9. okänt.

8 e 5 När en kontrolluppgift enligt 22 d kap. 7 § 8 skatteförordningen (2011:1244) ska innehålla uppgift om typ av överföringar från rapporteringspliktiga användare, ska uppgift avseende överföringar gjorda av den rapporteringspliktiga användaren lämnas om dessa avser

1. överföring till annan rapporteringsskyldig leverantör av kryptotillgångstjänster,
2. lån,
3. köp av varor eller tjänster avseende andra transaktioner än massbetalningstransaktioner,
4. säkerhet för lån,
5. övrigt, eller
6. okänt.

8 f 5 När en kontrolluppgift enligt 22 d kap. 12 § skatteförordningen (2011:1244) ska innehålla uppgift om på vilket eller vilka sätt en rapporteringspliktig person utövar bestämmande inflytande, ska uppgift lämnas om detta.

En person kan utöva bestämmande inflytande enligt första stycket på följande sätt:

1. När det gäller en juridisk person, genom
 - a) aktieinnehav eller annan ägarandel,
 - b) anställning eller uppdrag hos eller för den juridiska personen, eller
 - c) att på annat sätt utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen,
2. När det gäller en juridisk konstruktion som är en trust, genom att
 - a) vara stiftare,
 - b) vara förvaltare eller, om förvaltaren är en juridisk person, företrädare för förvaltaren,
 - c) vara beskyddare,
 - d) vara förmånstagare eller tillhöra förmånstagarkretsen, eller
 - e) på annat sätt utöva den yttersta kontrollen över trusten,
3. När det gäller en annan juridisk konstruktion, genom att
 - a) inneha en ställning som motsvarar att vara stiftare,
 - b) inneha en ställning som motsvarar att vara förvaltare,
 - c) inneha en ställning som motsvarar att vara beskyddare,
 - d) inneha en ställning som motsvarar att vara förmånstagare eller att tillhöra förmånstagarkretsen, eller
 - e) på annat sätt utöva den yttersta kontrollen över den juridiska konstruktionen.

8 g 5 Vid tillämpning av 22 d kap. 10 § andra stycket skatteförordningen (2011:1244) ska någon av följande alternativa värderingsmetoder användas:

1. bokfört värde,
2. ett värde som kan antas vara rättvisande och som tillhandahålls av tredje part eller webbplatser som anger det genomsnittliga värdet från flera handelsplatser,

3. den senaste värderingen av kryptotillgången som vidtagits av den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster, eller

4. en rimlig uppskattning

Värderingen ska göras enligt den metod som är mest tillförlitlig i enlighet med den ordning som följer av första stycket.

11 a § En kontrolluppgift enligt 22 a kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) ska även innehålla uppgift om amerikanskt skatteregistreringsnummer eller motsvarande för den som kontrolluppgiften lämnas för. Om amerikanskt skatteregistreringsnummer eller motsvarande saknas avseende ett befintligt konto, ska kontrolluppgiften i stället innehålla uppgift om födelsedatum. En sådan kontrolluppgift ska även innehålla uppgift om det Global Intermediary Identification Number (GIIN) som den uppgiftsskyldige fått vid registrering hos den amerikanska federala skattemyndigheten.

Om amerikanskt skatteregistreringsnummer eller motsvarande enligt första stycket saknas, ska i kontrolluppgiften i stället anges orsaken till avsaknad av sådant nummer.

En kontrolluppgift --- sökbara databaser.

Skatteverket får --- av information.

11 b § En underrättelse enligt 22 a kap. 4 a § eller 22 b kap. 4 a § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska innehålla följande identifikationsuppgifter

för den uppgiftsskyldige:

1. namn,
2. organisationsnummer eller motsvarande registreringsnummer, och
3. postadress.

En underrättelse enligt 22 a kap. 4 a § skatteförfarandelagen ska även innehålla uppgift om det Global Intermediary Identification Number (GIIN) som den uppgiftsskyldige fått vid registrering hos den amerikanska federala skattemyndigheten.

12 e § En kontrolluppgift --- fysisk person:

5. ---

Om Skatteverket använder en identifieringstjänst som verket eller en annan statlig myndighet tillgängliggör eller som tillgängliggörs av Europeiska unionen och den rapporteringsskyldiga plattformoperatören använder sig av en direkt bekräftelse av den rapporteringspliktiga säljarens identitet genom denna identifieringstjänst för att fastställa säljarens identitet och skatterättsliga hemvist, behöver dock endast följande uppgifter lämnas:

1. den rapporteringspliktiga säljarens förnamn och efternamn,
2. identifieringstjänstens identifierare för den rapporteringspliktiga säljaren, och
3. vilken eller vilka jurisdiktioner som utfärdat identifieringstjänsten.

12 f § En kontrolluppgift --- en enhet:

5. utländskt bolagsregistreringsnummer --- sådant nummer.

Om Skatteverket använder en identifieringstjänst som verket eller en annan statlig myndighet tillgängliggör eller som tillgängliggörs av Europeiska unionen och den rapporteringsskyldiga plattformoperatören använder sig av en direkt bekräftelse av den rapporteringspliktiga säljarens identitet genom denna identifieringstjänst för att fastställa säljarens identitet och samtliga skatterättsliga hemvister, behöver dock endast följande uppgifter lämnas för den som uppgiften avser:

1. den rapporteringspliktiga säljarens fullständiga officiella namn,
2. identifieringstjänstens identifierare för den rapporteringspliktiga säljaren, och
3. vilken eller vilka jurisdiktioner som utfärdat identifieringstjänsten.

12 g § En kontrolluppgift enligt 22 d kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) ska i stället för vad som anges i 11 § innehålla följande identifikationsuppgifter för alla rapporteringspliktiga användare

1. namn,
2. adress,
3. skatterättslig hemvist,
4. personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer eller motsvarande registreringsnummer och utländskt skatteregistreringsnummer, och

5. när det gäller fysiska personer, födelsedatum och, om uppgift om denna finns tillgänglig, födelseort.

12 h § När det gäller enheter som har en eller flera personer med bestämmande inflytande som är rapporteringspliktiga personer, ska en kontrolluppgift enligt 22 d kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) innehålla följande identifikationsuppgifter för varje person med bestämmande inflytande över enheten:

1. namn,
2. adress,
3. skatterättslig hemvist,
4. personnummer eller samordningsnummer och utländskt skatteregistreringsnummer, och
5. födelsedatum och, om uppgift om denna finns tillgänglig, födelseort.

12 i § Om Skatteverket använder en identifieringstjänst som verket eller en annan statlig myndighet tillgängliggör eller som tillgängliggörs av Europeiska unionen och den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster använder sig av en direkt bekräftelse av den rapporteringspliktiga personens identitet genom denna identifieringstjänst för att fastställa personens identitet och skatterättsliga hemvist, behöver, i stället för vad som anges i 12 g och 12 h §§, endast följande uppgifter lämnas för den som uppgiften avser:

1. namn,
2. identifieringstjänstens identifierare för den rapporteringspliktiga personen, och
3. vilken eller vilka jurisdiktioner som utfärdat identifieringstjänsten.

12 j § Skatteregistreringsnummer behöver inte rapporteras enligt 12 g och 12 h §§ för personer där hemviststaten inte utfärdat ett sådant nummer eller den inhemska lagstiftningen i den staten eller jurisdiktionen inte kräver att skatteregistreringsnummer lämnas.

12 k § En kontrolluppgift enligt 22 d kap. skatteförordningen (2011:1244) ska i stället för vad som anges i 11 § innehålla följande identifikationsuppgifter för den rapporteringsskyldiga leverantören av kryptotillgångstjänster

1. namn,
2. adress,
3. personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer eller motsvarande registreringsnummer och utländskt skatte-registreringsnummer,
4. om det finns tillgängligt,
 - a) unikt identifieringsnummer, och
 - b) den globala identifieringskoden för juridiska personer.

12 l § En underrättelse enligt 22 d kap. 6 § skatteförordningen (2011:1244) ska innehålla följande identifikationsuppgifter för den som lämnar underrättelsen:

1. namn,
2. adress,
3. personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer eller motsvarande registreringsnummer och utländskt skatte-registreringsnummer,
4. om det finns tillgängligt,
 - a) unikt identifieringsnummer, och
 - b) den globala identifieringskoden för juridiska personer.

7 kap. 3 § Identifikationsuppgifter enligt 5 kap. 11, 11 a, 11 c eller 12 § måste alltid lämnas i sådan informationsuppgift som avses i 34 kap. 3 § skatteförordningen (2011:1244). Detta gäller även om Skatteverket enligt 5 kap. 13 § har meddelat föreskrifter om eller i enskilda fall beslutat att en viss identifikationsuppgift inte behöver lämnas i en kontrolluppgift.

Sid. B 1671

Skatteförordningen (2011:1261) ändr. g. SFS 2025:1343.

Regeringen föreskriver att det ska införas en ny paragraf, 6 kap. 16 a §, och närmast före 6 kap. 16 a § en ny rubrik av följande lydelse.

6 kap.

Stöd av mindre betydelse

16 a § Den som i sin inkomstdeklaration ska lämna uppgifter enligt 31 kap. 26 eller 33 c § skatteförordningen (2011:1244) ska lämna följande uppgifter

1. identifikationsuppgifter för företag som ingår i samma enhet som den uppgiftsskyldige,
2. annat stöd som har beviljats den uppgiftsskyldige, och företag som ingår i samma i enhet som den uppgiftsskyldige, under beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren och som anses vara sådant stöd av mindre betydelse som avses i
 - kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse, eller
 - kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 av den 27 juni 2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn,
3. annat stöd som har beviljats den uppgiftsskyldige, och företag som ingår i samma enhet som den uppgiftsskyldige, under de tre senaste åren och som anses vara sådant stöd av mindre betydelse som avses i
 - kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn, eller
 - kommissionens förordning (EU) nr 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse,
4. de övriga uppgifter Skatteverket behöver för att kunna bedöma begäran, och
5. verksamhetsområde, som anges på Nace-gruppnivå, enligt bilaga 1 till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 av den 20 december 2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen Nace rev. 2 och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3037/90.

Med företag som ingår i samma enhet som den uppgiftsskyldige avses ett enda företag enligt Europeiska kommissionens förordningar om stöd av mindre betydelse som anges i första stycket 2 och 3.

Sid. B 1680

Skatteförordningen (2011:1261) ändr. g. SFS 2025:1273.

Regeringen föreskriver att 18 kap. 8 § ska ha följande lydelse.

18 kap. 8 § Skatteverket ska, utöver vad som följer av 17 § skattebrottslagen (1971:69), göra en anmälan till åklagare så snart det finns anledning att anta att någon har gjort sig skyldig till

1. brott enligt 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),
 2. brott enligt 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
 3. givande av muta enligt 10 kap. 5 b § eller grovt givande av muta enligt 10 kap. 5 c § brottsbalken,
 4. bokföringsbrott eller grovt bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § brottsbalken,
 5. brott enligt 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete eller lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik,
 6. brott enligt 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 § eller 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket, eller
 7. brott enligt lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.
- En anmälan --- inte behövs.
En anmälan --- om brott.
I andra --- brottsutredning, om

3. den misstänkte --- tjuugoett år.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

Sid. B 1687

Lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden ändr. g. SFS 2025:1379.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 17 a § ska ha följande lydelse.

17 a § Skatteverket får --- för uppgifter

1. inte längre anses vara en lämplig partner för utbyte av upplysningar om finansiella konton, upplysningar om inkomster genom digitala plattformar, land-för-land-rapporter eller upplysningar om vissa kryptotillgångar,

3. har skickat --- och jurisdiktioner.
- Skatteverket ska --- är uppfyllda.

Sid. B 1774

Här anmärks: **Lag (2025:1408) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam.**

Sid. B 1774

Här anmärks: **F (2025:1410) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam.**

Sid. B 1853

Bilagan (anm. vid 3 §) till **F (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt** ändr. g. SFS 2025:1207.

Sid. B 1874, 1875, 1876, 1878, 1879, 1880

Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ändr. g. SFS 2025:1399.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att nuvarande 8 kap. 10 § ska betecknas 8 kap. 11 §,

dels att 6 kap. 1 och 2 §§ och 7 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 16 a kap., sju nya paragrafer, 2 kap. 9 §, 7 kap. 2 b och 2 c §§, 8 kap. 10 §, 11 kap. 2 a och 2 b §§ och 12 kap. 7 §, och närmast före 16 a kap. 1, 2, 5 och 9 §§ nya rubriker av följande lydelse.

2 kap. 9 § Med *katastroftillstånd* avses i denna lag att

1. en kommun eller region inte kan erbjuda vård som är nödvändig för liv och hälsa av den anledningen att resurserna är otillräckliga, och
2. det inte är möjligt för den kommunen eller regionen att inom kort tillföra de nödvändiga resurserna.

6 kap.

1 § Regeringen får --- föreskrifter om

1. att landet ska delas in i samverkansregioner för den hälso- och sjukvård som berör flera regioner, och
2. bedrivande av hälso- och sjukvårdsverksamhet i övrigt.

2 § Regeringen eller --- föreskrifter om

3. hälso- och sjukvård som behövs till skydd för enskilda,
4. hälso- och sjukvård under fredstida krissituationer och höjd beredskap,
5. planering för att hantera katastroftillstånd och händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka, och
6. planeringsanvisningar för hälso- och sjukvård inför och under höjd beredskap.

7 kap.

2 § Regionen ska planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i behovet av vård hos dem som omfattas av regionens ansvar för hälso- och sjukvård.

Regionen ska vid planeringen beakta den hälso- och sjukvård som erbjuds av andra vårdgivare.

3 st. upphävt.

2 b § Regionen ska planera sin hälso- och sjukvård så att beredskap upprätthålls för

1. katastroftillstånd,
2. händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka, och
3. andra händelser som allvarligt kan inverka på regionens förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter enligt 8 kap. eller andra föreskrivna krav som gäller för hälso- och sjukvård.

Regionen ska särskilt beakta behovet av gemensam planering med kommuner inom regionen för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja i situationer som avses i första stycket.

2 c § Regionen ska på begäran lämna de uppgifter som behövs för att ta fram föreskrifter om planeringsanvisningar för hälso- och sjukvård inför och under höjd beredskap. Uppgifterna ska lämnas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet enligt första stycket.

8 kap. 10 § Regionen ska lagervård sjukvårdsprodukter för sådan vård som regionen ska erbjuda enligt denna lag.

Regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i och omfattningen av sådan lagervård.

11 kap.

2 a § Kommunen ska planera sin hälso- och sjukvård så att beredskap upprätthålls för

1. katastroftillstånd,
2. händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka, och
3. andra händelser som allvarligt kan inverka på kommunens förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter enligt 12 kap. eller andra föreskrivna krav som gäller för hälso- och sjukvård.

Kommunen ska särskilt beakta behovet av gemensam planering med regionen för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja i situationer som avses i första stycket.

2 b § Kommunen ska på begäran lämna de uppgifter som behövs för att ta fram föreskrifter om planeringsanvisningar för hälso- och sjukvård inför och under höjd beredskap. Uppgifterna ska lämnas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet enligt första stycket.

12 kap. 7 § Kommunen ska lagerhålla sjukvårdsprodukter för sådan vård som kommunen ska erbjuda enligt denna lag.

Regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i och omfattningen av sådan lagerhållning.

16 a kap. Särskilda skyldigheter under fredstida krissituationer, höjd beredskap och katastroftillstånd**Skyldighet att erbjuda vård**

1 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap endast vara skyldiga att erbjuda vård som är nödvändig för liv och hälsa.

Skyldighet att lämna hjälp

2 § Kommuner och regioner ska skyndsamt lämna hjälp till andra kommuner eller regioner där det råder katastroftillstånd.

Om det i en kommun eller region råder katastroftillstånd eller om en kommun eller region inom överskådlig tid kan antas hamna i ett sådant tillstånd, är den kommunen eller regionen inte skyldig att lämna hjälp enligt första stycket.

En kommun eller region är trots vad som anges i andra stycket skyldig att lämna hjälp till andra kommuner eller regioner som har avsevärt sämre förutsättningar att erbjuda vård som är nödvändig för liv och hälsa.

3 § En kommun eller region som behöver eller kan antas komma att behöva hjälp av andra kommuner eller regioner ska anmäla detta till den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Kommuner, regioner och statliga myndigheter ska på begäran av den myndighet som regeringen bestämmer samverka i frågor om att lämna hjälp enligt 2 §.

Beslut om hjälp

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i ett enskilt fall besluta att en kommun eller region ska lämna hjälp enligt 2 § och om omfattningen av sådan hjälp, om det kan antas att en hjälpbehövande kommun eller region saknar förutsättningar att ordna tillräcklig hjälp på egen hand eller genom samverkan enligt 4 §.

Beslut enligt första stycket får inte överklagas.

6 § Kommuner och regioner ska på begäran lämna de uppgifter som behövs i ärenden om hjälp enligt 5 § till den myndighet som regeringen bestämmer.

7 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om ärenden om hjälp enligt 5 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om anmälan om hjälp enligt 3 §, samverkan i frågor om att lämna hjälp enligt 4 § och uppgiftsskyldighet enligt 6 §.

8 § En kommun eller region som efter beslut enligt 5 § har lämnat hjälp har rätt till skälig ersättning för hjälpen. Ersättningen ska betalas av den kommun eller region som har tagit emot hjälpen.

Beslut om kvalificerat katastroftillstånd

9 § Om det råder katastroftillstånd i en kommun eller region och det inte med stöd av 2 § eller på andra sätt är möjligt att ge den hjälp som krävs för att tillståndet ska upphöra, får regeringen besluta om kvalificerat katastroftillstånd i den kommunen eller regionen.

När förhållandena inte längre är sådana som avses i första stycket ska regeringen besluta att det kvalificerade katastroftillståndet inte längre ska gälla.

10 § Om ett beslut om kvalificerat katastroftillstånd har meddelats enligt 9 §, ska den kommun eller region som beslutet avser så långt det är möjligt

1. erbjuda vård som är nödvändig för liv och hälsa, och
 2. fullgöra sina skyldigheter när det gäller 5 kap. 1 § 1, 2, 4 och 5 och 5 kap. 2 och 4 §§.
- Första stycket 2 gäller även andra vårdgivare som bedriver verksamhet i en sådan kommun eller region.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027 i fråga om 8 kap. 10 § och 12 kap. 7 § och i övrigt den 1 januari 2026.

Sid. B 1875

Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ändr. g. SFS 2025:1498.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 5 kap. 8 § ska ha följande lydelse.

5 kap. 8 § Hälso- och – – – offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen (2025:400).

Sid. B 1889 f, 1890, 1897, 1900, 1901

Patientsäkerhetslagen (2010:659) ändr. g. SFS 2025:1302.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att nuvarande 2 kap. 4 och 5 §§ och 7 kap. 28 a § ska betecknas 2 kap. 11 och 12 §§ och 7 kap. 23 a §,
dels att 1 kap. 1 §, 2 kap. 1 och 2 §§, de nya 2 kap. 11 och 12 §§, 7 kap. 24–28 §§, 10 kap. 2 och 13 §§, rubriken till 2 kap. och rubriken närmast före 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 2 kap. 4 § ska sättas närmast före 2 kap. 11 §,
dels att det ska införas tio nya paragrafer, 2 kap. 4–10 §§, 10 kap. 1 § och 7 kap. 28 a och 28 b §§, och närmast före 2 kap. 4 § en ny rubrik av följande lydelse.

1 kap.

1 § Denna lag — — — bestämmelser om

— anmälnings- och tillståndsplikt m.m. (2 kap.),

— straffbestämmelser och — — — m.m. (10 kap.).

Allmänna bestämmelser — — — tandvårdslagen (1985:125).

2 kap. Anmälnings- och tillståndsplikt m.m.

Anmälningsplikt

1 § Den som — — — verksamheten påbörjas.

Första stycket gäller inte verksamhet som är tillståndspliktig enligt 4 §.

2 § Om verksamheten helt eller till väsentlig del förändras eller flyttas, ska detta anmälas till Inspektionen för vård och omsorg inom en månad efter genomförandet. Om verksamheten läggs ned av andra skäl än att ett tillstånd enligt 4 § har återkallats, ska det snarast anmälas till inspektionen.

Tillståndsplikt för att bedriva viss tandvårdsverksamhet

4 § En privat vårdgivare får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva verksamhet som omfattas av tandvårdslagen (1985:125).

Ett tillstånd ska avse verksamhet vid en eller flera mottagningar eller motsvarande.

5 § Inspektionen för vård och omsorg får bevilja tillstånd enligt 4 § endast under förutsättning att vårdgivaren

1. kan fullgöra sina skyldigheter enligt 3 kap.,
2. genom erfarenhet eller på annat sätt har fått insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,
3. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och
4. i övrigt bedöms lämplig.

Vid lämplighetsbedömningen enligt första stycket 4 ska vårdgivarens vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

6 § Om vårdgivaren är ett aktiebolag eller en ekonomisk förening ska prövningen enligt 5 § första stycket 2 sammantaget avse

1. den verkställande direktören, om det finns en sådan,
2. samtliga styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,
3. personer som genom ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten,
5. samtliga delägare i aktiebolag och ekonomiska föreningar som är fåmansföretag enligt 56 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229), och
6. verksamhetschefen.

Om vårdgivaren är ett kommanditbolag eller ett annat handelsbolag ska prövningen enligt 5 § första stycket 2 sammantaget avse

1. samtliga bolagsmän,
2. personer som genom ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
3. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten, och
4. verksamhetschefen.

Det krävs även att den juridiska personen och samtliga personer som anges i första och andra styckena bedöms lämpliga enligt 5 § första stycket 4.

7 § Ett tillstånd enligt 4 § får begränsas till att avse viss tandvård eller en viss patientgrupp, eller förenas med andra villkor av betydelse för patientsäkerheten.

8 § Den som har beviljats tillstånd enligt 4 § ska anmäla förändringar i den krets av personer som avses i 6 § första eller andra stycket till Inspektionen för vård och omsorg senast en månad efter förändringen.

9 § Inspektionen för vård och omsorg får ta ut en avgift för ansökningar om tillstånd enligt 4 §.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. kraven för tillstånd enligt 5 och 6 §§,
2. begränsningar av och villkor för tillstånd enligt 7 §, och
3. avgift för ansökningar enligt 9 §.

11 § Inspektionen för vård och omsorg ska föra ett automatiserat register över verksamheter som anmälts eller omfattas av tillstånd enligt detta kapitel. Registret får användas för tillsyn och forskning samt för framställning av statistik.

Inspektionen för — — — av patienter.

Inspektionen för — — — i registren.

12 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. vilka myndigheter som får ha direktåtkomst till uppgifterna i registren enligt 11 §, och
2. gallring av uppgifter i registren.

7 kap.

24 § Om Inspektionen för vård och omsorg finner att en vårdgivare, eller enhet som avses i 7 §, inte fullgör sina skyldigheter enligt 3 kap. och om det finns skäl att befara att underlåtenheten medför fara för patientsäkerheten eller säkerheten för andra, ska inspektionen förelägga vårdgivaren eller enheten att fullgöra sina skyldigheter om det inte är uppenbart obehövt. Detta gäller även verksamhet som avses i 2 § om verksamheten medför fara för patientsäkerheten.

Om inspektionen finner att en vårdgivare som har tillstånd enligt 2 kap. 4 § inte uppfyller kraven i 5 § första stycket 2–4 samma kapitel, eller inte anmält en sådan förändring som avses i 8 § samma kapitel, får inspektionen förelägga vårdgivaren att avhjälpa bristen.

25 § Ett föreläggande — — — uppgifter om

1. de åtgärder som Inspektionen för vård och omsorg anser nödvändiga för att missförhållandena eller bristen ska kunna avhjälpas, och

2. när åtgärderna — — — vara utförda.

Beslutet om föreläggande får förenas med vite.

26 § Om ett föreläggande enligt 24 § inte följs och om missförhållandena utgör en fara för patientsäkerheten eller annars är av allvarligt slag, får Inspektionen för vård och omsorg besluta att helt eller delvis förbjuda verksamheten. Om verksamheten omfattas av ett tillstånd enligt 2 kap. 4 §, får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet.

27 § Om det är påtaglig fara för patienters liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Inspektionen för vård och omsorg utan föregående föreläggande besluta att helt eller delvis förbjuda verksamheten. Om verksamheten omfattas av ett tillstånd enligt 2 kap. 4 §, får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet.

Ett tillstånd enligt 2 kap. 4 § får även återkallas helt eller delvis utan föregående föreläggande om

1. vårdgivaren inte uppfyller kraven i 2 kap. 5 § första stycket 2–4,

2. någon verksamhet som omfattas av tillståndet inte har påbörjats senast sex månader efter beslutet om tillstånd och vårdgivaren inte heller avser att påbörja någon sådan verksamhet, eller

3. verksamheten har upphört mer än tillfälligt.

28 § Om det finns sannolika skäl för att verksamheten helt eller delvis kommer att förbjudas eller för att ett tillstånd kommer att återkallas enligt 26 eller 27 § och ett sådant beslut inte kan avvaktas, får Inspektionen för vård och omsorg besluta att tills vidare helt eller delvis förbjuda verksamheten.

Ett sådant — — — sex månader.

28 a § Ett tillstånd enligt 2 kap. 4 § ska omprövas av Inspektionen för vård och omsorg om Försäkringskassan har beslutat att vårdgivaren ska nekas anslutning till Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd eller att en anslutning till systemet ska upphöra.

28 b § Inspektionen för vård och omsorg får förbjuda verksamhet som i strid med 2 kap. 4 § bedrivs utan tillstånd.

10 kap.

1 § Den som uppsåtligt eller av oaktamhet påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 2 kap. 4 § utan att ha tillstånd döms till böter.

2 § Den som uppsåtligt eller av oaktamhet fortsätter att bedriva en verksamhet i strid med förbud enligt 7 kap. 26, 27, 28 eller 28 b § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

13 § Inspektionen för — — — beslutet gäller

1. tillstånd att bedriva verksamhet enligt 2 kap. 4 § eller avgift för ansökan om sådant tillstånd enligt 2 kap. 9 §,

2. föreläggande enligt 7 kap. 20 § andra stycket att lämna upplysningar, handlingar eller annat material,

3. föreläggande enligt 7 kap. 23 a § att göra anmälan,

4. föreläggande enligt 7 kap. 24 § att vidta rättelse,

5. förbud enligt 7 kap. 26, 27, 28 eller 28 b § att bedriva verksamhet,

6. återkallelse enligt 7 kap. 26 eller 27 § av tillstånd enligt 2 kap. 4 §, eller

7. förbud att utöva verksamhet enligt 8 § första stycket.

Andra beslut — — — inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs — — — till kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. En privat vårdgivare som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet som omfattas av tandvårdslagen (1985:125) och anmält denna till Inspektionen för vård och omsorg, får fortsätta bedriva verksamheten utan tillstånd till och med den 2 januari 2029. Om en ansökan om tillstånd enligt denna lag har getts in till inspektionen före den 3 januari 2029, får verksamheten fortsätta att bedrivas till dess att ansökan har prövats slutligt.

3. En privat vårdgivare som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet som omfattas av tandvårdslagen (1985:125) men inte anmält denna till Inspektionen för vård och omsorg, får fortsätta bedriva verksamheten utan tillstånd till och med den 2 mars 2026. Om en ansökan om tillstånd enligt denna lag har getts in till inspektionen före den 3 mars 2026, får verksamheten fortsätta att bedrivas till dess att ansökan har prövats slutligt.

Sid. B 1894

Patientsäkerhetslagen (2010:659) ändr. g. SFS 2025:1496.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

6 kap. 5 § Hälso- och — — — offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska — — — tillsammans med

4. utsätter eller — — — andra övergrepp.

Detsamma gäller — — — oväntat avlider.

Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn får illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen (2025:400).

Sid. B 1894 f

Patientsäkerhetslagen (2010:659) ändr. g. SFS 2025:1398.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 6 kap. 15 § ska ha följande lydelse.

6 kap. 15 § Utöver vad — — — uppgifter som

1. gäller huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning, om uppgifterna i ett enskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Tullverket eller, under höjd beredskap, av Försvarsmakten,

2. begärs av — — — personskydd för

a) statschefen, tronföljaren — — — eller kabinetssekreteraren,

c) en person — — — personskydd för,

3. begärs av — — — Sveriges säkerhet,

7. behövs för — — — taxitrafiklagen (2012:211).

Sid. B 1943

F (2017:868) med länsstyrelseinstruktion ändr. g. SFS 2025:1042.

Regeringen föreskriver

dels att 13 a § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 13 a § ska utgå.

Sid. B 2034

F (2018:759) om ekonomiska föreningar ändr. g. SFS 2025:1224.

Regeringen föreskriver att 5 kap. 7 § ska ha följande lydelse.

5 kap. 7 § Bolagsverket ska — — — av stadgarna.

Ersättning för granskningen ska betalas enligt grunder som Bolagsverket får meddela i föreskrifter efter samråd med Statskontoret.

Sid. B 2034

F (2018:759) om ekonomiska föreningar ändr. g. SFS 2025:1296.

Regeringen föreskriver

dels att 4 kap. 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 9 §, och närmast före 4 kap. 9 § en ny rubrik av följande lydelse.

4 kap.

8 § En avgift enligt 1–7 §§ ska betalas när anmälan eller ansökan lämnas in. Avgiften ska inte återbetalas om handläggningen av ett ärende som anmälan eller ansökan avser har påbörjats. I fall som avses i 9 § ska avgiften betalas inom den tid som Bolagsverket bestämmer.

Ärenden enligt 17 kap. 14 § lagen om ekonomiska föreningar

9 § En avgift som avses i 17 kap. 14 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar ska uppgå till 3 900 kronor.

I fråga om sådan avgift som avses i första stycket finns det bestämmelser om begäran om indrivning m.m. i 4–9 §§ indrivningsförfordningen (1993:1229). Att den betalningsskyldige ska uppmanas att betala fordringen innan ansökan om indrivning görs framgår av 3 § indrivningsförfordningen. Indrivning behöver inte begäras för en fordran som understiger 100 kronor om indrivning inte krävs från allmän synpunkt.

Sid. B 2099

Djurskyddsförordningen (2019:66) ändr. g. SFS 2025:1453.

Regeringen föreskriver att 7 kap. 13 § ska ha följande lydelse.

7 kap. 13 § Jordbruksverket får — — — vara fördelade.

2 st upphävt.

Sid. B 2135 f, 2159

Lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ändr. g. SFS 2025:1511.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 8 kap. 1–4 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 1 § ska utgå,

dels att nuvarande 8 kap. 5–9 §§ ska betecknas 8 kap. 1–5 §§,

dels att 1 kap. 7 § och 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 8 kap. 5 och 6 §§ ska sättas närmast före 8 kap. 1 respektive 2 §§,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 kap. 4 a §, av följande lydelse.

1 kap.

4 a § I cybersäkerhetslagen (2025:1506) finns det bestämmelser om säkerhetsåtgärder, säkerhetsrevision, incidentrapportering och informationsskyldighet.

7 § I – – – med

abbonent: den som har ingått avtal med en tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster om tillhandahållande av sådana tjänster,

allmänt elektroniskt kommunikationsnät: ett elektroniskt kommunikationsnät som helt eller huvudsakligen används för att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster och som stöder informationsöverföring mellan nätanslutningspunkter,

användare: den som använder eller efterfrågar en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst,

Berec: Organet för europeiska regleringsmyndigheter för elektronisk kommunikation,

elektronisk kommunikationstjänst: en tjänst som vanligen tillhandahålls mot ersättning via elektroniska kommunikationsnät och som – med undantag för dels tjänster i form av tillhandahållande av innehåll som överförs med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och elektroniska kommunikationstjänster, dels tjänster som innebär utövande av redaktionellt ansvar över sådant innehåll – är en

1. internetanslutningstjänst enligt artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/2120 av den 25 november 2015 om åtgärder rörande en öppen internetanslutning och slutkundsvgifter för reglerad kommunikation inom EU och om ändring av direktiv 2002/22/EG och förordning (EU) nr 531/2012,

2. interpersonell kommunikationstjänst, eller

3. tjänst som utgörs helt eller huvudsakligen av överföring av signaler, såsom överföringstjänster som används för tillhandahållande av maskin-till-maskin-tjänster eller för rundradio,

elektroniskt kommunikationsnät: ett system för överföring och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigerings samt passiva nätdelar och andra resurser som medger överföring av signaler, via tråd eller radiovågor, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier, oberoende av vilken typ av information som överförs,

elektroniskt meddelande: all information som utbyts eller överförs mellan ett begränsat antal parter genom en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst, utom information som överförs som del av sändningar av ljudradio- och tv-program som är riktade till allmänheten via ett elektroniskt kommunikationsnät om inte denna information kan sättas i samband med den enskilda abonnenten eller användaren av informationen,

harmoniserat frekvensutrymme: ett frekvensutrymme för vilket harmoniserade villkor för användning har fastställts i en teknisk genomförandeåtgärd i enlighet med artikel 4 i Europaparlamentets och rådets beslut nr 676/2002/EG av den 7 mars 2002 om ett regelverk för radiospektrumpolitiken i Europeiska gemenskapen (radiospektrumbeslut),

integritetsincident: en händelse som leder till oavsiktlig eller otillåten utplåning, förlust eller ändring eller otillåtet avslöjande av eller otillåten åtkomst till uppgifter som behandlas i samband med tillhandahållandet av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster,

internetåtkomst: möjlighet till överföring av ip-paket som ger användaren tillgång till internet,

interpersonell kommunikationstjänst: en tjänst som vanligen tillhandahålls mot ersättning och som möjliggör ett direkt interpersonellt och interaktivt informationsutbyte via elektroniska kommunikationsnät mellan ett begränsat antal personer, varigenom de personer som inleder eller deltar i kommunikationen bestämmer vem eller vilka som ska vara mottagare av denna, dock inte en tjänst som möjliggör interpersonell och interaktiv kommunikation enbart som en extrafunktion av mindre betydelse som är direkt kopplad till en annan tjänst,

lokaliseringsuppgift:

1. en uppgift som behandlas i ett allmänt mobilt elektroniskt kommunikationsnät och som anger den geografiska positionen för en slutanvändares terminalutrustning, eller

2. en uppgift i ett allmänt fast elektroniskt kommunikationsnät om nätanslutningspunktens fysiska adress,

meddelandehantering: utbyte eller överföring av ett elektroniskt meddelande som inte är ett samtal och inte heller är information som överförs som en del av sändningar av ljudradio- och tv-program,

mikroföretag: ett företag som, i enlighet med avdelning I i bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag, sysselsätter färre än 10 personer och vars omsättning eller balansomsättning inte överstiger 2 miljoner euro per år,

misslyckad uppringning: en uppringning som kopplas fram utan att nå en mottagare,

nummerbaserad interpersonell kommunikationstjänst: en interpersonell kommunikationstjänst som etablerar en förbindelse till nummer i nationella eller internationella nummerplaner eller som möjliggör kommunikation med sådana nummer,

nummroberoende interpersonell kommunikationstjänst: en interpersonell kommunikationstjänst som varken etablerar en förbindelse till nummer i nationella eller internationella nummerplaner eller möjliggör kommunikation med sådana nummer,

nät med mycket hög kapacitet: ett elektroniskt kommunikationsnät som helt består av fiberoptisk åtminstone fram till slutanvändarnas lokaler eller en basstation eller ett elektroniskt kommunikationsnät som kan erbjuda liknande nätprestanda under normala högrätfikförhållanden,

nöd kommunikation: kommunikation med samhällets alarmeringstjänst genom en interpersonell kommunikationstjänst,

operator: den som tillhandahåller eller avser att tillhandahålla ett allmänt elektroniskt kommunikationsnät eller en tillhörande facilitet,

operatorörlås: sådana begränsningar när det gäller användningen av terminalutrustning som en tillhandahållare har infört eller låtit införa för att hindra att utrustningen används för nyttjande av andra tillhandahållares elektroniska kommunikationstjänster,

radioanläggning: en anordning som möjliggör radiokommunikation eller bestämning av position, hastighet eller andra kännetecken hos ett föremål genom sändning av radiovågor (radiosändare) eller mottagning av radiovågor (radiomottagare),

radiokommunikation: överföring, utsändning eller mottagning av tecken, signaler, skrift, bilder, ljud eller meddelanden av varje slag med hjälp av radiovågor,

radiovågor: elektromagnetiska vågor med frekvenser från 9 kilohertz till 3 000 gigahertz som breder ut sig utan särskilt anordnad ledare,

rent grossistföretag: ett företag som inte bedriver verksamhet på någon slutkundsmarknad, inte är närstående till eller genom ägarintressen kontrollerar ett företag som bedriver verksamhet på någon slutkundsmarknad och inte genom avtal är bundet att exklusivt handla med ett enskilt företag som verkar på någon slutkundsmarknad,

samtal: en förbindelse genom en allmänt tillgänglig interpersonell kommunikationstjänst som möjliggör talkommunikation i båda riktningarna,

samtrafik: fysisk och logisk sammankoppling av allmänna elektroniska kommunikationsnät för att göra det möjligt för användare att kommunicera med varandra eller få tillgång till tjänster som tillhandahålls i näten,

skadlig störning: en störning som äventyrar funktionen hos en radionavigationstjänst eller någon annan säkerhetstjänst eller som på något annat sätt allvarligt försämrar, hindrar eller upprepat avbryter en radiokommunikationstjänst som fungerar i enlighet med gällande bestämmelser, inbegripet störning av befintliga eller planerade tjänster på nationellt tilldelade frekvenser,

slutanvändare: en användare som inte tillhandahåller ett allmänt elektroniskt kommunikationsnät eller en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst,

små företag: företag som, i enlighet med avdelning I i bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag, sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 10 miljoner euro per år,

talkommunikationstjänst: en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst som gör det möjligt att ringa och ta emot samtal via ett eller flera nummer inom en nationell eller internationell nummerplan,

telefonitjänst: en elektronisk kommunikationstjänst som innebär en möjlighet att ringa eller ta emot samtal via ett eller flera nummer inom en nationell eller internationell nummerplan,

tillhörande facilitet: en anordning, funktion eller något annat som har samband med ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst och som möjliggör, stöder eller kan stödja tillhandahållande av tjänster via det nätet eller den tjänsten,

trafikuppgift: en uppgift som behandlas i syfte att befordra ett elektroniskt meddelande via ett elektroniskt kommunikationsnät eller för att fakturera detta meddelande,

trådlösa accesspunkter med kort räckvidd: små trådlösa nätnätsutrustningar med låg effekt och kort räckvidd som kan vara utrustade med en eller flera antenner med låg visuell inverkan och som gör det möjligt för användare att få trådlös tillgång till elektroniska kommunikationsnät oberoende av om den underliggande nättopologin är mobil eller fast,

trådlösa lokala nät: trådlösa kommunikationssystem med låg effekt och kort räckvidd som på icke-exklusiv grund använder ett harmoniserat frekvensutrymme och som har låg risk för störningar på andra sådana system som utnyttjas av andra användare i omedelbar närhet av systemet,

vertikalt integrerad operatör: en operatör som tillhandahåller tjänster till företag som den konkurrerar med på marknader i efterföljande handelsled.

12 kap. 1 § Tillsynsmyndigheten ska — — — den som

4. inte vidtar skyddsåtgärder i enlighet med 8 kap. 1 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen,

5. inte vidtar åtgärder för att säkerställa skydd av uppgifter som behandlas i samband med tillhandahållandet av en tjänst i enlighet med 8 kap. 2 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen,

6. inte informerar abonnenten om särskilda risker för bristande skydd av behandlade uppgifter i enlighet med 8 kap. 3 §,

7. inte underrättar om integritetsincidenter i enlighet med 8 kap. 4 § eller kommissionens förordning (EU) nr 611/2013 av den 24 juni 2013 om åtgärder tillämpliga på anmälan av personuppgiftsbrott enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG vad gäller personlig integritet och elektronisk kommunikation,

8. inte behandlar uppgifter i ett elektroniskt meddelande eller trafikuppgifter som hör till detta meddelande i enlighet med 9 kap. 27 §,

9. inte bedriver sin verksamhet så att beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan verkställas och så att verkställandet inte röjs i enlighet med 9 kap. 29 § första stycket eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till det stycket,

10. inte ordnar uppgifter och gör dem tillgängliga i ett format som gör att de enkelt kan tas om hand i enlighet med 9 kap. 29 b § andra stycket eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till det stycket,

11. inte överför signaler till samverkanspunkter i enlighet med 9 kap. 30 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen, eller

12. inte lämnar ut en uppgift i enlighet med 9 kap. 33 §.

En sanktionsavgift — — — maskin-till-maskintjänster.

1. Denna lag träder i kraft den 15 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överträdelser som skett före ikraftträdandet.

Sid. B 2161

Här anmärks: **Cybersäkerhetslag (2025:1506).**

1. Denna lag träder i kraft den 15 januari 2026.

2. Genom lagen upphävs lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster.

3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

Sid. B 2161

Här anmärks: **Cybersäkerhetsförordning (2025:1507).**

1. Denna förordning träder i kraft den 15 januari 2026.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster.

3. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

Sid. B 2306, 2308, 2309

Socialtjänstlagen (2025:400) ändr. g. SFS 2025:1501.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 19 kap. 1 och 6 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 16 kap. 2 a §, och närmast före 16 kap. 2 a § en ny rubrik av följande lydelse.

16 kap.

Utredning om barn

2 a § Handlingar som har kommit in eller upprättats i samband med en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får inte gallras förrän han eller hon har fyllt trettio år.

För handlingar i ett ärende där socialnämnden beslutat att inte inleda utredning enligt 20 kap. 2 § gäller att dessa ska gallras efter fem år enligt bestämmelserna i 1 §.

19 kap.

1 § Följande myndigheter och anställda hos sådana myndigheter samt följande andra yrkesverksamma personer är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter inom hälso- och sjukvården och tandvården,
2. myndigheter inom socialtjänsten,
3. myndigheter inom verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
4. myndigheter och de som är verksamma inom verksamheter enligt skollagen (2010:800),
5. medlare som fått uppdrag enligt 6 kap. 18 a § föräldrabalken,
6. ordningsvakter som fått förordnande enligt lagen (2023:421) om ordningsvakter,
7. Arbetsförmedlingen,
8. Ekobrottsmyndigheten,
9. Försäkringskassan,
10. Kriminalvården,
11. Kronofogdemyndigheten,
12. Kustbevakningen,
13. länsstyrelserna,
14. Migrationsverket,
15. Polismyndigheten,
16. Rättsmedicinalverket i den del som avser rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet,
17. Skatteverket,
18. Säkerhetspolisen,
19. Tullverket,
20. Åklagarmyndigheten,
21. andra myndigheter om myndighetens verksamhet berör barn och unga, och
22. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller tandvården, på socialtjänstens område eller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

För verksamma — — i 2 §.

6 § Socialnämnden får informera den som har gjort anmälan enligt 1, 2 eller 3 § om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

På begäran av anmälaren ska socialnämnden lämna sådan information som avses i första stycket, om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna. Informationen ska lämnas senast en vecka efter det att socialnämnden har fattat beslut om att inleda eller inte inleda utredning. Om begäran kommer in efter denna tidpunkt eller om en utredning redan pågår ska informationen lämnas genast.

1. Denna lag träder i kraft den 15 januari 2026.
2. Bestämmelsen i 16 kap. 2 a § första stycket tillämpas inte på ärenden som har avslutats före ikraftträdandet.

Sid. B 2313, 2314, 2315, 2316, 2322, 2323

Socialtjänstlagen (2025:400) ändr. g. SFS 2025:1299.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs
dels att 26 kap. 2 och 4 §§, 28 kap. 11 §, 34 kap. 7 § och 35 kap. 2 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 27 kap. 7 §, 28 kap. 12 a och 16–21 §§, och närmast före 27 kap. 7 §, 28 kap. 12 a, 16, 17, 19 och 21 §§ nya rubriker av följande lydelse.

26 kap.

2 § En kommun — — — den påbörjas.

En anmälan ska också göras när den anmälningspliktiga verksamheten

1. upphör tillfälligt,
2. läggs ned, eller
3. ändras på ett väsentligt sätt.

Anmälan ska göras inom en månad från det att förändringen har genomförts.

4 § För en — — — sammantaget avse

-
6. personer som — — — över verksamheten.

Det krävs även att den juridiska personen och samtliga personer som anges i första stycket 1–6 bedöms lämpliga enligt 3 § andra stycket.

27 kap.

Anmälan vid brister i yrkesmässig verksamhet

7 § Kommunen ska anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det

1. finns anledning att anta att en verksamhet bedrivs utan sådant tillstånd som krävs enligt 26 kap. 1 § första stycket,
2. kan ifrågasättas om en tillståndshavare är lämplig enligt 26 kap. 3 §, eller
3. uppmärksammas allvarliga brister i en verksamhet där tillstånd krävs enligt 26 kap. 1 § första stycket.

28 kap.

11 § Om ett — — — fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet — — — fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas utan föregående föreläggande om

1. tillståndshavaren inte uppfyller kraven för tillstånd i 26 kap. 3 och 4 §§, eller
2. tillståndet inte har utnyttjats under en sammanhängande tid av sex månader.

Förbud mot verksamhet som bedrivs utan tillstånd

12 a § Inspektionen för vård och omsorg får utan föregående föreläggande förbjuda verksamhet som i strid med 26 kap. 1 § bedrivs utan tillstånd.

Sanktionsavgifter

När en sanktionsavgift ska betalas

16 § Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag ska betala en sanktionsavgift om

1. det i verksamheten har brutits mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten, eller
2. personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag, praktiktjänstgöring, volontärarbete eller liknande i verksamheten utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn, har gjorts.

Inspektionen för vård och omsorg ska besluta om sanktionsavgiften.

Sanktionsavgiften ska betalas till Inspektionen för vård och omsorg och tillfaller staten.

Sanktionsavgiftens storlek

17 § Sanktionsavgift enligt 16 § första stycket 1 ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst 500 000 kronor. När sanktionsavgiftens storlek bestäms ska särskild hänsyn tas till den skada eller risk för skada för enskilda som har uppstått till följd av överträdelsen samt överträdelsens varaktighet och omfattning.

Sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgiften.

18 § Sanktionsavgift enligt 16 § första stycket 2 ska tas ut med 100 000 kronor per överträdelse.

Om det finns synnerliga skäl får avgiften sättas ned helt eller delvis.

När en sanktionsavgift inte får beslutas

19 § En sanktionsavgift får inte beslutas för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande som har förenats med vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

20 § En sanktionsavgift får inte beslutas om den som ska betala avgiften inte har fått tillfälle att yttra sig inom två år från den dag då överträdelsen ägde rum.

När en sanktionsavgift faller bort

21 § En sanktionsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

34 kap. 7 § Den särskilda avgiften ska bestämmas till lägst 15 000 kronor och högst 1 500 000 kronor.

När avgiftens storlek bestäms ska det särskilt beaktas hur lång tid som har gått sedan insatsen beviljades och hur allvarlig fördröjningen i övrigt kan anses vara.

Kommunen får — — — tas ut.

35 kap. 2 § Beslut av — — — ärenden om

4. förbud och återkallelse av tillstånd enligt 28 kap. 11, 12, 12 a eller 13 §,

5. överflyttning av ärende enligt 29 kap. 11 §, och

6. sanktionsavgift enligt 28 kap. 16 §.

I fråga — — — sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut — — — inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 28 kap. 16 § tillämpas inte på överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 34 kap. 7 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för beslut om insatser som har fattats före ikraftträdandet.

Sid. B 2329 f

Socialtjänstförordningen (2025:468) ändr. g. SFS 2025:1046.

Regeringen föreskriver att 12 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

12 kap. 2 § Riksnormen för ett hushåll under 2026 utgör summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet och de gemensamma hushållskostnaderna beräknade enligt följande tabeller.

Personliga kostnader per hemmavarande barn och skolgång, kronor per månad

<i>Ålder</i>	<i>Summa personliga kostnader</i>	<i>Utan lunch fem dagar per vecka</i>
0 år	2 740	2 560
1–2 år	3 060	2 800
3 år	2 720	2 500
4–6 år	3 060	2 720
7–10 år	3 820	
11–14 år	4 390	
15–18 år	4 960	
19–20 år	5 000	

Personliga kostnader vuxna, kronor per månad

<i>Hushållstyp</i>	<i>Summa personliga kostnader</i>
Ensamstående	3 940
Sambo	7 100

Gemensamma hushållskostnader, kronor per månad

<i>Antal personer i hushållet</i>	<i>Summa gemensamma kostnader</i>
1	1 280
2	1 410
3	1 790
4	2 030
5	2 330
6	2 640
7	2 830

Sid. B 2341

Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ändr. g. SFS 2025:1290.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 39 § ska ha följande lydelse.

39 § I mål --- biträde saknas.

Behövs offentligt --- mellan dem.

Vid överklagande --- biträde saknas.

Frågor om offentligt biträde prövas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden prövas frågor om offentligt biträde av förvaltningsrätten.

2 st. upphävt.

Sid. B 2353, 2355, 2357, 2358 f

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ändr. g. SFS 2025:1298.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs

dels att 15, 23, 26 g, 27, 28 och 28 b §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 26 j–26 p §§, och närmast före 26 k § en ny rubrik av följande lydelse.

15 § Till kommunens --- hör att

11. anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det

a) finns anledning att anta att en verksamhet bedrivs utan sådant tillstånd som krävs enligt 23 § första stycket,

b) kan ifrågasättas om en tillståndshavare är lämplig enligt 23 §, eller

c) uppmärksammas allvarliga brister i en verksamhet där tillstånd krävs enligt 23 § första stycket.

23 § En enskild --- 9 § 2–10.

Tillstånd att --- sammantaget avse.

4. personer som --- över verksamheten.

Vidare krävs att den enskilda personen i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att den juridiska personen och samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Kommuner och regioner som ska bedriva verksamhet som avses i första stycket ska anmäla verksamheten till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas. Det ska även anmälas om det sker förändringar av en sådan verksamhet som innebär att verksamheten

1. upphör tillfälligt,

2. läggs ned, eller

3. ändras på ett väsentligt sätt.

En anmälan ska göras inom en månad från det att förändringen har genomförts.

Den som --- sitt arbete.

26 g § Om ett --- fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet --- fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd --- enligt 24 §.

Ett tillstånd får återkallas utan föregående föreläggande om

1. tillståndshavaren inte uppfyller kraven i 23 § andra och tredje styckena eller 23 a §, eller
2. tillståndet inte har utnyttjats under en sammanhängande tid av sex månader.

26 j § Inspektionen för vård och omsorg får utan föregående föreläggande förbjuda verksamhet som i strid med 23 § bedrivs utan tillstånd.

Sanktionsavgifter

26 k § Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag ska betala en sanktionsavgift om

1. det i verksamheten har brutits mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten, eller
2. personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag eller praktiktjänstgöring i verksamheten utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen (2010:479) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder, har gjorts.

Inspektionen för vård och omsorg ska besluta om sanktionsavgiften.

Sanktionsavgiften ska betalas till Inspektionen för vård och omsorg och tillfaller staten.

26 l § Sanktionsavgift enligt 26 k § första stycket 1 ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst 500 000 kronor. När sanktionsavgiftens storlek bestäms ska särskild hänsyn tas till den skada eller risk för skada för enskilda som har uppstått till följd av överträdelsen samt överträdelsens varaktighet och omfattning.

Sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgiften.

26 m § Sanktionsavgift enligt 26 k § första stycket 2 ska tas ut med 100 000 kronor per överträdelse.

Om det finns synnerliga skäl får avgiften sättas ned helt eller delvis.

26 n § En sanktionsavgift får inte beslutas för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande som har förenats med vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

26 o § En sanktionsavgift får inte beslutas om den som ska betala avgiften inte har fått tillfälle att yttra sig inom två år från den dag då överträdelsen ägde rum.

26 p § En sanktionsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

27 § Beslut av --- beslutet avser

8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 j §§,

9. indragning eller nedsättning av ekonomiskt stöd enligt 9 c § andra stycket, eller

10. påförande av sanktionsavgift enligt 26 k §.

Prövningstillstånd krävs --- till kammarrätten.

I fråga --- sektretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket, med undantag för beslut om sanktionsavgift, gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller --- laga kraft.

28 § Till böter --- den som

1. uppsätligen bryter mot 6 § tredje stycket,

2. uppsätligen eller av oaksamhet bryter mot 23 § första stycket, eller

3. uppsätligen eller av oaksamhet i strid mot ett förbud som har meddelats enligt 26 g § fortsätter verksamheten.

28 b § Den särskilda avgiften ska bestämmas till lägst 15 000 kronor och högst 1 500 000 kronor.

När avgiftens storlek bestäms ska det särskilt beaktas hur lång tid dröjsmålet har pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara.

Avgiften får --- tas ut.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 26 k § tillämpas inte på överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 28 b § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för beslut om insatser som har fattats före ikraftträdandet.

Sid. B 2357

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ändr. g. SFS 2025:1494.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 24 g § ska ha följande lydelse.

24 g § Bestämmelser om skyldigheten att vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa genast anmäla det till socialnämnden finns i 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

Sid. R 96

Enl. Tillkännagivande av uppgift om Riksbankens referensränta (ref.) ändr. g. SFS 2025:1582, är referensränta för perioden den 1 januari–30 juni 2026 2,00 procent.

FÖRDRAG AVSEENDE EUROPEISKA UNIONEN

Fördraget om Europeiska unionen

Fördraget erhöill denna lydelse genom Lissabonfördraget, som trätt i kraft den 1 dec. 2009. Texten motsvarar den gällande versionen av EU-fördraget. I de konsoliderade versionerna används förkortningen FEU vid hänvisning till Fördraget om Europeiska unionen i dess lydelse före Lissabonfördragets ikraftträdande (t.ex. "f.d. artikel 1 FEU"). I lagboken används dock förkortningen EU i stället för FEU, eftersom detta överensstämmer med EU-domstolens skrivsätt. Liksom EU-domstolen använder lagboken förkortningen FEU vid hänvisningar till artiklar i EU-fördraget i dess nuvarande lydelse. Ang. Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen se anm. vid art. 50 EU-fördraget.

AVDELNING I

– GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

Artikel 1 (f.d. artikel 1 EU)

Genom detta fördrag upprättar de HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA mellan sig en EUROPEISK UNION, här efter kallad "unionen", som av medlemsstaterna tilldelas befogenheter för att deras gemensamma mål ska kunna uppnås.

Detta fördrag markerar en ny fas i processen för att skapa en allt fastare sammanslutning mellan de europeiska folken, där besluten ska fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt.

Unionen ska grundas på detta fördrag och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan kallade *fördragen*). Dessa båda fördrag har samma rättsliga värde. Unionen ska ersätta och efterträda Europeiska gemenskapen.

Uttryck för en öppenhetsprincip **C-57/16 P** ClientEarth. Unionen strävar efter att undanröja de barriärer som delar Europa **C-621/18** Wightman m.fl. Insynsprincipen garanterar bland annat att förvaltningen åtnjuter större legitimitet och är effektivare och har ett större ansvar gentemot medborgarna i ett demokratiskt system **C-588/21 P** Public.Resource.Org och Right to Know mot kommissionen m.fl.

Artikel 2

Unionen ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Unionsrätten bygger på den grundläggande premissen att varje medlemsstat delar en rad gemensamma värden **C-216/18 PPU** LM och **C-220/18 PPU** ML. Enligt maktfördelningsprincipen ska domstolarnas oavhängighet garanteras gentemot den lagstiftande och den verkställande makten **C-585/18**, **C-624/18** och **C-625/18** A.K. m.fl., **C-896/19** Republika, **C-430/21 RS** och **C-146/23** XL m.fl. (villkor för hur domares löner ska bestämmas). Rättsstaten och kravet på oavhängiga domstolar **C-619/18** kommissionen/Polen och **C-718/21** Krajowa Rada Sądownictwa. Unionen bygger på rättsstatsprincipen, som kräver att alla fysiska eller juridiska personer i unionen ska ha fri tillgång till unionsrätten och att enskilda på ett otvetydigt sätt ska kunna få kännedom om sina rättigheter och skyldigheter **C-588/21 P** Public.Resource.Org och Right to Know mot kommissionen m.fl. Ang. solidaritetsprincipen, se **C-848/19 P** Tyskland/Polen.

Artikel 3 (f.d. artikel 2 EU)

1. Unionen ska ha som mål att främja freden, sina värden och folkens välfärd.

2. Unionen ska erbjuda sina medborgare ett område med frihet, säkerhet och rättvisa utan inre gränser, där den fria rörligheten för personer garanteras samtidigt som lämpliga åtgärder vidtas avseende kontroller vid yttre gränser, asyl, invandring samt förebyggande och bekämpande av brottslighet.

3. Unionen ska upprätta en inre marknad. Unionen ska verka för en hållbar utveckling i Europa som bygger på välavvägd ekonomisk tillväxt och på prisstabilitet, på en social marknadsekonomi med hög konkurrenskraft där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, samt på en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö. Den ska främja vetenskapliga och tekniska framsteg.

Den ska bekämpa social utestängning och diskriminering samt främja social rättvisa och socialt skydd, jämställdhet mellan kvinnor och män, solidaritet mellan generationerna och skydd av barnets rättigheter.

Den ska främja ekonomisk, social och territoriell sammanhållning samt solidaritet mellan medlemsstaterna.

Den ska respektera rikedomens hos sin kulturella och språkliga mångfald och söra för att det europeiska kulturarvet skyddas och utvecklas.

4. Unionen ska upprätta en ekonomisk och monetär union som har euron som valuta.

5. I sina förbindelser med den övriga världen ska unionen bekräfta och främja sina värderingar och intressen samt bidra till skydd av sina medborgare. Den ska bidra till fred, säkerhet, hållbar utveckling av vår jord, solidaritet och ömsesidig respekt mellan folken, fri och rättvis handel, utrotning av fattigdomen och skydd för de mänskliga

rättigheterna, särskilt barnets rättigheter, samt till strikt efterlevnad och utveckling av internationell rätt, inklusive respekt för principerna i Förenta nationernas stadga.

6. Unionen ska sträva mot sina mål med lämpliga medel, beroende på de befogenheter som den tilldelas i fördragen.

Unionen verkar för hållbar utveckling i Europa, vilken grundas på en social marknadsekonomi med hög konkurrenskraft, där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, och för social trygghet **C-201/15 AGET** Iraklis.

Artikel 4

1. I enlighet med artikel 5 ska varje befogenhet som inte har tilldelats unionen i fördragen tillhöra medlemsstaterna.

2. Unionen ska respektera medlemsstaternas likhet inför fördragen samt deras nationella identitet, som kommer till uttryck i deras politiska och konstitutionella grundstrukturer, inbegripet det lokala och regionala självstyret. Den ska respektera deras väsentliga statliga funktioner, särskilt funktioner vars syfte är att hävda deras territoriella integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten. I synnerhet ska den nationella säkerheten också i fortsättningen vara varje medlemsstats eget ansvar.

3. Enligt principen om lojalt samarbete ska unionen och medlemsstaterna respektera och bistå varandra när de fullgör de uppgifter som följer av fördragen.

Medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller av unionens institutioners akter.

Medlemsstaterna ska hjälpa unionen att fullgöra sina uppgifter, och de ska avstå från varje åtgärd som kan äventyra fullgörandet av unionens mål.

Principen om unionsrättens företräde ålägger samtliga myndigheter i medlemsstaterna att säkerställa unionsbestämmelsernas fulla verkan, varvid medlemsstaternas nationella rätt inte kan påverka unionsbestämmelsernas verkan i medlemsstaterna, **C-83/19**, **C-127/19**, **C-195/19**, **C-291/19**, **C-355/19** och **C-397/19** Asociația "Forumul Judecătorilor din România" m.fl., **C-487/19** W.Z. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), **C-564/19** IS (Hän-skjutandebeslutets rättsstridighet) och **C-357/19** Euro Box Promotion m.fl. *Nationell identitet* och befogenhetsfördelning i medlemsstaterna, se **C-156/13** Digibet. *Allmän lojalitetsskyldighet* för medlemsstaterna **78/70** Deutsche Grammophon. Skyldighet för medlemsstaterna att *medverka till att beslut av institutioner genomförs* **C-441/06** kommissionen/Frankrike. Skyldighet för medlemsstaten att tillse att en *överträdelse av en förordning* beivras **C-186/98** Nunes och de Matos, **C-167/01** Inspire Art – Skyldighet för medlemsstaten att respektera *konkurrensreglerna* **209–213/84** Asjes m.fl., **C-35/96** kommissionen/Italien, **C-94/04**, **C-202/04** Cipolla m.fl. – Skyldighet för nationell domstol att säkerställa *rättsskydd för enskilda* som följer av den direkta effekten av bestämmelserna i unionsrätten **68/79** Just, **C-213/89** Factortame m.fl. Ang. tolkning av nationella bestämmelser om talerätt, se **C-50/00 P** UPA/rådet, **C-432/05** Unibet (fristående fastställelsealan). Skyldighet att hindra enskilda från att begränsa den fria rörligheten **C-265/95** kommissionen/Frankrike – Ang. nationella myndigheters och domstolars skyldighet att ompröva beslut som är oförenliga med EU-rätten **C-453/00** Kühne & Heitz, **C-392/04** och **C-422/04** i-21 Germany och Arcor, **C-234/04** Kapferer **C-119/05** Lucchini och **C-2/06** Kempter; jfr **C-177/20** "Grossmania" – Unionsrätten kräver inte att en domstol ska meddela resning för att beakta en tolkning av en relevant unionsbestämmelse som EU-domstolen har gjort efter det att avgörandet vunnit laga kraft **C-234/17** XC m.fl. – För det fall att en nationell domstol anser sig sakna möjlighet att garantera en konform tolkning av en nationell bestämmelse, ankommer det på domstolen att underlåta att tillämpa densamma **C-441/14** DI samt att ändra fast rättspraxis **C-614/14** Ognjanov och **C-441/14** DI – Skyldighet att underlätta för kommissionen att fullgöra sina uppgifter betr. tillsyn och kontroll **C-494/01** kommissionen/Irland, **C-105/02** kommissionen/Tyskland och **C-235/05** kommissionen/Italien (genomförande av direktiv). En medlemsstat får inte *ensidigt vidta åtgärder* som syftar till att undanröja en annan medlemsstats eventuella överträdelse av unionsrättens regler **C-14/96** Denuit. Endast EU-domstolen kan förordna att fullgöra sina uppgifter som regel i unionsrätten har i förhållande till nationell rätt tillfälligt inte ska gälla, se **C-411/17** Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen. Ang. *internationella avtal* som inte överensstämmer med EU-rättsliga skyldigheter, se **44/84** Hurd och Franex, **C-339/00** Irland/kommissionen. Ang. medlemsstaternas *skadeståndsansvar* för överträdelse av unionsrätten, se ann. vid art. 340 FEUF. Räckvidden för de skyldigheter som följer av lojalitetsskyldigheten i fråga om bekämpning av bedrägerier och skydd av unionens ekonomiska intressen **C-213/19** kommissionen/Förenade kungariket. Enligt principen om lojalt samarbete är medlemsstaterna allmänt och således bland annat vid tillämpningen av principen *ne bis in idem* skyldiga att respektera och bistå varandra när de fullgör de uppgifter som följer av fördragen **C-147/22** Központi Nyomozó Főügyészség.

Artikel 5 (f.d. artikel 5 EG)

1. Principen om tilldelade befogenheter ska styra avgränsningen av unionens befogenheter. Principerna om subsidiaritet och proportionalitet ska styra utövandet av dessa befogenheter.

2. Enligt principen om tilldelade befogenheter ska unionen endast handla inom ramen för de befogenheter som medlemsstaterna har tilldelat den i fördragen för att nå de mål som fastställs där. Varje befogenhet som inte har tilldelats unionen i fördragen ska tillhöra medlemsstaterna.

3. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen på de områden där den inte har exklusiv befogenhet vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, vare sig på central nivå eller på regional och lokal nivå, och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå.

Unionens institutioner ska tillämpa subsidiaritetsprincipen i enlighet med protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. De nationella parlamenten ska se till att subsidiaritetsprincipen följs i enlighet med det förfarande som anges i protokollet.

4. Enligt proportionalitetsprincipen ska unionens åtgärder till innehåll och form inte gå utöver vad som är nödvändigt för att nå målen i fördragen.

Unionens institutioner ska tillämpa proportionalitetsprincipen i enlighet med protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

Valet av rättslig grund ska ske utifrån objektiva kriterier, som kan bli föremål för domstolsprövning, bl.a. rättsaktens syfte och innehåll **C-300/89** kommissionen/rådet. Om det finns dubbla syften, ska den rättsliga grund som utgör det huvudsakliga eller avgörande syftet användas **C-211/01** kommissionen/rådet. Om det finns flera oskiljaktiga syften, kan flera rättsliga grunder förekomma **C-336/00** Huber. En kumulering av två rättsliga grunder är utesluten om de förfaranden som föreskrivs för de båda grunderna inte överensstämmer med varandra **C-300/89** kommissionen/rådet, **C-164/97** och **C-165/97** Europaparlamentet/rådet. Se ang. rättslig grund betr. art. 36, 37 och 175 EG [numera art. 42, 43 och 192 FEUF] **C-336/00** Huber, art. 95 och 133 EG [numera art. 114 och 207 FEUF] **C-491/01** British American Tobacco, art. 71, 93 och 300 EG [numera art. 91, 113 och 218 FEUF] **C-211/01** kommissionen/rådet, art. 93, 94 och 95 EG [numera art. 113, 115 och 114 FEUF] **C-338/01** kommissionen/rådet och **C-533/03** kommissionen/rådet. *Subsidiaritetsprincipen* **C-415/93** Bosman, **C-491/01** British American Tobacco, **C-103/01** kommissionen/Tyskland. Ang. skyldigheten att motivera subsidiaritetsbedömningen, se **C-233/94** Tyskland/Europaparlamentet. *Proportionalitetsprincipen* **125/83** OBEA – Unionslagstiftarens utrymme för skönsässig bedömning **C-331/88** FEDESA, **C-84/94** Förenade kungariket/rådet. Bedömningen görs mot bakgrund av de omständigheter som var kända vid tidpunkten för beslutet **C-189/01** Jippes. Proportionalitetsprincipen är ej tillämplig utanför EU-fördragets tillämpningsområde **C-6/03** Deponiezweckverband Eiterköpfe (nationella miljöskyddsregler). Proportionalitetsprincipen är vägledande vid en avvägning mellan intresset av *fri rörlighet* och tvingande nationella samhällshänsyn, se anm. vid art. 34, 36, 49, 52, 56 och 63 FEUF.

Artikel 6 (f.d. artikel 6 EU)

1. Unionen ska erkänna de rättigheter, friheter och principer som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna av den 7 december 2000, anpassad den 12 december 2007 i Strasbourg, som ska ha samma rättsliga värde som fördragen.

Bestämmelserna i stadgan ska inte på något sätt utöka unionens befogenheter så som de definieras i fördragen.

Rättigheterna, friheterna och principerna i stadgan ska tolkas i enlighet med de allmänna bestämmelserna i avdelning VII i stadgan om dess tolkning och tillämpning och med vederbörlig hänsyn till de förklaringar som det hänvisas till i stadgan, där källorna till dessa bestämmelser anges.

2. Unionen ska ansluta sig till europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Denna anslutning ska inte ändra unionens befogenheter såsom de definieras i fördragen.

3. De grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, ska ingå i unionsrätten som allmänna principer.

Stadgan inf. efter EUF-fördraget.

Ang. gemenskapens respektive unionens möjligheter att tillträda Europakonventionen, se yttrande **2/94** och **2/13**. Ang. art. 6 som tolkningsbakgrund, se **C-105/03** Pupino. Ogiltighetsprövning av rambeslut mot bakgrund av den straffrättsliga legalitetsprincipen samt likhets- och icke-diskrimineringsprincipen – (europeiska arresteringsordern) **C-303/05** Advocaten voor de Wereld. Hänvisningen till Europakonventionen i artikel 6.3 FEU innebär inte att nationella domstolar är skyldiga att direkt tillämpa bestämmelserna i denna konvention **C-571/10** Kamberaj.

En svensk domstol kan frågå EU-domstolens tolkning av en EU-best. med hänsyn till Europakonventionen bara om tillämpningen skulle utgöra en allvarlig och otvetydig kränkning av konventionen **H 2014:79**.

Artikel 7 (f.d. artikel 7 EU)

1. Rådet får på motiverat förslag från en tredjedel av medlemsstaterna, från Europaparlamentet eller från Europeiska kommissionen med en majoritet på fyra femtedelar av sina medlemmar och efter Europaparlamentets godkännande slå fast att det finns en klar risk för att en medlemsstat allvarligt åsidosätter värden som anges i artikel 2. Innan detta slås fast ska rådet höra den berörda medlemsstaten och får i enlighet med samma förfarande framföra rekommendationer till denna stat.

Rådet ska regelbundet kontrollera om de skäl som har lett till ett sådant fastslående fortfarande äger giltighet.

2. Europeiska rådet får på förslag från en tredjedel av medlemsstaterna eller från Europeiska kommissionen och efter Europaparlamentets godkännande, samt efter att ha uppmanat ifrågasvarande medlemsstat att framföra sina synpunkter, enhälligt slå fast att en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter värden som anges i artikel 2.

3. När ett fastslående enligt punkt 2 har gjorts får rådet, som ska fatta beslut med kvalificerad majoritet, besluta om att tillfälligt upphäva vissa av de rättigheter som den ifrågasvarande medlemsstaten har till följd av tillämpningen av fördragen, inbegripet rösträtten i rådet för företrädaren för den medlemsstatens regering. Rådet ska därvid beakta de möjliga följderna om ett sådant tillfälligt upphävande kan få för fysiska och juridiska personers rättigheter och skyldigheter.

Den ifrågasvarande medlemsstatens skyldigheter enligt fördragen ska under alla omständigheter fortsätta att vara bindande för den staten.

4. Rådet får senare med kvalificerad majoritet besluta om att ändra eller återkalla åtgärder som har vidtagits enligt punkt 3, när den situation som ledde till att åtgärderna infördes har förändrats.

5. De omröstningsbestämmelser som i enlighet med denna artikel gäller för Europaparlamentet, Europeiska rådet och rådet fastställs i artikel 354 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

C-216/18 PPU LM (Brister i rättssystemet). Ang. påstått kringgående av förfarandet i artikel 7 FEU genom en generell villkorlig-hetsordning för skydd av unionsbudgeten vid överträdelse av rättsstatens principer i en medlemsstat, se **C-156/21** och **C-157/21** Ungern och Polen/parlamentet och rådet.

Artikel 8

1. Unionen ska utveckla särskilda förbindelser med närbelägna länder i syfte att skapa ett område med välstånd och god grannsamja som grundar sig på unionens värderingar och utmärks av nära och fredliga förbindelser som bygger på samarbete.

2. Vid tillämpning av punkt 1 får unionen ingå särskilda avtal med de berörda länderna. Dessa avtal får innebära ömsesidiga rättigheter och skyldigheter samt möjligheten att genomföra åtgärder gemensamt. Genomförandet av dem ska omfattas av regelbundet samråd.

AVDELNING II

– BESTÄMMELSER OM DEMOKRATISKA PRINCIPER

Artikel 9

Unionen ska i all sin verksamhet respektera principen om jämlikhet mellan sina medborgare, som ska få lika uppmärksamhet från unionens institutioner, organ och byråer. Varje person som är medborgare i en medlemsstat ska vara unionsmedborgare. Unionsmedborgarskapet ska komplettera och inte ersätta det nationella medborgarskapet.

Artikel 10

1. Unionens sätt att fungera ska bygga på representativ demokrati.

2. Medborgarna ska företrädas direkt på unionsnivå i Europaparlamentet.

Varje medlemsstat ska företrädas i Europeiska rådet av sin stats- eller regeringschef och i rådet av sin regering, vilka själva ska vara demokratiskt ansvariga, antingen inför sitt nationella parlament eller inför sina medborgare.

3. Varje medborgare ska ha rätt att delta i unionens demokratiska liv. Besluten ska fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt.

4. De politiska partierna på europeisk nivå ska bidra till att skapa ett europeiskt politiskt medvetande och till att uttrycka unionsmedborgarnas vilja.

Artikel 11

1. Institutionerna ska på lämpligt sätt ge medborgarna och de representativa sammanslutningarna möjlighet att ge uttryck för och offentligt diskutera sina åsikter på alla unionens åtgärdsområden.

2. Institutionerna ska föra en öppen, tydlig och regelbunden dialog med de representativa sammanslutningarna och det civila samhället.

3. Europeiska kommissionen ska ha ett omfattande samråd med alla berörda parter i syfte att säkerställa att unionens åtgärder blir enhetliga och öppna.

4. Ett antal unionsmedborgare, som uppgår till minst en miljon personer och som kommer från ett betydande antal medlemsstater, får ta initiativ till att uppmana Europeiska kommissionen att, inom ramen för sina befogenheter, lägga fram ett lämpligt förslag i frågor där dessa medborgare anser att det krävs en unionsrättsakt för att tillämpa fördragen.

De förfaranden och villkor som krävs för att lägga fram ett sådant initiativ ska fastställas i enlighet med artikel 24 första stycket i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet.

Villkoret att det föreslagna medborgarinitiativet inte uppenbart faller utanför Europeiska kommissionens befogenhet att lägga fram ett förslag till unionsrättsakt för att genomföra fördragen **C-589/15 P** Anagnostakis/kommissionen och **C-420/16 P** Izsák och Dabis/kommissionen (ekonomisk, social och territoriell sammanhållning enl. artikel 174 FEUF).

Artikel 12

De nationella parlamenten bidrar aktivt till en väl fungerande union

a) genom att bli informerade av unionens institutioner och få sig tillsända utkast till unionens lagstiftningsakter i enlighet med protokollet om de nationella parlamentens roll i Europeiska unionen,

b) genom att se till att subsidiaritetsprincipen följs i enlighet med de förfaranden som anges i protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna,

c) genom att inom ramen för området med frihet, säkerhet och rättvisa delta i mekanismerna för utvärdering av genomförandet av unionens politik på detta område i enlighet med artikel 70 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt samt genom att delta i den politiska övervakningen av Europol och utvärderingen av Eurojusts verksamhet i enlighet med artiklarna 88 och 85 i det fördraget,

- d) genom att delta i förfarandena för ändring av fördragen i enlighet med artikel 48 i detta fördrag,
- e) genom att bli informerade om ansökningar om anslutning till unionen i enlighet med artikel 49 i detta fördrag,
- f) genom att delta i det interparlamentariska samarbetet mellan de nationella parlamenten och med Europaparlamentet i enlighet med protokollet om de nationella parlamentens roll i Europeiska unionen.

AVDELNING III

– INSTITUTIONELLA BESTÄMMELSER

Artikel 13

1. Unionen ska ha en institutionell ram med syfte att främja dess värderingar, sträva efter att förverkliga dess mål, tjäna dess egna, dess medborgares och medlemsstaternas intressen samt att säkerställa konsekvens, effektivitet och kontinuitet i dess politik och verksamhet.

Unionens institutioner ska vara följande:

- Europaparlamentet.
- Europeiska rådet.
- Rådet.
- Europeiska kommissionen (nedan kallad *kommissionen*).
- Europeiska unionens domstol.
- Europeiska centralbanken.
- Revisionsrätten.

2. Varje institution ska handla inom ramen för de befogenheter som den har tilldelats genom fördragen, i enlighet med de förfaranden, villkor och mål som anges där. Institutionerna ska samarbeta lojalt med varandra.

3. Bestämmelserna om Europeiska centralbanken och revisionsrätten, samt närmare bestämmelser om övriga institutioner, återfinns i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

4. Europaparlamentet, rådet och kommissionen ska bistås av en ekonomisk och social kommitté och en regionkommitté, vilka ska ha rådgivande funktion.

Ang. principen om tilldelade befogenheter, institutionell jämvikt och lojalt samarbete, se C-409/13 rådet/kommissionen (kommissionens rätt att återkalla förslag till ramförförordning). Ang. principen om institutionell jämvikt, se C-70/88 Europaparlamentet/rådet (22 maj 1990). C-370/12 Pringle (Medlemsstaternas befogenhet ang. ekonomisk och monetär politik). Principen om lojalt samarbete innebär att kommissionen, när den har för avsikt att framföra ståndpunkter på unionens vägnar vid en internationell domstol, är skyldig att först vända sig till rådet C-73/14 rådet/kommissionen.

Artikel 14

1. Europaparlamentet ska tillsammans med rådet lagstifta och utöva budgetfunktionen. Det ska utöva politisk kontroll och ha rådgivande funktion i enlighet med de villkor som fastställs i fördragen. Det ska välja kommissionens ordförande.

2. Europaparlamentet ska vara sammansatt av företrädare för unionens medborgare. Deras antal får inte överstiga 750, plus ordföranden. Medborgarna ska företräddas med progressiv proportionalitet, med minst sex ledamöter per medlemsstat. Ingen medlemsstat får tilldelas fler än 96 platser.

Europeiska rådet ska på Europaparlamentets initiativ och med dess godkännande med enhällighet anta ett beslut om Europaparlamentets sammansättning, varvid principerna i första stycket ska respekteras.

3. Europaparlamentets medlemmar ska väljas genom allmänna, direkta, fria och hemliga val för en period av fem år.

4. Europaparlamentet ska välja sin ordförande och sitt presidium bland sina ledamöter.

Ang. val av Europaparlamentets ledamöter genom allmänna, direkta, fria och hemliga val och Europaparlamentarikers immunitet se C-502/19 Junqueras Vies.

Artikel 15

1. Europeiska rådet ska ge unionen de impulser som behövs för dess utveckling och bestämma dess allmänna politiska riktlinjer och prioriteringar. Det ska inte ha någon lagstiftande funktion.

2. Europeiska rådet ska bestå av medlemsstaternas stats- eller regeringschefer samt av sin ordförande och kommissionens ordförande. Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik ska delta i dess arbete.

3. Europeiska rådet ska sammanträda två gånger per halvår efter kallelse av sin ordförande. Om dagordningen kräver det, kan Europeiska rådets medlemmar besluta att var och en biträds av en minister och, när det gäller kommissionens ordförande, av en ledamot av kommissionen. Om situationen kräver det, ska ordföranden sammankalla ett extra möte i Europeiska rådet.

4. Europeiska rådet ska besluta med konsensus, om inte annat föreskrivs i fördragen.

5. Europeiska rådet ska välja sin ordförande med kvalificerad majoritet för en mandatperiod av två och ett

halvt år, som kan förnyas en gång. I händelse av förhinder eller allvarlig försummelse får Europeiska rådet avbryta ordförandens mandat enligt samma förfarande.

6. Europeiska rådets ordförande ska

a) leda Europeiska rådets arbete och driva det framåt,

b) säkerställa förberedelserna av och kontinuiteten i Europeiska rådets arbete i samarbete med kommissionens ordförande och på grundval av arbetet i rådet i konstellationen allmänna frågor,

c) verka för att underlätta sammanhållning och konsensus inom Europeiska rådet,

d) lägga fram en rapport för Europaparlamentet efter varje möte i Europeiska rådet.

Europeiska rådets ordförande ska på sin nivå och i denna egenskap representera unionen utåt i de frågor som omfattas av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, utan att de befogenheter åsidosätts som har tilldelats unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik.

Europeiska rådets ordförande får inte inneha ett nationellt mandat.

C-5/16 Polen/parlamentet och rådet (Europeiska rådets behörighet).

Artikel 16

1. Rådet ska tillsammans med Europaparlamentet lagstifta och utöva budgetfunktionen. Det ska fastställa politik och fungera samordnande i enlighet med de villkor som fastställs i fördragen.

2. Rådet ska bestå av en företrädare på ministernivå för varje medlemsstat med befogenhet att fatta bindande beslut för regeringen i den medlemsstat som han eller hon företräder och att utöva dess rösträtt.

3. Rådet ska besluta med kvalificerad majoritet om inte annat föreskrivs i fördragen.

4. Från och med den 1 november 2014 ska kvalificerad majoritet definieras som minst 55 % av rådets medlemmar, dock minst 15 rådsmedlemmar, vilka ska företräda medlemsstater som tillsammans omfattar minst 65 % av unionens befolkning.

En blockerande minoritet ska omfatta minst fyra rådsmedlemmar; i annat fall ska kvalificerad majoritet anses vara uppnådd.

Övriga bestämmelser som gäller för omröstning med kvalificerad majoritet fastställs i artikel 238.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

5. De övergångsbestämmelser som avser definitionen av kvalificerad majoritet och som ska tillämpas till och med den 31 oktober 2014 liksom de övergångsbestämmelser som ska tillämpas under perioden 1 november 2014–31 mars 2017 fastställs i protokollet om övergångsbestämmelser.

6. Rådet ska sammanträda i olika konstellationer, över vilka en förteckning ska antas i enlighet med artikel 236 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Rådet i konstellationen allmänna frågor ska säkerställa samstämmigheten i de olika rådskonstellationernas arbete. Det ska tillsammans med Europeiska rådets ordförande och kommissionen förbereda och säkerställa uppföljningen av Europeiska rådets möten.

Rådet i konstellationen utrikes frågor ska utforma unionens yttre åtgärder enligt strategiska riktlinjer som Europeiska rådet fastställer och säkerställa samstämmigheten i unionens åtgärder.

7. En kommitté med ständiga representanter för medlemsstaternas regeringar ska ansvara för att förbereda rådets arbete.

8. Rådets möten ska vara offentliga när det överlägger och röstar om ett utkast till lagstiftningsakt. Varje råds-möte ska därför delas upp i två delar, varav en del ägnas åt överläggningar om unionens lagstiftningsakter och en del åt icke lagstiftande verksamhet.

9. Ordförandeskapet för andra rådskonstellationer än utrikes frågor ska innehas av medlemsstaternas företrädare i rådet på grundval av ett system med lika rotation på de villkor som ska fastställas i enlighet med artikel 236 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Kommissionen är inte bemyndigad att, med stöd av sin befogenhet i att representera unionen utåt, underteckna ett icke bindande avtal som är resultatet av förhandlingar med ett tredjeland **C-660/13** rådet/kommissionen.

Artikel 17

1. Kommissionen ska främja unionens allmänna intresse och ta lämpliga initiativ i detta syfte. Den ska säkerställa tillämpningen av fördragen och av de åtgärder som institutionerna antar i enlighet med fördragen. Den ska övervaka tillämpningen av unionsrätten under kontroll av Europeiska unionens domstol. Den ska genomföra budgeten och förvalta program. Den ska samordna, verkställa och förvalta i enlighet med de villkor som fastställs i fördragen. Med undantag av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken samt övriga i fördragen angivna fall ska den representera unionen utåt. Den ska ta initiativ till unionens årliga och fleråriga programplanering för att få till stånd interinstitutionella avtal.

2. En unionslagstiftningsakt får antas endast på förslag av kommissionen, om inte annat föreskrivs i fördragen. Övriga akter ska antas på förslag av kommissionen om detta föreskrivs i fördragen.

3. Kommissionens mandattid ska vara fem år.

Kommissionens ledamöter ska väljas på grundval av sin allmänna duglighet och sitt engagemang för Europa och bland personer vars oavhängighet inte kan ifrågasättas.

Kommissionen ska fullgöra sina uppgifter med fullständig oavhängighet. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 18.2 får kommissionens ledamöter varken begära eller ta emot instruktioner från någon regering, någon institution, något organ eller någon byrå. De ska avhålla sig från varje handling som är oförenlig med deras skyldigheter eller utförandet av deras uppgifter.

4. Den kommission som tillsätts mellan dagen för ikraftträdandet av Lissabonfördraget och den 31 oktober 2014 ska bestå av en medborgare från varje medlemsstat, inklusive ordföranden och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, som ska vara en av kommissionens vice ordförande.

5. Från och med den 1 november 2014 ska kommissionen bestå av ett antal ledamöter, inklusive ordföranden och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, som motsvarar två tredjedelar av antalet medlemsstater, om inte Europeiska rådet med enhällighet beslutar att ändra detta antal.

Kommissionens ledamöter ska väljas bland medlemsstaternas medborgare genom ett system med absolut lika rotation mellan medlemsstaterna som gör det möjligt att återspegla samtliga medlemsstaters demografiska och geografiska spridning. Detta system ska fastställas av Europeiska rådet med enhällighet i enlighet med artikel 244 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

6. Kommissionens ordförande ska

- a) ange riktlinjer för kommissionens uppgifter,
- b) besluta om kommissionens interna organisation för att se till att det råder samstämmighet i dess arbete och att den arbetar effektivt och som ett kollegialt organ,
- c) utse vice ordförande bland kommissionens ledamöter, med undantag av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik.

En kommissionsledamot ska avgå om ordföranden begär detta. Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik ska i enlighet med förfarandet i artikel 18.1 avgå om ordföranden begär detta.

7. Med hänsyn till valen till Europaparlamentet och efter lämpligt samråd ska Europeiska rådet med kvalificerad majoritet föreslå Europaparlamentet en kandidat till befattningen som kommissionens ordförande. Denna kandidat ska väljas av Europaparlamentet med en majoritet av dess ledamöter. Om denna kandidat inte får majoritet, ska Europeiska rådet med kvalificerad majoritet inom en månad föreslå en ny kandidat som ska väljas av Europaparlamentet i enlighet med samma förfarande.

Rådet ska i samförstånd med den valda ordföranden anta förteckningen över övriga personer som det föreslår till ledamöter av kommissionen. Dessa ska väljas på grundval av förslag från medlemsstaterna och i enlighet med kriterierna i punkt 3 andra stycket och punkt 5 andra stycket.

Ordföranden, unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik och de övriga kommissionsledamöterna ska kollektivt godkännas vid en omröstning i Europaparlamentet. På grundval av detta godkännande ska kommissionen utses av Europeiska rådet med kvalificerad majoritet.

8. Kommissionen ska kollektivt vara ansvarig inför Europaparlamentet. Europaparlamentet får rösta om misstroendevotum mot kommissionen i enlighet med artikel 234 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Om ett sådant misstroendevotum antas, ska kommissionsledamöterna kollektivt avgå, och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik ska avgå från kommissionen.

Öppenhet bidrar till att garantera att kommissionens verksamhet är trovärdig i medborgarnas och organisationers ögon och därmed, till att säkerställa att kommissionen agerar med fullständig oavhängighet och enbart med beaktande av allmänintresset **C-57/16 P** ClientEarth/kommissionen. Kommissionens befogenheter enligt fördragen är bland annat att, med stöd av artikel 17.1 FEU, främja unionens allmänna intresse och att, i förekommande fall, ta lämpliga initiativ för detta ändamål **C-928/19 P** EPSU/kommissionen. Kommissionens befogenhet att företräda unionen vid utövandet av dess externa befogenhet inte kan vara beroende av huruvida denna externa befogenhet är exklusiv eller delad, vilket endast beror på unionens interna regler som inte är bindande för tredjeländer eller andra internationella organisationer **C-161/20** kommissionen/rådet.

Artikel 18

1. Europeiska rådet ska med kvalificerad majoritet och med godkännande av kommissionens ordförande utnämna unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik. Europeiska rådet kan avbryta den höga representantens mandatperiod i enlighet med samma förfarande.

2. Den höga representanten ska leda unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Den höga representanten ska genom sina förslag bidra till utformningen av denna politik och ska såsom rådets bemyndigade ställföreträdare verkställa den. Den höga representanten ska handla på samma sätt i fråga om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken.

3. Den höga representanten ska vara ordförande i rådet i konstellationen utrikes frågor.

4. Den höga representanten ska vara en av kommissionens vice ordförande. Den höga representanten ska säkerställa samstämmigheten i unionens yttre åtgärder. Den höga representanten ska inom kommissionen ha det ansvar som vilar på kommissionen för de yttre förbindelserna och för samordningen av övriga delar av unionens yttre åtgärder. Vid utövandet av detta ansvar inom kommissionen och endast för dessa ansvarsområden ska den höga representanten omfattas av de förfaranden som reglerar kommissionens arbete så långt som det är förenligt med punkterna 2 och 3.

Artikel 19

1. Europeiska unionens domstol ska bestå av domstolen, tribunalen och specialdomstolar. Den ska säkerställa att lag och rätt följs vid tolkning och tillämpning av fördragen.

Medlemsstaterna ska fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten.

2. Domstolen ska bestå av en domare per medlemsstat. Den ska biträdas av generaladvokater.

Tribunalen ska ha minst en domare per medlemsstat.

Domstolens domare och generaladvokater samt tribunalens domare ska utses bland personer vars oavhängighet inte kan ifrågasättas och som uppfyller de villkor som avses i artiklarna 253 och 254 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. De ska utses av medlemsstaternas regeringar i samförstånd på sex år. Avgående domare och generaladvokater kan utnämnas på nytt.

3. Europeiska unionens domstol ska i enlighet med fördragen

a) avgöra ärenden där talan väcks av en medlemsstat, en institution eller fysiska eller juridiska personer,

b) meddela förhandsavgöranden när en nationell domstol har begärt förhandsavgörande om tolkningen av unionsrätten eller giltigheten av akter som antagits av institutionerna,

c) besluta i de övriga fall som föreskrivs i fördragen.

Lag (2014:414) om nomineringar till Europeiska unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna – F (2015:257) i samma ämne.

Artikel 19.1 andra stycket FEU har direkt effekt **C-508/19** – Prokurator Generalny. Tillämplig på varje nationellt organ som, i egen-skap av domstol, kan komma att pröva frågor om tillämpning och tolkning av unionsrätten och därmed frågor som omfattas av unionsrätten **C-432/22** PT. Principen om ett effektivt domstolsskydd för de rättigheter som enskilda rättssubjekt har enligt unionsrätten utgör en allmän princip i unionsrätten **C-192/18** kommissionen/Polen och **C-824/18** A.B. m.fl. En medlemsstat kan inte ändra sin lagstiftning, särskilt vad gäller organisationen av rättsväsendet, på ett sådant sätt att skyddet av rättsstatsprincipen försämrats **C-896/19** Republika/Il-Prim Ministru. Ang. sänkning av pensionsåldern för domare i Högsta domstolen **C-619/18** kommissionen/Polen. Principen om domares oavhängighet **C-585/18**, **C-624/18** och **C-625/18** A.K. m.fl. samt **C-615/20** YP m.fl. (nationella domstolar är skyldiga att underlåta att tillämpa en rättsakt enligt vilken en domare i strid med unionsrätten ska av-stängas från sitt ämbete). Det åligger nationella domstolarna och EU-domstolen att i enlighet med rättsstatliga värden säkerställa att unionsrätten tillämpas fullt ut i samtliga medlemsstater och att säkerställa domstolsskyddet för enskildas rättigheter enligt unionsrätten **C-216/18** PPU LM samt **C-284/16** Achmea. Garantin för oavhängighet gör sig inte enbart gällande på unionsnivå utan även i medlemsstaterna för de nationella domstolarna **C-64/16** Associação Sindical dos Juizes Portugueses och **C-49/18** Escribano Vindel. Nationella bestämmelser av vilka det följer att de nationella domstolarna kan bli föremål för disciplinära för-faranden på grund av att de har hänskjutit en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen kan således inte tillåtas **C-558/18** och **C-563/18** Miasto Łowicz och Prokuratura Okręgowa w Płocku. Ang. begränsning av de nationella domstolarnas rätt och skyldighet att begära förhandsavgörande från EU-domstolen **C-791/19** kommissionen/Polen. Utgör inte hinder mot nationella bestämmelser som ger premiärministern i Malta bestämmanderätt i förfarandet för domarutnämningar, **C-896/19** Republika/Il-Prim Ministru. Ang. domare som inte kan anses utgåra en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag, se **C-487/19** W.Z. Ang. rättsverkan av domar från en författningsdomstol, se **C-430/21** RS samt **C-615/20** YP m.fl. Dom från en medlemsstats högsta förvaltningsdomstol i vilket denna domstol, med åsidosättande av EU-domstolens rättspraxis, avvisar en talan från en anbudsgivare som utesluts från en offentlig upphandling **C-497/20** Randstad Italia SpA/Umana SpA m.fl. Ang. nationell lagstiftning som ger justitieministern befogenhet att förordna domare från andra domstolar att tjänstgöra i högre domstolar och att avsluta förordnandet, se **C-748/19** Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim. Ang. disciplinära förfaranden mot domare till följd av att de framställt begäran om förhandsavgörande, se **C-357/19** Euro Box Promotion m.fl. Ang. förbud för nationella domstolar att ifrågasätta domstolarnas och konstitutionella organs legitimitet eller att fastställa eller bedöma lagenligheten av ut-nämningen av domare eller utövandet av deras rättsliga befogenheter, se **C-204/21** kommissionen/Polen. Ang. domstolarnas oavhängighet och domstol som har inrättats enligt lag (den dömande sitsen måste skyddas gentemot såväl yttre som intern inblandning eller påtryckningar som skulle kunna äventyra deras oavhängighet), se förenade målen **C-554/21**, **C-622/21** och **C-727/21** Hann-Invest. Reglerna avseende domstolens dömande sammansättning gör det omöjligt för personer, som inte in-går i den dömande sammansättningen i ett visst mål och inför vilka parterna inte har kunnat lägga fram sina argument, att på ett otillbörligt sätt ingripa i beslutsprocessen i ett visst mål **C-422/23** T.B. Talerätt för yrkessammanslutningar för domare och åklagare **C-53/23** Asociația "Forumul Judecătorilor din România". Huruvida en domstol som uppmanas att ta ställning till sitt eget åsidosättande av unionsrätten kan anses opartisk, se **C-369/23** Vivacom Bulgaria. Ang. överklagandeförbud huruvida regler om slumpmässig tilldelning av mål till en domstols ledamöter och om ändring av dömande sammansättningar har åsidosatts, se **C-197/23** S. Krav på objektiva kriterier samt motiveringsskyldighet för möjligheten att frånta en domare samtliga mål utan dennes samtycke **C-647/21** D.K. m.fl. Ang. effektivt rättsligt skydd och nationella regler om hur mål ska fördelas mellan domare vid en domstol, se **C-16/24** YR m.fl. Fotbollsklubbar och enskilda spelare har rätt att få till stånd en effektiv domstolsprövning av skiljedomar som meddelats av idrottens internationella skiljedomstol (CAS) **C-600/23** Royal Football Club Seraing. Avgöranden från domstolar som inte uppfyller kraven på att vara oavhängig och opartisk och ha inrättats enligt lag ska anses vara en nullitet när detta är absolut nödvändigt för att säkerställa unionsrättens företräde **C-225/22** "R" S.A. Skyldighet för en nationell domstol, och varje annan myndighet i den berörda medlemsstaten, att underlåta att tillämpa en nationell lagstiftning som föreskriver att en domare ska förtidspensioneras, när denna lagstiftning har antagits i strid med artikel 19.1 andra stycket FEU förenade målen **C-646/23** P.B. och **C-661/23** R.S.

AVDELNING IV**– BESTÄMMELSER OM FÖRDJUPADE SAMARBETEN****Artikel 20 (Innehåller best. om fördjupat samarbete)**

Artikel 24 (f.d. artikel 11 EU)

1. Unionens befogenhet i fråga om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska omfatta alla utrikespolitiska områden och alla frågor som rör unionens säkerhet, inbegripet den gradvisa utformningen av en gemensam försvarspolitik som kan leda till ett gemensamt försvar.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska omfattas av särskilda regler och förfaranden. Den ska fastställas och genomföras av Europeiska rådet och rådet med enhällighet, om inte annat föreskrivs i fördragen. Antagandet av lagstiftningsakter ska undantas. Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska genomföras av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik och medlemsstaterna, i enlighet med fördragen. Europaparlamentets och kommissionens särskilda roller på området fastställs i fördragen. Europeiska unionens domstol ska inte vara behörig med avseende på dessa bestämmelser, med undantag av dess behörighet att kontrollera att artikel 40 i detta fördrag följs och att kontrollera lagenligheten av vissa beslut som avses i artikel 275 andra stycket i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

2. Unionen ska, inom ramen för principerna och målen för sina yttre åtgärder, föra, utforma och genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik som grundas på en utveckling av medlemsstaternas ömsesidiga politiska solidaritet, på en identifiering av frågor av allmänt intresse och på förverkligandet av en ständigt ökande grad av samstämmighet i medlemsstaternas åtgärder.

3. Medlemsstaterna ska aktivt och förbehållslöst stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet och ska respektera unionens åtgärder på detta område.

Medlemsstaterna ska arbeta tillsammans för att förstärka och utveckla sin ömsesidiga politiska solidaritet. De ska avstå från varje handling som strider mot unionens intressen eller kan minska dess effektivitet som en sammanhållande kraft i de internationella relationerna.

Rådet och den höga representanten ska sörja för att dessa principer följs.

Restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina **C-72/15** Rosneft. Ang. räckvidden av den begränsning av unionsdomstolarnas behörighet på området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som föreskrivs i artikel 24.1 FEU och artikel 275 FEUF, se C-351/22 Neves 77 Solutions (förmedlingstjänster avseende militär utrustning) samt förenade målen **C-29/22 P** och **C-44/22** PKS och KD mot rådet m.fl. (skadeståndstalan till följd av olika handlingar och underlåtenheter vid Europeiska unionens rättsstatsuppdrag i Kosovo (Eulex Kosovo).

Artikel 39

I enlighet med artikel 16 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och med avvikelse från punkt 2 i den artikeln ska rådet anta ett beslut om bestämmelser om skydd för enskilda personer i fråga om behandling av personuppgifter i medlemsstaterna, när dessa utövar verksamhet som omfattas av detta kapitel tillämpningsområde, samt om den fria rörligheten för sådana uppgifter. Oberoende myndigheter ska kontrollera att dessa bestämmelser följs.

Artikel 40 (f.d. artikel 47 EU)

Genomförandet av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska inte påverka tillämpningen av de förfaranden för eller respektive omfattning av institutionernas befogenheter som anges i fördragen för utövandet av de unionsbefogenheter som avses i artiklarna 3–6 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

På samma sätt ska genomförandet av den politik som avses i nämnda artiklar inte påverka tillämpningen av de förfaranden för och respektive omfattning av institutionernas befogenheter som anges i fördragen för utövandet av unionsbefogenheterna enligt detta kapitel.

EU-domstolen är behörig att lämna ett förhandsavgörande avseende giltigheten av en rättsakt som antagits inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i den mån som begäran om förhandsavgörande avser antingen en prövning av om artikel 40 FEU iakttogs när det beslutet antogs, eller en prövning av lagenligheten av restriktiva åtgärder mot fysiska eller juridiska personer **C-72/15** Rosneft.

AVDELNING VI

– SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 47

Unionen är en juridisk person.

Artikel 48 (f.d. artikel 48 EU)

1. Fördragen får ändras i enlighet med ett ordinarie ändringsförfarande. De får även ändras i enlighet med förenklade ändringsförfaranden.

Ordinarie ändringsförfarande

2. Varje medlemsstats regering, Europaparlamentet eller kommissionen får förelägga rådet förslag till ändringar av fördragen. Dessa förslag kan bland annat syfta till att utöka eller minska de befogenheter som unionen tilldelas i fördragen. Dessa förslag ska översändas av rådet till Europeiska rådet och tillställas de nationella parlamenten.

3. Om Europeiska rådet efter att ha hört Europaparlamentet och kommissionen med enkel majoritet antar ett beslut om att granska de ändringar som föreslås, ska Europeiska rådets ordförande sammankalla ett konvent som består av företrädare för de nationella parlamenten, medlemsstaternas stats- eller regeringschefer, Europaparlamentet och kommissionen. Även Europeiska centralbanken ska höras när det är fråga om institutionella ändringar på det monetära området. Konventet ska behandla förslagen till ändringar och ska med konsensus anta en rekommendation till en konferens mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar enligt punkt 4.

Europeiska rådet får, efter Europaparlamentets godkännande, med enkel majoritet besluta att inte sammankalla konventet om ändringarnas omfattning inte motiverar det. I det senare fallet ska Europeiska rådet fastställa mandatet för en konferens mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar.

4. En konferens mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar ska sammankallas av rådets ordförande i syfte att i samförstånd komma överens om de ändringar som ska göras i fördragen.

Ändringarna träder i kraft efter det att de har ratificerats av alla medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

5. Om fyra femtedelar av medlemsstaterna inom två år efter undertecknandet av ett fördrag om ändring av fördragen har ratificerat detta fördrag och en eller flera medlemsstater har stött på problem med nämnda ratifikation, ska Europeiska rådet ta upp frågan.

Förenklade ändringsförfaranden

6. Varje medlemsstats regering, Europaparlamentet eller kommissionen får förelägga Europeiska rådet förslag till sådana ändringar av samtliga eller delar av bestämmelserna i tredje delen i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som rör unionens inre politik och inre åtgärder.

Europeiska rådet får anta ett beslut om ändring av samtliga eller delar av bestämmelserna i tredje delen i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Europeiska rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet och kommissionen samt Europeiska centralbanken när det är fråga om institutionella ändringar på det monetära området. Detta beslut träder i kraft först sedan det har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Det beslut som avses i andra stycket får inte utöka de befogenheter som unionen tilldelas i fördragen.

7. När fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller avdelning V i det här fördraget föreskriver att rådet ska besluta med enhällighet på ett visst område eller i ett visst fall, får Europeiska rådet anta ett beslut om bemyndigande för rådet att besluta med kvalificerad majoritet på det området eller i det fallet. Detta stycke ska inte tillämpas på beslut som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser.

När fördraget om Europeiska unionens funktionssätt föreskriver att lagstiftningsakter ska antas av rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, får Europeiska rådet anta ett beslut om bemyndigande att sådana akter får antas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Varje initiativ från Europeiska rådet på grundval av första eller andra stycket ska översändas till de nationella parlamenten. Om en invändning från ett nationellt parlament har meddelats inom sex månader från detta översändande, ska det beslut som avses i första eller andra stycket inte antas. I avsaknad av invändningar får Europeiska rådet anta beslutet.

Vid antagandet av de beslut som avses i första eller andra stycket ska Europeiska rådet besluta med enhällighet efter godkännande av Europaparlamentet, som ska besluta med en majoritet av sina ledamöter.

Unionsrätten bygger på grunderläggande premissen att varje medlemsstat delar gemensamma värden **C-621/18** Wightman m.fl.

Artikel 49 (f.d. artikel 49 EU)

Varje europeisk stat som respekterar de värden som avses i artikel 2 och som förbinder sig att främja dem får ansöka om att bli medlem av unionen. Europaparlamentet och de nationella parlamenten ska underrättas om denna ansökan. Den ansökande staten ska ställa sin ansökan till rådet, som ska besluta med enhällighet efter att ha hört kommissionen och efter godkännande av Europaparlamentet, som ska fatta sitt beslut med en majoritet av sina ledamöter. De villkor för medlemskap som Europeiska rådet har enats om ska beaktas.

Villkoren för att upptas som medlem och de anpassningar av fördragen som unionen bygger på, som därigenom blir nödvändiga, ska fastställas i ett avtal mellan medlemsstaterna och den ansökande staten. Detta avtal ska föreläggas samtliga avtalsslutande stater för ratifikation i överensstämmelse med deras konstitutionella bestämmelser.

Unionsrätten bygger på grunderläggande premissen att varje medlemsstat delar gemensamma värden **C-621/18** Wightman m.fl.

Artikel 50

1. Varje medlemsstat får i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser besluta att utträda ur unionen.

2. Den medlemsstat som beslutar att utträda ska anmäla sin avsikt till Europeiska rådet. Mot bakgrund av Euro-

peiska rådets riktlinjer ska unionen förhandla fram och ingå ett avtal med denna stat där villkoren för dess utträde fastställs, med beaktande av dess framtida förbindelser med unionen. Detta avtal ska förhandlas i enlighet med artikel 218.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Det ska ingås på unionens vägnar av rådet som ska besluta med kvalificerad majoritet efter Europaparlamentets godkännande.

3. Fördragen ska upphöra att vara tillämpliga på den berörda staten från och med den dag då avtalet om utträde träder i kraft eller, om det inte finns något sådant avtal, två år efter den anmälan som avses i punkt 2, om inte Europeiska rådet i samförstånd med den berörda medlemsstaten med enhällighet beslutar att förlänga denna tidsfrist.

4. Vid tillämpning av punkterna 2 och 3 får den medlem i Europeiska rådet och rådet som företräder den medlemsstat som utträder inte delta, vare sig i de överläggningar eller i de beslut i Europeiska rådet och rådet som rör den medlemsstaten.

Kvalificerad majoritet ska definieras i enlighet med artikel 238.3 b i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

5. Om den stat som har utträtt ur unionen begär att på nytt få ansluta sig, ska dess begäran omfattas av förfarandet i artikel 49.

Ang. p. 2: Avtal om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen, EUT

L 29,31,1,2020, s. 7 och rådets beslut (EU) 2020/135 av d. 30 jan. 2020 om ingående av avtalet, EUT L 29,31.1. 2020, s. 1. Avtalet trädde i kraft 1 feb. 2020 enl. art.185 i avtalet.

Osäkerhet beträffande de regler som ska gälla för förbindelserna mellan Förenade kungariket och unionen efter utträdet **C-327/18 PPU** R O (arresteringsorder). Ang. Förenade kungarikets rätt till ensidig återkallelse av anmälan av sin avsikt att utträda ur Europeiska unionen, se **C-621/18** Wightman m.fl. Huruvida bestämmelser om en mekanism för överlämnande som infördes genom handels- och samarbetsavtalet med Förenade kungariket ska tillämpas på en europeisk arresteringsorder, se **C-479/21 PPU** SN och SD. Röstträtt och valbarhet vid kommunala val för medborgare i Storbritannien och Nordirland vilka är bosatta i en medlemsstat **C-673/20** Préfet du Gers och Institut national de la statistique och des études économiques.

Artikel 51

Protokollen och bilagorna till fördragen ska utgöra en integrerande del av dessa fördrag.

*Ang. protokoll om lokalisering av säten för Europeiska unionens institutioner och vissa av dess organ, myndigheter och enheter, se **C-73/17** Frankrike/Europaparlamentet.*

Artikel 52

1. Fördragen ska gälla för Konungariket Belgien, Republiken Bulgarien, Republiken Tjeckien, Konungariket Danmark, Förbundsrepubliken Tyskland, Republiken Estland, Irland, Republiken Grekland, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Republiken Kroatien, Republiken Italien, Republiken Cypern, Republiken Lettland, Republiken Litauen, Storhertigdömet Luxemburg, Republiken Ungern, Republiken Malta, Konungariket Nederländerna, Republiken Österrike, Republiken Polen, Republiken Portugal, Rumänien, Republiken Slovenien, Republiken Slovakien, Republiken Finland, Konungariket Sverige och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland.

2. Fördragens territoriella tillämpningsområde anges närmare i artikel 355 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

*Ang. det internationella transitområdet på en flygplats i en medlemsstat, se **C-17/16** El Dakkak och Intercontinental.*

Artikel 53

Avdelning III ska tillämpas på förfarandet vid tribunalen.

Vid behov ska förfarandet vid tribunalen preciseras och kompletteras genom tribunalens rättegångsregler. Rättegångsreglerna får avvika från artikel 40 fjärde stycket och artikel 41 för att ta hänsyn till de särskilda förhållandena i de tvister som rör immateriella rättigheter.

Utan hinder av artikel 20 fjärde stycket får generaladvokaten framlägga sina motiverade yttranden skriftligen.

Artikel 55 (f.d. artikel 53 EU)

1. Detta fördrag, upprättat i ett enda original på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska språken, vilka alla texter är lika giltiga, ska deponeras i arkiven hos Republiken Italiens regering, som ska överlämna en bestyrkt kopia till var och en av de andra signatärstaternas regeringar.

2. Detta fördrag får även översättas till varje annat språk som bestäms av medlemsstaterna bland de språk som i enlighet med deras konstitutionella ordning har officiell ställning i hela eller delar av deras territorium. Den berörda medlemsstaten ska lämna en bestyrkt kopia av sådana översättningar till rådet, som ska deponera den i sitt arkiv.

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Fördraget erhöll denna rubrik och lydelse genom Lissabonfördraget, som trätt i kraft 1 dec. 2009. Texten motsvarar den gällande versionen av EUF-fördraget. I de konsoliderade versionerna används förkortningen FEG vid hänvisning till det tidigare fördraget om Europeiska gemenskapen i dess lydelse enl. 2001 års Nicefördrag (t.ex. "f.d. artikel 3.2 FEG"). I lagboken används dock förkortningen EG i stället för FEG vid hänvisning till fördraget om Europeiska gemenskapen i dess lydelse enl. 2001 års Nicefördrag, eftersom detta överensstämmer med EU-domstolens skrivsätt. Ang. Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen se anm. vid art. 50 EU-fördraget.

FÖRSTA DELEN. PRINCIPERNA

Artikel 1

1. Detta fördrag reglerar unionens funktionssätt och fastställer områdena för, avgränsningen av och de närmare villkoren för utövandet av unionens befogenheter.

2. Detta fördrag och fördraget om Europeiska unionen utgör de fördrag som unionen grundar sig på. De båda fördragen, som har samma rättsliga värde, ska benämnas *fördragen*.

AVDELNING I

– UNIONENS BEFOGENHETSKATEGORIER OCH BEFOGENHETSOMRÅDEN

Artikel 2

1. När fördragen tilldelar unionen exklusiv befogenhet på ett visst område, får endast unionen lagstifta och anta rättsligt bindande akter medan medlemsstaterna får göra detta själva endast efter bemyndigande från unionen eller för att genomföra unionens akter.

2. När fördragen tilldelar unionen en befogenhet som ska delas med medlemsstaterna på ett visst område, får unionen och medlemsstaterna lagstifta och anta rättsligt bindande akter på detta område. Medlemsstaterna ska utöva sin befogenhet i den mån som unionen inte har utövat sin befogenhet. Medlemsstaterna ska på nytt utöva sin befogenhet i den mån som unionen har beslutat att inte längre utöva sin befogenhet.

3. Medlemsstaterna ska samordna sin ekonomiska politik och sysselsättningspolitik i enlighet med de närmare bestämmelserna i detta fördrag, vilka unionen har befogenhet att fastställa.

4. Unionen ska ha befogenhet att i enlighet med bestämmelserna i fördraget om Europeiska unionen fastställa och genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet den gradvisa utformningen av en gemensam försvarspolitik.

5. På vissa områden och på de villkor som fastställs i fördragen ska unionen ha befogenhet att vidta åtgärder för att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder, dock utan att ersätta deras befogenhet på dessa områden.

Unionens rättsligt bindande akter som antas på grundval av bestämmelserna i fördragen för dessa områden får inte omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

6. Omfattningen av och de närmare villkoren för utövandet av unionens befogenheter fastställs i bestämmelserna i fördragen för varje område.

När unionen tilldelas exklusiv befogenhet, så förlorar medlemsstaterna sin befogenhet omedelbart, och i motsats till vad som är fallet i fråga om de områden som omfattas av delade befogenheter saknar det betydelse för denna förlust huruvida unionen har utövat sin befogenhet eller inte **C-422/19** Hessischer Rundfunk.

Artikel 3

1. Unionen ska ha exklusiv befogenhet på följande områden:

- a) Tullunionen.
- b) Fastställandet av de konkurrensregler som är nödvändiga för den inre marknadens funktion.
- c) Den monetära politiken för de medlemsstater som har euron som valuta.
- d) Bevarandet av havets biologiska resurser inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken.
- e) Den gemensamma handelspolitiken.

2. Unionen ska också ha exklusiv befogenhet att ingå ett internationellt avtal, om ingåendet av avtalet föreskrivs i en unionslagstiftningsakt eller om ingåendet är nödvändigt för att unionen ska kunna utöva sin befogenhet internt eller i den mån ingåendet kan påverka gemensamma regler eller andra räckvidden för dessa.

Ang. 2 st., se **C-114/12** kommissionen/rådet. Unionens exklusiva befogenhet såvitt gäller gemensam handelspolitik **C-24/20** (Europeiska unionens anslutning till Genèveakten).

Artikel 4

1. Unionen ska ha delad befogenhet med medlemsstaterna om den genom fördragen tilldelas en befogenhet som inte omfattas av de områden som avses i artiklarna 3 och 6.

2. Unionen och medlemsstaterna ska ha delade befogenheter på följande huvudområden:

a) Inre marknaden.

b) Socialpolitik, i fråga om aspekter som anges i detta fördrag.

c) Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning.

d) Jordbruk och fiskeri, med undantag av bevarandet av havets biologiska resurser.

e) Miljö.

f) Konsumentskydd.

g) Transport.

h) Transeuropeiska nät.

i) Energi.

j) Området med frihet, säkerhet och rättvisa.

k) Gemensamma angelägenheter i fråga om säkerhet när det gäller de aspekter på folkhälsa som anges i detta fördrag.

3. När det gäller forskning, teknisk utveckling och rymden ska unionen ha befogenhet att vidta åtgärder, bland annat att besluta om och genomföra program, men utövandet av denna befogenhet får inte leda till att medlemsstaterna hindras från att utöva sina befogenheter.

4. När det gäller utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd ska unionen ha befogenhet att vidta åtgärder och en gemensam politik, men utövandet av denna befogenhet får inte leda till att medlemsstaterna hindras från att utöva sina befogenheter.

Artikel 5

1. Medlemsstaterna ska samordna sin ekonomiska politik inom unionen. Rådet ska besluta om åtgärder i detta syfte, särskilt de allmänna riktlinjerna för denna politik.

Särskilda bestämmelser ska tillämpas på de medlemsstater som har euron som valuta.

2. Unionen ska vidta åtgärder för att säkerställa samordningen av medlemsstaternas sysselsättningspolitik, särskilt genom att ange riktlinjerna för denna politik.

3. Unionen får ta initiativ för att säkerställa samordningen av medlemsstaternas socialpolitik.

Artikel 6

Unionen ska ha befogenhet att vidta åtgärder för att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder. Områdena för dessa åtgärder ska på europeisk nivå vara

a) skydd för och förbättring av människors hälsa,

b) industri,

c) kultur,

d) turism,

e) utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott,

f) civilskydd,

g) administrativt samarbete.

AVDELNING II

– ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 7

Unionen ska säkerställa samstämmigheten mellan all sin politik och verksamhet, med beaktande av samtliga sina mål och i enlighet med principen om tilldelade befogenheter.

Artikel 8 (f.d. artikel 3.2 EG)

I all sin verksamhet ska unionen syfta till att undanröja bristande jämställdhet mellan kvinnor och män och att främja jämställdhet mellan dem.

Artikel 9

Vid fastställandet och genomförandet av sin politik och verksamhet ska unionen beakta de krav som är förknippade med främjandet av hög sysselsättning, garantier för ett fullgott socialt skydd, kampen mot social utestängning samt en hög utbildningsnivå och en hög hälsoskyddsnivå för människor.

När medlemsstaternas lagstiftning redan har samordnats genom en lagstiftningsakt inom ett av unionens politikområden, måste unionslagstiftaren ha möjlighet att anpassa denna akt till förändrade omständigheter eller ny kunskap för att främja en hög sysselsättning och garantera ett fullgott socialt skydd **C-620/18** Ungern/parlamentet och rådet samt **C-626/18** Polen/Europaparlamentet.

Artikel 10

Vid utformningen och genomförandet av sin politik och verksamhet ska unionen söka bekämpa all diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Artikel 11 (f.d. artikel 6 EG)

Miljöskyddskraven ska integreras i utformningen och genomförandet av unionens politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling.

Artikel 12 (f.d. artikel 153.2 EG)

Konsumentskyddskraven ska beaktas när unionens övriga politik och verksamhet utformas och genomförs.

Artikel 13

Vid utformning och genomförande av unionens politik i fråga om jordbruk, fiskeri, transport, inre marknad, forskning och teknisk utveckling samt rymden ska unionen och medlemsstaterna fullt ut ta hänsyn till välfärd för djuren som kännande varelser, samtidigt som unionen och medlemsstaterna ska respektera medlemsstaternas lagar och andra författningar samt sedvänjor särskilt i fråga om religiösa riter, kulturella traditioner och regionalt arv.

Särskilda slaktmetoder som påbjuds av religiösa riter **C-497/17** Oeuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs (halalcertifiering och märkningen "ekologiskt jordbruk").

Artikel 14 (f.d. artikel 16 EG)

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i fördraget om Europeiska unionen och artiklarna 93, 106 och 107 i det här fördraget och med beaktande av den betydelse som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har för unionens gemensamma värderingar och den roll som dessa tjänster spelar när det gäller att främja social och territoriell sammanhållning, ska unionen och medlemsstaterna, var och en inom ramen för sina respektive befogenheter och inom fördragets tillämpningsområde, söra för att sådana tjänster utförs på grundval av principer och villkor, särskilt ekonomiska och finansiella, som gör det möjligt för dem att fullgöra sina uppgifter. Europaparlamentet och rådet ska genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa dessa principer och villkor, utan att det påverkar medlemsstaternas befogenheter att i överensstämmelse med fördragen tillhandahålla, beställa och finansiera sådana tjänster.

Artikel 15 (f.d. artikel 255 EG)

1. För att främja en god förvaltning och se till att det civila samhället kan delta ska unionens institutioner, organ och byråer utföra sitt arbete så öppet som möjligt.

2. Europaparlamentets sammanträden ska vara offentliga, liksom rådets sammanträden när det överlägger och röstar om ett utkast till lagstiftningsakt.

3. Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt stadgeenliga säte i en medlemsstat ska ha rätt till tillgång till unionens institutioners, organs och byråers handlingar, oberoende av medium, enligt de principer och villkor som ska bestämmas i enlighet med den här punkten.

Europaparlamentet och rådet ska, under hänsynstagande till allmänna eller enskilda intressen, genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa allmänna principer och gränser för rätten till tillgång till handlingar.

Varje institution, organ eller byrå ska säkerställa öppenhet i sitt arbete och ska i sin arbetsordning utarbeta särskilda bestämmelser om tillgång till sina handlingar i enlighet med de förordningar som avses i andra stycket.

Europeiska unionens domstol, Europeiska centralbanken och Europeiska investeringsbanken ska omfattas av denna punkt endast när de utövar sina administrativa funktioner.

Europaparlamentet och rådet ska säkerställa att handlingar som gäller lagstiftningsförfaranden offentliggörs på de villkor som fastställs i de förordningar som avses i andra stycket.

Bekräftelse av en princip om allmänhetens rätt att få tillgång till handlingar som förvaras hos offentliga myndigheter **C-58/94** Nederländerna/rådet, **C-41/00 P** Interporc/kommissionen. Införandet av artikel 15 FEUF, som ersatt artikel 255 EG, har utvidgat tillämpningsområdet för principen om öppenhet i unionsrätten **C-213/15 P** kommissionen/Breyer. Ang. vägran att lämna ut handlingar som legat till grund för ett beslut från rådet att vidta restriktiva åtgärder mot vissa personer i syfte att bekämpa terrorism, se **C-266/05 P** Sison/rådet. Ang. tillgång till inlagor vid EU-domstolen, se **C-514/07 P**, **C-528/07 P** och **C-532/07 P** Sverige m.fl./Association de la presse internationale m.fl. Tillgång till kommissionens förberedande handlingar **C-506/08 P** Sverige m.fl./kommissionen. Handlingar från medlemsstater i ett domstolsförfarande som innehas av Europeiska kommissionen omfattas av tillämpningsområdet för förordning (EG) nr 1049/2001 **C-213/15 P** kommissionen/Breyer.

Artikel 16 (f.d. artikel 286 EG)

1. Var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne.

2. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa bestämmelser om skydd för enskilda personer när det gäller behandling av personuppgifter hos unionens institutioner, organ och byråer och i medlemsstaterna, när dessa utövar verksamhet som omfattas av unionsrättens tillämp-

ningsområde, samt om den fria rörligheten för sådana uppgifter. Oberoende myndigheter ska kontrollera att dessa bestämmelser följs.

De bestämmelser som antas på grundval av denna artikel ska inte påverka tillämpningen av de särskilda bestämmelser som anges i artikel 39 i fördraget om Europeiska unionen.

Se **Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001** om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter. Ang. PNR-avtalet om överföring av passageraruppgifter, se **Yttrande 1/15**.

Artikel 17

1. Unionen ska respektera och inte påverka den ställning som kyrkor och religiösa sammanslutningar och samfund har i medlemsstaterna enligt den nationella lagstiftningen.

2. Unionen ska även respektera den ställning som filosofiska och konfessionslösa organisationer har enligt den nationella lagstiftningen.

3. Unionen ska upprätthålla en öppen, tydlig och regelbunden dialog med dessa kyrkor och organisationer, varvid deras identitet och specifika bidrag ska erkännas.

Yrkesverksamhet i kyrkor eller andra organisationer vars etiska grundsyn bygger på religion eller övertygelse **C-414/16** Egenberger. Ang. skyldighet att handla i god tro och vara lojal mot kyrkans eller organisationens etiska grundsyn se **C-68/17** IR. Ang. kyrkors och religiösa sammanslutningars eller samfunds ställning i medlemsstaterna med avseende på unionsrätten se **C-372/21** Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland.

ANDRA DELEN. ICKE-DISKRIMINERING OCH UNIONSMEDBORGARSKAP

Artikel 18 (f.d. artikel 12 EG)

Inom fördragens tillämpningsområde och utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i fördragen, ska all diskriminering på grund av nationalitet vara förbjuden.

Europaparlamentet och rådet kan i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet anta bestämmelser i syfte att förbjuda sådan diskriminering.

Allmänt ang. *diskrimineringsbegreppet* **13/63** Italien/kommissionen. *Omfattning*: Alla situationer som regleras av unionsrätten **186/87** Cowan, **C-274/96** Bickel och Franz, **C-164/07** Wood. Se dock **C-581/18** TÜV Rheinland LGA Products och Allianz IARD (ansvarsförsäkring för tillverkning av medicintekniska produkter) – Allmän princip som också är tillämplig inom Euratomfördragets tillämpningsområde **C-115/08** ĆEZ. Förbudet kan även omfatta privata sammanslutningars regleringar **36/74** Walrave, **C-411/98** Ferlini. *Vidsträckt tolkning*: Även dold eller indirekt diskriminering omfattas som genom tillämpning av andra särskiljande kriterier faktiskt leder till samma resultat **C-3/88** kommissionen/Italien, **C-65/03** kommissionen/Belgien och **C-591/17** Österrike/Tyskland (infrastrukturavgift för personbilar). Dold eller indirekt diskriminering är endast tillåten om den grundar sig på *objektiva överväganden* som inte är beroende av de berörda personernas nationalitet och står i proportion till det berättigade mål som eftersträvas **C-411/98** Ferlini och **C-28/04** Tod's. Förbudet avser alla rättsförhållanden som, på grund av den plats där de har uppstått eller den plats där de har en verkan, kan lokaliseras till gemenskapens territorium **36/74** Walrave. Beviljande av ett nationellt uppehållstillstånd till det barnets förälder i syfte att utöva vårdnad över barnet **C-397/23** Jobcenter Arbeitplus Bielefeld (undantag från likabehandlingsprincipen i fråga om rätten till socialt bistånd). *Omvänd diskriminering* omfattas inte **C-41/90** Höfner och Elser. Art. 12 tillämpas självständigt endast om något av de mer specifika diskrimineringsförbuden i fördragen inte är tillämpligt **305/87** kommissionen/Grekland, **C-397** och **C-410/98** Metallgesellschaft och Hoechst, **C-382/08** Neukirchinger (yrkesmässig ballongflygning). Tillämplig på lufttrafik från tredjeländ **C-628/11** International Jet Management. Ang. proportionalitet och kostnadsfritt vägaravgiftsbevis som endast beviljas personer med funktionsnedsättning som är bosatta eller stadigvarande vistas i den aktuella medlemsstaten, se **C-103/08** Gottwald. Ang. *unionsmedborgares rätt till likabehandling*, se anm. vid art. 20 och 21 FEUF. Ang. relationen till art. 24 i direktiv 2004/38 och art. 4 i förordning 883/2004, se **C-333/13** Dano, **C-67/14** Alimanovic.

Artikel 19 (f.d. artikel 13 EG)

1. Utan att det påverkar tillämpningen av de övriga bestämmelserna i fördragen och inom ramen för de befogenheter som fördragen ger unionen, kan rådet genom enhälligt beslut i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter Europaparlamentets godkännande vidta lämpliga åtgärder för att bekämpa diskriminering på grund av kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

2. Med avvikelse från punkt 1 får Europaparlamentet och rådet, i syfte att stödja de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att bidra till att förverkliga målen i punkt 1, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet anta de grundläggande principerna för stimulansåtgärder på unionsnivå, som dock inte får omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar.

Principen om förbud mot åldersdiskriminering utgör en allmän rättsprincip i unionsrätten **C-144/04** Mangold. Ang. artikelns tillämpningsområde **C-427/06** Bartsch, **C-555/07** Küçükdeveci.

Artikel 20 (f.d. artikel 17 EG)

1. Ett unionsmedborgarskap införs härmed. Varje person som är medborgare i en medlemsstat ska vara unionsmedborgare. Unionsmedborgarskapet ska komplettera och inte ersätta det nationella medborgarskapet.

2. Unionsmedborgarna ska ha de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i fördragen. De ska bland annat ha

- a) rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier,
- b) rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet samt vid kommunala val i den medlemsstat där unionsmedborgaren är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten,
- c) rätt till skydd inom ett tredjelands territorium, där den medlemsstat i vilken de är medborgare inte är representerad, av varje medlemsstats diplomatiska och konsulära myndigheter, på samma villkor som medborgarna i den staten,
- d) rätt att göra framställningar till Europaparlamentet och att vända sig till Europeiska ombudsmannen samt rätt att vända sig till unionens institutioner och rådgivande organ på något av fördragets språk och få svar på samma språk.

Dessa rättigheter ska utövas enligt de villkor och begränsningar som fastställs i fördragen och genom de åtgärder som beslutats med tillämpning av dessa.

Härledd uppehållsrätt kan under vissa förutsättningar aktualiseras för en tredjelandsmedborgare eller en statslös som ej beviljats rätt att stanna i Sverige på annan grund **MIG 2025:4**.

Tillämpningsområde: Unionsmedborgarskapet ger varje unionsmedborgare en primär, individuell rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium, med förbehåll för de begränsningar och villkor som fastställs i fördraget och genom de åtgärder som antas för att genomföra dem **C-673/20** Préfet du Gers och Institut national de la statistique och des études économiques. Ställningen som unionsmedborgare ska vara den grundläggande ställningen för medlemsstaternas medborgare; utgör hinder för nationella åtgärder, inbegripet beslut att neka familjemedlemmar till unionsmedborgare uppehållsrätt, som medför att unionsmedborgarna berövas möjligheten att faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av unionsmedborgarskapet **C-82/16** K.A. m.fl. – Ger däremot inte några självständiga rättigheter till tredjelandsmedborgare. De rättigheter som dessa medborgare eventuellt tillerkänns utgör nämligen inte deras egna rättigheter, utan rättigheter som härleds från unionsmedborgarens rättigheter **C-836/18** (Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real och **C-451/19** Subdelegación del Gobierno en Toledo. Fastställandet av de kriterier som ska gälla för förvärv och förlust av medborgarskap hör enl. internationell rätt till varje medlemsstats behörighet, vilken ska utövas med iakttagande av unionsrätten **C-369/90** Micheletti m.fl., **C-135/08** Rottmann – Förlust av medborgarskapet i en medlemsstat och unionsmedborgarskapet enligt lag **C-221/17** Tjebbes m.fl.; se även **C-118/20** Wiener Landesregierung och **C-689/21** Udländinge- og Integrationsministeriet (rätten att behålla dansk medborgarskap beroende av att det finns en verklig anknytning till detta land) – Har inte till syfte att utvidga fördragets materiella tillämpningsområde till att även avse interna förhållanden utan anknytning till unionsrätten **C-64/96** och **65/96** Uecker och Jacquet – Medborgare i en medlemsstat som är lagligen bosatt i en annan medlemsstat ingår i den personkrets på vilken fördragets bestämmelser om det europeiska medborgarskapet är tillämpliga **C-85/96** Martínez Sala – Beslut att avlägsna tredjelandsmedborgare, med indirekt följd att även ett barn i låg ålder som är unionsmedborgare avlägsnas **C-304/14** CS och **C-165/14** Rendón Marín – Bestämmelserna om unionsmedborgarskap är tillämpliga från det att de trädde i kraft **C-224/98** D'Hoop – Kan inte tillämpas självständigt i förhållande till de särskilda fördragsbestämmelser som reglerar unionsmedborgarnas rättigheter och skyldigheter **C-293/03** My – Rätten för en unionsmedborgare att återvända till den stat i vilken han är medborgare följer av EU-rätten **C-291/05** Eind, rätt att lämna den egna medlemsstaten **C-430/10** Gaydarov, **C-434/10** Aladzhev. *Icke-diskriminering:* Unionsmedborgare ska behandlas lika, oberoende av deras nationalitet, med förbehåll för de uttryckliga undantag som föreskrivs **C-184/99** Grzelczyk – Unionsmedborgare har rätt att i samtliga medlemsstater få samma behandling i rättsligt hänseende som de medborgare i dessa medlemsstater som befinner sig i motsvarande situation **C-224/98** D'Hoop – En unionsmedborgare som är lagligen bosatt i värdmedlemsstaten kan åberopa art. 18 FEUF i alla situationer som i materiellt hänseende faller inom tillämpningsområdet för unionsrätten **C-209/03** Bidar. **Tillämpning** – Ang. studenters rätt till existensminimumbidrag, se **C-184/99** Grzelczyk – Beräkning av grundavdrag för ett underhållsberättigat barn som har erhållit rörlighetsstöd i utbildningssyfte inom ramen för programmet Erasmus+ **C-277/23** Ministarstvo financija – Ang. namnbyte för barn med dubbelt medborgarskap, se **C-148/02** García Avello – Ang. rösträtt till Europaparlamentet **C-145/04** Spanien/Förenade kungariket och **C-300/04** Eman och Sevinger – Utgör hinder för nationella åtgärder, inbegripet beslut att neka familjemedlemmar till unionsmedborgare uppehållsrätt, som medför att unionsmedborgare berövas möjligheten att faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av unionsmedborgarskapet **C-34/09** Ruiz Zambrano, **C-356/11** och **C-357/11** O m.fl. Fördragets bestämmelser om unionsmedborgarskapet ger däremot inte några självständiga rättigheter till tredjelandsmedborgare **C-133/15** Chavez-Vilchez m.fl. Ansökan om uppehållstillstånd för familjeåterförening med en unionsmedborgare som aldrig har utövat sin rätt till fri rörlighet **C-82/16** K.A. m.fl. (tredjelandsmedborgare som är föremål för ett inreseförbud). *Undantag:* Särbehandling kan endast vara motiverad om den är grundad på objektiva hänsyn som ej oberoende av de berörda personernas nationalitet, och som står i proportion till det legitima syfte som eftersträvas i den nationella rätten **C-209/03** Bidar – Ang. bosättningsvillkor, se **C-138/02** Collins och **C-406/04** De Cuyper. Se i övrigt anm. vid art. 21 FEUF. Fråga om härledd uppehållsrätt **MIG 2023:10**

Artikel 21 (f.d. artikel 18 EG)

1. Varje unionsmedborgare ska ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i fördragen och i bestämmelserna om genomförande av fördragen.

2. Om en åtgärd från unionens sida är nödvändig för att uppnå detta mål och om inte befogenheter för detta föreskrivs i fördragen, får Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet anta bestämmelser i syfte att underlätta utövandet av de rättigheter som avses i punkt 1.

3. I samma syften som avses i punkt 1 och om inte befogenheter för detta ändamål föreskrivs i fördragen, får rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande besluta om åtgärder om social trygghet eller socialt skydd. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

Direkt effekt: **C-413/99** Baumbast. **Tillämpningsområde:** De situationer som rör utövandet av grundläggande friheter som följer av fördraget omfattas av det materiella tillämpningsområdet för unionsrätten **C-209/03** Bidar – Avsaknad av anknytning till någon av de situationer som avses i unionsrätten **C-434/09** McCarthy – Härledda rättigheter för tredjelandsmedborgare **C-40/11** Iida,

C-87/12 Ymeraga och Ymeraga-Tafarshiku, **C-456/12** O. och B. (familjeliv under verkkningsfull vistelse i annan medlemsstat) – Ang. födelseattest utfärdad av medlemsstat med angivande av två mödrar, se **C-490/20** V.M.A./Stolichna obshtina, rayon "Pancharevo". Härledd uppehållsrätt för den förälder som har den faktiska vårdsnaden om barnet **C-247/20** Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Krav på en heltäckande sjukförsäkring) – Oförenligt att behandla en inhemsk medborgare på ett mindre förmånligt sätt än vad som skulle ha varit fallet om han eller hon inte hade använt sig av sina rättigheter i fråga om fri rörlighet **C-224/98** D'Hoop – Kan åberopas av en person som inte själv utnyttjat rätten till fri rörlighet, men vars rättsliga ställning påverkats av att annan person utnyttjat den rätten **C-403/03** Schempp, kan åberopas av unionsmedborgare som vill lämna den egna medlemsstaten **C-430/10** Gaydarov, **C-434/10** Aladzhov – Amatöridrott **C-22/18** Topfit och Biff. Unionsrätten utgör hinder för att begränsa uppehållsrätten med en allmänpreventiv motivering i syfte att avskräcka andra utlännningar **C-165/14** Rendón Marín (uppehållsrätt i en medlemsstat för en tredjelandsmedborgare som har anmärkningar i belastningsregistret). Begreppet "make eller maka" enl. unionsrättens bestämmelser om rätt att fritt uppehålla sig inom medlemsstaterna omfattar makar av samma kön **C-673/16** Coman. Avlägsnande av tredjelandsmedborgare till följd om make eller maka avtjänar fängelsestraff i sin ursprungsstat **C-94/18** Chenchoolah. *Hinder:* Unionsmedborgare kan avskräckas från att utöva sina rättigheter om det genom regler i ursprungsstaten ställs upp hinder för hans eller hennes vistelse i en annan medlemsstat **C-224/02** Pusa. *Tillämpning:* Skyldighet att medföra ett identitetskort eller pass **C-35/20** A (Passage av en medlemsstats sjögräns ombord på en fritidsbåt). Beslut av myndighet att inte utfärda ett identitetskort till en av sina medborgare med hemvist i en annan medlemsstat, se **C-491/21** Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date. Utgjorde hinder för en medlemsstat att neka en av sina egna medborgare särskild arbetslöshetsersättning för ungdomar endast pga. att denna hade studentexamen från annan medlemsstat **C-224/98** D'Hoop – Ang. utmätning av pension, se **C-224/02** Pusa – Ang. icke ekonomiskt aktiva unionsmedborgares rätt till socialt bistånd, se **C-456/02** Trojani – Spädbarn med unionsmedborgarskap, samt dennas förälder från tredje land, vilka inte låg det sociala bidragssystemet till last, ansågs kunna grunda en rätt till permanent uppehållstillstånd i värdmedlemsstaten pga. barnets unionsmedborgarskap **C-200/02** Zhu och Chen – Förbud mot skatteavdrag för barns skolgång i annan medlemsstat ansågs utgöra obefogad inskränkning av barnens fria rörlighet **C-76/05** Schwarz och Gootjes-Schwarz samt **C-318/05** kommissionen/Tyskland – Beaktande av perioder för vård av barn som fullgjorts i en annan medlemsstat vid beräkning av pension på grund av total arbetsoförmåga **C-283/21** Deutsche Rentenversicherung Bund – Studerande med faktisk samhällsanknytning till värdmedlemsstaten ansågs ha rätt till subventionerade studielån eller bidrag **C-209/03** Bidar, krav på fem års föregående bosättning som villkor för bistånd till uppehålle för studerande inte olagligt **C-158/07** Förster, ang. en medlemsstats möjligheter att kvotera vid inskrivning av studenter som inte är bosatta i medlemsstaten på vissa utbildningar på folkhälsoområdet, se **C-73/08** Bressol m.fl. – Ang. studiestöd som en medlemsstat beviljar för studier i andra medlemsstater **C-220/12** Thiele Meneses, **C-275/12** Elrick och **C-638/20** MCM (krav på samhällsintegrering i Sverige för rätt till studiestöd i ett fall där en studerande är bosatt i studielandet sedan födseln) – Medlemsstat var skyldig att erkänna barns efternamn som fastställes i annan medlemsstat **C-353/06** Grunkin och Paul – Fråga om erkännande av adelstitel **C-208/09** Sayn-Wittgenstein – Transkription av namn **C-391/09** Runevič-Vardyn och Wardyn – Ang. behandling av personuppgifter avseende andra medborgare i syfte att bekämpa kriminalitet **C-524/06** Huber – Villkor om bosättning för förmån till efterlevande makar **C-221/07** Zablocka-Weyhermüller – Krav på vistelse som villkor för förmån oförenligt, fråga om verklig anknytning till medlemsstaten **C-503/09** Stewart – Reduktion av inkomstskatt med belopp motsvarande sjukförsäkringsavgifter som erlagts enbart i den beskattande medlemsstaten **C-544/07** Rüffler – Utlämnning av en unionsmedborgare till tredjeland **C-182/15** Petruhhin, **C-191/16** Piscioti och **C-247/17** Raugevicius (verkställande av frihetsberövande påföljd) – En unionsmedborgare får utlämnas till ett tredjeland först efter samråd med den medlemsstat där han eller hon är medborgare **C-398/19** Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Utlämnning till Ukraina). Begäran till en medlemsstat från ett tredjeland om utlämnning av en unionsmedborgare som även är medborgare i en annan medlemsstat, och som har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet i den första medlemsstaten, se **C-237/21** Generalstaatsanwaltschaft München (Begäran om utlämnning till Bosnien-Herzegovina). Ang. utlämnning av en isländsk medborgare till ett tredjeland, se artikel 19 i stadgan och **C-897/19** PPU Ruska Federacija. Unionsmedborgare som förvärvat medborgarskap i den mottagande medlemsstaten och samtidigt behållit sitt ursprungliga medborgarskap **C-165/16** Lounes. Skyldighet för ursprungsmedlemsstaten att erkänna och föra in ändringar i födelseattest när unionsmedborgare lagligen erhållit ändring av sitt förnamn och sin könsidentitet i annan medlemsstat **C-4/23** [Mirin]. *Undantag:* Begränsningar och villkor är underkastade domstolskontroll och allmänna rättsprinciper, särskilt proportionalitetsprincipen **C-413/99** Baumbast och R, **C-330/07** Jipa, **C-499/06** Nerkowsk – Ställning som statschef kan motivera begränsning **C-364/10** Ungern/Slovakien. Ang. särskild kriminalisering av internationella bortföranden av minderåriga, se **C-454/19** Staatsanwaltschaft Heilbronn. Beslut om återkallande av uppehållsrätt med hänsyn till allmän ordning, se **C-718/19** Ordre des barreaux francophones et germanophone e.a. Utestängning av unionsmedborgare från åtnjutande av barnbidrag, se **C-411/20** Familienkasse Niedersachsen-Bremen.

Artikel 22 (f.d. artikel 19 EG)

1. Varje unionsmedborgare som är bosatt i en medlemsstat där han inte är medborgare ska ha rösträtt och vara valbar vid kommunala val i den medlemsstat där han är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten. Denna rätt får utövas om inte annat följer av de närmare bestämmelser som rådet antar genom enhälligt beslut i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet; dessa bestämmelser kan föreskriva undantag om det är motiverat med hänsyn till särskilda problem i en medlemsstat.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 223.1 och de bestämmelser som har antagits för att genomföra denna, ska varje unionsmedborgare som är bosatt i en medlemsstat där han inte är medborgare ha rösträtt och vara valbar vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där han är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten. Denna rätt får utövas om inte annat följer av de närmare bestämmelser som rådet antar genom enhälligt beslut i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet; dessa bestämmelser kan föreskriva undantag om det är motiverat med hänsyn till särskilda problem i en medlemsstat.

En medlemsstat får införa rösträtt och valbarhet till Europaparlamentet för vissa personer som har nära anknytning till medlemsstaten utan att för den skull vara medborgare i den berörda staten eller i någon annan medlemsstat **C-145/04** Spanien/Förenade kungariket. Bestämmelserna i fördraget beträffande unionsmedborgarskapet ger inte unionsmedborgarna någon ovillkorlig rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet **C-300/04** Eman och Sevinger. Ang. rösträtt och valbarhet vid kommunala val samt vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där unionsmedborgaren är bosatt, se **C-814/21** kommissionen/Polen och **C-808/21** kommissionen/Tjeckiska republiken.

Artikel 23 (f.d. artikel 20 EG)

Varje unionsmedborgare ska inom ett tredje lands territorium, där den medlemsstat i vilken han är medborgare inte är representerad, ha rätt till skydd av varje medlemsstats diplomatiska eller konsulära myndigheter på samma villkor som medborgarna i den staten. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder och inleda de internationella förhandlingar som krävs för att säkerställa detta skydd.

Rådet får, i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet, anta direktiv som föreskriver de samordnings- och samarbetsåtgärder som behövs för att främja detta skydd.

Artikel 24 (f.d. artikel 21 EG)

Europaparlamentet och rådet ska genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet anta bestämmelser om de förfaranden och villkor som krävs för framläggande av ett medborgarinitiativ enligt artikel 11 i fördraget om Europeiska unionen, däribland det minsta antal medlemsstater som de medborgare som lägger fram förslaget måste komma ifrån.

Varje unionsmedborgare ska ha rätt att göra framställningar till Europaparlamentet enligt artikel 227.

Varje unionsmedborgare kan vända sig till den enligt artikel 228 tillsatta ombudsmannen.

Varje unionsmedborgare kan skriftligen vända sig till varje institution eller organ som avses i denna artikel eller i artikel 13 i fördraget om Europeiska unionen på något av de språk som anges i artikel 55.1 i nämnda fördrag och få svar på samma språk.

Tillämpningsområde: Art. 24 4 st. FEUF är inte allmänt tillämplig på unionens samtliga organ – byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller) omfattas inte av bestämmelsen **C-361/01 P** Kik.

Artikel 25 (f.d. artikel 22 EG)

TREDJE DELEN. UNIONENS POLITIK OCH INRE ÅTGÄRDER

AVDELNING I

– DEN INRE MARKNADEN

Artikel 26 (f.d. artikel 14 EG)

1. Unionen ska besluta om åtgärder i syfte att upprätta den inre marknaden eller säkerställa dess funktion i enlighet med tillämpliga bestämmelser i fördragen.

2. Den inre marknaden ska omfatta ett område utan inre gränser, där fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital säkerställs i enlighet med bestämmelserna i fördragen.

Lag (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden – F (2009:1078) i samma ämne.

3. Rådet ska genom beslut på förslag från kommissionen fastställa de riktlinjer och villkor som är nödvändiga för att säkerställa väl avvägda framsteg inom alla berörda sektorer.

Artikel 27 (f.d. artikel 15 EG)

Kommissionen ska, när den utformar sina förslag i syfte att nå de mål som uppställts i artikel 26, ta hänsyn till de påfrestningar som vissa ekonomier på olika utvecklingsnivåer kommer att utsättas för vid upprättandet av den inre marknaden, och den får föreslå lämpliga bestämmelser.

Om dessa bestämmelser får formen av undantag, måste de vara av tillfällig natur och medföra minsta möjliga störning av den inre marknads funktion.

AVDELNING II

– FRI RÖRLIGHET FÖR VAROR

Artikel 28 (f.d. artikel 23 EG)

1. Unionen ska innefatta en tullunion, som ska omfatta all handel med varor och som ska innebära att tullar på import och export samt alla avgifter med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan medlemsstaterna och att en gemensam tulltaxa gentemot tredje land ska införas.

2. Bestämmelserna i denna avdelning artikel 30 och kapitel 3 ska tillämpas på varor med ursprung i medlemsstaterna samt på varor som kommer från tredje land och som är i fri omsättning i medlemsstaterna.

Syfte 87/75 Bresciani. *Bevisning* för en varus unionskaraktär **C-237/96** Amelynck. Gäller både inomstatliga och mellanstatliga avgifter av samma beskaffenhet som en tull **C-72/03** Carbonati Apuani. *Exempel* miljöavgift på gasledning som transporterar naturgas från Algeriet **C-173/05** kommissionen/Italien. Se i övrigt anm. vid art. 30 FEUF.

Artikel 29 (f.d. artikel 24 EG)

Varor som kommer från tredje land ska anses vara i fri omsättning i en medlemsstat, om importformaliteterna har uppfyllts och tillämpliga tullar och avgifter med motsvarande verkan har tagits ut i denna medlemsstat och hel eller partiell restitution av sådana tullar och avgifter inte har lämnats.

Definition av "varor" 7/68 kommissionen/Italien (produkter som kan värderas i pengar och därmed vara föremål för kommersiella transaktioner, bl.a. omfattas föremål av konstnärligt eller historiskt värde), C-393/92 Almelo (elektricitet), C-2/90 kommissionen/Belgien (såväl återvinningsbart som icke återvinningsbart avfall), 7/78 Thompson (mynt, ej betalningsmedel).

Kapitel 1. Tullunionen**Artikel 30** (f.d. artikel 25 EG)

Tullar på import och export samt avgifter med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan medlemsstaterna. Detta förbud ska tillämpas även på tullar av fiskal karaktär.

Direkt effekt 26/62 Van Gend & Loos. Åtgärder där det har skett en fullständig harmonisering på unionsnivå ska bedömas mot bakgrund av harmoniseringsbestämmelserna och inte mot bakgrund av de primärrättsliga bestämmelserna C-573/12 Ålands Vindkraft och C-305/17 FENS (avgift på överföring av elektricitet som produceras inom det nationella territoriet och som är avsedd för export). Definition 2/69 Diamantarbeiders (avgift som införs ensidigt på inhemska eller utländska varor på grund av att dessa passerar gränsen). Gäller även avgifter som tas ut vid passage av interna gränser C-485/93 Simitzi, C-72/03 Carbonati Apuani. Exempel C-16/94 Dubois (ersättning för kostnader för kontroller och formaliteter), 24/68 kommissionen/Italien (statistikavgift), 229/87 kommissionen/Grekland (pris- och valutakontroll), 34/73 Variola (avgifter för lossning i inhemska hamnar), 7/68 kommissionen/Italien (avgifter för export av speciella föremål), 132/80 United Foods (avgifter vid olika hygien- och hälsoskyddskontroller m.m.), C-293/02 Jersey Produce Marketing Organisation Ltd (avgifter vid export av potatis). Undantagsmöjligheter Förbudet är allmänt och absolut C-441/98 och C-442/98 Michailidis. Art. 36 FEUF är inte tillämplig 46/76 Bauhuis. Motprestation till importören C-87/75 Bresciani (inte hygien- och hälsoskyddskontroller). Avgiften ska stå i proportion till kostnaden 170/88 Ford España. Kontroll som genomförs i enlighet med unionsbestämmelser och i enlighet med internationella åtaganden 18/87 kommissionen/Tyskland, C-111/89 Bakker. Avgörande till art. 110 FEUF: 77/76 Guccchi och C-517/04 Visserijbedrijf D.J. Koornstra & Zn. vof. C-76/17 Petrotel-Lukoil et Georgescu. Avsaknad av inhemsk produktion 78/76 Steinike & Weinlig, 193/85 Co-Frutt. Återbetalning av felaktigt uppburna avgifter 199/82 San Giorgio, C-218/95 Comateb, C-94/10 Danfoss. Preskription C-90/94 Haahr Petroleum, C-188/95 Fantask, C-231/96 Edis, C-88/99 Roquette Frères. Råntekrav C-279/96 Ansaldo.

Artikel 31 (f.d. artikel 26 EG)

Tullsatser i den gemensamma tulltaxan ska fastställas av rådet på förslag från kommissionen.

Artikel 32 (f.d. artikel 27 EG)

När kommissionen ska fullgöra sina uppgifter enligt detta kapitel ska den vägledas av

- a) nödvändigheten av att främja handelsutbytet mellan medlemsstaterna och tredje land,
- b) utvecklingen av konkurrensförhållandena inom unionen, i den mån denna utveckling medför en ökning av företagens konkurrensförmåga,
- c) unionens försörjningsbehov i fråga om råvaror och halvfabrikat, varvid kommissionen ska beakta att konkurrensvillkoren mellan medlemsstaterna med avseende på bearbetade varor inte snedvrids,
- d) nödvändigheten av att undvika allvarliga störningar i medlemsstaternas ekonomier och av att trygga en rationell utveckling av produktionen och en ökning av konsumtionen inom unionen.

Kapitel 2. Tullsamarbete**Artikel 33** (f.d. artikel 135 EG)

Inom fördragets tillämpningsområde ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet vidta åtgärder för att förstärka tullsamarbetet mellan medlemsstaterna och mellan de senare och kommissionen.

Kapitel 3. Förbud mot kvantitativa restriktioner mellan medlemsstaterna**Artikel 34** (f.d. artikel 28 EG)

Kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan medlemsstaterna.

Direkt effekt 74/76 Iannelli – Tveksamt om horisontell direkt effekt 311/85 Vlaamse Reisbureaus, 58/80 Dansk Supermarked (avtal mellan privata aktörer kan inte motivera undantag), C-171/11 Fra.bo (tillämplig på privat certifieringsorgan). Definition av "varor", se anm. vid art. 29 FEUF. Vidsträckt statsbegrepp 249/81 kommissionen/Irland (statlig finansiering av reklamkampanj), 222/82 Apple and Pear Development Council (organ som inrättats av regeringen och finansieras genom avgifter för odlare), C-292/92 Hünemann (yrkesorganisation), C-325/00 kommissionen/Tyskland (av staten kontrollerat aktiebolag). Statens skyldighet att förhindra handelsbegränsande åtgärder från enskilda C-265/95 kommissionen/Frankrike (överfall/skadegörelse av utländska lastbilstransporter). Interna situationer 286/81 Oosthoek, C-448/98 Guimont. Förbudets omfattning 8/74 Dassonville (direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt hinder, t.ex. avseende benämning, form, storlek, vikt, sammansättning, utformning, märkning och

förpackning) – Ang. potentiella effekter av en reglering, se **C-184/96** kommissionen/Frankrike och **C-167/17** Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino – Regler avseende användningen av en vara **C-110/05** kommissionen/Italien – En åtgärd som kan hindra import ska anses utgöra ett hinder för den fria rörligheten för varor även om hindret är obetydligt **C-220/15** Tyskland/kommissionen. *Begränsning* **C-267/91** Keck (regler om försäljningsformer som såväl rättsligt som faktiskt påverkar avsättningen av inhemska varor och varor från andra medlemsstater på samma sätt). *Exempel* försäljningsåtgärder – **C-412/93** Leclerc Siplec (bestämmelser om förbud mot viss form av reklam), **C-69/93** Punto Casa (butikens öppettider), **C-391/92** kommissionen/Grekland (förbud mot att sälja vissa varor i vissa butiker). *Villkoret "påverkar på samma sätt"* **C-254/98** TK-Heimdienst, **C-405/98** Gourmet, **C-416/00** Morellato, **C-322/01** DocMorris, **C-441/04** A-Punkt Schmuckhandel, **C-108/09** Ker-Optika (förbud mot att sälja via Internet påverkar inte på samma sätt). Krav på tillstånd för försäljning av "bake-off"-varor inte regler om säljformer **C-158/04** och **C-159/04** Alfa Vita Vassilopoulos och Carrefour-Marinopoulos. Nationella åtgärder med *alltför osäkra och indirekta* verkningar **C-379/92** Peralta. Varor som omfattas av förbud i alla medlemsstater (narkotika) **C-137/09** Josemans. *Avgränsning mot art. 110 FEUF* **C-383/01** De Danske Bilimportører (registreringsavgift på nya fordon). *Undantagsmöjligheter – Icke-diskriminerande åtgärder* kan motiveras dels mot bakgrund av art. 36 FEUF (se anm. vid art. 36 FEUF), dels mot bakgrund av s.k. tvingande hänsyn, **120/78** Rewe-Zentral. *Exempel* på tvingande hänsyn: **58/80** Dansk Supermarked (god handelssed), **C-315/92** Clinique och **C-470/93** Mars (konsumentskydd), **302/86** kommissionen/Danmark, **C-142/05** Mickelsson och Roos (miljöskydd), **155/80** Oebel (förbättra arbetsvillkoren), **823/79** Carciati (effektiv skattekontroll), **60** och **61/84** Cinéthèque (biografvisning av filmverk), **145/88** Torfaen Borough Council (vissa sociala och kulturella förhållanden). Hänsyn till *grundläggande principer* kan utgöra tvingande hänsyn **C-368/95** Familiapress (yttrandefrihet) och **C-112/00** Schmidberger (mötesfrihet). Målsättningar av rent ekonomisk natur kan inte åberopas, däremot risken för att den ekonomiska balansen i systemet för social trygghet allvarligt rubbas **C-120/95** Decker. Möjligheten att åberopa undantag upphör vid harmonisering **C-221/00** kommissionen/Österrike. De skäl som en medlemsstat kan åberopa ska åtföljas av ändamålsenlig bevisning eller en bedömning av lämpligheten och proportionaliteten av åtgärden samt detaljerade uppgifter till stöd för medlemsstatens argument **C-254/05** kommissionen/Belgien. *Diskriminerande åtgärder* kan i princip endast motiveras mot bakgrund av art. 36 FEUF (se anm. vid art. 36 FEUF). *Proportionalitet* **261/81** Rau (margarin/smör) och **178/84** kommissionen/Tyskland (renhetskrav för öl), **C-1/90** Aragonesa (spansk alkoholreklam), **C-473/98** Toolex Alpha (farliga produkter). Senare rättspraxis ang. proportionalitet **C-405/98** Gourmet (svensk alkoholreklam), **C-192/01** kommissionen/Danmark (vitaminer), **C-262/02** kommissionen/Frankrike (fransk alkoholreklam), **C-320/03** kommissionen/Österrike (förbud mot tung trafik på viktig motorväg i syfte att säkerställa luftkvalitet inte proportionellt), **C-170/04** Rosengren m.fl. och **C-186/05** kommissionen/Sverige (förbud mot privatimport av alkoholdrycker inte ändamålsenligt och proportionellt), **C-244/06** Dynamic Medien (nationellt förbud mot postorderförsäljning av videogram som inte granskats och försetts med åldersgräns för visning av nationell myndighet kan vara proportionellt), **C-141/07** kommissionen/Tyskland (direktleverans av läkemedel till sjukhus), **C-142/05** Mickelsson och Roos och **C-433/05** Sandström (förbud mot användning av vattenskotrar utanför allmänna färleder), **C-333/08** kommissionen/Frankrike (krav om förhandstillstånd för processhjälpmedel i livsmedel inte proportionellt, klausul om ömsesidigt godkännande). Förbud mot import av blod som inte lämnats utan betalning och ersättning för blodgivarens utlägg inte proportionellt **C-421/09** Humanplasma. Offentlig upphandling till sjukhus med krav på att dessa i första hand ska anskaffa läkemedel som tillverkats av inhemsk plasma **C-296/15** Medisanus. Parallellimport av läkemedel **C-387/18** Delfarma, **C-224/20** Merck Sharp & Dohme m.fl. samt **C-253/20** Impexco (ompaketering av generiska läkemedel) – Sträng proportionalitetsbedömning av sektoriellt körförbud på motorväg för att minska utsläpp **C-28/09** kommissionen/Österrike. Förbud mot varor som inte CE-märkts inte proportionellt **C-385/10** Elenca. Proportionalitetsbedömning i mål om minimipris på alkohol **C-333/14** The Scotch Whisky Association. – Prisbindning för försäljning av receptbelagda humanläkemedel i apotek **C-148/15** Deutsche Parkinson Vereinigung. – Parallellimport av läkemedel **C-488/20** Delfarma samt veterinärmedicinska läkemedel **C-114/15** Audace m.fl. – Regionala förordningar som inför kostnadsfri distribution av el som producerats från förnybara energikällor **C-492/14** Essent Belgium – Fastställande av maximala doser vid saluföring av kosttillskott **C-672/15** Noria Distribution – Import av hållbar biogas från andra medlemsstater **C-549/15** E.ON Biofor Sverige; se även **C-624/22** BP France (krav på kol-14-testning av biodrivmedel från raffinaderi från annan medlemsstat). Lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken det till skydd för minderåriga krävs åldersgräns för och märkning av program **C-662/21** Bookyfi.

MD 2003:5 (förbud mot reklam i periodiska skrifter oproportionellt).

Artikel 35 (f.d. artikel 29 EG)

Kvantitativa exportrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan medlemsstaterna.

Direkt effekt **83/78** Pigs Marketing Board. Omfattar *diskriminerande* åtgärder **C-5/94** Hedley Lomas, men *ej icke-diskriminerande* åtgärder **15/79** Groenveld (hästkött), **155/80** Oebel (nattarbete), **C-3/91** Exportur (ursprungs-beteckning), **C-332/89** Marchandise (öppettider), **C-293/02** Jersey Produce Marketing Organisation Ltd (krav på registrering och skyldighet att ingå avtal), **C-209/98** Entreprenörföreningens Affalds/Miljösektion (avfall – miljö), **C-469/00** Ravil (ursprungs-beteckning), **C-12/02** Grilli (registrering av bilar). Se dock också ang. nationellt förbud som har mer omfattande konsekvenser för gränsöverskridande försäljning **C-205/07** Gysbrechts. Begränsning av ett apoteks möjlighet att lämna ut receptbelagda läkemedel **C-222/18** VIPA. *Slumpartade och indirekta effekter* **C-412/92** Italeno Fenocchio. Inskränkningar kan motiveras mot bakgrund av art. 36 FEUF, se anm. vid art. 36 FEUF. EUF fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor ska tillämpas i fråga om elektricitet **C-648/18** Hidroelectrica.

Artikel 36 (f.d. artikel 30 EG)

Bestämmelserna i artiklarna 34 och 35 ska inte hindra sådana förbud mot eller restriktioner för import, export eller transitering som grundas på hänsyn till allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors och djurs hälsa och liv, att bevara växter, att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller att skydda industriell och kommersiell äganderätt. Sådana förbud eller restriktioner får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

Uppräkningen av undantag är uttömmande och tolkas restriktivt **113/80** kommissionen/Irland (varken konsumentskydd eller god handelssed). Endast skyddsåtgärder av icke-ekonomisk natur kan godtas **238/82** Duphar. Tillämpning i samband med export och harmonisering **C-5/94** Hedley Lomas. *Allmän moral* **34/79** Henn och Darby (pornografiska artiklar), **121/85** Conegate (sexdockor). *Allmän ordning* **177/83** Ringelbah (ej konsumentskydd), **7/78** Thompson (berättigat – rätten att prägla mynt). *Allmän*

säkerhet **231/83** Cullet (reglering av bränslepriser), **72/83** Campus Oil (försörjning av petroleumprodukter), **C-367/89** Richardt (tillstånd för transitering av strategiskt materiel). *Människors hälsa och liv* **90/86** Zoni (kemiska tillsatser i pasta), **C-473/98** Toolex Alpha (trikloretylen), **C-192/01** kommissionen/Danmark (vitaminer), **C-488/20** Delfarma en bestämmelse som medför att godkännandet för parallellimport av ett läkemedel automatiskt upphör att gälla enbart på grund av att referensgodkännandet löper ut, utan att det görs någon bedömning av de risker som läkemedlet medför, ansågs oproportionerlig. *Djurs hälsa och liv* **C-67/97** Bluhme (bruna bin), *Miljö* **2/90** kommissionen/Belgien (avfall), **C-379/98** PreussenElectra (el), **C-573/12** Ålands Vindkraft (gröna elcertifikat). *Patent* **15/74** Centrafarm Sterling (konsumtion), **187/80** Merck I (avsaknad av skydd i annan medlemsstat), **19/84** Pharmon (tvångslicens), **C-267/95** Merck II. *Varumärken* **C-16/74** Centrafarm (konsumtion), **C-10/89** HAG II (expropriation av varumärke), **C-9/93** IdéalStandard (frivillig överlåtelse), **C-436/93** Bristol-Myers Squibb (ompaketering), **C-379/97** Upjohn (utbyte av varumärke), **C-349/95** Loendersloot (ommärkning), **C-337/95** Dior och **C-63/97** BMW (användning av varumärke i annonsering). Ej internationell konsumtion **C-355/96** Silhouette, **C-173/98** Sebago, **C-414/99** Davidoff (samtycke till att varor släpps ut). *Upphovs rätt* **55** och **57/80** GEMA (grammofonskivor), **78/70** Deutsche Grammophon (ljudinspelningar), **341/87** EMI Electrola (skillnader i skyddstiden), **158/86** Warner Brothers (uthyrning av videokassetter), **C-5/11** Donner (skillnader i skydd). *Mönster* **53/87** Renault (bilreservdelar), **144/81** Keurkoop (handväskor). *Ursprungsbeteckningar* **C-3/91** Exportur, **C-324/94** Pistre. Ang. skydd för en enkel och indirekt härkomstbeteckning samt skydd enl. **förordning (EG) nr 510/2006** och **förordning (EG) nr 2081/92**, se **C-478/07** Budějovický Budvar. *Proportionalitet* **40/82** kommissionen/Förenade kungariket (fjäderfä), **124/81** kommissionen/Förenade kungariket (UHT-mjölk). Se även anm. vid art. 34 FEUF.

R 2007/77 anm. vid lagen 1992:860 3 §.

Artikel 37 (f.d. artikel 31 EG)

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att statliga handelsmonopol anpassas på sådant sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och saluföringsvillkor föreligger mellan medlemsstaternas medborgare.

Bestämmelserna i denna artikel ska tillämpas på varje organ genom vilket en medlemsstat, rättsligt eller i praktiken, direkt eller indirekt kontrollerar, styr eller märkbart påverkar import eller export mellan medlemsstaterna. Dessa bestämmelser ska även tillämpas på monopol som staten överlåtit på andra.

2. Medlemsstaterna ska inte vidta några nya åtgärder som strider mot de principer som anges i punkt 1 eller som begränsar räckvidden av de artiklar som avser förbud mot tullar och kvantitativa restriktioner mellan medlemsstaterna.

3. Om ett statligt handelsmonopol har en reglering som är utformad för att underlätta avsättningen eller det ekonomiska utbytet av jordbruksprodukter ska vid tillämpningen av reglerna i denna artikel likvärdiga garantier för sysselsättning och levnadsstandard tillförsäkras berörda producenter.

Syfte **91/78** Hansen (att underkasta ett statligt monopol försäljningspolitik villkoren för den fria rörligheten för varor och kravet att produkter som importeras från andra medlemsstater ska tillförsäkras lika möjligheter). *Omfattning*: förbud mot import- och exportmonopol **59/75** Manghera (tobaksvaror), **C-347/88** kommissionen/Grekland (oljeprodukter), **C-157/94** kommissionen/Nederländerna (elektricitet). Ang. detaljhandelsmonopol – krav på allmänintresse och icke-diskriminering (insyn i inköpspolitiken, motivering av avslagsbeslut och möjlighet till oberoende överprövning) se **C-189/95** Franzén (det svenska detaljhandelsmonopolet för alkoholprodukter), **C-438/02** Hanner (det svenska apoteksmonopolet). Avgränsning i förhållande till art. 34 FEUF **C-170/04** Rosengren och **C-186/05** kommissionen/Sverige (förbud mot privatimport av alkoholdrycker), **C-456/10** ANETT (monopol på försäljning av tobaksvaror och förbud mot import av tobaksvaror), distansförsäljning av alkoholprodukter **C-198/14** Visnapuu.

AVDELNING III

– JORDBRUK OCH FISKERI

Artikel 38 (f.d. artikel 32 EG)

1. Unionen ska fastställa och genomföra en gemensam jordbruks- och fiskeripolitik.

Den inre marknaden ska även omfatta jordbruk, fiskeri och handel med jordbruksprodukter. Med jordbruksprodukter ska förstås jordens, husdjursskötselns och fiskets produkter samt produkter i första bearbetningsledet som har direkt samband med dessa produkter. Hänvisningar till den gemensamma jordbrukspolitiken eller jordbruket och användningen av beteckningen "jordbruk" ska anses omfatta även fiskerisektorn med beaktande av de särskilda kännetecknen för denna sektor.

2. Om inte annat föreskrivs i artiklarna 39–44 ska reglerna för den inre marknads upprättande och funktion tillämpas på jordbruksprodukter.

3. De varor för vilka bestämmelserna i artiklarna 39–44 gäller är upptagna i den lista som har fogats som bilaga I.

4. Den inre marknads funktion och utveckling i fråga om jordbruksprodukter ska åtföljas av upprättandet av en gemensam jordbrukspolitik.

Definitionen av jordbruk varierar och bestäms i sekundärrätten **85/77** Azienda avicola Sant'Anna. Ang. produktomfattning, se **C-250/92** Gøttrup-Klim. Begrepp i bilaga I (förut bilaga II) tolkas mot bakgrund av den gemensamma tulltaxan **77/83** CILFIT. Nationella och gemensamma marknadsorganisationer måste anpassas till övriga bestämmelser om upprättande av den gemensamma marknaden **48/74** Charmasson, **80/77** och **81/77** Société Les Commissionnaires Réunis. Ang. medlemsstaternas utrymme för nationella åtgärder när en gemensam organisation av marknaden har beslutats, se **C-283/03** Kuipers. Jordbruksprodukter som inte omfattas av någon gemensam marknadsorganisation omfattas av de allmänna bestämmelserna om upprättande av den gemensamma marknaden **68/76** kommissionen/Frankrike, **288/83** kommissionen/Irland. Jordbruksbestämmelserna har företrädare framför övriga bestämmelser om upprättande av den gemensamma marknaden **83/78** Redmond, **177/78** McCarren. Förbud mot diskriminering uttryckt för den allmänna likhetsprincipen **C-611/17** Italien/rådet.

Ang. bilaga I (förut bilaga II) se **Regeringens tillkännagivande (1995:642) av Bilaga I lista G och Bilaga II till Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen.**

Artikel 39 (f.d. artikel 33 EG)

1. Den gemensamma jordbrukspolitiken ska ha som mål att
 - a) höja produktiviteten inom jordbruket genom att främja tekniska framsteg och genom att trygga en rationell utveckling av jordbruksproduktionen och ett optimalt utnyttjande av produktionsfaktorerna, särskilt arbetskraften,
 - b) på så sätt tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard, särskilt genom en höjning av den individuella inkomsten för dem som arbetar i jordbruket,
 - c) stabilisera marknaderna,
 - d) trygga försörjningen,
 - e) tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser.
2. Vid utformningen av den gemensamma jordbrukspolitiken och de särskilda åtgärder som krävs för att tillämpa den ska hänsyn tas till
 - a) jordbruksnäringens särskilda karaktär som är en följd av jordbrukets sociala struktur och av strukturella och naturbetingade olikheter mellan olika jordbruksregioner,
 - b) nödvändigheten av att gradvis genomföra lämpliga anpassningsåtgärder,
 - c) det faktum att jordbruket i medlemsstaterna utgör en sektor som är nära förbunden med ekonomin i dess helhet.

Ang. EU-förordning 543/2011: Fråga om återkrav av EU-stöd **HFD 2016:13**.

Ang. gemenskapens rätt att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppnå målen med jordbrukspolitiken, se **41–44/70** International Fruit. Betr. förhållandet till *konkurrenspolitiken*, se **280/93** Tyskland/rådet. Vid konflikt mellan olika mål kan företräde ges med hänsyn till ekonomiska faktorer eller förhållanden **C-137/00** Milk Marque och National Farmers' Union. Ang. förenlighet mellan rättspraxis rörande art. 39 och bestämmelserna i **direktiv 2004/38** om rätt att uppbära förmåner för arbetssökande, se **C-22/08** och **C-23/08** Vatsouras.

Artiklarna 40 och 41 (f.d. artiklarna 34 och 35 EG)

(Innehåller ytterligare best. om en gemensam jordbrukspolitik.)

Artikel 42 (f.d. artikel 36 EG)

Bestämmelserna i kapitlet om konkurrensregler ska tillämpas på produktion av och handel med jordbruksprodukter endast i den mån Europaparlamentet och rådet, med hänsyn till målsättningen i artikel 39, beslutar detta inom ramen för bestämmelserna i artikel 43.2 och enligt det förfarande som anges där.

Rådet får på förslag av kommissionen tillåta stöd

- a) för att skydda företag som är missgynnade genom strukturella eller naturbetingade förhållanden,
- b) inom ramen för ekonomiska utvecklingsprogram.

Endast tillämplig på jordbruksprodukter som är uppräknade i bilaga I (förut bilaga II) **61/80** Coöperatieve Stremsel. Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken har företräde framför konkurrensbestämmelserna **C-137/00** Milk Marque och National Farmers' Union (nationella myndigheter är i princip behöriga att tillämpa nationell konkurrensrätt på ett mejerikooperativ). Ang. parallell tillämpning av konkurrensbestämmelserna, se **C-319/93**, **C-40/94** och **C-224/94** Dijkstra m.fl. Betr. tillämpningen av bestämmelserna om statligt stöd, se **C-346/03** och **C-529/03**, Atzeni m.fl.

Artiklarna 43 och 44 (f.d. artiklarna 37 och 38 EG)

(Innehåller ytterligare best. om en gemensam jordbrukspolitik.)

AVDELNING IV

– FRI RÖRLIGHET FÖR PERSONER, TJÄNSTER OCH KAPITAL

Kapitel 1. Arbetstagare

Artikel 45 (f.d. artikel 39 EG)

1. Fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas inom unionen.
2. Denna fria rörlighet ska innebära att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet ska avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor.
3. Den ska, med förbehåll för de begränsningar som grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa, innefatta rätt att
 - a) anta faktiska erbjudanden om anställning,
 - b) förflytta sig fritt inom medlemsstaternas territorium för detta ändamål,
 - c) uppehålla sig i en medlemsstat i syfte att inneha anställning där i överensstämmelse med de lagar och andra författningar som gäller för anställning av medborgare i den staten,

d) stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där, på villkor som ska fastställas av kommissionen i förordningar.

4. Bestämmelserna i denna artikel ska inte tillämpas på anställning i offentlig tjänst.

Direkt effekt **41/74** Van Duyn och **C-716/17** A (skuldsaneringsförfarande) – Horisontell direkt effekt **C-281/98** Angonese – Kan även åberopas av arbetsgivare **C-350/96** Clean Car Autoservice och av privata arbetsförmedlingar **C-208/05** ITC. Tillämplig på kollektivt avtal **C-379/09** Casteels, tillämplig på enskilda avtal, även fråga om rättsverkan **C-172/11** Ery. *Tillämningsområde* Unionsmedborgare som förvärvsarbetar i en annan medlemsstat än den där de har hemvist **C-527/06** Renneberg, **C-457/12** S. och G. (härledd uppehållsrätt för familjemedlemmar som är tredjelandsmedborgare – Medborgare som har förvärvsarbetat i en annan medlemsstat än den där de är bosatta **C-152/03** Ritter-Coulais. Tillämplig på regler som styr de ekonomiska förhållandena mellan arbetsgivare inom en verksamhetssektor **C-415/93** Bosman; se även **C-650/22** FIFA (regler om fotbollsspelares status och spelarövergångar). Professionella eller halvprofessionella idrottsutövares verksamhet **C-519/04** P Meca-Medina och Igor Majcen/kommissionen, **C-325/08** Olympique Lyonnais (utbildningskostnader för fotbollslärling). Ang. regler som ålägger professionella fotbollsklubbar att använda ett minimiantal av 'hemmafostrade' spelare, se **C-680/21** Royal Antwerp Football Club. Regler om fotbollsspelares status och spelarövergångar **C-650/22** FIFA. Kan inte åberopas av pensionär som utnyttjat rätten att bosätta sig i en annan medlemsstat utan någon som helst avsikt att där bedriva någon avlönad verksamhet **C-520/04** Turpeinen. Ang. hinder för den fria rörligheten inom en medlemsstat som är en federal stat **C-212/06** Gouvernement de la Communauté française och Gouvernement wallon. Tillämplig på åtgärder som leder till diskriminering mellan arbetstagare som inte är bosatta inom landet **C-512/13** Sopora. *Arbetstagarbegreppet* Autonomt begrepp som inte ska tolkas restriktivt **C-228/07** Petersen och **C-22/08** Vatsouras – Ej entydigt och varierar beroende på det avsedda tillämpningsområdet **C-85/96** Martínez Sala. Ang. definitionen av arbetstagare, se **C-138/02** Collins, **C-456/02** Trojani, **C-228/07** Petersen, **C-94/07** Raccanelli (doktorandstipendium), **C-22/08** Vatsouras (korttidsanställd) – Avtal om internt anställning som kan ingås med personer som är under 25 år **C-143/16** Abercrombie & Fitch Italia – EU-tjänstemän omfattas **C-411/98** Ferlini och **C-690/15** de Lobkowicz – Ang. beräkning av svensk föräldrapenning för hemvändande EU-tjänstemän, se **C-137/04** Rockler och **C-185/04** Öberg – Överföring av pensionsrättigheter som förvärvats i ett nationellt pensionssystem till ECB:s pensionssystem **C-404/21** INPS och Repubblica italiana – Även kortvariga anställningar kan omfattas **C-413/01** Ninni-Orasche. Villkor för underordnad ställning **C-151/04** Nadin och Nadin-Lux – Yrkespraktik; rättigheter för tredjelandsmedborgare som är gift med migrerande arbetstagare **C-10/05** Mattern och Cikotic – Ang. gränsdragning mellan "förvärvsverksamhet som arbetstagare" eller "förvärvsverksamhet som egenföretagare", se **C-581/17** Wächter (Avtal mellan EG och Schweiziska edsförbundet om fri rörlighet för personer). *Hinder* Omfattar direkt och indirekt diskriminerande åtgärder, samt villkor som gäller utan åtskillnad av nationalitet **C-237/94** O'Flynn – Bestämmelser i nationell rätt, genom vilka en medborgare i en medlemsstat hindras eller avskräcks från att lämna sitt hemland för att utöva sin rätt till fri rörlighet, kan utgöra hinder för den fria rörligheten och därmed strida mot unionsrätten **C-415/93** Bosman, **C-190/98** Graf, – Bosättningsvillkor och rätt till studiemedel **C-542/09** kommissionen/Nederländerna, **C-46/12** N. (arbetstagarbegreppet), **C-20/12** Giersch m.fl. (barn till gränsarbetare) – Utflyttningsbeskattning av privatpersoner **C-503/14** kommissionen/Portugal. *Undantag* Begreppet allmän säkerhet avser exceptionella och väl avgränsade fall **C-273/97** Sirdar, **C-285/98** Kreil – Utgör inte hinder för att under vissa förutsättningar begränsa migrerande arbetstagares uppehållsrätt till en viss del av värdmedlemsstatens territorium **C-100/01** Olazabal. *Anställning i offentlig tjänst* Enhetlig tolkning och tillämpning, se **149/79** kommissionen/Belgien – Får inte ligga till grund för diskriminerande åtgärder i fråga om lön eller andra anställnings- och arbetsvillkor gentemot den arbetstagare som väl har fått anställning i offentlig tjänst **152/73** Sotgiu – Omfattar endast sådan myndighetsutövning som är absolut nödvändig för att tillvarata den berörda statens allmänna intressen, vilka inte kan anses hotade när befogenheterna i fråga endast sporadiskt och i undantagsfall utövas av medborgare i andra medlemsstater **C-405/01** Marina Mercante Española. *Tillträde till reglerade yrken* Partiellt och begränsat erkännande av yrkeskvalifikationer **C-330/03** Colegio de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos. Ang. tillträde till utbildningstjänstgöring för juristyrket, se **C-345/08** Peśla. Krav på att biträdande jurists utbildningsperiod ska fullgöras hos en advokat som har sitt säte inom landet **C-807/23** Jones Day. Ang. användning av tjänstefordon registrerade i annan medlemsstat, se **C-464/02** kommissionen/Danmark, **C-151/04** Nadin och Nadin-Lux – Ang. beskattning, se **C-153/03** Ritter-Coulais, **C-182/06** Lakebrink och Peters-Lakebrink, **C-527/06** R.H.H. Renneberg, **C-269/09** kommissionen/Spanien (nekande av likviditetsfördel vid flyttning av skattskyldig persons hemvist till utlandet). *Tillämpling* Hinder för att en EU-tjänsteman åläggs att betala olika sociala avgifter på inkomst av fast egendom i den medlemsstat där han eller hon har skatterättsligt hemvist **C-690/15** de Lobkowicz. Ej hinder mot förlust av rösträtt vid val av arbetstagarrepresentanter i ett bolags övervakande organ när en arbetstagare lämnar sin tjänst och anställs av ett dotterbolag i samma koncern med säte i en annan medlemsstat **C-566/15** Erzberger. Hinder mot skyldighet för arbetstagare att registrera ett fordon som är huvudsakligen avsett att användas i annan medlemsstat **C-420/15** U. Lön för läkare under specialistutbildning med krav på lokal tjänstgöring under en viss tid efter det att utbildningen genomförts **C-419/16** Simma Federspiel. Bevisvärde av E 101-intyg **C-359/16** Altun m.fl. (Intyg som erhållits eller åberopats på ett bedrägligt sätt) och **C-527/16** Alpenrind (utsänd arbetstagare ersätter en utstationerad person). Underhållsberättigade släktingar i rakt uppstigande led till en unionsmedborgare, se **C-488/21** Chief Appeals Officer m.fl. Begreppet "utstationerad arbetstagare" **C-16/18** Dobersberger. Utstationeringsdirektivet är tillämpligt på tillhandahållande av gränsöverskridande tjänster inom vägtransportsektorn **C-815/18** Federatie Nederlandse Vakbeweging (cabotageträffik). Kravet på att sanktioner vid utstationering ska vara proportionella har direkt effekt **C-205/20** Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkt effekt). Ang. arbetssökandes skyldighet att fortfarande söka arbete och att verkligen ha möjlighet att få anställning som villkor för uppehållsrätt se **C-710/19** G. M. A. (arbetssökande). Nationell lagstiftning enligt vilken registrering i det nationella folkbokföringsregistret av ett partnerskap, som lagligen ingåtts och registrerats i en annan medlemsstat, är en förutsättning för beviljande av efterlevandepension **C-731/21** Caisse nationale d'assurance pension.

Ang. giltighet av vitesklausul för flygförare avseende skyldighet att vara kvar i anställningen under viss tid **AD 2002:15** – Föreskrifter utfärdade av Arbetstidsmyndigheten om beräkning av arbetslöshetsersättning till företagare ansågs i ett visst hänseende strida mot unionsrätten **R 2004:53** – En person, som var bosatt och skattskyldig i Sverige men arbetade i Danmark, ansågs ha rätt till avdrag för avgift till dansk arbetslöshetskassa **R 2004:86** – Särskilda inkomstkatten för personer som är bosatta i utlandet (s.k. SINK) ansågs till viss del strida mot art. 45 EUF **C-169/03** Wallentin, **R 2004:111**.

Se även **Lag (1999:678) om utstationering av arbetstagare**.

Artikel 46 (f.d. artikel 40 EG)

Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Eko-

nomiska och sociala kommittén utfärda direktiv eller förordningar i vilka de åtgärder anges som är nödvändiga för att genomföra den fria rörlighet för arbetstagare som definieras i artikel 45, och därvid särskilt

- a) säkerställa ett nära samarbete mellan nationella arbetsmarknadsmyndigheter,
- b) avveckla sådana administrativa förfaranden och sådan administrativ praxis samt sådana kvalifikationstider för tillträde till lediga anställningar som har sin grund antingen i inhemsk lagstiftning eller i avtal som tidigare har ingåtts mellan medlemsstaterna, och som skulle kunna hindra den fria rörligheten för arbetstagare om de behövs,
- c) avveckla alla sådana kvalifikationstider och andra restriktioner, som föreskrivs antingen i inhemsk lagstiftning eller i avtal som tidigare har ingåtts mellan medlemsstaterna, och som för arbetstagare från övriga medlemsstater uppställer andra villkor i fråga om fritt val av anställning än för inhemska arbetstagare,
- d) inrätta system för arbetsförmedling som kan skapa balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden på ett sätt som undanröjer allvarliga risker för levnadsstandarden och sysselsättningsnivån inom olika regioner och industrier.

Artikel 47 (f.d. artikel 41 EG)

Medlemsstaterna ska inom ramen för ett gemensamt program främja utbytet av unga arbetstagare.

Artikel 48 (f.d. artikel 42 EG)

Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om sådana åtgärder inom den sociala trygghetsområde som är nödvändiga för att genomföra fri rörlighet för arbetstagare och därvid särskilt införa ett system som tillförsäkrar migrerande arbetstagare och egenföretagare samt deras familjemedlemmar att

- a) alla perioder som beaktas enligt lagstiftningen i de olika länderna läggs samman för förvärvande och bibehållande av rätten till förmåner och för beräkning av förmånernas storlek,
- b) förmånerna betalas ut till personer bosatta inom medlemsstaternas territorier.

Om en rådsmedlem förklarar att ett utkast till lagstiftningsakt enligt första stycket skulle negativt påverka viktiga aspekter av dennes sociala trygghetssystem, särskilt dess omfattning, kostnader eller ekonomiska struktur, eller påverka den ekonomiska jämvikten i det systemet, får den rådsmedlemmen begära att utkastet överlämnas till Europeiska rådet. I detta fall ska det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillfälligt upphävas. Efter diskussion ska Europeiska rådet inom fyra månader från det tillfälliga upphävandet antingen

- a) hänskjuta utkastet till rådet, varvid det tillfälliga upphävandet av det ordinarie lagstiftningsförfarandet avbryts, eller
- b) underlåta att vidta någon åtgärd eller begära att kommissionen lägger fram ett nytt förslag; i så fall ska den akt som ursprungligen föreslogs anses som icke antagen.

Tillämpningsområde – Ej horisontell direkt effekt **C-379/09** Casteels. Person som vare sig bott eller arbetat i annan medlemsstat **C-396/05**, **C-419/05**, **C-450/05** Habelt m.fl. *Arbetstagare* – En person är arbetstagare då han är obligatoriskt eller frivilligt försäkrad, om så bara mot en enda risk, enl. ett allmänt eller särskilt system för social trygghet, oavsett om ett anställningsförhållande föreligger **C-85/96** Martínez Sala. *Koordinering av lagstiftning* – En utvidgning av en arbetstagares verksamhet till fler än en medlemsstat eller överföring av verksamheten till en annan medlemsstat kan vara mer eller mindre fördelaktig eller ofördelaktig för arbetstagaren, med avseende på socialt skydd **C-393/99** och **C-394/99**, Hervein och Hervillier, **C-208/07** von Chamier-Glisczinski. Föreskriver att system för att samordna medlemsstaternas lagstiftning, inte för att harmonisera dem **C-45/98** van der Berg och Giesen. *Bosättningskrav* vid beviljande av en icke avgiftsfinansierad förmån kan vara berättigat om förmånen är nära knuten till sociala förhållanden **313/86** Lenoir.

Arbets sökande i annan medlemsstat, som återvänt inom en tremånadersperiod, ansågs efter hemkomsten ha fortsatt rätt till arbetslöshetsersättning **R 2003:96** – En person som arbetade och bodde i Sverige ansågs ha rätt till föräldrapenningförmån för vård av hans i Finland bosatta barn med bortseende från bosättningskravet i 4 kap. 1 § 2 st. lagen (1962:381) om allmän försäkring **R 2003:65** – Arbets sökande i annat EU-land ansågs vara tillgänglig för arbetsförmedlingen även under sådana enstaka dagar då hon uppburit föräldrapenning för vård av sjukt barn **R 2002:72**.

Kapitel 2. Etableringsrätt

Artikel 49 (f.d. artikel 43 EG)

Inom ramen för nedanstående bestämmelser ska inskränkningar för medborgare i en medlemsstat att fritt etablera sig på en annan medlemsstats territorium förbjudas. Detta förbud ska även omfatta inskränkningar för medborgare i en medlemsstat som är etablerad i någon medlemsstat att upprätta kontor, filialer eller dotterbolag.

Etableringsfriheten ska innefatta rätt att starta och utöva verksamhet som egenföretagare samt rätt att bilda och driva företag, särskilt bolag som de definieras i artikel 54 andra stycket, på de villkor som etableringslandets lagstiftning föreskriver för egna medborgare, om inte annat följer av bestämmelserna i kapitlet om kapital.

Direkt effekt **2/74** Reyners. *Vidsträckt statsbegrepp* **71/76** Thieffry (yrkesorganisation). *”Egenföretagare”* **C-268/99** Jany (förvärvsarbete på eget ansvar utan att vara i underordnad ställning). **C-544/18** Daknecicute (gravid egenföretagare som upphör att vara verksam i slutet av graviditeten och till följd av sviterna av förlösning). *Innebörd* **C-55/94** Gebhard (stadigvarande och kontinuerligt delta i det ekonomiska livet i en annan medlemsstat). Avgränsningen till art. 56 EUF (verksamhetens varaktighet), se

anm. vid art. 57 FEUF. *Bolag* likställs med fysiska personer, se anm. vid art. 54 FEUF. *Interna situationer* **C-112/91** Werner, **C-6/01** Anomar, **C-162/12** Airport Shuttle Express m.fl. Förmedlingstjänst för transporter med hjälp av en applikation för smarta mobiltelefoner (Uber) kvalificerar som en "tjänst på transportområdet" i den mening som avses i artikel 58.1 FEUF och ska således vara undantagen från tillämpningsområdet för artikel 56 FEUF, tjänstedirektivet 2006/123 och direktiv 2000/31 **C-434/15** Asociación Profesional Elite Taxi; se även **C-320/16** Uber France. Ang. begränsning av tillstånd för uthyrning av fordon med förare (Private Hire Vehicles, PHV) till en tredjedel av antalet taxitillstånd, se Grupa Azoty m.fl./kommissionen. Nationell lagstiftning som endast avser förhållanden inom en bolagskoncern har framför allt har en inverkan på etableringsfriheten **C-585/22** Staatssecretaris van Financiën (begreppet 'rent konstlat upplägg'). *Förbudets omfattning* Direkt och indirekt diskriminering **107/83** Klopp (advokat), **197/84** Steinhäuser (hyra av lokal), **C-221/89** Factortame (registrering av fartyg). Förbudet omfattar även alla *icke-diskriminerande* regler som gör det *mindre attraktivt* att utöva rätten till fri rörlighet **C-55/94** Gebhard. Skillnad i behandling som begränsar det fria valet av lämplig rättslig form för att bedriva verksamhet i en annan medlemsstat kan utgöra en inskränkning i etableringsfriheten **C-436/23** Volvo Group Belgium. *Exempel* **C-168/91** Konstantinidis (felaktig transkription av grekiskt namn till latinska bokstäver), **C-193/94** Skanavi (byte av körkort), **C-309/99** Wouters (förbud mot samarbete mellan advokater och revisorer), **C-384/08** Attanasio Group (krav på minimiavstånd mellan bränsledistributionsanläggningar vid vägar). Maxtaxa för advokatarvode inget hinder för marknadsstillträde **C-565/08** kommissionen/Italien. Krav på EES-nationalitet **C-299/02** kommissionen/Nederländerna (fartygsregistrering). Skyldighet att beakta omständigheter i andra medlemsstater **C-340/89** Vlassopoulou (utbildning), **C-53/95** Kemmler (sociala bidrag). Ang. villkor för att i en medlemsstat få tillträde till yrkestiteln psykoterapeut på grundval av ett examensbevis i psykoterapi utfärdad av ett universitet i en annan medlemsstat, se **C-577/20** Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. *Utbildningsbevis* utanför EU **C-155/93** Tawil-Albertini, **C-319/92** Haim, **C-238/98** Hocsmann. Utgör inte hinder för en medlemsstats lagstiftning som i princip ålägger universitet och högskolor en skyldighet att uteslutande ge undervisning på den medlemsstatens officiella språk **C-391/20** Boriss Cilevičs m.fl. *Beskattning* **C-80/94** Wielockx, **C-107/94** Asscher, **C-346/04** Conijn, **C-470/04** N, **C-593/14** Masco Denmark och Damixa (underkapitalisering av dotterbolag), **C-608/17** Holmen (avdrag för slutliga förluster), se ytterligare anm. vid art. 54 FEUF. *Tilldelning av koncession/kontrakt som inte omfattas av regelverket för offentlig upphandling* **C-231/03** Coname, **C-458/03** Parking Brixen, **C-410/04** ANAV, **C-532/03** kommissionen/Irland (ambulanstransporter), **C-260/04** kommissionen/Italien (förflyttning av koncessioner utan anbudsgivning), **C-220/06** Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia (liberalisering av posttjänster), **C-338/09** Yellow Cab (krav på att koncessionssökande har huvudkontor eller driftställe i värdmedlemsstaten). Överförande av fasta anläggningar till staten vid upphörande och förnyande av koncession, se **C-375/14** Laezza (hasardspel) och **C-598/22** Società Italiana Imprese Balneari (badanläggning vid havet). Direkt tilldelning av uppdrag till frivilligorganisationer **C-50/14** CASTA m.fl. Inte krav på upphandling och insyn när tjänstekontrakt tilldelas ett bolag som ägs av flera myndigheter tillsammans, se **C-573/07** SEA (avfall), **C-91/08** Wall. Ang. val av privat delägare som ska ansvara för tillhandahållandet av offentlig tjänst, se **C-196/08** Acoset. Ang. tillstånd på spelområdet, se **C-203/08** Sporting Exchange, **C-64/08** Engelmann. *Särskilda befogenheter* vid försäljning av statliga bolag **C-326/07** kommissionen/Italien. Utgör hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken farmaceuter som är anställda på ett kommunalt apotek har en oavkortad förköpsrätt för det fall nämnda apotek överläts genom anbudsförande **C-465/18** Comune di Bernareggio. *Rätten att välja etableringsstat* **C-212/97** Centros (inte missbruk). *Fackliga stridsåtgärder* omfattas av tillämpningsområdet och artikeln kan åberopas av privata företag gentemot fackföreningar **C-438/05** The International Transport Workers' Federation och The Finnish Seamen's Union (fråga om utläggning). *Undantag – Diskriminerande åtgärder* kan endast motiveras mot bakgrund av art. 52 FEUF, se anm. vid art. 52 FEUF. Se också anm. vid art. 51 FEUF (utövande av offentlig makt). *Icke-diskriminerande åtgärder* kan motiveras mot bakgrund av alla "tvingande hänsyn" **C-55/94** Gebhard. *Exempel* **C-108/96** Mac Quen (hälsa – optiska undersökningar), **C-182/83** Fearon (bosättningskrav vid expropriation), **C-424/97** Haim (språkrkrav), **C-255/97** Pfeiffer (förväxlingsrisk firmanamn), **C-87/13** X (det nationella kulturarvet). Krav på obligatorisk förmedling av tandtekniker av en tandläkare **C-125/16** Malta Dental Technologists Association och Reynaud. **C-230/18** PI (omedelbar nedstängning av massagesalong som misstänks erbjuda prostitutionstjänster och/eller driva en bordell). *Proportionalitet* **C-340/89** Vlassopoulou (ömsesidigt erkännande av utbildningsbevis, undersökningsplikt och rätt till domstolsprövning), **C-193/94** Skanavi (påföljd). De åberopade målen ska eftersträvas på ett *sammanhängande* och *systematiskt sätt* **C-169/07** Hartlauer Handelsgesellschaft. Ang. regleringen av apotek, se **C-531/06** kommissionen/Italien, **C-171/07** och **C-172/07** Apothekekammer des Saarlandes, **C-570/07** och **C-571/07** Pérez och Gómez, **C-159/12** Venturini, **C-84/11** Susi-salo m.fl. (förmånliga villkor för universitetsapotek). Proportionalitetsbedömning av medlemsstaternas möjligheter att ingripa mot och förhindra kollektiva uppsägningar för att slå vakt om arbetstagarnas anställningstrygghet **C-201/15** AGET Iraklis. Myndigheters bevisbörda samt nationella domstolars utredningsskyldighet och motiveringsplikt vid kontroll att en begränsning är berättigad **C-685/15** Online Games m.fl. Utgör inte hinder för lagstiftning som uppställer krav för beviljande av offentliga bidrag till privatskolor som erkänns som konfessionella skolor att den kyrka eller det religiösa samfund i fråga är erkänd enligt rättsordningen i den berörda medlemsstaten **C-372/21** Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland.

Ang. beskattning vid koncernbidrag mellan moderföretag och dotterföretag, som ägdes av moderföretaget tillsammans med bolag med säte i andra EU-medlemsstater **R 2000/17**.

Artikel 50 (f.d. artikel 44 EG)

1. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén utfärda direktiv för att förverkliga etableringsfriheten på ett visst verksamhetsområde.

2. Europaparlamentet, rådet och kommissionen ska fullgöra de uppgifter som tillkommer dem enligt ovanstående bestämmelser, särskilt genom att

a) i allmänhet med förtur behandla sådan verksamhet där etableringsfrihet innebär ett särskilt värdefullt bidrag till utvecklingen av produktion och handel,

b) säkerställa ett nära samarbete mellan behöriga myndigheter i medlemsstaterna för att få kännedom om de särskilda förhållanden som råder på olika verksamhetsområden inom unionen,

c) avskaffa sådana administrativa förfaranden och sådan administrativ praxis som har sin grund antingen i inhemsk lagstiftning eller i avtal som tidigare har ingåtts mellan medlemsstaterna och som skulle kunna hindra etableringsfrihet om de behövs,

d) säkerställa att sådana arbetstagare från en medlemsstat som är sysselsatta inom en annan medlemsstats

territorium får stanna kvar där för att starta förvärvsverksamhet som egenföretagare, förutsatt att de uppfyller de villkor som skulle ha ställts om de hade kommit till denna stat först vid den tidpunkt då de önskade starta verksamheten,

e) göra det möjligt för medborgare i en medlemsstat att förvärva och bruka fast egendom inom en annan medlemsstats territorium i den utsträckning detta inte strider mot principerna i artikel 39.2,

f) genomföra en gradvis avveckling av inskränkningar i etableringsfriheten inom varje aktuell verksamhetsgren i fråga om villkoren såväl för att upprätta kontor, filialer och dotterbolag inom en medlemsstats territorium som för att placera huvudföretagets personal på ledande och övervakande befattningar i dessa kontor, filialer och dotterbolag,

g) i den utsträckning som det är nödvändigt samordna de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 54 andra stycket avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom unionen, och

h) förvissa sig om att etableringsvillkoren inte snedvrids genom stödåtgärder av medlemsstaterna.

Artikel 51 (f.d. artikel 45 EG)

Bestämmelserna i detta kapitel ska för den medlemsstat som är berörd inte omfatta verksamhet som hos medlemsstaten, om än endast tillfälligt, är förenad med utövandet av offentlig makt.

Europaparlamentet och rådet får i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta att bestämmelserna i detta kapitel inte ska tillämpas på viss verksamhet.

Utövande av offentlig makt **2/74** Reyners (advokatyrket omfattas ej), **C-306/89** kommissionen/Grekland (vissa tjänster förknippade med transporter och kommunikationer), **C-3/88** kommissionen/Italien (drift av datasystem), **C-355/98** kommissionen/Belgien (bevakningsföretag), **C-114/97** kommissionen/Spanien (säkerhetsföretag), **C-42/92** Thijssen (försäkringsverksamhet). Betr. utbildningstjänstgöring för jurister, se **C-345/08** Pešla. Betr. notarieyrket, se **C-47/08**, **C-50/08-C-54/08** och **C-61/08** kommissionen/Belgien, Frankrike, Luxemburg, Portugal, Österrike, Tyskland och Grekland, **C-345/08** Pešla (notariatjänst). Privata organ som har en underordnad och förberedande roll i förhållande till en övervakningsmyndighet omfattas inte **C-393/05** kommissionen/Österrike, **C-404/05** kommissionen/Tyskland (ekologisk odling). Ang. fordonsbesiktning, se **168/14** Grupo Itevelesa m.fl.

Artikel 52 (f.d. artikel 46 EG)

1. Bestämmelserna i detta kapitel och åtgärder som vidtagits med stöd av dessa ska inte hindra tillämpning av bestämmelser i lagar och andra författningar som föreskriver särskild behandling av utländska medborgare och som grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa.

2. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet utfärda direktiv för samordning av de ovan nämnda bestämmelserna.

Undantag för diskriminerande åtgärder – Uttömmande uppräknings **C-388/01** kommissionen/Italien (kongruensen i skattesystemet omfattas ej). Ej ekonomiska hänsyn **352/85** Bond. *Allmän ordning och säkerhet* **C-212/97** Centros (undantag ej berättigat), **79/85** Segers (hindra missbruk), **C-466/98** kommissionen/Förenade kungariket (säkerhetsrisk flygbolag) samt **C-106/22** Xella Magyarorszag ('strategiskt' företag på grund av att dess huvudsakliga verksamhet rör gruvutvinning av vissa basråvaror, såsom grus, sand och lera). *Hälsa* **C-158/96** Kohl, **C-157/99** Geraets-Smits och Peerboms, **C-385/99** Müller-Fauré, **C-372/04** Watts, **C-169/07** Hartlauer Handelsgesellschaft. *Grundläggande rättigheter* **C-260/89** ERT. *Proportionalitet* **107/83** Klopp.

Artikel 53 (f.d. artikel 47 EG)

1. För att underlätta för personer att starta och utöva förvärvsverksamhet som egenföretagare ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet utfärda direktiv som syftar till ömsesidigt erkännande av examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis och till samordning av medlemsstaternas bestämmelser i lagar och andra författningar om inledande och utövande av förvärvsverksamhet som egenföretagare.

2. I fråga om läkaryrket, liknande yrken och farmaceutiska yrken förutsätter den gradvisa avvecklingen av inskränkningarna en samordning av villkoren för att få utöva dessa yrken i de olika medlemsstaterna.

Artikel 54 (f.d. artikel 48 EG)

Bolag som bildats i överensstämmelse med en medlemsstats lagstiftning och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom unionen ska vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställas med fysiska personer som är medborgare i medlemsstaterna.

Med "bolag" förstås bolag enligt civil- eller handelslagstiftning, inbegripet kooperativa sammanslutningar samt andra offentligrättsliga eller privaträttsliga juridiska personer, med undantag av sådana som inte drivs i vinstsyfte.

Behandling av ett bolags personal **79/85** Segers. *Indirekt diskriminering av bolag* **C-330/91** Commerzbank (skattelagstiftning), **C-101/94** kommissionen/Italien (värdepappersrörelse), **C-250/95** Futura Participations (beskattning av filials inkomster), **270/83** kommissionen/Frankrike (skatteförmån), **C-397/98** Metallgesellschaft (räntekrav) samt **C-324/00** Lankhorst-Hohorst, **C-436/00** X och Y/Riksskatteverket, **C-253/03** CLT-UFA SA (skatterätt). Fråga om de facto-missgynnande av bolag som är sammanlänkade med bolag i andra medlemsstater **C-385/12** Hervis Sport- és Divatkereskedelmi. *Koncernavdrag* **C-446/03** Marks & Spencer, **C-231/05** Oy AA, **C-471/04** Keller Holding, **C-347/04** Rewe Zentralfinanz, **C-414/06** Lidl Belgium, **C-293/06** Deutsche Shell (valutakursförlost), **C-418/07** Société Papillon (system för koncernbeskattning – inre sammanhanget i skattesystemet), **C-337/08** X Holding (skattemässig enhet), **C-311/08** Société de Gestion Industrielle (vederlagsfri förmån till närstående bolag), **C-303/07** Aberdeen

Property Fininvest Alpha (källskatt – bolagsform som är okänd i medlemsstatens rättsordning), **C-80/12** Felixstowe Dock and Railway Company m.fl. (konsortier, koncerner, anknytningsbolag och moderbolag i tredjeland), **C-48/13** Nordea (koncernintern avyttring i annan medlemsstat). *CFC-beskattnings C-196/04* Cadbury Schweppes. *Skatterättslig likabehandling C-374/04, C-446/04 och C-524/04* Test Claimants, **C-105/07** Lammers & Van Cleeff (omklassificering av ränta), **C-464/05** Geurts och Vogten (arvsskatt i familjeföretag), **C-360/06** Heinrich Bauer Verlag BeteiligungsGmbH (värdering av onoterade andelar). Progressiv skatt som i högre grad påverkar företag ägda av fysiska eller juridiska personer från andra medlemsstater än inhemska företag **C-323/18** Tesco-Global Áruházak. *Olika beskattningstekniker* inte hinder för fri rörlighet **C-282/07** État belge – SPF Finances. Nackdelar pga. olika medlemsstaters beskattningsrätt utgör inte hinder för fri rörlighet förutsatt avsaknad av diskriminering **C-302/12** X. *Rätt att lämna en medlemsstat* **81/87** Daily Mail, **C-208/00** Überseering, **C-470/04** N (beskattnings vid skatterättslig utflyttning), **C-210/06** Cartesio (flyttning av säte), **C-371/10** National Grid Indus (beskattnings av realiserade värdeökningar vid utflyttning), **C-269/09** kommissionen/Spanien (nekande av likviditetsfördel vid flyttning av skattskyldig persons hemvist till utlandet). *Rätten att välja etableringsstat* **C-212/97** Centros (ej missbruk), **C-167/01** Inspire Art (brevlådebolag). Registreringsvillkor vid gränsöverskridande fusioner **C-411/03** SEVIC Systems AG, gränsöverskridande ombildning **C-378/10** VALE Építési. *Begränsning C-453/04* innoventif Limited (krav på förskott som motsvarar faktiska administrativa kostnader).

Artikel 55 (f.d. artikel 294 EG)

Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar tillämpningen av övriga bestämmelser i fördragen, ge medborgare i andra medlemsstater samma behandling som sina egna medborgare med avseende på kapitalplacering i bolag som avses i artikel 54.

Kapitel 3. Tjänster

Artikel 56 (f.d. artikel 49 EG)

Inom ramen för nedanstående bestämmelser ska inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom unionen förbjudas beträffande medborgare i medlemsstater som har etablerat sig i en annan medlemsstat än motparten av tjänsten.

Europaparlamentet och rådet får i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta att bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas även på medborgare i tredje land som tillhandahåller tjänster och som har etablerat sig inom unionen.

Direkt effekt 33/74 van Binsbergen. *Vidsträckt statsbegrepp 36/74* Walrave (idrottsorganisations stadgar). För tjänstebegreppet, missbruk och avgränsningen till etablering, se anm. vid art. 57. Avgränsning till art. 63, se **C-625/17** Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank (banktransaktioner) och **C-630/17** Milivojević (kreditavtal). *Omfattning* – Såväl rätt att tillhandahålla tjänster som rätt att ta emot tjänster **286/82** Luisi och Carbone – Gäller både hinder i värdlandet (**C-76/90** Säger) och i hemstaten (**C-224/97** Ciola, **C-405/98** Gourmet). Ang. tillhandahållandet av flera separata men delvis sammanfallande tjänster, se **C-51/96** Deliège. *Omfattande tillämpningsområde 186/87* Cowan (turist), **C-384/93** Alpine Investments (försäljning per telefon), **352/85** Bond (radio & TV), **C-154/89** kommissionen/Frankrike (turistguider), **279/80** Webb (uthyrning av arbetskraft), **C-3/95** Sandker (indrivning av fordringar), **C-484/93** Svensson (lån), **36/74** Walrave (cykling), **C-51/96** Deliège (judo), **C-158/96** Kohll (öppen vård), **C-157/99** Geraets-Smits och Peerbooms (sluten vård), **C-372/04** Watts (sjukhusvård), **C-444/05** Stamatelaki (privata vårdinrättningar), **C-211/08** kommissionen/Spanien (oplanerad sjukhusvård), **C-562/10** kommissionen/Tyskland (hemvård vid tillfällig vistelse i annan medlemsstat), **C-465/05** kommissionen/Italien (b.l.a. minimipriser), **C-350/07** Kattner Stahlbau (obligatorisk anslutning till organ för försäkring) samt **C-777/18** Vas Megyei Kormányhivatal (Gränsöverskridande hälso- och sjukvård), jfr **C-489/23** Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Mureș m.fl. Gränsöverskridande hälso- och sjukvård som tillhandahålls i form av telemedicin **C-115/24** UJ. *Interna situationer 52/79* Debaube, **C-60/00** Carpenter (svag koppling), **C-6/01** Anomar, **C-245/09** Omalat. *Omfattar såväl diskriminerande som icke diskriminerande åtgärder C-118/96* Safir (diskriminerande beskattning), **C-591/17** Österrike/Ungern. Krav på avskaffandet av alla hinder för friheten att tillhandahålla tjänster som grundar sig på att tjänsteleverantören har hemvist i en annan medlemsstat än den i vilken tjänsten tillhandahålls **C-625/17** Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank. Nationella åtgärder som förbjuder, försvårar eller gör det mindre attraktivt att utöva friheten att tillhandahålla tjänster utgör sådana inskränkningar i denna frihet; åtgärder som endast får till följd att ytterligare kostnader uppkommer omfattas däremot inte av förbudet i artikel 56 FEUF **C-482/18**, Google Ireland (skatt på reklam som är grundad på omsättningen) samt **C-674/20** Airbnb Ireland (skyldighet att på skriftlig begäran lämna vissa uppgifter avseende dessa logianläggnings verksamhet till skattemyndigheten). Ang. *beskattnings*, se **C-345/04** Centro Equestre da Lezíria Grande (källskatt och avdrag), **C-498/10** X (källskatt på lön), **C-440/08** Gielen (assimilationsvalmöjlighet kan inte neutralisera diskriminering). Ang. eftertaxering av tillgångar i en annan medlemsstat som inte deklarerats, se **C-155/08** och **C-157/08** X. Registreringsskatt vid uthyrning eller leasing av ett motorfordon genom en person med hemvist i en medlemsstat från en leverantör som är etablerad i en annan medlemsstat **C-552/15** kommissionen/Irland. Ang. skatterättsliga effekter vid flyttning av ett bolags verkliga ledning till en annan medlemsstat än den där bolaget bildades **C-405/18** AURES Holdings (avdrag för underskott som uppkommit i den medlemsstat där bolaget bildades). *Tjänsteutövarens anställda C-113/89* Rush Portuguesa, **C-376/96** Arblade (arbetsrätt), **C-490/04** kommissionen/Tyskland (olika restriktioner för utstationerade arbetstagare), **C-515/08** Palhota (krav på anmälan om utstationering och kopia av handlingar), **C-91/13** Essent Energie Productie (arbetsstillstånd), **C-396/13** Sähköalojen ammattiliitto (beräkning av minimilön m.m.), **C-33/17** Čepelnik (tjänstemottagarens nedsättning av pengar som säkerhet) och **C-540/22** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (skyldighet för utstationerade arbetstagare som är tredjelandsmedborgare att ha ett uppehållstillstånd i värdmedlemsstaten om tillhandahållandet av tjänsten pågår längre tid än tre månader). Fackliga stridsåtgärder **C-341/05** Laval un Parteneri, se även **C-438/05** Internationella transportarbetarefederationen och Finlands sjömansunion. Tillämpning på fartyg som är flaggade i tredjeländer **C-83/13** Fonnship. Ang. möjligheten att i en upphandling ställa som krav att företagen betalar sina arbetstagare minst den lön som fastställs i ett lokalt kollektivavtal, se **C-346/06** Rüffert, **C-549/13** Bundesdruckerei, **C-115/14** RegioPost (minimilön enligt lag), **C-64/18** m.fl. Maksimovic (bevarande och översättning av lönebesked). Skyldighet att beakta relevanta omständigheter i hemlandet **C-272/94** Guiot (arbetsgivaravgifter), **C-372/09** och **C-373/09**

Peñarroja (förteckning över experter med behörighet att anlitas som översättare av domstol), **C-475/11** Konstantinides (fråga om skyldighet att följa yrkesetiska regler om bl.a. arvode och reklam i annan medlemsstat). Ang. frivilligorganisationer som tillhandahåller en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse, se **C-113/13** Azienda sanitaria locale n. 5 "Spezzino" m.fl. – Nationell lagstiftning som medför att en upphovsrättsorganisation får monopol inom den berörda medlemsstaten på att förvalta upphovsrätter till en viss kategori av skyddade verk, ska anses vara ägnad att skydda de immateriella rättigheterna **C-351/12** OSA; jfr **C-10/22** LEA. *Begränsning* **C-51/96** Deliége (regler för internationell idrottstävling utgör ofrånkomlig följd av verksamheten), **C-544/03** och **C-545/03** Mobistar SA (avgifter på mobiltelefon), **C-602/10** Volksbank Romania (begränsning av bankavgifter). *Undantag – Direkt diskriminerande åtgärder* kan endast motiveras mot bakgrund av art. 52 FEUF (jfr art. 62 FEUF) som ska tolkas snävt **C-17/92** FDC (kulturpolitik omfattas ej) – Se dock **C-204/90** Bachmann (kongruensen i skattesystemet). *Icke-diskriminerande åtgärder* kan motiveras mot bakgrund av samtliga "tvingande hänsyn" **C-288/89** Gouda (reklamslag i TV), **205/84** kommissionen/Tyskland (försäkring), **C-309/99** Wouters (samarbete mellan advokater och revisorer), **C-222/07** UTECA (skydd av språk och kultur). *Proportionalitet* **C-76/90** Säger (patentagbetsverksamhet), **205/84** kommissionen/Tyskland (försäkring). Krav på nationellt driftställe för att privat organ ska kunna kontrollera ekologisk produktion inte motiverat av konsumenthänsyn **C-393/05** kommissionen/Österrike och **C-404/05** kommissionen/Tyskland. Advokatsamfundets vägran att tillhandahålla privat virtuellt nätverk till en advokat som är registrerad vid ett advokatsamfund i en annan medlemsstat kan vara oproportionerligt **C-99/16** Lahorgue. Proportionalitetskravet innebär att tillerkännande av "Must carry"-status ska ske enligt ett förfarande som är öppet och grundat på objektiva, icke-diskriminerande och i förväg kända kriterier **C-250/06** United Pan-Europe Communications Belgium m.fl. (särskilda rättigheter till vissa kabeloperatörer). Direkt tilldelning av uppdrag till frivilligorganisationer **C-50/14** CASTA m.fl. Förbud mot import av utländsk avkodningsutrustning till satellitsändningstjänst **C-403/08** och **C-429/08** Football Association Premier League. Åtgärder för att begränsa narkotikaturism **C-137/09** Josemans. Hinder för nationell lagstiftning som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form av reklam för tandvårdstjänster **C-339/15** Vanderborcht. Förbud för reklam för apotek i Polen ansågs oförenligt med EU-rätten **C-200/24** kommissionen/Polen. Betr. grundläggande värden, se **C-36/02** Omega (spel med virtuellt dödande). Ang. spel och lotterier, se **C-275/92** Schindler och **C-243/01** Gambelli, **C-42/07** Liga Portuguesa de Futebol Profissional och Bwin International, **C-203/08** Sporting Exchange och **C-258/08** Ladbrokes Betting & Gaming och Ladbrokes International (hasardspel via Internet), **C-447/08** och **C-448/08** Sjöberg, **C-316/07**, **C-358/07**–**C-360/07**, **C-409/07** och **C-410/07** Markus Stoß, **C-46/08** Carmen Media Group, **C-212/08** Zeturf (hästar), **C-347/09** Dickinger och Ömer (monopol på kasinospel via internet samt fråga om expansiv marknadsföringspolitik), **C-72/10** och **C-77/10** Costa och Cifone (skydd för tidigare koncessionshavare och fråga om förverkande av koncessioner), **C-176/11** HIT och HIT LARIX (förbud mot reklam för kasinon i andra medlemsstater), **C-470/11** Garkalns (lokala myndigheters utrymme för skönsmässig bedömning), förenade målen **C-186/11** och **C-209/11** Stanleybet International m.fl. (statlig kontroll och övergångsbest.), **C-344/13** och **C-367/13** Blanco och Fabretti (beskattning av vinster från hasardspel), **C-98/14** Berlington Hundary m.fl. (ändring av spelreglering), **C-49/16** Unibet International (villkor för beviljande av koncession för att anordna hasardspel på internet), **C-3/17** Sporting Odds (tillträde till marknaden för hasardspel på internet förbehålls aktörer som driver kasinon belägna i landet), **C-375/17** Stanley International Betting och Stanleybet Malta (datoriserad lottoverksamhet och andra siffrer till fasta odds) och **C-788/18** Stanleybet Malta och Stanleybet Malta (beskattning av hasardspel). Ang. tillhandahållande av förbudna lotterier, se **C-321/20** Kandespolizeidirektion Steriermark e.a. (spelautomater). Diskriminerande lagstiftning som innehåller ett generellt förbud för spelhallar med hasardspel att göra reklam kan inte motiveras av tvingande skäl av allmänintresse, såsom ändamålen att skydda konsumenterna och att förhindra bedrägerier, att medborgarna lockas till överdrivna spelutgifter och att ordningen i samhället störs **C-695/21** Recreatieprojecten Zeeland m.fl. Tolkning i samband med *associeringsavtal* **C-221/11** Demirkan. Ang. tjänstelevererande mellanhanders ansvar, se **C-18/18** Glawischnig-Piesczek. Ang. kvoter för hamnarbetare och hamnarbetares rörlighet mellan olika hamnområden, se **C-407/19** och **C-471/19** Katoen Natie Bulk Terminals och General Services Antwerp och **C-471/19** Middlegate Europe NV/Ministerraad. Ang. skyldighet för onlineplattform för bostadsförmedling att utse ett skatteombud, samla in och till skattemyndighet överlämna uppgifter om hyresavtal och att innehålla källskatt på de betalningar som gjorts se **C-83/21** Airbnb Ireland and Airbnb Payments UK. Utgör inte hinder för en nationell lagstiftning, genom vilken det införs en avgift som syftar till att finansiera främjande och spridning av filmverk och audiovisuella verk **C-411/21** Instituto do Cinema e do Audiovisual. Se även lag (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden och anslutande rättspraxis till EU:s tjänstedirektiv.

Sjukvårdskostnader i andra medlemsstater **R 2004:41** – Proportionalitetsbedömning betr. spelmonopol **R 2004:95**.

Artikel 57 (f.d. artikel 50 EG)

Som "tjänster" i fördragens mening ska anses prestationer som normalt utförs mot ersättning, i den utsträckning de inte faller under bestämmelserna om fri rörlighet för varor, kapital och personer.

Med tjänster ska särskilt avses verksamhet

- av industriell natur,
- av kommersiell natur,
- inom hantverk,
- inom fria yrken.

Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet om etableringsrätt får den som tillhandahåller en tjänst tillfälligt utöva sin verksamhet i den medlemsstat där tjänsten tillhandahålls på samma villkor som denna stat uppställer för sina egna medborgare.

Tillämpning i förhållande till art. 34 FEUF **C-390/99** Canal Satélite Digital. Förhållande till art. 63 FEUF **C-452/04** Fidum Finanz, **C-31/11** Scheunemann (arv). *Krav på ersättning* **C-159/90** Grogan (information om abortkliniker), **263/86** Humbel (tillträde till utbildning), **C-70/95** Sodemare (avsaknad av vinstsyfte). *Avgränsning i förhållande till art. 49 FEUF* **205/84** kommissionen/Tyskland, **C-55/94** Gebhard (den tillfälliga karaktären av tjänsten ska bedömas utifrån tjänstens varaktighet, hur ofta den ägt rum, dess regelbundenhet och kontinuitet; viss infrastruktur inte utesluten), **C-215/01** Schnitzer (avsaknad av infrastruktur). **C-230/18** PI (massagesalong, prostitution och bordellverksamhet). Ang. *kringsgående* av bestämmelserna om etableringsrätt, se **205/84** kommissionen/Tyskland, **C-148/91** Veronica, **C-23/93** TV10, **C-56/96** VT4.

Artikel 58 (f.d. artikel 51 EG)

1. Fri rörlighet för tjänster på transportområdet regleras av bestämmelserna i avdelningen om transporter.

2. Liberaliseringen av de bank- och försäkringstjänster som är förbundna med kapitalrörelser ska genomföras parallellt med liberaliseringen av rörligheten för kapital.

Förmedlingstjänst för transporter med hjälp av en applikation för smarta mobiltelefoner (Uber) kvalificerar som en "tjänst på transportområdet" **C-434/15** Asociación Profesional Elite Taxi. Tjänster på transportområdet omfattar inte enbart varje fysisk förflyttning av personer eller varor från en plats till en annan med ett transportmedel, utan även samtliga tjänster som har en nära anknytning till en sådan förflyttning, även om de endast är accessoriska till förflyttningen **C-16/18** Dobersberger.

Artikel 59 (f.d. artikel 52 EG)

1. Europaparlamentet och rådet ska, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén, utfärda direktiv för att genomföra liberaliseringen av en särskild tjänst.

2. De direktiv som nämns i punkt 1 ska i allmänhet i första hand avse sådana tjänster som direkt inverkar på produktionskostnaderna eller vilkas liberalisering bidrar till att underlätta varuutbytet.

Artikel 60 (f.d. artikel 53 EG)

(Ang. längre gående liberalisering.)

Artikel 61 (f.d. artikel 54 EG)

Så länge inskränkningarna i friheten att tillhandahålla tjänster inte har avvecklats, ska varje medlemsstat tillämpa dessa inskränkningar på alla i artikel 56 första stycket avsedda personer som tillhandahåller tjänster, utan att göra åtskillnad i fråga om nationalitet eller hemvist.

Artikel 62 (f.d. artikel 55 EG)

Bestämmelserna i artiklarna 51–54 ska tillämpas på de sakområden som regleras i detta kapitel.

Unionslagstiftaren har befogenhet att samordna nationella bestämmelser som just på grund av att de skiljer sig åt kan utgöra ett hinder för friheten att tillhandahålla tjänster mellan medlemsstaterna **C-620/18** Ungern/parlamentet och rådet samt **C-626/18** Polen/Europaparlamentet.

Kapitel 4. Kapital och betalningar

Artikel 63 (f.d. artikel 56 EG)

1. Inom ramen för bestämmelserna i detta kapitel ska alla restriktioner för kapitalrörelser mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land vara förbjudna.

2. Inom ramen för bestämmelserna i detta kapitel ska alla restriktioner för betalningar mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land vara förbjudna.

Direkt effekt **C-163/94**, **C-165/94** och **C-250/94** Sanz de Lera. *Kapitalrörelser* **C-98/01** kommissionen/Förenade kungariket, **C-513/03** Van Hilten-van der Heijden, **C-370/05** Festersen, **C-578/10–C-580/10** van Putten m.fl. (användning av lånat motorfordon som är registrerat i annan medlemsstat), **C-271/09** kommissionen/Polen m.fl. och **C-39/11** VBV-Vorsorgekasse (begränsning för vissa pensionsfonders och försäkringskassors möjligheter att göra utländska kapitalplaceringar). *Betalningar* **286/82** och **26/83** Luisi och Carbone, **C-412/97** ED. *Restriktioner – beskattning* – Utdelning från bolag hemmahörande i annan medlemsstat **C-35/98** Verkooijen, **C-315/02** Lenz, **C-319/02** Manninen, **C-513/04** Kerckhaert och Morres, **C-446/04** Test Claimants in the FII Group Litigation – Utdelning till bolag hemmahörande i annan medlemsstat **C-374/04** Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation, **C-298/05** Columbus Container, **C-379/05** Amurta, **C-487/08** kommissionen/Spanien – Förmögenhetsbeskattning **C-376/03** D – Stämpelskatt **C-439/97** Sandoz – Avdragsrätt för gåvor till inhemska organisationer som fullföljer erkänt allmännyttiga ändamål **C-318/07** Persche och **C-10/10** kommissionen/Österrike – Ej hinder för dubbelbeskattningsavtal i vilket det inte uppställs ovillkorlig skyldighet att undvika dubbelbeskattning som följer av avtalet, **C-128/08** Dameseaux – Utdelning på portföljinnehav i andra länder **C-436/08** och **C-437/08** Haribo – Skillnad i behandling beroende på var investeringen eller placeringen sker **C-233/09** Dijkman och Dijkman-Lavaleije – Beskattning av pensionsfonders inkomster beroende på hemvist **C-252/14** Pensioenfonds Metaal en Techniek; se även **C-39/23** Keva m.fl. (skillnad i behandling mellan offentligrättsliga pensionsfonder med hemvist i landet och offentligrättsliga pensionsfonder utan hemvist i landet) – Beviskrav betr. avräkningsbar utländsk skatt **C-262/09** Meilicke, **C-310/09** Accor. *Andra restriktioner* – Allmänt förbud mot restriktioner för kapitalrörelser **C-52/16** och **C-113/16** SEGRO och Horváth – Proportionalitet av kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur Europeiska unionen **C-190/17** Zheng – Begränsning av rösträtt i bolag **C-174/04** kommissionen/Italien – Fastighetsförvärf **C-222/97** Trummer och Mayer, **C-302/97** Konle, **C-452/01** Ospelt och Schlössle Weissenberg samt **C-370/05** Festersen – Nyttjanderätt till jordbruks- och skogsmark **C-235/17** kommissionen/Ungern – Ogynnsam skattebehandling av inkomst från fast egendom i en annan medlemsstat **C-110/17** kommissionen/Belgien; se även **C-388/19** Autoridade Tributária e Aduaneira (Skatt på kapitalvinster på fast egendom) Fördelaktigare skattemässig behandling av fast egendom belägen i en medlemsstat eller i en stat som är part i EES-avtalet (arvsskatt) **C-670/21** BA – Förhandstillstånd för utländska investeringar **C-54/99** Église de scientologie – Aktier med särskilda rättigheter **C-171/08** kommissionen/Portugal. Ang. arv och beskattning, se **C-67/08** Margarete Block. Ang. gåvoskatt, se **C-510/08** Mattner. Ang. beskattning av fast egendom i annan medlemsstat, se **C-35/08** Grundstücksgemeinschaft Busley/Cibrian, avdrag för inkomst av uthyrning hänförlig till fastighet belägen i annan medlemsstat **C-450/09** Schröder, **C-559/13** Grünwald (avdrag för motprestation för gåva, direkt koppling till verksamhet som genererat skattepliktiga inkomster). Skatt på utdelning från ett utländskt bolag som redan har beskattats av en annan medlemsstat **C-403/19** Société Générale (övre gräns för avräkning av skatt). Ang. skatt på börstransaktioner vilka ingåtts eller utförts i en medlemsstat **C-725/18** Anton van Zantbeek (åtskillnad i behandling till nackdel för personer som köper tjänster från professionella mellanhänder utan hemvist i landet). Transaktioner avseende finansiella derivatinstrument vilkas underliggande värdepapper har emitterats av ett bolag med hemvist i den beskattande medlemsstaten **C-565/18** Société Générale (skatt som ska betalas oavsett var transaktionen genomförs). Beskattning av

pensionsfonder **C-641/17** College Pension Plan of British Columbia (skillnad i behandling mellan pensionsfonder med hemvist i landet och pensionsfonder utan hemvist i landet). Ang. beskattning av utdelning som betalas ut till företag för kollektiva investeringsfonder i överlåtbara värdepapper (fondföretag), se **C-156/17** Köln-Aktienfonds Deka och **C-545/19** AllianzGI-Fonds AEFVN. Skillnad i behandling mellan investeringsfonder bildade på kontraktsrättslig grund och investeringsfonder bildade på associationsrättslig grund vid inkomstbeskattning **C-342/20** Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö. Särbehandling av öppna resp. slutna kollektiva investeringsfonder (investeringar i fast egendom) **C-478/19** UBS Real Estate. Återbetalning av skatt på inkomst av kapital som erlagts av ett bolag utan hemvist i landet **C-572/20** ACC Silicones (utdelning från 'spridda' innehav). *Tillämpningsområdet* för den fria rörligheten för kapital i förhållande till de andra friheterna, se **C-326/07** kommissionen/Italien, **C-231/05** Oy AA (etablering), **C-464/05** Geurts och Vogten (etablering), **C-451/05** ELISA, **C-152/03** Ritter-Coulais (arbetstagare), **C-452/04** Fidium Finanz och **C-464/14** SECIL (tjänster), **C-182/08** Glaxo Wellcome (etablering) och **C-295/23** Halmer Rechtsanwaltsgesellschaft (avsaknad av rätt för österrikiskt bolag som saknar tillstånd att tillhandahålla juridisk rådgivning att förvärva andelar i ett advokatbolag verksam i Tyskland). Olika behandling av personer med hemvist i landet respektive personer som saknar hemvist i landet i arvsskattehanseende **C-394/20** Finanzamt V. *Tredje land* **C-101/05** A (krav på avtal om informationsutbyte). Ang. bolag med hemvist i tredjeland, överskuldssättning, fiktiva upplägg, rättssäkerhet och proportionalitet, se **C-282/12** Itelcar. *Undantag* **C-451/05** ELISA (bekämpning av skatteundandragande). Privatiseringsförbud, förbud mot kopplingar m.m. på el- och gasmarknaden utgör hinder som kan motiveras **C-105/12–C-107/12**, Essent m.fl. Ang. registreringskyldighet, krav på anmälän och offentliggörande jämte sanktionsåtgärder för föreningar som erhåller ekonomiskt stöd från andra medlemsstater eller tredjeländer, se **C-78/18** kommissionen/Ungern.

Ang. uttag av kupongskatt när även avkastningsskatt skulle betalas **HFD 2019:30**.

Artikel 64 (f.d. artikel 57 EG)

1. Bestämmelserna i artikel 63 ska inte påverka tillämpningen gentemot tredje land av restriktioner som är i kraft den 31 december 1993 enligt nationell lagstiftning eller unionsrätt för sådana kapitalrörelser till eller från tredje land som gäller direktinvesteringar, inbegripet investeringar i fast egendom, etablering, tillhandahållande av finansiella tjänster eller emission och introduktion av värdepapper på kapitalmarknader. I fråga om restriktioner som är i kraft enligt nationell lagstiftning i Bulgarien, Estland och Ungern ska det relevanta datumet vara den 31 december 1999. I fråga om restriktioner som är i kraft enligt nationell lagstiftning i Kroatien ska det relevanta datumet vara den 31 december 2002.

2. Utan att göra avkall på sin strävan att i största möjliga utsträckning förverkliga målet om fria kapitalrörelser mellan medlemsstater och tredje land och utan att det påverkar tillämpningen av andra kapitel i fördragen, ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder beträffande kapitalrörelser till eller från tredje land som gäller direktinvesteringar, inbegripet investeringar i fast egendom, etablering, tillhandahållande av finansiella tjänster eller emission och introduktion av värdepapper på kapitalmarknader.

3. Med avvikelse från punkt 2 får endast rådet, i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, med enhällighet och efter att ha hört Europaparlamentet besluta om åtgärder som utgör ett steg tillbaka inom unionsrätten när det gäller liberaliseringen av kapitalrörelser till eller från ett tredjeland.

Ang. innebörden av undantaget i **C-101/05** A, **C-194/06** Orange European Smallcap Fund och **C-135/17** X (mellanliggande bolag med hemvist i tredjeland).

Artikel 65 (f.d. artikel 58 EG)

1. Bestämmelserna i artikel 63 ska inte påverka medlemsstaternas rätt att

a) tillämpa sådana bestämmelser i sin skattelagstiftning som skiljer mellan skattebetalare som har olika bostadsort eller som har investerat sitt kapital på olika ort,

b) vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra överträdelse av nationella lagar och andra författningar, särskilt i fråga om beskattning och tillsyn över finansinstitut, eller att i administrativt eller statistiskt informations syfte fastställa förfaranden för deklaration av kapitalrörelser eller att vidta åtgärder som är motiverade med hänsyn till allmän ordning eller allmän säkerhet.

2. Bestämmelserna i detta kapitel ska inte påverka tillämpligheten av sådana restriktioner för etableringsrätten som är förenliga med fördragen.

3. De åtgärder och förfaranden som avses i punkterna 1 och 2 får inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital och betalningar enligt artikel 63.

4. I avsaknad av åtgärder enligt artikel 64.3 får kommissionen eller, om ett beslut av kommissionen saknas tre månader efter den berörda medlemsstatens ansökan, rådet anta ett beslut som föreskriver att restriktiva skatteåtgärder som en medlemsstat vidtar med avseende på ett eller flera tredjeländer ska anses förenliga med fördragen om de är berättigade med hänsyn till något av unionens mål och förenliga med en väl fungerande inre marknad. Rådet ska besluta med enhällighet på ansökan av en medlemsstat.

EUF-fördraget inte utsträcker etableringsfriheten till att omfatta tredjeländer **C-707/20** Gallaher. Ang. *tillåten särbehandling* enl. art. 65.1.a EUF, se **C-512/03** Blanckaert. Betr. *otillåten särbehandling*, se **C-265/04** Bouanich (kupongskattelagen – inlösen av aktier). *Allmän ordning* **C-439/97** Sandoz, **C-478/98** kommissionen/Belgien. *Allmän säkerhet* **C-483/99** kommissionen/Frankrike, **C-503/99** kommissionen/Belgien, **C-171/08** kommissionen/Portugal. Andra *tvångande samhällshänsyn* kan accepteras **C-503/99** kommissionen/Belgien. Ang. *markplanering*, se **C-302/97** Konle, **C-300/01** Salzmann. Betr. förmögenhetsbeskattning, se **C-376/03** D (medlemsstaterna kan i viss utsträckning behandla skattskyldiga olika beroende på om de har hemvist eller ej). *Skattesystemets inre sammanhang* **C-242/03** Weidert och Paulus, **C-319/02** Manninen, **C-436/06** Grönfeldt, **C-418/07** Papillon, **C-233/09** Dijkman och Dijkman-Lavaleije, **C-250/08** kommissionen/Belgien och **C-253/09** kommissionen/Ungern (fråga om av-

drag från stämpelskatt vid förvärv av permanentbostad enbart inom samma region är förenligt med EU-rätten). *Bibehållande av en väl avvägd fördelning av beskattningsrätten mellan medlemsstaterna* **C-182/08** Glaxo Wellcome. Åtgärder får inte innebära diskriminering eller gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträfvade målet (proportionalitet), **C-423/98** Albore, **C-503/99** kommissionen/Belgien, **C-334/02** kommissionen/Frankrike, **C-256/06** Jäger. Ang. längden av en frist för eftertaxering av tillgångar i en annan medlemsstat som inte deklarerats, se **C-155/08** och **C-157/08** X. *Ekonomiska hänsyn* godtas ej, **C-367/98** kommissionen/Portugal. Ett krav på *förhandstillstånd* är endast tillåtet om samma syfte ej kan åstadkommas med ett system med *förhandsförklaring* (anmälan), **C-515/99**, **C-519-524/99**, **C-526-540/99** Reisch m.fl. Ang. krav på förhandstillstånd för att säkerställa social bostadspolitik, se **C-567/07** Minister voor Wonen, Wijken en Integratie. Ett tillståndssystem måste vara grundat på objektiva kriterier som inte är diskriminerande och som är kända på förhand. Avslagsbeslut ska kunna överklagas **C-367/98** kommissionen/Portugal, **C-483/99** kommissionen/Frankrike, **C-503/99** kommissionen/Belgien. Ang. skattemässig särbehandling av bolag hemmahörande inom EES, **C-521/07** kommissionen/Nederländerna. Nationell åtgärd som innebär att ett kreditinstitut måste avsluta sina affärsförbindelser med utländska medborgare eller inte längre får etablera sådana affärsförbindelser **C-78/21** PrivatBank m.fl.

Artikel 66 (f.d. artikel 59 EG)

(Avser ingripanden av rådet.)

AVDELNING V

– ETT OMRÅDE MED FRIHET, SÄKERHET OCH RÄTTVISA

Kapitel 1. Allmänna bestämmelser

Artikel 67 (f.d. artikel 61 EG och f.d. artikel 29 EU)

1. Unionen ska utgöra ett område med frihet, säkerhet och rättvisa med respekt för de grundläggande rättigheterna och de olika rättssystemen och rättsliga traditionerna i medlemsstaterna.

2. Unionen ska säkerställa att det inte förekommer någon kontroll av personer vid de inre gränserna, och den ska utarbeta en gemensam politik för asyl, invandring och kontroll av de yttre gränserna som grundar sig på solidaritet mellan medlemsstaterna och som är rättvis för medborgare i tredjeländer. I denna avdelning likställs statslösa personer med medborgare i tredjeländer.

3. Unionen ska verka för att säkerställa en hög säkerhetsnivå genom förebyggande och bekämpning av brottslighet, rasism och främlingsfientlighet, genom åtgärder för samordning och samarbete mellan polismyndigheter och straffrättsliga myndigheter och andra behöriga myndigheter samt ömsesidigt erkännande av domar och beslut i brottmål och, vid behov, genom tillnärmning av den straffrättsliga lagstiftningen.

4. Unionen ska underlätta tillgången till rättsväsendet, särskilt genom principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga och utomrättsliga avgöranden på det civila området.

Artikel 68

Europeiska rådet ska fastställa strategiska riktlinjer för lagstiftningsprogrammet och den operativa programplaneringen på området med frihet, säkerhet och rättvisa.

Artikel 69

De nationella parlamenten ska, när det gäller lagstiftningsförslag och lagstiftningsinitiativ som läggs fram inom ramen för kapitlen 4 och 5, se till att subsidiaritetsprincipen respekteras i enlighet med protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

Artikel 70

Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 258, 259 och 260 får rådet på förslag av kommissionen besluta om åtgärder som fastställer formerna för hur medlemsstaterna i samarbete med kommissionen ska genomföra en objektiv och opartisk utvärdering av hur medlemsstaternas myndigheter genomför unionens politik enligt denna avdelning, särskilt för att främja en fullständig tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande. Europaparlamentet och de nationella parlamenten ska informeras om innehållet i och resultatet av utvärderingen.

Artikel 71 (f.d. artikel 36 EU)

En ständig kommitté ska inrättas i rådet för att se till att det operativa samarbetet inom unionen främjas och förstärks i frågor som rör den inre säkerheten. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 240 ska den främja samordningen av de åtgärder som vidtas av medlemsstaternas behöriga myndigheter. Företrädare för unionens berörda organ och byråer får medverka i kommitténs arbete. Europaparlamentet och de nationella parlamenten ska informeras om arbetet.

Artikel 72 (f.d. artikel 64.1 EG och f.d. artikel 33 EU)

Denna avdelning ska inte påverka medlemsstaternas ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten.

En medlemsstat kan inte med stöd av artikel 72 FEUF återinföra tillfälliga gränskontroller vid de inre gränserna på grundval av artiklarna 25 och 27 i kodexen om Schengengränserna för att bemöta ett allvarligt hot mot dess allmänna ordning eller inre säkerhet under en period som överskrider den totala period på högst sex månader som uttryckligen föreskrivs i artikel 25.4 i kodexen **C-368/20** Landespolizeidirektion Steiermark. Ang. möjlighet att återinföra gränskontroll vid de inre gränserna under covid-19-pandemin **C-128/22** NORDIC INFO

Artikel 73

Medlemsstaterna får inbördes och på eget ansvar organisera sådana former för samarbete och samordning som de finner lämpliga mellan de behöriga avdelningarna vid sina administrationer med ansvar för att skydda den nationella säkerheten.

Artikel 74 (f.d. artikel 66 EG)

Rådet ska besluta om åtgärder för att säkerställa ett administrativt samarbete mellan de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna på de områden som avses i denna avdelning och även mellan dessa myndigheter och kommissionen. Rådet ska besluta på förslag av kommissionen, om inte annat följer av artikel 76, och efter att ha hört Europaparlamentet.

Artikel 75 (f.d. artikel 60 EG)

Om det är nödvändigt för att uppnå målen i artikel 67, när det gäller att förebygga och bekämpa terrorism och därmed sammanhängande verksamhet, ska Europaparlamentet och rådet genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa en ram för administrativa åtgärder avseende kapitalrörelser och betalningar, såsom fryssning av tillgångar, finansiella medel eller ekonomiska vinster som tillhör, ägs eller innehas av fysiska eller juridiska personer, av grupper eller av enheter som inte är stater.

Rådet ska på förslag av kommissionen besluta om åtgärder för att genomföra den ram som avses i första stycket.

De akter som avses i denna artikel ska innehålla nödvändiga bestämmelser om rättsliga garantier.

Artikel 76

De akter som avses i kapitlen 4 och 5, samt de åtgärder som avses i artikel 74 och som säkerställer ett administrativt samarbete på de områden som avses i dessa kapitel, ska antas

- a) på förslag av kommissionen, eller
- b) på initiativ av en fjärdedel av medlemsstaterna.

Kapitel 2. Politik som gäller gränskontroll, asyl och invandring

Artikel 77 (f.d. artikel 62 EG)

1. Unionen ska utforma en politik med syftet att

- a) säkerställa att det inte förekommer någon kontroll av personer, oavsett deras medborgarskap, när de passerar de inre gränserna,
- b) säkerställa kontroll av personer och en effektiv övervakning i fråga om passage av de yttre gränserna,
- c) stegvis införa ett integrerat system för förvaltning av de yttre gränserna.

2. Vid tillämpning av punkt 1 ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder om

- a) den gemensamma politiken för viseringar och andra uppehållstillstånd för kortare tid,
- b) kontroll av de personer som passerar de yttre gränserna,
- c) villkoren för att medborgare i tredjeländer ska få resa fritt inom unionen under en kortare tid,
- d) alla nödvändiga åtgärder för att stegvis upprätta ett integrerat system för förvaltning av de yttre gränserna,
- e) slopad kontroll av personer, oavsett deras medborgarskap, när de passerar de inre gränserna.

3. Om en åtgärd från unionens sida är nödvändig för att underlätta utövandet av den rätt som avses i artikel 20.2 a, och om inte befogenheter för detta ändamål föreskrivs i fördragen, får rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande anta bestämmelser om pass, identitetskort, bevis om uppehållstillstånd eller andra jämförbara dokument. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

4. Denna artikel ska inte påverka medlemsstaternas befogenheter att fastställa sina geografiska gränser i enlighet med internationell rätt.

Kravet på att identitetskort ska innehålla två fingeravtryck är förenligt med de grundläggande rättigheterna avseende respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter **C-61/22** Landeshauptstadt Wiesbaden (ogiltighet av rådets förordning (EU) 2019/1157).

Artikel 78 (f.d. artiklarna 63.1, 63.2 och 64.2 EG)

1. Unionen ska utforma en gemensam politik avseende asyl, subsidiärt skydd och tillfälligt skydd i syfte att erbjuda en lämplig status till alla tredjelandsmedborgare som har behov av internationellt skydd och att säkerställa principen om "non-refoulement". Denna politik ska överensstämma med Genèvekonventionen av den 28 juli 1951, med protokollet av den 31 januari 1967 om flyktingars rättsliga ställning och med andra tillämpliga fördrag.

2. Vid tillämpning av punkt 1 ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder om ett gemensamt europeiskt asylsystem som omfattar

- a) en enhetlig asylstatus för tredjelandsmedborgare som ska gälla i hela unionen,
- b) en enhetlig status för subsidiärt skydd för de tredjelandsmedborgare som, utan att beviljas europeisk asyl, har behov av internationellt skydd,
- c) ett gemensamt system, i händelse av en massiv tillströmning, för tillfälligt skydd för fördrivna personer,
- d) gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla enhetlig asylstatus eller subsidiärt skydd,
- e) kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en ansökan om asyl eller subsidiärt skydd,
- f) normer för mottagande av personer som söker asyl eller subsidiärt skydd,
- g) partnerskap och samarbete med tredjeländer för att hantera flöden av personer som söker asyl eller subsidiärt eller tillfälligt skydd.

3. Om en eller flera medlemsstater försätts i en nödsituation med plötslig tillströmning av medborgare från tredjeländer, får rådet på förslag av kommissionen besluta om provisoriska åtgärder till förmån för den eller de medlemsstater som berörs. Rådet ska besluta efter att ha hört Europaparlamentet.

En asylsökande får inte överföras till en annan EU-medlemsstat om systembrister i asylförfarandet där innebär en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling **C-411/10** och **C-493/10** N.S. m.fl. Ger unionens institutioner möjlighet att vidta alla provisoriska åtgärder som är nödvändiga för att effektivt och snabbt hantera en nödsituation som kännetecknas av plötslig tillströmning av fördrivna personer **C-643/15** och **C-647/15** Slovakien och Ungern/rådet. Den gemensamma politik som unionen utformar ska vara förenlig med Genèvekonventionen **C-720/17** Bilal och **C-391/16** M (återkallelse av flyktingstatus). Skyldighet för nationell domstol att ex officio pröva om principen om non-refoulement och andra intressen har iakttagits **C-313/25** PPU GB.

Artikel 79 (f.d. artikel 63 punkterna 3 och 4 EG)

1. Unionen ska utforma en gemensam invandringspolitik i syfte att i alla lägen säkerställa en effektiv förvaltning av migrationsströmmarna, en rättvis behandling av tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i medlemsstaterna samt förebyggande av och förstärkt bekämpning av olaglig invandring och människohandel.

2. Vid tillämpning av punkt 1 ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder på följande områden:

- a) Villkor för inresa och vistelse, normer för medlemsstaternas utfärdande av visering och uppehållstillstånd för längre tid, inbegripet sådana som avser familjeåterförening.
- b) Fastställande av rättigheterna för tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i en medlemsstat, inbegripet villkoren för fri rörlighet och vistelse i övriga medlemsstater.
- c) Olaglig invandring och olaglig vistelse, inbegripet avvisning, utvisning och återvändande av personer som vistas olagligt.
- d) Bekämpning av människohandel, särskilt handel med kvinnor och barn.

3. Unionen får med tredjeländer ingå avtal med syftet att de tredjelandsmedborgare som inte uppfyller eller som inte längre uppfyller villkoren för inresa, närvaro eller vistelse på en medlemsstats territorium ska återtas i sina ursprungsländer eller de länder de kommer från.

4. Europaparlamentet och rådet får i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet föreskriva åtgärder för att stimulera och stödja medlemsstaternas verksamhet för att främja integrationen av tredjelandsmedborgare som vistas lagligen på deras territorium; dessa får dock inte omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

5. Denna artikel ska inte inverka på medlemsstaternas rätt att bestämma hur många tredjelandsmedborgare som får beviljas inresa från ett tredjeland till deras territorium för att där söka sysselsättning som arbetstagare eller egenföretagare.

Ang. likabehandling av unionsmedborgare och varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare, se **C-571/10** Kamberaj.

Artikel 80

Den unionspolitik som avses i detta kapitel och dess genomförande ska styras av principen om solidaritet och rättvis ansvarsfördelning, även i finansiellt avseende, mellan medlemsstaterna. Varje gång det är nödvändigt ska de unionsakter som antas enligt detta kapitel innehålla lämpliga åtgärder för tillämpningen av denna princip.

Kapitel 3. Civilrättsligt samarbete

Artikel 81 (f.d. artikel 65 EG)

1. Unionen ska utveckla ett rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder, vilket bygger på principen om ömsesidigt erkännande av domstolsavgöranden och utomrättsliga avgöranden. Detta samarbete får inbegripa beslut om åtgärder om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

2. Vid tillämpning av punkt 1, särskilt när det är nödvändigt för att den inre marknaden ska fungera väl, ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder för att säkerställa

- a) ömsesidigt erkännande mellan medlemsstaterna av domstolsavgöranden och utomrättsliga avgöranden samt verkställigheten av dessa,
- b) gränsöverskridande delgivning av rättegångshandlingar och utomrättsliga handlingar,
- c) förenlighet mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet,
- d) samarbete som rör bevisupptagning,
- e) faktisk tillgång till rättslig prövning,
- f) undanröjande av hinder mot väl fungerande civilrättsliga förfaranden, vid behov genom att främja förenligheten mellan de civilprocessrättsliga regler som är tillämpliga i medlemsstaterna,
- g) utveckling av alternativa metoder för att lösa tvister,
- h) stöd till utbildning av domare och övrig personal inom rättsväsendet.

3. Med avvikelse från punkt 2 ska åtgärder som rör familjerätten och som har gränsöverskridande följder föreskrivas av rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

Rådet får på förslag av kommissionen anta ett beslut där det anges vilka aspekter av familjerätten som har gränsöverskridande följder och som kan bli föremål för akter som antas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

Det förslag som avses i andra stycket ska översändas till de nationella parlamenten. Om en invändning från ett nationellt parlament har meddelats inom sex månader från detta översändande, ska beslutet inte antas. I avsaknad av invändningar får rådet anta beslutet.

Kapitel 4. Straffrättsligt samarbete

Artikel 82 (f.d. artikel 31 EU)

1. Det straffrättsliga samarbetet inom unionen ska bygga på principen om ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden och inbegripa en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar på de områden som avses i punkt 2 och artikel 83.

Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder för att

- a) fastställa regler och förfaranden för att säkerställa att alla former av domar och rättsliga avgöranden erkänns i hela unionen,
- b) förebygga och lösa behörighetskonflikter mellan medlemsstaterna,
- c) stödja utbildningen av domare och övrig personal inom rättsväsendet,
- d) underlätta samarbetet mellan rättsliga eller likvärdiga myndigheter i medlemsstaterna inom ramen för lagföring och verkställighet av beslut.

2. Om det är nödvändigt för att underlätta det ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polis-samarbete och rättsligt samarbete i sådana straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension, får Europaparlamentet och rådet genom direktiv i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa minimiregler. I dessa minimiregler ska skillnaderna mellan medlemsstaternas rättsliga traditioner och rättssystem beaktas.

De ska omfatta

- a) ömsesidig tillåtlighet av bevis mellan medlemsstaterna,
- b) personers rättigheter vid det straffrättsliga förfarandet,
- c) brottsoffers rättigheter,
- d) andra specifika delar av det straffrättsliga förfarandet, vilka rådet i förväg har reglerat genom ett beslut; vid antagandet av detta beslut ska rådet besluta med enhällighet efter Europaparlamentets godkännande.

Antagande av de minimiregler som avses i denna punkt ska inte hindra medlemsstaterna från att behålla eller införa en högre skyddsnivå för personer.

3. Om en rådsmedlem anser att ett utkast till direktiv enligt punkt 2 skulle negativt påverka grundläggande aspekter av dennes straffrättsliga system, får den rådsmedlemmen begära att utkastet till direktiv överlämnas till Europeiska rådet. I detta fall ska det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillfälligt upphävas. Efter diskussion, och om konsensus uppnås, ska Europeiska rådet inom fyra månader från det tillfälliga upphävandet hänskjuta utkastet till rådet, varvid det tillfälliga upphävandet av det ordinarie lagstiftningsförfarandet avbryts.

Om ingen enighet uppnås och om minst nio medlemsstater önskar upprätta ett fördjupat samarbete på grundval av utkastet till direktiv, ska de inom samma tidsfrist underrätta Europaparlamentet, rådet och kommissionen om detta. I detta fall ska det bemyndigande att inleda ett fördjupat samarbete enligt artikel 20.2 i fördraget om Europeiska unionen och artikel 329.1 i det här fördraget anses vara beviljat och bestämmelserna om fördjupat samarbete ska tillämpas.

Ang. art. 82.1 En medlemsstat är inte skyldig att vägra att till tredjeland utlämna en medborgare i en annan medlemsstat när myndigheterna i en tredje medlemsstat tidigare har beslutat att vägra utlämning på grund av att det finns en allvarig risk för kränkning av de grundläggande rättigheterna, se **C-219/25** PPU KN.

Artikel 83 (f.d. artikel 31 EU)

1. Europaparlamentet och rådet får genom direktiv i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa minimiregler om fastställande av brottsrekvisit och påföljder inom områden med särskilt allvarlig brottslighet med ett gränsoverskridande inslag till följd av brottens karaktär eller effekter eller av ett särskilt behov av att bekämpa dem på gemensamma grunder.

Detta gäller följande områden av brottslighet: terrorism, människohandel och sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn, olaglig narkotikahandel, olaglig handel med vapen, penningtvätt, korruption, förfalskning av betalningsmedel, it-brottslighet och organiserad brottslighet.

Med hänsyn till brottslighetens utveckling får rådet anta ett beslut där andra områden av brottslighet anges som uppfyller de kriterier som avses i denna punkt. Rådet ska besluta med enhällighet efter Europaparlamentets godkännande.

2. Om en tillnärmning av medlemsstaternas straffrättsliga lagar och andra författningar visar sig nödvändig för att säkerställa att unionens politik på ett område som omfattas av harmoniseringsåtgärder ska kunna genomföras effektivt, får minimiregler för fastställande av brottsrekvisit och påföljder på det berörda området meddelas i direktiv. Dessa direktiv ska antas enligt samma ordinarie eller särskilda lagstiftningsförfarande som använts för beslutet om harmoniseringsåtgärderna i fråga, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 76.

3. Om en radsmedlem anser att ett utkast till direktiv enligt punkt 1 eller 2 skulle negativt påverka grundläggande aspekter av dennes straffrättsliga system, får den radsmedlemmen begära att utkastet till direktiv överlämnas till Europeiska rådet. I detta fall ska det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillfälligt upphävas. Efter diskussion, och om konsensus uppnås, ska Europeiska rådet inom fyra månader från det tillfälliga upphävandet hänskjuta utkastet till rådet, varvid det tillfälliga upphävandet av det ordinarie lagstiftningsförfarandet avbryts.

Om ingen enighet uppnås och om minst nio medlemsstater önskar upprätta ett fördjupat samarbete på grundval av utkastet till direktiv, ska de inom samma tidsfrist underrätta Europaparlamentet, rådet och kommissionen om detta. I detta fall ska det bemyndigande att inleda ett fördjupat samarbete som avses i artikel 20.2 i fördraget om Europeiska unionen och artikel 329.1 i det här fördraget anses vara beviljat, och bestämmelserna om fördjupat samarbete ska tillämpas.

Artikel 84

Europaparlamentet och rådet får i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet föreskriva åtgärder för att uppmuntra och stödja medlemsstaternas åtgärder när det gäller att förebygga brottslighet; dessa får dock inte omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

Artikel 85 (f.d. artikel 31 EU)

1. Eurojusts uppgift ska vara att stödja och stärka samordning och samarbete mellan de nationella myndigheter som har till uppgift att utreda och lagföra allvarlig brottslighet som berör två eller flera medlemsstater eller som det krävs lagföring för på gemensamma grunder, på grundval av operationer som genomförs och information som lämnas av myndigheterna i medlemsstaterna och av Europol.

Europaparlamentet och rådet ska i detta hänseende, genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, reglera Eurojusts struktur, arbetssätt, verksamhetsområde och uppgifter. Dessa uppgifter får omfatta

- a) inledande av brottsutredningar och förslag till inledande av lagföringsförfaranden som genomförs av de behöriga nationella myndigheterna, särskilt de som gäller brott som skadar unionens ekonomiska intressen,
- b) samordning av de utredningar och lagföringsförfaranden som avses i led a,
- c) stärkande av det rättsliga samarbetet, bland annat genom lösning av behörighetskonflikter och nära samarbete med det europeiska rättsliga nätverket.

Dessa förordningar ska även fastställa villkoren för deltagande av Europaparlamentet och de nationella parlamenten i utvärderingen av Eurojusts verksamhet.

2. Inom ramen för de lagföringsförfaranden som avses i punkt 1 och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 86 ska de formella processrättsliga åtgärderna vidtas av behöriga nationella tjänstemän.

Artikel 86

1. För att bekämpa brott som skadar unionens ekonomiska intressen får rådet genom förordningar i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande inrätta en europeisk åklagarmyndighet som baseras på Eurojust. Rådet ska besluta med enhällighet efter Europaparlamentets godkännande.

Om enhällighet inte kan nås, får en grupp om minst nio medlemsstater begära att utkastet till förordning överlämnas till Europeiska rådet. I detta fall ska förfarandet i rådet tillfälligt upphävas. Efter diskussion, och om konsensus uppnås, ska Europeiska rådet inom fyra månader från det tillfälliga upphävandet hänskjuta utkastet till rådet för antagande.

Om ingen enighet uppnås och om minst nio medlemsstater önskar upprätta ett fördjupat samarbete på grundval av utkastet till förordning, ska de inom samma tidsfrist underrätta Europaparlamentet, rådet och kommissionen om detta. I detta fall ska det bemyndigande att inleda ett fördjupat samarbete som avses i artikel 20.2

i fördraget om Europeiska unionen och artikel 329.1 i det här fördraget anses vara beviljat, och bestämmelserna om fördjupat samarbete ska tillämpas.

2. Den europeiska åklagarmyndigheten är behörig att, i förekommande fall i samverkan med Europol, utreda och lagföra gärningsmän och andra medverkande som har begått brott som skadar unionens ekonomiska intressen, i enlighet med den förordning som avses i punkt 1. Myndigheten ska föra talan för dessa brott vid medlemsstaternas behöriga domstolar.

3. De förordningar som avses i punkt 1 ska innehålla stadgan för den europeiska åklagarmyndigheten, villkoren för dess verksamhet, de processrättsliga reglerna för denna verksamhet, liksom regler om tillåtligheten av bevisning och regler för domstolskontroll av de processuella åtgärder som myndigheten beslutar när den utövar sin verksamhet.

4. Europeiska rådet får samtidigt eller senare anta ett beslut om ändring av punkt 1 i syfte att utsträcka den europeiska åklagarmyndighetens befogenheter till att även omfatta kampen mot den grova brottslighet som har ett gränsöverskridande inslag och, som en följd av detta, om ändring av punkt 2 när det gäller gärningsmän och andra medverkande som begått grova brott som påverkar mer än en medlemsstat. Europeiska rådet ska besluta med enhällighet efter Europaparlamentets godkännande och efter att ha hört kommissionen.

Kapitel 5. Polissamarbete

Artikel 87 (f.d. artikel 30 EU)

1. Unionen ska utveckla ett polissamarbete mellan alla behöriga myndigheter i medlemsstaterna, inbegripet polisen, tullen och andra brottsbekämpande organ som är specialiserade på att förebygga, upptäcka och utreda brott.

2. Vid tillämpning av punkt 1 får Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet föreskriva åtgärder om

- a) insamling, lagring, behandling, analys och utbyte av relevant information,
- b) stöd till utbildning av personal samt samarbete om personalutbyte, utrustning och kriminalteknisk forskning,
- c) gemensam utredningsteknik i samband med upptäckt av allvarliga former av organiserad brottslighet.

3. Rådet får i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande föreskriva åtgärder om operativt samarbete mellan de myndigheter som avses i denna artikel. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

Om enhällighet inte kan nås, får en grupp om minst nio medlemsstater begära att utkastet till åtgärder överlämnas till Europeiska rådet. I detta fall ska förfarandet i rådet tillfälligt upphävas. Efter diskussion, och om konsensus uppnås, ska Europeiska rådet inom fyra månader från det tillfälliga upphävandet hänskjuta utkastet till rådet för antagande.

Om ingen enighet uppnås och om minst nio medlemsstater önskar upprätta ett fördjupat samarbete på grundval av utkastet till åtgärder, ska de inom samma tidsfrist underrätta Europaparlamentet, rådet och kommissionen om detta. I detta fall ska det bemyndigande att inleda ett fördjupat samarbete som avses i artikel 20.2 i fördraget om Europeiska unionen och artikel 329.1 i det här fördraget anses vara beviljat, och bestämmelserna om fördjupat samarbete ska tillämpas.

Det särskilda förfarande som anges i andra och tredje styckena ska inte tillämpas på akter som innebär en utveckling av Schengenregelverket.

Artikel 88 (f.d. artikel 30 EU)

1. Europolns uppgift ska vara att stödja och stärka medlemsstaternas polismyndigheters och andra brottsbekämpande organs insatser samt deras ömsesidiga samarbete för att förebygga och bekämpa allvarlig brottslighet som berör två eller flera medlemsstater, terrorism och sådana former av brottslighet som skadar ett gemensamt intresse som omfattas av unionens politik.

2. Europaparlamentet och rådet ska genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet reglera Europolns struktur, arbetssätt, verksamhetsområde och uppgifter. Dessa uppgifter får omfatta

- a) insamling, lagring, behandling, analys och utbyte av information, särskilt från medlemsstaternas myndigheter eller från ett tredjelandets myndigheter eller från utomstående organ,
- b) samordning, organisering och genomförande av utredningar och operativa insatser tillsammans med medlemsstaternas behöriga myndigheter eller inom gemensamma utredningsgrupper, i förekommande fall i samverkan med Eurojust.

Dessa förordningar ska även fastställa närmare bestämmelser för den kontroll av Europolns verksamhet som Europaparlamentet utför under medverkan av de nationella parlamenten.

3. Europolns alla operativa insatser ska genomföras i samverkan och i samförstånd med myndigheterna i den eller de medlemsstater vars territorium berörs. Tvångsåtgärder får genomföras endast av de behöriga nationella myndigheterna.

Artikel 89 (f.d. artikel 32 EU)

Rådet ska i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande fastställa på vilka villkor och inom vilka gränser som de behöriga myndigheterna i de medlemsstater som avses i artiklarna 82 och 87 får agera på en annan medlemsstats territorium i samverkan och i samförstånd med myndigheterna i denna medlemsstat. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

AVDELNING VI

– TRANSPORTER

Artikel 90 (f.d. artikel 70 EG)

På det område som behandlas i denna avdelning ska fördragens mål uppnås inom ramen för en gemensam transportpolitik.

Ang. förhållandet till övriga bestämmelser i fördraget, se **167/73** kommissionen/Frankrike (fri rörlighet), **156/77** kommissionen/Belgien (statsstöd samt kol och stål), **209/84** Asjes (konkurrensreglerna).

Artikel 91 (f.d. artikel 71 EG)

1. För att genomföra artikel 90 och med beaktande av transportfrågornas särskilda karaktär ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén fastställa

- a) gemensamma regler för internationella transporter till eller från en medlemsstats territorium eller genom en eller flera medlemsstaters territorier,
- b) de villkor under vilka utomlands hemmahörande transportföretag får utföra transporter i en medlemsstat,
- c) åtgärder för att förbättra transportsäkerheten,
- d) alla andra lämpliga bestämmelser.

2. Vid beslut om de åtgärder som avses i punkt 1 ska sådana fall beaktas där tillämpningen av åtgärderna skulle kunna få allvarliga återverkningar på levnadsstandarden och sysselsättningen i vissa regioner samt på utnyttjandet av transportmedel.

Ej direkt effekt 4/88 Lambregts. Ang. rådets skyldighet att anta regler, se 13/83 Europaparlamentet/rådet (fråga om passivitet). Behörighet att ingå internationella avtal 22/70 kommissionen/rådet (AETR) samt yttrande 1/94 (GATS och TRIPS). Åsidosättande av väsentliga formföreskrifter C-65/90 Europaparlamentet/rådet (avsaknad av samråd). Omfattningen av gemenskapens behörighet C-184/02 Spanien och Finland/Europaparlamentet och rådet.

Artikel 92 (f.d. artikel 72 EG)

Till dess att de bestämmelser som avses i artikel 91.1 har fastställts, får ingen medlemsstat, utan att rådet med enhällighet har beslutat om en åtgärd genom vilken undantag beviljas, vidta någon åtgärd som direkt eller indirekt ger de olika bestämmelser, som gällde på transportområdet den 1 januari 1958 eller som, för stater som senare ansluter sig gäller på detta område, vid tidpunkten för dessas anslutning, mindre gynnsamma effekter för andra medlemsstaters transportföretag än för inhemska transportföretag.

Se **C-184/91** Oorburg (transporter på inre vattenvägar), **C-195/90** kommissionen/Tyskland (vägskatt).

Artikel 93 (f.d. artikel 73 EG)

Stöd är förenligt med fördragen, om det tillgodoser behovet av samordning av transporter eller om det innebär ersättning för allmän trafikplikt.

Förhållandet till statsstödsreglerna **156/77** kommissionen/Belgien. Förhållande till sekundärätten **C-280/00** Altmark.

Artikel 94 (f.d. artikel 74 EG)

Varje åtgärd som vidtas inom ramen för fördragen med avseende på fraktsatser och befordringsvillkor ska avvägas med hänsyn till den ekonomiska situationen för transportföretagen.

Artikel 95 (f.d. artikel 75 EG)

1. Vid transporter inom unionen ska all sådan diskriminering vara förbjuden som består i att transportföretag tillämpar olika fraktsatser och befordringsvillkor för att frakta samma slag av gods samma väg på grund av godsets ursprungs- eller bestämmelse land.

2. Punkt 1 ska inte hindra Europaparlamentet och rådet att vidta andra åtgärder enligt artikel 91.1.

3. Rådet ska på förslag från kommissionen samt efter att ha hört Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén utfärda föreskrifter för att genomföra bestämmelserna i punkt 1.

Rådet får särskilt meddela de bestämmelser som behövs för att göra det möjligt för unionens institutioner att övervaka efterlevnaden av ordningen i punkt 1 och för att säkerställa att fördelarna med denna fullt ut kommer brukarna till godo.

4. Kommissionen ska på eget initiativ eller på begäran av en medlemsstat undersöka de fall av diskriminering

som avses i punkt 1 och efter samråd med alla berörda medlemsstater fatta nödvändiga beslut inom ramen för de regler som har fastställts enligt bestämmelserna i punkt 3.

Artikel 96 (f.d. artikel 76 EG)

1. Det är förbjudet för medlemsstaterna att på transporter inom unionen tillämpa fraktsatser och villkor som i något avseende innefattar stöd eller skydd till förmån för ett eller flera särskilda företag eller näringsgrenar om inte tillstånd har getts av kommissionen.

2. Kommissionen ska på eget initiativ eller på begäran av en medlemsstat granska de fraktsatser och villkor som avses i punkt 1 och särskilt beakta, å ena sidan, krav på en ändamålsenlig regionalekonomisk politik, de underutvecklade regionernas behov och problemen i regioner som allvarligt påverkas av politiska förhållanden samt å andra sidan, sådana fraktsatsers och villkors inverkan på konkurrensen mellan olika transportgrenar.

Kommissionen ska efter samråd med alla medlemsstater som saken gäller fatta nödvändiga beslut.

3. De förbud som anges i punkt 1 gäller inte tariffer som fastställts för att bemöta konkurrens.

Artikel 97 (f.d. artikel 77 EG)

Pålagor eller avgifter vid gränspassage som transportföretag tar ut utöver fraktsatserna får inte överstiga vad som är skäligt, sedan de kostnader som gränspassagen faktiskt föranlett beaktats.

Medlemsstaterna ska sträva efter att gradvis sänka dessa kostnader.

Kommissionen får ge medlemsstaterna rekommendationer om tillämpningen av denna artikel.

Artikel 98 (f.d. artikel 78 EG)

(Ang. Förbundsrepubliken Tyskland.)

Artikel 99 (f.d. artikel 79 EG)

(Avser en rådgivande kommitté knuten till kommissionen.)

Artikel 100 (f.d. artikel 80 EG)

1. Bestämmelserna i denna avdelning ska gälla transporter på järnväg, landsväg och inre vattenvägar.

2. Europaparlamentet och rådet får i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa lämpliga bestämmelser för sjöfart och luftfart. De ska besluta efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén.

Förhållande till fördragets allmänna bestämmelser **167/73** kommissionen/Frankrike. *Sjötransporter* **C-379/92** Peralta, **C-381/93** kommissionen/Frankrike, **C-295/00** kommissionen/Italien, **C-430/99** Sea-land Service (system för sjötrafikledning) och **C-435/00** Geha (olika hamnavgifter). *Inre vattenvägar* **C-266/03** kommissionen/Luxemburg och **C-433/03** kommissionen/Tyskland (gränser för gemenskapens externa behörighet samt medlemsstaternas samarbetskyldighet). *Luftfart* **C-70/99** kommissionen/Portugal (olika passageraravgifter), **C-27/00** Omega Air (gemenskapslagstiftarens behörighet – buller från flygplan), **C-468/98** kommissionen/Sverige ("open skies-avtal" – medlemsstaternas behörighet att ingå internationella avtal).

AVDELNING VII

– GEMENSAMMA REGLER OM KONKURRENS, BESKATTNING OCH TILLNÄRMNING AV LAGSTIFTNING

Kapitel 1. Konkurrensregler

AVSNITT 1 – REGLER TILLÄMPLIGA PÅ FÖRETAG

Artikel 101 (f.d. artikel 81 EG)

1. Följande är oförenligt med den inre marknaden och förbjudet: alla avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen inom den inre marknaden, särskilt sådana som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
 - b) produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
 - c) marknader eller inköpskällor delas upp,
 - d) olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner med vissa handelspartner, varigenom dessa får en konkurrensnackdel,
 - e) det ställs som villkor för att ingå avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser, som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.
2. Avtal eller beslut som är förbjudna enligt denna artikel är ogiltiga.
3. Bestämmelserna i punkt 1 får dock förklaras icke tillämpliga

– på avtal eller grupper av avtal mellan företag,
 – beslut eller grupper av beslut av företagssammanslutningar,
 – samordnade förfaranden eller grupper av samordnade förfaranden,
 som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås och som inte

- a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,
- b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga.

Art. 101.1 FEUF: *Direkt effekt* **127/73 BRT** (30 jan. 1974). Nationella domstolar är behöriga att tillämpa artikel 101 FEUF bland annat i privaträttsliga tvister, eftersom denna behörighet följer av artikelns direkta effekt **C-819/19** Stichting Cartel Compensation och Equilib Netherlands. *Territoriellt tillämpningsområde* **89/85** m.fl. Ahlström (1988). *Materiellt tillämpningsområde* **C-264/16 P** Deutsche Bahn m.fl./kommissionen (transportsektorn) **C-819/19** Stichting Cartel Compensation och Equilib Netherlands (luftfartssektorn), **C-671/15** APVE m.fl. (jordbruksområdet). *Marknadsdefinition* Utbytbarenheten ska inte bedömas endast med beaktande av varornas eller tjänsternas objektiva egenskaper; även konkurrensvillkoren samt efterfråga och utbudsmönstret på marknaden ska beaktas **C-179/16 F**. Hoffmann-La Roche m.fl.; jfr med avseende på artikel 102 FEUF **322/81** Nederlandsche Banden-Industria-Michelin/kommissionen. *Företag* – Definition **C-41/90** Höfner – Vinstsyfte krävs ej **209-215** och **218/78** Heinz van Landewyck, **C-49/07** MOTOE. Ang. Eurocontrols verksamhet **C-113/07 P** Selex Sistemi Integrati/kommissionen – Offentliga organ som bedriver ekonomisk verksamhet omfattas **C-67/96** Albany – Stora offentliga inköpare anses inte nödvändigtvis vara företag **C-205/03 P** FENIN/kommissionen – Försäkringskassa ansågs inte utgöra ett företag, **C-350/07** Kattner Stahlbau, **C-437/09** AG2R Prévoyance, **C-138/11** Compass-Datenbank (offentlig myndighets lagring av uppgifter i databas); jfr **C-262/18 P** kommissionen/Dövera zdravotná poisťovňa (införandet av konkurrensinslag i ett system som bygger på solidaritetsprincipen inte ägnat att förändra systemets beskaffenhet). Agentavtal **C-217/05** Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio – Fria yrkesutövare omfattas **C-309/99** Wouters (advokater). Ang. minimibelopp för advokatarvoden som faststälts av en yrkesorganisation för advokater, se **C-438/22** Em akaunt BG EOOD; ang. arvoden fastställda av notariekammarer, se **C-128/21** Lietuvos notary rūmai m.fl. *Principen om ekonomisk enhet mellan två bolag*, se **C-73/95 P** Viho, **C-97/08 P** Akzo Nobel m.fl./kommissionen, **C-155/14 P** Evonik Degussa och AlzChem/kommissionen (moderbolags ansvar för dotterbolags överträdelser), **C-407/08 P** Knauf Gips/kommissionen, **C-90/09 P** General Química, **C-628/10 P** och **C-14/11 P** Alliance, **C-50/12 P** Kendrick, **C-625/13 P** Villeroy & Boch/kommissionen, **C-516/15 P** Akzo Nobel m.fl./kommissionen och **C-822/19 P** Sumal. Den ekonomiska enheten behöver inte vara en juridisk person **C-189/02 P** Dansk Rørindustri m.fl. Presumtionen om faktiskt utövande av ett avgörande inflytande **C-595/18 P** The Goldman Sachs Group/kommissionen (enhet som kontrollerar 100 procent av de rösträtter som är knutna till aktierna i ett annat bolag) **C-623/15 P** Toshiba Corp./kommissionen (kontroll som utövas gemensamt av två moderbolag. Ang. solidariskt betalningsansvar för böter, se **C-231/11 P**–**C-233/11 P** kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl. samt **C-823/18 P** kommissionen/GEA Group. Betr. ansvar vid företagsöverlåtelser m.m., se **C-204/00 P** Cement, **C-280/06** Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato m.fl., **C-125/07 P** Erste Bank der österreichischen Sparkassen/kommissionen. Moderbolagets ansvar – i en situation där det ansvaret helt hörör från dotterbolagets ansvar och det inte förekommit något som moderbolaget kan hållas individuellt ansvarigt för – kan inte vara mer omfattande än dotterbolagets ansvar **C-351/15 P** kommissionen/Total och Elf Aquitaine. Ang. moderbolags ansvar för en överträdelse som dess dotterbolag har begått innan det förvärvades **C-637/13 P** Laufen Austria/kommissionen. *Avtal* behöver ej vara bindande **41/69** Chemiefarma – Ömsidig vilja krävs **C-2/01 P** och **3/01 P** kommissionen/Bayer. Betr. ansvar för alla deltagare som inte uttryckligen tagit avstånd vid möten där konkurrensbegränsande avtal träffas, se **C-204/00 P** Cement, ett konsultbolags ansvar **C-194/14 P** AC-Treuhand. Ang. komplexa överträdelser med kombinationer av avtal och samordnade förfaranden, se **C-49/92 P** kommissionen/Anic Partecipazioni, **C-407/08 P** Knauf Gips/kommissionen. Fråga om bevis för deltagande i system med falska anbud m.m. **C-441/11 P** kommissionen/Verhuizingen Coppens. Prisparitets-klausuler vid avtal mellan en onlinebaserad hotellbokningsplattform och hotell **C-264/23** Booking.com och Booking.com (Deutschland) – *Kollektivavtal* mellan arbetsstagare och arbetsgivare omfattas inte **C-67/96** Albany – Annorlunda mellan egenföretagare och fria yrkesutövare **C-180-184/98** Pavlov, "falska egenföretagare" **C-413/13** FNV Kunsten Informatie en Media. Ang. bedömningen av en enda, komplex och fortlöpande överträdelse, se bl.a. **C-625/13 P** Villeroy & Boch/kommissionen, **C-99/17 P** Infineon Technologies/kommissionen (bevisbörda), **C-601/18 P** Prysmian och Prysmian Cavi e Sistemi/kommissionen, **C-450/19** Kilpailu- ja kuluttajavirasto (fastställande av överträdelseperioden vid anbudsuppgörelser) och **C-697/19 P** Sony Corporation och Sony Electronics/kommissionen, **C-698/19 P** Sony Optiarc och Sony Optiarc America/kommissionen (rätten till försvar), **C-699/19 P** Quanta Storage/kommissionen och **C-700/19 P** Toshiba Samsung Storage Technology och Toshiba Samsung Storage Technology Korea/kommissionen. *Samordnade förfaranden*: **48/69** ICI, **C-49/92 P** kommissionen/Anic Partecipazioni – Samordnade förfaranden genom informationsutbyte **C-194/99 P** Thyssen Stahl och **C-298/22** Banco BPN mot BIC Português m.fl. – Fråga huruvida det är tillräckligt med ett enda möte eller om samordningen måste ha varit varaktig och regelbunden **C-8/08** T-Mobile Netherlands m.fl. – Företags ansvar för ett samordnat förfarande till följd av en oberoende tjänsteleverantörs handlande **C-542/14** VM Remonts m.fl. *Beslut av företagssammanslutning* **45/85** Verband der Sachversicherer/kommissionen, **C-35/96** kommissionen/Italien (nationell yrkesorganisation som fastställer enhetlig tariff för tullombud), **C-309/99** Wouters (Advokatsamfund), **C-136/12** Consiglio nazionale dei geologi (etiska regler om arvodesnivåer), **C-250/03** Mauri (villkor för att utöva advokatyrket), **C-1/12** Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas (obligatorisk fortbildning för revisorer), **C-105/04 P** Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen (branschorganisation kan hållas ansvarig för medlemsföretagens agerande). *Påverkan på handeln mellan medlemsstaterna* **56** och **58/64** Consten & Grundig/kommissionen, **C-219/95 P** Ferriere Nord/kommissionen, **C-475/99** Ambulanz Glöckner och **C-295/04**–**C-298/04** Manfredi m.fl., **C-125/07 P** Erste Bank der österreichischen Sparkassen (begreppet betydande störningar på den gemensamma marknaden) **C-425/07 P** AEPI/kommissionen. *Märkbar påverkan* **5/69** Völk. Syfte eller resultat att begränsa konkurrensen **56** och **58/64** Consten & Grundig/kommissionen och **C-99/17 P** Infineon Technologies/kommissionen (utbyte av känsliga affärsuppgifter) – Utgör inte hinder för att ett och samma konkurrensbegränsande beteckande anses ha både till syfte och till resultat att begränsa konkurrensen **C-228/18** Budapest Bank m.fl. – Räcker med syfte eller resultat **C-234/89** Delimitis, **C-219/95 P** Ferriere Nord, **C-8/08** T-Mobile Netherlands m.fl., **C-501/06 P**, **C-513/06 P**, **C-515/06 P** och **C-519/06 P** GlaxoSmithKline Services/kommissionen – Potentiell konkurrens **C-7/95 P** Deere, **C-307/18** Generics (UK) m.fl., **C-561/16 P** Lundbeck/kommissionen **C-611/16 P** Xellia Pharmaceuticals och Alpharma/kommissionen och **C-331/21** EDP – Energias de Portugal m.fl. (konkurrensklausul samt konkurrensbegränsning genom syfte eller resultat) – Begreppet konkurrensbegränsande syfte ska ges en restriktiv tolkning **C-469/15 P** FSL m.fl./kommissionen samt **C-179/16 P** – Kriteriet för att avgöra huruvida ett avtal har "till syfte" att begränsa konkurrensen är om det kan fastställas att ett

sådant avtal i sig självt uppvisar en tillräcklig grad av skadlighet för konkurrensen **C-211/22** Super Bock Bebidas – Huruvida ett patentuppgörelseavtal rörande läkemedel ha konkurrensbegränsande syfte eller resultat, och kan ingåendet av ett sådant avtal, i förekommande fall i kombination med ingåendet av andra avtal, utgöra missbruk av en dominerande ställning **C-307/18** Generics (UK) m.fl. och **C-201/19** P Servier m.fl. mot kommissionen och **C-176/19** P kommissionen mot Servier m.fl. (strategi för att fördröja inträdet på marknaden för generiska versioner) – *Bedömningskriterier* **C-373/14** P Toshiba Corporation/kommissionen; **C-345/14** Maxima Latvija **C-98/17** P; Philips och Philips France/kommissionen – Kreditupplysningsystem **C-238/05** Asnef-Equifax – Regler för idrottstävlingar **C-519/04** P Meca-Medina och Majcen/kommissionen och **C-124/21** International Skating Union/kommissionen – UEFA:s och belgiska fotbollsförbundet URBSFA:s regler omfattas av tillämpningsområdet för artikel 101 FEUF (regler som ålägger professionella fotbollsklubbar att använda ett minimiantal av 'hemmaföstrade' spelare) **C-680/21** Royal Antwerp Football Club. Ang. regler om förhandstillstånd för tävlingar, fotbollsklubbars och spelares deltagande i dessa tävlingar samt om utnyttjande av kommersiella rättigheter och medierättigheter till dessa tävlingar, se **C-333/21** European Superleague Company och **C-650/22** FIFA (marknaden för fotbollstävlingar mellan klubbar) – Icke-konkurrenssklausul och syftesöverträdelse **C-487/16** P Telefonica/kommissionen – Selektivt distributionssystem för lyxvaror **C-230/16** Coty Germany GmbH (nätförsäljning av kosmetika) – Minimibelopp för advokatarvoden motsvarar fastställandet av horisontella bindande minimipriser **C-427/16** och **C-428/16** CHEZ Elektro Bulgaria. *Nationell lagstiftning* som är oförenlig med konkurrensreglerna och enskilda företags ansvar **C-198/01** CIF. *Delegation av lagstiftningsmakt* – Nationella regler om taxa för advokatarvoden **C-94/04** och **C-202/04** Cipolla m.fl. Medlemsstaterna får inte vidta eller bibehålla åtgärder bl.a. i form av lagar eller andra författningar som kan leda till att de på företag tillämpliga konkurrensreglerna förlorar sin ändamålsenliga verkan **C-532/15** et **C-538/15** Eurosanemamientos m.fl.; se även **C-347/16** Balgarska energiyana bors. Ang. *oskuldspresumtionen* vid förlikningsförhandling i hybridform **C-440/19** P Pometon och **C-251/22** P Scania m.fl./kommissionen *Offentliggörande* av uppgifter från en begäran om förmålig behandling **C-162/15** P Evonik Degussa/kommissionen. Ansökan om konfidentiell behandling av vissa uppgifter i ett beslut av kommissionen i vilket det konstateras att det förekommit en olaglig kartell **C-517/15** AGC Glass Europe m.fl./Europeiska kommissionen – Ang. *rättskraft, rätten till försvar* och omfattningen av kommissionens skyldighet att höra part **C-85-89/15** P Feralpi m.fl./kommissionen resp. anta ett nytt meddelande om invändningar **C-180/16** P Toshiba Corp efter det att Tribunalen delvis ogiltigförklarat kommissionens ursprungliga beslut. Kommunikationsplikt av ändringar i ekonomisk modell samt rätten till försvar, se **C-265/17** P kommissionen/United Parcel Service. Ang. motiveringsskyldighet i förhållande till riktlinjer **C-39/18** kommissionen/lcap m.fl.

Art. 101.2 FEUF: *Ogiltighet* Delar av avtalet som träffas av förbudet är ogiltiga **56/65** Société Technique Minière, **C-234/89** Delimitis. Kommissionens beslut om åtaganden hindrar inte nationella domstolar från att pröva huruvida dessa avtal är förenliga med konkurrensreglerna och i förekommande fall ogiltigförklara dem **C-547/16** Gasorba e.a. Var och en har rätt att införa domstol åberopa att artikel 101.1 FEUF har åsidosatts och därmed att en överenskommelse eller ett förfarande som är förbjudet enligt denna bestämmelse är ogiltigt. *Retrospektiv verkan* **48/72** Brasserie de Haecht.

Art. 101.3 FEUF: En konkurrensbegränsning måste vara *nödvändig och stå i proportion* till sitt samhällsfrämjande syfte **42/84** Remia m.fl./kommissionen. Sökanden har bevisbördan **42/84** Remia/kommissionen. Ang. betenden som har till syfte att hindra, begränsa eller snedvräta konkurrensen är det endast med tillämpning av artikel 101.3 FEUF och under förutsättning att samtliga villkor i denna bestämmelse är uppfyllda som de kan omfattas av ett undantag från förbudet i artikel 101.1 FEU **C-680/21** Royal Antwerp Football Club och **C-128/21** Lietuvos notary rūmai m.fl.

Ang. *bindande åtaganden* enligt förordning (EG) nr 1/2003 och *omfattningen av EU-domstolarnas kontroll*, se **C-603/13** P Galp Energía España m.fl./kommissionen, **C-99/17** P Infineon Technologies/kommissionen samt **C-98/17** P Philips och Philips France/kommissionen. Proportionalitet av åtaganden **C-132/19** Groupe Canal +/kommissionen (åsidosättande av tredje mans avtalsenliga rättigheter). Fri bevisprövning **C-239/11** P Siemens m.fl./kommissionen. Övergång av bevisbörda **C-89/11** P E.ON Energie/kommissionen samt **C-99/17** P, Infineon Technologies/kommissionen. Ang. kommissionens befogenheter vid inspektioner i kartellärenden och skivavbildningar av hårddiskar vid inspektioner på plats **C-606/18** P Nexans France och Nexans/kommissionen samt **C-601/18** P Prysmian och Prysmian Cavi e Sistemi/kommissionen. Ang. effektiva rättsmedel mot kommissionens inspektionsförfarande se **C-682/20** P Les Mousquetaires och ITM Entreprises/kommissionen samt **C-690/20** P Casino, Guichard-Perrachon och Achats Marchandises Casino/kommissionen. Ang. s.k. 'hybridförfarande' som först har resulterat i ett förlikningsbeslut och sedan i ett beslut efter ett ordinarie förfarande se **C-883/19** P HSBC Holdings m.fl./kommissionen. *Böter* – Nationell konkurrensmyndigheter är skyldiga att anpassa bötesbeloppet till omständigheterna i det enskilda fallet, med beaktande av objektiva kriterier, såsom överträdelsens allvar och varaktighet samt eventuella försvarande och förmildrande omständigheter, för att säkerställa att böterna blir effektiva, att de står i rimlig proportion till överträdelsen samt att de är avskräckande **C-385/21** Zenith Media Communications. Principen om *ne bis in idem* **C-151/20** Nordzucker m.fl. (konkurrensbegränsande samverkan för vilken två nationella konkurrensmyndigheter inlett förfaranden), **C-117/20** Bpost (Böter som ålagts av en nationell tillsynsmyndighet för postsektorn resp. böter som ålagts av en nationell konkurrensmyndighet) och **C-511/23** Caronte & Tourist (företags rätt till försvar och iakttagande av skälig handläggningstid).

Ang. ersättningskyldighet, se direktiv 2014/104/EU och konkurrensskadelag (2016:964). Möjlighet att väcka *skadeståndstalan* mot den andra parten, se **C-453/99** Courage och Crehan, **C-295/04–C-298/04** Manfredi m.fl., **C-557/12** Kone m.fl. (skada till följd av umbrella pricing) och **C-724/17** Skanska Industrial Solutions m.fl. (begreppet "företag" enligt EU-rätten avgörande för att avgöra omfattning av ersättningskyldighet). Inte nödvändigt att den skada som det berörda rättssubjektet lidit har ett specifikt samband med det "skyddssyfte" som eftersträvas med artikel 101 FEUF, eftersom deltagarna i en kartell annars inte blir skyldiga att ersätta alla de skador som de har kunnat orsaka **C-435/18** Otis m.fl. (offentligt organ som beviljat lån till förmånliga villkor för förvärv av varor som är föremål för kartellen). Ang. kommissionens möjlighet att väcka talan om ersättning för skada **C-199/11** Otis m.fl. Möjlighet att väcka skadeståndstalan när kommissionen avskrivit klagomål **C-373/17** P Agria Polska m.fl./kommissionen. Skadeståndstalan mot ett moderbolags dotterbolag som väcktes till följd av ett beslut i vilket det endast fastställdes att detta moderbolag har deltagit i en konkurrensbegränsande samverkan, se **C-882/19** – Ang. nationella domstolars behörighet att tillämpa artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet inom ramen för en skadeståndstalan, se **C-819/19** Stichting Cartel Compensation och Equilib Netherlands – Ang. behörig domstol att pröva en skadeståndstalan på grund av samordnade förfaranden som strider mot artikel 101 FEUF, se **C-30/20** Volvo m.fl. Stämningssökanden som delgetts där ett av svarandens dotterbolag har sitt säte **C-632/22** Volvo. Preskriptionsfrist och beräkning av den skada som lidits, se **C-267/20** Volvo och DAF Trucks. Ang. preskriptionsavbrytande åtgärder, se **C-308/19** Whiteland Import Export. Artikel 101 FEUF utgör inte hinder för en nationell civilprocessrättslig regel enligt vilken vardera parten ska bära kostnaderna för det fall att ansökan delvis bifalls och vardera parten ska bära hälften av de gemensamma kostnaderna, såvida det inte har förekommit rättegångsmissbruk, se **C-312/21**, Tráficos Manuel Ferrer. Editionsyrkande i mål om konkurrensrättsligt skadestånd får avse även handlingar som endast kan upprättas ex novo efter sammanställning av motparten **C-163/21**, PACCAR m.fl. Ang. tillåtligheten av begränsningar i talerätten för att väcka grupptalan med yrkande om

skadestånd vid överträdelse av konkurrensrätten, se **C-253/23** ASG 2.
Se Konkurrensskadelag (2016:964).

Artikel 102 (f.d. artikel 82 EG)

Ett eller flera företags missbruk av en dominerande ställning på den inre marknaden eller inom en väsentlig del av denna är, i den mån det kan påverka handeln mellan medlemsstater, oförenligt med den inre marknaden och förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

- a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäliga inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäliga affärsvillkor,
- b) begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
- c) tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner med vissa handelspartner, varigenom dessa får en konkurrenssnackdel,

d) ställa som villkor för att ingå avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Företag se anm. vid art. 101.1 EUF. *Direkt effekt* **C-449/21** Towercast (missbruk av dominerande ställning kan inte bli föremål för något undantag på något sätt då ett sådant missbruk helt enkelt är förbjudet enligt fördraget) samt **C-721/20** DB Station & Service (tillträde till järnvägsinfrastruktur). *Påverkan på handeln* **C-250/92** Göttrup-Klim m.fl., se även anm. vid art. 101.1. *Dominerande ställning*: förmåga att agera oberoende av konkurrenter och kunder, i sista hand konsumenter **85/76** Hoffman-La Roche – 50 % marknadsandel presumtion för dominerande ställning **C-62/86** AKZO – Gemensam dominans; flera företag intar kollektivt en dominerande ställning **C-395** och **C-396/96** P Compagnie Maritime Belge. Dominanstestet sker inom en avgränsad relevant marknad. *Relevant produktmarknad* – snäv definition – **322/81** Michelin (skillnad på olika typer av bildäck), **86/82** Hasselblad (skillnad på olika typer av kameror), **22/78** Hugin (reservdelar till Hugins kassaapparater). *Relevant geografisk marknad*: **27/76** United Brands. Ang. *väsentlig del* jfr **40–48/73** m.fl. Suiker Unie (Belgien och Luxemburg resp. södra delen av Tyskland) **C-179/90** Mercier Convenzionali porto di Genova (större hamn). *Missbruk* **85/76** Hoffman-La Roche – Prisdiskriminering **27/76** United Brands, **C-333/94** P Tetra Pak/kommissionen, **C-209/10** Post Danmark samt **C-525/16** MEO (begreppet konkurrenssnackdel och prisdiskriminering på marknaden i efterföljande led – Överprissättning **27/76** United Brands – Underprissättning **C-62/86** AKZO, **C-202/07** P France Télécom/kommissionen – Marginalpress **C-280/08** P Deutsche Telekom, **C-52/09** TeliaSonera Sverige (teletjänster) – Diskriminerande avgifter **C-82/01** P Aéroports de Paris/kommissionen – Trohetsrabatter **85/76** Hoffman-La Roche, **322/81** Michelin och **C-413/14** P Intel (fråga om utestängningseffekter och -strategier för lika effektiva konkurrenter), **C-240/22** P kommissionen/Intel (lika-effektiv-konkurrent-testet) och **C-240/22** P Intel – Rabattsystem som är beroende av försäljningsmål **C-95/04** P British Airways/kommissionen, **C-23/14** Post Danmark – Kopplingsförbehåll **C-333/94** P Tetra Pak/kommissionen – Säljvägran **27/76** United Brands, **C-468/06–C-478/06** Sot. Lélou kai Sia EE m.fl. – Tillgång till nödvändiga nyttigheter, **6** och **7/73** Commercial Solvents, **311/84** Télémarketing, **C-7/97** Bronner, **C-418/01** IMS Health, **C-457/10** P AstraZeneca/kommissionen och **C-233/23** Alphabet m.fl. (bedömning av huruvida tillträde till en onlineplattform är oundgängligt) – Utnyttjande av immateriella rättigheter **238/87** Volvo – Licensvägran **C-241** P och **C-242/91** P RTE/kommissionen, **C-418/01** IMS Health – Utrymme för att väcka talan om patentintrång när innehavaren beviljat licens på FRAND-villkor **C-170/13** Huawei Technologies – Ang. upphovsrättsorganisations ersättningsmodell för tillgängliggörande av upphovsrättsligt skyddad musik i TV-sändningar **C-52/07** Kanal 5 – Begreppet oskäligt pris avseende avgifter som tas ut av en organisation för kollektiv förvaltning av upphovsrätt **C-177/16** AKKA/LAA; se även **C-372/19** SABAM (framförande av musikaliska verk under musikfestivaler). Beviljandet av särskilda eller exklusiva rättigheter som ger upphov till en dominerande ställning är inte i sig oförenligt med artikel 102 i EUF **C-347/16** Balgarska energiyuna borsa. Principen om *ne bis in idem* och samtida överträdelse av artikel 102 EUF och nationell konkurrensrätt **C-617/17** Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie. *Bevisbörda* **C-377/20** Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (utestängande missbruk). För att fastställa missbruk av en dominerande ställning, räcker att visa att förfarandet kan skada strukturen för effektiv konkurrens på den relevanta marknaden, såvida inte det berörda dominerande företaget visar att de konkurrensbegränsande effekterna uppvägs, eller rent av överträffas, av positiva effekter för konsumenterna. Ang. utestängande missbruk vid distributionsavtal som innehåller exklusivitetsklausuler och bevisvärdet av ett test avseende en lika effektiv konkurrent se **C-680/20** Unilever Italia Mkt. Operations. Ang. utomstående företags tillträde till den infrastruktur som förvaltas av ett nationellt järnvägsbolag vid nedmontering av en järnvägssträcka, se **C-42/21** P Lietuvos geležinkeliai/kommissionen. Ang. villkor för utlämnande av bevis vid ett pågående förfarande vid kommissionen avseende en skadeståndstalan i ett vilandeförklarat nationellt förfarande som rör skadestånd för samma överträdelse se **C-57/21** RegioJet. En konkurrensmyndighet i en medlemsstat har vid en missbruksutredning befogenhet att konstatera att en behandling av personuppgifter inte är förenlig med förordning GDPR, se **C-252/21** Meta Platforms m.fl. Det dominerande företaget gynnar visning av resultat från den egna specialiserade söktjänsten **C-48/22** P Google och Alphabet mot kommissionen (Google Shopping). Fastställande av tidpunkten då preskriptionsfristen börjar löpa (*dies a quo*) vid skadeståndstalan för överträdelser av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser **C-21/24** Nissan Iberia.

Kontroll av företagskoncentrationer

– Ang. tillämpningen av art. 102 EUF, se **6/72** Continental Can. Tillgång till infrastruktur **C-152/19** P Deutsche Telekom/kommissionen (tillträde till accessnätet som fastställts av den tidigare monopolleverantören). Se därtill **förordning (EG) nr 139/2004** om kontroll av företagskoncentrationer och **förordning (EG) nr 802/2004** om tillämpning av förordning 139/2004/EG. Begreppet koncentration **C-633/16** Ernst & Young. Ang. begreppet en enda koncentration och principen *ne bis in idem* **C-10/18** P Marine Harvest/kommissionen. Förordning nr 139/2004 utgör inte hinder för att en företagskoncentration som saknar gemenskapsdimension kan prövas av nationella konkurrensmyndigheter och av nationella domstolar med stöd av den direkta effekten av artikel 102 EUF se **C-449/21** Towercast. Ang. åtaganden, se **C-127/21** P American Airlines/kommissionen och **C-255/22** P Orlen/kommissionen. Ang. beviskrav för ”påtagligt hinder för en effektiv konkurrens” vid icke-samordnade effekter, begreppen ’viktig konkurrensfaktor’ och ’nära konkurrenter’ samt om effektivitetsvinster, se **C-376/20** P kommissionen/CK Telecoms samt **C-581/22** P, Thyssenkrupp/kommissionen. Ang. kommissionens behörighet att granska en företagskoncentration under tröskelvärdena som hänskjutits från en nationell konkurrensmyndighet som enligt nationell lagstiftning saknar behörighet att undersöka den aktuella koncentrationen, se förenade målen **C-611/22** P och **C-625/22** P Illumina/kommissionen.

Artikel 103 (f.d. artikel 83 EG)

1. De förordningar och direktiv som behövs för att tillämpa de principer som anges i artiklarna 101 och 102 ska rådet fastställa på förslag från kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet.

2. De bestämmelser som avses i punkt 1 ska särskilt syfta till att

- a) genom införande av böter och viten säkerställa att de förbud som anges i artikel 101.1 och artikel 102 iakttas,
- b) fastställa närmare regler för hur artikel 101.3 ska tillämpas med hänsyn till behovet av att å ena sidan säkerställa en effektiv övervakning och att å andra sidan så långt som möjligt förenkla den administrativa kontrollen,
- c) vid behov närmare ange räckvidden för bestämmelserna i artiklarna 101 och 102 inom olika näringsgrenar,
- d) fastställa kommissionens och Europeiska unionens domstols uppgifter vid tillämpningen av de bestämmelser som avses i denna punkt,
- e) fastställa förhållandet mellan å ena sidan den nationella lagstiftningen och å andra sidan bestämmelserna i detta avsnitt samt bestämmelser som har antagits enligt denna artikel.

Se **rådets förordning (EG) nr 1/2003** om tillämpning av konkurrensreglerna i art. 81 och 82 i fördraget [numera art. 101 och 102 FEUF], **kommissionens förordning (EG) nr 773/2004** om kommissionens förfarande enl. art. 81 och 82 [numera art. 101 och 102 FEUF]. *Gruppundantagsförordningar* har meddelats i anslutning till art. 101.3 FEUF, **förordning (EU) nr 2022/720** om vertikala avtal och samordnade förfaranden (upphör att gälla 31 maj 2034), **förordning (EU) nr 461/2010** om motorfordonssektorn (upphör att gälla 31 maj 2028), **förordning (EU) nr 2023/1066** om forsknings- och utvecklingsavtal (tillämpas t.o.m. 30 juni 2035), **förordning (EU) nr 2023/1067** om specialiseringsavtal (tillämpas t.o.m. 30 juni 2035), **förordning (EU) nr 316/2014** om tekniköverföring (giltig t.o.m. utgången av april 2026).

Artikel 104 (f.d. artikel 84 EG)

Till dess att de bestämmelser som antagits enligt artikel 103 har trätt i kraft ska myndigheterna i varje medlemsstat i överensstämmelse med landets rättsordning och bestämmelserna i artikel 101, särskilt punkt 3, och artikel 102, avgöra om avtal, beslut och samordnade förfaranden är tillåtna samt om missbruk av en dominerande ställning på den inre marknaden föreligger.

Artikel 105 (f.d. artikel 85 EG)

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 104 ska kommissionen säkerställa tillämpningen av de principer som anges i artiklarna 101 och 102. Den ska på begäran av en medlemsstat eller på eget initiativ och i samarbete med medlemsstaternas behöriga myndigheter, som ska ge kommissionen sitt bistånd, undersöka fall av förmodade överträdelse av dessa principer. Om kommissionen finner att en överträdelse ägt rum, ska den föreslå lämpliga åtgärder för att få denna att upphöra.

2. Om överträdelsen inte upphör, ska kommissionen genom ett motiverat beslut fastslå att en överträdelse av principerna föreligger. Kommissionen får offentliggöra sitt beslut och bemyndiga medlemsstaterna att, på de villkor och enligt de regler som den fastställer, vidta de åtgärder som krävs för att avhjälpa situationen.

3. Kommissionen får anta förordningar avseende de avtalskategorier för vilka rådet har antagit en förordning eller ett direktiv i enlighet med artikel 103.2 b.

Förhållandet mellan kommissionens utredningsskyldighet och omfattningen av nationellt rättskydd **C-373/17 P** Agria Polska m.fl./kommissionen.

Artikel 106 (f.d. artikel 86 EG)

1. Medlemsstaterna ska beträffande offentliga företag och företag som de beviljar särskilda eller exklusiva rättigheter inte vidta och inte heller bibehålla någon åtgärd som strider mot reglerna i fördragen, i synnerhet reglerna i artiklarna 18 samt 101–109.

2. Företag som anförtratts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol ska vara underkastade reglerna i fördragen, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot unionens intresse.

3. Kommissionen ska säkerställa att bestämmelserna i denna artikel tillämpas och, när det är nödvändigt, utfärda lämpliga direktiv eller beslut vad avser medlemsstaterna.

Art. 106.2 FEUF har direkt effekt **C-218/00** Cisl. Syftar till att förena medlemsstaternas intresse av att använda vissa företag som instrument för den ekonomiska politiken eller socialpolitiken med unionens intresse av att konkurrensreglerna iakttas och till att enhetligheten på den inre marknaden bevaras **C-121/15** ANODE. Begreppet *medlemsstat* ska tolkas vidsträckt, och omfattar även regionala och lokala organ **30/87** Bodson. Medlemsstaterna har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller definitionen av *tjänster av allmänt ekonomiskt intresse*; **C-70/16 P** Comunidad Autónoma de Galicia et ReteGal/kommissionen. Begreppet *företag* **C-41/90** Höfner och Elser. Ang. offentliga företag, se **C-69/91** Decoster, **C-92/91** Taillandier – Utvidgning av monopol utan att det framstod som objektivt berättigat ansågs utgöra en förbjuden åtgärd **C-18/88** RTT/GB-Inno. Art. 106.1 FEUF syftar såväl på konkurrensreglerna, inklusive reglerna om statligt stöd (**78/76** Steinecke och Weinlig), som på reglerna om fri rörlighet (**72/83** Campus Oil). Förbränning av farligt avfall kan utgöra tjänst av allmänt ekonomiskt intresse **C-203/96** Dusseldorp. Se också **C-480/06** kommissionen/Tyskland angående avtal om avfallshantering. Art. 106.2 FEUF kan rättfärdiga *exklusiva rättigheter* som strider mot fördragets regler om fri rörlighet **C-157/94** kommissionen/Nederländerna, **C-158/94** kommissionen/Italien, **C-159/94** kommissionen/Frankrike, **C-438/02** Hanner. *Villkor* för att tilldela ett företag exklusiva rättigheter för att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse **C-209/98** Sydhavens Sten & Grus – Ang. möjligheten att tillförsäkra en uppdragstagare godtagbara ekonomiska villkor för att tillhandahålla en sjuktransporttjänst **C-160/08** kommissionen/Tyskland – Utgör inte hinder

för offentliga myndigheter att ge en pensionsfond ensamrätt att i en viss bransch förvalta ett kompletterande pensionssystem **C-67/96 Albany, C-437/09 AG2R Prévoyance** – En medlemsstat bryter mot de förbud som uppställs i art. 106.1 FEUF jämförd med art. 102 FEUF om den antar lagar eller andra författningar som skapar en situation där ett offentligt företag, eller ett företag som av staten har beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter, föranleds att missbruka sin dominerande ställning **C-462/99 Connect Austria, C-553/12 P** kommissionen/DEI (avsaknad av faktiskt missbruk). Tillämpning av proportionalitetsprincipen vid skyldighet av allmänt ekonomiskt intresse (högsta pris för gasolflaskor) **C-473/17 Repsol Butano**. De s.k. *Altmarkvillkoren* ska inte längre tillämpas när kommissionen prövar huruvida statligt stöd kan motiveras enligt artikel 106.2 FEUF **C-660/15 P Viasat Broadcasting UK/kommissionen** (public service skyldigheter för TV2/Danmark).

AVSNITT 2 – STATLIGT STÖD

Artikel 107 (f.d. artikel 87 EG)

1. Om inte annat föreskrivs i fördragen, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

2. Förenligt med den inre marknaden är

- a) stöd av social karaktär som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung,
- b) stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser,
- c) stöd som ges till näringslivet i vissa av de områden i Förbundsrepubliken Tyskland som påverkats genom Tysklands delning i den utsträckning stödet är nödvändigt för att uppväga de ekonomiska nackdelar som uppkommit genom denna delning. Fem år efter ikraftträdandet av Lissabonfördraget får rådet på förslag av kommissionen anta ett beslut om upphävande av denna punkt.

3. Som förenligt med den inre marknaden kan anses

- a) stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarlig brist på sysselsättning och i de regioner som avses i artikel 349, med hänsyn till deras strukturella, ekonomiska och sociala situation,
- b) stöd för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi,
- c) stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset,
- d) stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom unionen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset,
- e) stöd av annat slag i enlighet med vad rådet på förslag från kommissionen kan komma att bestämma genom beslut.

Direkt effekt **C-345/02 Pearle** – Omfattar även regionala eller lokala myndigheter och andra organ som lyder under staten **323/82 Intermills, 296** och **318/82 Leeuwarder Papierwarenfabrik**. Syfte att skydda konkurrensen **C-622/16 P Scuola Elementare Maria Montessori/kommissionen**. Ang. begreppet *stöd*, se **C-345/02 Pearle, C-280/00 Altmark Trans, C-341/06 P** och **C-342/06 P Chronopost och La Poste/UFEX m.fl., C-452/10 P BNP Paribas och BNL/kommissionen** (tolkas utifrån objektiva kriterier). Begreppet "statligt stöd" är mer omfattande än begreppet "subvention", eftersom det inte enbart omfattar sådana konkreta förmåner som subventioner, lån eller förvärv av kapitalandelar i företag, utan även åtgärder vilka på olika sätt minskar de utgifter som normalt belastar ett företags budget och vilka därigenom, utan att det är fråga om subventioner i strikt bemärkelse, är av samma beskaffenhet och har identiskt lika effekter **C-362/19 P** kommissionen/Fútbol Club Barcelona (stöd som beviljats till förmån för vissa professionella fotbollsklubbar) – Begreppet "stöd" omfattar inte en åtgärd som beviljats till förmån för ett företag med hjälp av statliga medel, om företaget hade kunnat erhålla samma fördel under omständigheter som motsvarar normala marknadsvillkor **C-211/20 P** kommissionen/Valencia Club de Fútbol – Kommissionen har bevisbördan för att statligt stöd föreligger **C-438/16 P** kommissionen/Frankrike och IFP Énergies nouvelles samt **C-219/16 P Lowell Financial Services/kommissionen**. Artikel 107.1 FEUF definieras med utgångspunkt i vilka verkningar statliga åtgärder har **C-71/09 P, C-73/09 P** och **C-76/09 P Comitato "Venezia vuole vivere" m.fl./kommissionen** och **C-211/15 P Orange/kommissionen**. Det faktum att de statliga åtgärderna är av social karaktär räcker inte för att de skall undgå att betecknas som stöd i den mening som avses i artikel 107 FEUF **C-212/19 Compagnie des pêches de Saint-Malo**. Ang. "stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel", se **78/76 Steinike och Weinlig/Tyskland, 290/83** kommissionen/Frankrike, **C-379/98 PreussenElektra, C-126/01 GEMO, C-345/02 Pearle, C-399/10 P Bouygues och Bouygues Télécom/kommissionen m.fl., C-657/15 P Viasat Broadcasting UK/TV2/Danmark** (reklamintäkter som förvaltades av TV2/Danmark; se även **C-656/15 P** kommissionen/TV2/Danmark (även åtgärder som inte innebär en överföring av statliga medel kan ändå omfattas av begreppet statligt stöd enligt artikel 107.1 FEUF), **C-649/15 P TV2/Danmark/kommissionen**) samt **C-91/17 P Cellnex Telecom/kommissionen**. Jfr **C-556/19 Eco TLC** (stöd som miljöorgat betalar till sorteringsaktörer med vilka det har ingått avtal). Indici som gör det möjligt att avgöra vem en åtgärd ska tillskrivas, se **C-425/19 P** kommissionen/Italien m.fl. Nationellt stödssystem för beviljande av omsättningsbara gröna certifikat till nationella producenter av el från förnybara energikällor, se **C-558/22, Fallimento Esperia och GSE**. Huruvida skiljedom med fastställelse av lägre eltaxor kan tillskrivas staten, se **C-701/21 P Mytilinaios/DEI och kommissionen**. Ang. begreppet *företag* och *ekonomisk verksamhet*, se annotering ovan under art. 101 samt **C-237/04 Enirisorse, C-74/16 Congregacion de Escuelas Pías Provincia Betania** (skattebefrielse till förmån för katolska kyrkans fastigheter) samt **C-622/16 P Scuola Elementare Maria Montessori/kommissionen**. Själva införandet av ett statligt stöd kan inte grundas på ett domstolsavgörande se **C-702/20 DOBELES HES**. Begreppet *ekonomisk fördel* omfattar även ingripanden som på olika sätt minskar de kostnader som normalt belastar företagets budget **C-387/92 Banco Exterior de España** – En lagstiftning som varken ger aktieägarna i ett bolag eller bolaget självt någon fördel, eftersom den inskränker sig till att förhindra att bolagets bud-

get belastas med en kostnad som i en normal situation inte skulle ha uppstått, utgör inte statligt stöd **C-211/15 P** Orange/kommissionen. – Skyldighet för privata elförsörjningsföretag att köpa el från förnybara energikällor till fastställda minimipriser ansågs inte utgöra statligt stöd **C-379/98** PreussenElektra; jfr **C-262/12** Association Vent De Colère! m.fl. samt **C-329/15** ENEA. Prövningen av en stödåtgärd ska omfatta finansieringsmetoden om den utgör en integrerad del av stödåtgärden **C-333/07** Société Régie Networks. Ang. villkor för att åtgärder som motsvarar vederlag för att fullgöra skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster inte omfattas av art. 107 FEUF, se **C-280/00** Altmark, **C-140/09** Fallimento Traghetti del Mediterraneo. Underförstått stöd till följd av ställning som offentligt affärsverk **C-559/12 P** Frankrike/kommissionen. Ang. principen om en *privat investerare* i en marknadsekonomi, se **C-124/10 P** kommissionen/EDF, **C-290/07 P** kommissionen/Scott (värdering av mark), **C-239/09** Seydaland (metoder för värdering av mark) samt **C-325/22** Ministar na zemedelieto, hranite i gorite (Fastställande av 'marknadsvärdet' vid handel med skogsmark). Principen om privat aktör i en marknadsekonomi utgör det generella kriterium som ska tillämpas vid bedömningen av huruvida ett visst offentligt agerande gynnar ett eller flera företag, även när detta agerande består i att förvärva varor eller tjänster **C-331/20 P** Volotea/kommissionen (ersättning till flygplatser för skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster). Kan åberopas av den presumtive stödmottagaren **C-300/16** kommissionen/Frucona Košice. Bedömning ska utföras i förhållande till de omständigheter som var för handen då investeringsbeslutet fattades **C-211/15 P** Orange/kommissionen. *Bevisbörda* **C-244/18 P** Larko (ankommer på kommissionen att bevisa huruvida villkoren för att tillämpa principen om en privat aktör är uppfyllda eller ej) och **C-933/19 P** Autostrada Wielkopolska/kommissionen och Polen. Ang. ett öppet, transparent, icke-diskriminerande och villkorslöst anbudsförfarande, se **C-647/19 P** och **665/19 P** Ja zum Nürburgring och NeXovation/kommissionen. Ang. talan om ogiltigförklaring av ett beslut av kommissionen om statligt stöd som väckts av en konkurrent till stödmottagaren och kriteriet "väsentlig påverkan på klagandens konkurrensställning" på den aktuella marknaden, se **C-453/19 P** Deutsche Lufthansa AG/kommissionen och **C-244/23 P** kommissionen mot Carpatair. Košice ang. kommissionens utredningsansvar. – Kriteriet avseende en privat borgenär och riskbedömning i samband med finanskrisen **C-579/16 P** kommissionen/FIH Holding och FIH Erhverbsbank. *Selektivitet* **C-143/99** Adria–Wien Pipeline, **C-280/00** Altmark. Selektiva skattesänkningar och skattelättnader **C-148/04** Uniredito Italiano och **C-66/02** Italien/kommissionen. – Ang. villkor avseende selektivt (referenssystem), se **C-51/15 P** m.fl. World Duty Free Group/kommissionen. För att en skatteåtgärd ska anses vara "sektiv" krävs inte bara kännedom om innehållet i de relevanta rättsreglerna, utan även en prövning av deras räckvidd, vilken bland annat grundar sig på den berörda medlemsstatens administrativa praxis och domstolspraxis **C-451/21 P** och **C-454/21 P** Luxemburg/kommissionen. Selektiv miljöskatt **C-487/06 P** British Aggregates Association. Skatteåtgärder som vidtas av ett regionalt eller lokalt organ **C-88/03** Portugal/kommissionen. Ang. fastighetsskatts selektivitet vid undantag för mark, byggnader och anläggningar som utgör en del av järnvägsinfrastruktur **C-453/23** Prezydent Miasta Mielca. *Skattefördelar* **C-20/15 P** och **C-21/15 P** kommissionen/World Duty Free Group, **C-128/16 P** kommissionen/Spanien, **C-203/16 P** Andres, **C-236/16** och **C-237/16** ANGED, **C-209/16 P** och **C-209/16 P** Tyskland/kommissionen, **C-219/16 P** Lowell Financial Services/kommissionen samt **C-374/17** A-Braueri (undantag från skatteplikt vid förvärv av fast egendom). Begreppet selektivitet är nära förbundet med begreppet diskriminering **C-524/14 P** kommissionen/Hansestadt Lübeck (flygplatsavgifter). En åtgärd som endast en bransch eller en del av företagen inom denna bransch drar nytta av inte nödvändigtvis selektiv **C-70/16 P** Comunidad Autónoma de Galicia et Retegal/kommissionen. Ang. selektivitet av avgift som endast ska betalas av de vattenkraftproducenter som är verksamma på interregionala avrinningsområden **C-105/18–C-113/18** UNESA. En skattefördel som beviljas först efter en skönmässig bedömning av skattemyndigheterna inte kan anses vara allmän **C-649/20 P** Spanien/kommissionen m.fl. (det spanska tax lease-systemet). Selektiva skattefördelar vid allokering till icke-hemmahörande företags filialer av vinster som genererats av licenser för immateriella rättigheter **C-465/20 P** kommissionen mot Irland m.fl. *Samhandelskriteriet* **730/79** Philip Morris, och **C-148/04** Uniredito Italiano – Samhandelskriteriet kan vara uppfyllt oberoende av om de tillhandahållna tjänsterna är av lokal eller av regional art, eller av det aktuella verksamhetsområdets betydelse **C-172/03** Heiser. Inverkan på samhandeln vid stöd till export utanför EU **C-494/06 P** kommissionen/Italien. Inte tillräckligt att påverkan på samhandeln är rent hypotetisk eller presumerad **C-150/16** Fondul Proprietatea. Betr. begreppet "snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen", se **730/79** Philip Morris, **C-148/04** Uniredito Italiano och **C-659/17** Agiendna Mobilita ang. stöd för att genomföra viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse, se **C-174/19 P** Scandlines Danmark och Scandlines Deutschland/kommissionen – Kommissionen ska i sitt beslut om snedvridding av kommissionen redogöra för stödets förutsebara verkan **C-654/17** BMW/kommissionen – Stöd som syftar till att befria ett företag från kostnader som detta normalt borde ha burit inom ramen för den löpande driften eller dess normala verksamhet snedvrider i princip konkurrensvillkoren **C-156/98** Tyskland/kommissionen – Miljöhänsyn kan rättfärdiga att vissa statliga stödåtgärder förklaras förenliga med den gemensamma marknaden **C-143/99** Adria–Wien Pipeline – Ang. begreppen "stöd till ett viktigt projekt av gemensamt europeiskt intresse" och "stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter", se **C-148/04** Uniredito Italiano. Artikel 107.3 c FEUF kräver inte att det planerade stödet eftersträvar ett mål av gemensamt intresse för att det ska kunna förklaras vara förenligt med den inre marknaden **C-594/18 P** Österrike/kommissionen – Stöd till utbyggnad av digital markbunden television i avlägsna och mindre urbaniserade områden **C-81/16 P** Spanien/kommissionen – Kapitaltillskott till ett offentligt järnvägsföretag i ekonomiskt trångmål kan anses som "statligt stöd" i den mening som avses i artikel 107 FEUF **C-385/18** Arriva Italia m.fl. – Ang. förhållandet till art. 106.2 FEUF, se **C-172/03** Heiser. Omfattningen av *domstolsprövning* vid EU-domstolarna **C-486/15 P** kommissionen/Frankrike m.fl. – Tolkeningen av ett beslut om statligt stöd som kommissionen har antagit vid utövandet av sina befogenheter utgör en rättslig bedömning som det ankommer på tribunalen och domstolen att utföra **C-933/19 P** Autostrada Wielkopolska/kommissionen och Polen. Förhållandet mellan talerätt vid tribunalen i statsstöds mål om möjligheten att erhålla ett förhandsavgörande efter att ha väckt talan vid nationella domstolar, se **C-135/16** Georgsmarienhütte m.fl. och **C-544/17 P** BPC Lux 2 m.fl./kommissionen. Unionsdomstolen utövar en fullständig kontroll i frågor som avser huruvida en åtgärd faller inom tillämpningsområdet för artikel 107.1 FEUF **C-487/06 P** British Aggregates/kommissionen. Betr. kommissionens utrymme för skönmässig bedömning, se **730/79** Philip Morris, **C-487/06 P** British Aggregates/kommissionen, **C-290/07 P** kommissionen/Scott – Begränsad domstolskontroll av kommissionens bedömningar enl. art. 107.3 FEUF **C-456/00** Frankrike/kommissionen – Kommissionsbeslut att godkänna en åtgärd med stöd av art. 107 FEUF hindrar inte nationella domstolar från att granska denna åtgärds förenlighet med andra bestämmelser i fördraget som har direkt effekt **C-234/99** Nygård. Ang. försäljning av tillgångar av mottagare av olagligt statligt stöd, se **C-127/16 P** SNCF Mobilités/kommissionen. Ang. skiljeförfaranden avseende investeringar och reglerna om statligt stöd, se **C-638/19 P** kommissionen/European Food m.fl. (fastställande av den tidpunkt då stödmottagaren ges rätt att uppbära stöd genom skiljedom) – Preskriptionstiden enligt artikel 17.1 i förordning 2015/1589 kan inte kan tillämpas, vare sig direkt, indirekt eller analogt på behöriga nationella myndigheters förfaranden för återkrav av olagligt stöd **C-700/22** RegioJet och STUDENT AGENCY. Beslut att åtgärd är förenlig med den inre marknaden enligt art. 107.3 utan ställningstagande till om det föreligger ett statligt stöd enligt art. 107.1 se **C-40/23 P** kommissionen mot Nederländerna (ersättning vid nedstängning i förtid av ett kolkraftverk). Ang. kommissionens utredningsskyldighet se **C-57/19 P** kommissionen/Tempus Energy och Tempus Energy Technology och **C-447/22 P** Slovenien mot

Flasker och kommissionen. En nationell myndighet som avser att fatta ett beslut om att ett olagligt stöd ska återkrävas från den faktiska stödmottagaren är skyldig att se till dennes rätt till försvar tillgodoses **C-588/23 Scai**. Överklagande till domstol med yrkande om att domstolen ska meddela ett gynnande förvaltningsbeslut med verkan för framtiden (ex nunc) **C-653/23 TOODE**.

Artikel 108 (f.d. artikel 88 EG)

1. Kommissionen ska i samarbete med medlemsstaterna fortlöpande granska alla stödprogram som förekommer i dessa stater. Den ska till medlemsstaterna lämna förslag till lämpliga åtgärder som krävs med hänsyn till den pågående utvecklingen eller den inre marknadens funktion.

2. Om kommissionen, efter att ha gett berörda parter tillfälle att yttra sig, finner att stöd som lämnas av en stat eller med statliga medel inte är förenligt med den inre marknaden enligt artikel 107, eller att sådant stöd missbrukas, ska den besluta om att staten i fråga ska upphäva eller ändra dessa stödåtgärder inom den tidsfrist som kommissionen fastställer.

Om staten i fråga inte rättar sig efter detta beslut inom föreskriven tid får kommissionen eller andra berörda stater, med avvikelse från artiklarna 258 och 259, hänskjuta ärendet direkt till Europeiska unionens domstol.

På begäran av en medlemsstat kan rådet enhälligt besluta att stöd som denna stat lämnar eller avser att lämna ska anses vara förenligt med den inre marknaden, med avvikelse från bestämmelserna i artikel 107 eller de förordningar som avses i artikel 109, om ett sådant beslut är motiverat på grund av exceptionella omständigheter. Om kommissionen beträffande ett sådant stöd redan har inlett det förfarande som avses i första stycket av denna punkt, ska kommissionen – i sådana fall där staten har lämnat in en begäran till rådet – skjuta upp förfarandet till dess rådet har tagit ställning till statens begäran.

Om rådet inte har tagit ställning till nämnda begäran inom tre månader efter det att den inlämnats, ska kommissionen fatta beslut i ärendet.

3. Kommissionen ska underrättas i så god tid att den kan yttra sig om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Om den anser att någon sådan plan inte är förenlig med den inre marknaden enligt artikel 107, ska den utan dröjsmål inleda det förfarande som anges i punkt 2. Medlemsstaten i fråga får inte genomföra åtgärden förrän detta förfarande lett till ett slutgiltigt beslut.

4. Kommissionen får anta förordningar avseende de kategorier av statligt stöd som rådet i enlighet med artikel 109 har fastställt som möjliga att undanta från förfarandet i punkt 3 i den här artikeln.

Berörd part och person vars intressen kan påverkas av att stöd beviljas enl. art. 108.2 se, **C-224/23 P** PBL och Abdelmouine mot kommissionen (supporterklubb) – Ang. skyldighet att offentliggöra ett ändrat beslut om att inleda förfarandet och rätten för stödmottagaren att få yttra sig **C-697/22 P** Koiviston Auto Helsinki/kommissionen – **C-167/19 P** kommissionen/Freistaat Bayern skyldighet för kommissionen att i detta beslut sammanfatta relevanta sak- och rättsfrågor enligt artikel 108.2 EUF.F Ang. *direkt effekt* av art. 108.3 EUF och verkställighetsförbud av planerade stödåtgärder, se **120/73 Lorenz**, **C-354/90 FNCE**. Medlemsstaterna är skyldiga såväl att underrätta kommissionen om alla planer på att vidta eller ändra en stödåtgärd som att inte genomföra en sådan åtgärd förrän kommissionen har antagit ett slutligt beslut om åtgärden **C-493/14 Dilly's Wellnesshotel** och **C-349/17 Eesti Pagar**. *Befintligt stöd, nytt stöd eller ändring i befintligt stöd*, se **C-492/17 Rittinger m.fl.** (TV-avgift), **C-387/17 Fallimento Traghetti del Mediterraneo** (stöd som beviljats före avregleringen av en marknad som inledningsvis var stängd för konkurrens) – En nationell lagstiftning som ändrar en godkänd stödordning genom att minska kretsen av mottagare av dessa stöd omfattas i princip anmälningskyldighet till kommissionen **C-585/17 Dilly's Wellnesshotel** – *Återbetalning* – Syfte **C-127/16 P SNCF Mobilités/kommissionen** – Kommissionens beslut om återbetalning ska göra det möjligt för adressaten att utan alltför stora svårigheter fastställa detta belopp **C-441/06 kommissionen/Frankrike** – Endast absolut hinder för återbetalning utgör grund för att inte verkställa återbetalningsbeslut **C-485/03–C-490/03 kommissionen/Spanien**, **C-214/07 kommissionen/Frankrike**, **C-331/09 kommissionen/Polen** (anmälan av fordringar i insolvensförfaranden), **C-275/10 Residex Capital IV** (fråga om vem som är mottagare av stöd), **C-164/15 P** och **C-165/15 P** kommissionen/Aer Lingus (differentierad flygskatt) – Ang. motiveringskyldigheten samt principerna om skydd för berättigade förväntningar, rättssäkerhet och proportionalitet vid beslut om återkrav **C-148/04 Unicredito Italiano**, **C-519/07 P** kommissionen/Koninklijke Frieslandcampina (fråga om berättigade förväntningar till följd av kommissionens handlande) **C-349/17 Eesti Pagar** (stöd som beviljats av misstag och som medfinansieras av en strukturfond) och förenade målen **C-649/20 P**, **C-658/20 P** och **C-662/20 P** Spanien mot kommissionen (spanska tax lease-systemet) – Fråga om återkrav av statligt stöd till ett företag när en nationell domstol i en lagakraftvunnen dom förklarat att företaget hade rätt till stödet **C-119/05 Luccchini**, **C-505/14 Klausner Holz Niedersachsen**. Fråga om återkrav av stöd som beviljats i strid med art. 108.3 EUF men som kommissionen förklarat vara förenligt med den gemensamma marknaden **C-199/06 CELF** och **SIDE**, **C-384/07 Wienstrom**. *Nationella domstolars skyldigheter* **C-284/12 Deutsche Lufthansa**, **C-526/04 Laboratoires Boiron**, **C-574/14 PGE C-590/14 P DEI** och kommissionen/Aluminion tis Ellados – Ang. begreppet stödordning, se **C-337/19 P** kommissionen/Belgien och Magnetrol International (tax ruling). Medlemsstaterna ska utöva sin befogenhet på området för direkt beskattning, med iakttagande av unionsrätten och särskilt bestämmelserna om statligt stöd i EUF-fördraget **C-885/19 P Fiat Chrysler Finance Europe/kommissionen**; se även **C-451/21 P** Luxembourg/kommissionen. När det gäller en stödordning, kan kommissionen begränsa sig till att granska den aktuella stödordningens allmänna särdrag och är inte skyldig att undersöka varje enskild tillämpning av stödordningen **C-510/16 Carrefour Hypermarchés m.fl.** – Talerätt för intresseorganisationer **C-78/03 P** kommissionen/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, **C-487/06 P** British Aggregates Association, **C-319/07 P** 3F (arbetstagarorganisation). Talerätt vid klagomål rörande befintligt stöd **C-322/09 P** NDSHT. Villkor för att ett beslut att återkalla ett beslut om avskrivning av klagomål ska vara lagenligt **C-228/16 P DEI** – Nationella myndigheters åtaganden för att följa unionsrätten enl. artikel 108.2 EUF **C-414** och **C-415/15 P** Stichting Woonpunt m.fl./kommissionen – Nationella domstolar ska i princip bifalla ett yrkande om återbetalning av stöd, om de konstaterar att kommissionen inte har underrättats om detta stöd, såvida inte återbetalning vore olämplig med hänsyn till exceptionella omständigheter **C-39/94 SFEI/La Poste** – Nationella domstolars behörighet är begränsad till att avgöra om en nationell åtgärd ska betecknas som statligt stöd **C-143/99 Adria-Wien Pipeline**; se även **C-598/17 A-Fonds** – Nationella domstolars skyldigheter när kommissionen inlett det formella granskningsförfarandet **C-284/12 Deutsche Lufthansa** samt **C-693/21 P** EDP España mot Naturgy Energy Group och kommissionen (motiveringskyldighet) – Uteslutet att ifrågasätta kommissionens beslut

om återbetalning av otillet stöd vid en nationell domstol **C-232/05** kommissionen/Frankrike. Skyldighet för stödmottagaren att betala ränta under den period då stödet var rättsstridigt **C-445/19** Viasat Broadcasting UK. Följder av äsidosättande av anmälningsskyldigheten, se **C-470/20** Veejaam och Espo. Parallellt överträdelseförfarande **C-59/23 P** Österrike mot kommissionen.

Artikel 109 (f.d. artikel 89 EG)

Rådet får på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet anta de förordningar som behövs för tillämpningen av artiklarna 107 och 108 och får särskilt fastställa villkoren för tillämpningen av artikel 108.3 och vilka slag av stödåtgärder som ska vara undantagna från detta förfarande.

Ang. tillämpning av kommissionens förordningar i tiden, se **C-334/07 P** kommissionen/Freistaat Sachsen.

Kapitel 2. Bestämmelser om skatter och avgifter

Artikel 110 (f.d. artikel 90 EG)

Ingen medlemsstat ska, direkt eller indirekt, på varor från andra medlemsstater lägga interna skatter eller avgifter, av vilket slag de än är, som är högre än de skatter eller avgifter som direkt eller indirekt läggs på liknande inhemska varor.

Vidare ska ingen medlemsstat på varor från andra medlemsstater lägga sådana interna skatter eller avgifter som är av sådan art att de indirekt skyddar andra varor.

Syfte komplement till art. 28–30 FEUF, ska garantera neutral konkurrens **168/78** kommissionen/Frankrike (sprit), **C-2/09** Kalinchev och **C-402/09** Tatu (begagnade bilar). *Direkt effekt* **57/65** Lütticke. Gränsdragning mellan art. 28–30 och art. 110 FEUF **193/85** Cooperative Co-Frutta (bananer), **C-72/03** Carbonati Apuani. Gäller inte import från *tredjeland* **148/77** Hansen. Gäller export till andra medlemsstater **142/77** Statens Kontroll. Omfattar *såväl direkt som indirekt särbehandling* **112/84** Humblot (bilavgifter), **C-90/94** Haahr Petroleum (hamnavgifter), **C-213/96** Outokumpu OY (el). Fråga om avgift för långsiktig deponering av avfall och möjligheten till undantag från avgiften **C-221/06** Stadtgemeinde Frohnleiten och Gemeindebetriebe Frohnleiten. *Begränsningar* – Ej till hinder för ett differentierat beskattningssystem på grundval av objektiva kriterier **196/85** kommissionen/Frankrike (viner), **C-132/88** kommissionen/Grekland (bilavgifter). Jämförelse av importerade och inhemska produkter **45/75** Rewe–Zentrale Avsaknad av inhemsk produktion **C-47/88** kommissionen/Danmark, **C-2/09** Kalinchev. Skillnaden mellan art. 110.1 FEUF och art. 110.2 FEUF **168/78** kommissionen/Frankrike (sprit), **184/85** kommissionen/Italien (bananer/frukt), **170/78** kommissionen/Förenade kungariket I och II (öl/vin). Omvänd diskriminering ej förbjuden **86/78** Peureux. Förhållande till sekundärrätt **C-475/01** kommissionen/Grekland. *Återbetalning* **68/79** Hans Just samt C-415/20 Gräfenfelder Geflügel und Tiefkühlfeinkost (innefattar rätt till utbetalning av ränta). Se också anm. vid art. 30 FEUF. Den svenska ordningen för differentierad beskattning av öl och vin ansågs vara förenlig med art. 110.2 FEUF **C-167/05** kommissionen/Sverige. Ang. beskattning av importerade fordon jämfört med liknande inhemska fordon, se **C-169/20** kommissionen/Portugal.

Försäljningsskatt på motorfordon men ej skrotningsavgift reducerades i visst fall m.h.t. denna art. **R 2000:27**.

Artikel 111 (f.d. artikel 91 EG)

För varor som exporteras till någon annan medlemsstats territorium får återbetalning av interna skatter eller avgifter inte ske med belopp som överstiger de interna skatter eller avgifter som direkt eller indirekt lagts på varorna.

Omfattning m.m. **45/64** kommissionen/Italien I och II (vilka kostnader kan återbetalas samt bevisbörda), **C-152/89** kommissionen/Luxemburg, **C-153/89** kommissionen/Belgien (öl).

Artikel 112 (f.d. artikel 92 EG)

Vad beträffar andra skatter eller avgifter än omsättningsskatter, punktskatter och andra indirekta skatter eller avgifter får befrielse och återbetalning vid export till andra medlemsstater medges och utjämningsskatter eller utjämningsavgifter vid import från medlemsstaterna tas ut, endast om rådet i förväg på förslag från kommissionen för en begränsad tid har godkänt de planerade åtgärderna.

Artikel 113 (f.d. artikel 93 EG)

Rådet ska enhälligt i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén anta bestämmelser om harmonisering av lagstiftningen om omsättningsskatter, punktskatter och andra indirekta skatter eller avgifter, i den mån en sådan harmonisering är nödvändig för att säkerställa att den inre marknaden upprättas och fungerar och för att undvika snedvridning av konkurrensen.

Kapitel 3. Tillnärmning av lagstiftning

Artikel 114 (f.d. artikel 95 EG)

1. Om inte annat föreskrivs i fördragen ska följande bestämmelser tillämpas för att nå de mål som anges i artikel 26. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén, besluta om åtgärder för tillnärmning av sådana bestämmelser i lagar och andra författningar i medlemsstaterna som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera.

2. Punkt 1 gäller inte bestämmelser om skatter och avgifter, bestämmelser om fri rörlighet för personer eller bestämmelser om anställdas rättigheter och intressen.

3. Kommissionen ska i sina förslag enligt punkt 1 om hälsa, säkerhet samt miljö- och konsumentskydd utgå från en hög skyddsnivå och särskilt beakta ny utveckling som grundas på vetenskapliga fakta. Europaparlamentet och rådet ska också, inom ramen för sina respektive befogenheter, sträva efter att nå detta mål.

4. Om en medlemsstat, efter det att Europaparlamentet och rådet, rådet eller kommissionen har beslutat om en harmoniseringsåtgärd, anser det nödvändigt att behålla nationella bestämmelser som grundar sig på väsentliga behov enligt artikel 36 eller som avser miljö- eller arbetsmiljöskydd, ska den till kommissionen anmäla dessa bestämmelser samt skälen för att behålla dem.

5. Dessutom gäller, utan att detta påverkar tillämpningen av punkt 4, att om en medlemsstat efter det att Europaparlamentet och rådet, rådet eller kommissionen har beslutat om en harmoniseringsåtgärd anser det nödvändigt att införa nationella bestämmelser grundade på nya vetenskapliga belägg med anknytning till miljöskydd eller arbetsmiljöskydd för att lösa ett problem som är specifikt för den medlemsstaten och som har uppkommit efter beslutet om harmoniseringsåtgärden, ska medlemsstaten underrätta kommissionen om de planerade bestämmelserna samt om skälen för att införa dem.

6. Kommissionen ska inom sex månader efter en sådan anmälan som avses i punkterna 4 och 5 godkänna eller förkasta de ifrågavarande nationella bestämmelserna sedan den konstaterat huruvida dessa utgör ett medel för godtycklig diskriminering eller innebär förtäckta handelshinder mellan medlemsstaterna samt huruvida de kommer att utgöra ett hinder för den inre marknadens funktion.

Om kommissionen inte fattar beslut inom denna period ska de nationella bestämmelser som avses i punkterna 4 och 5 anses godkända.

Om det är berättigat på grund av frågans komplexitet och om det inte finns någon fara för människors hälsa, får kommissionen meddela den berörda medlemsstaten att den period som avses i denna punkt kan förlängas med ytterligare högst sex månader.

7. Om en medlemsstat i enlighet med punkt 6 bemyndigas att behålla eller införa nationella bestämmelser som avviker från en harmoniseringsåtgärd, ska kommissionen omedelbart undersöka om den ska föreslå en anpassning av den åtgärden.

8. Om en medlemsstat tar upp ett särskilt problem som rör folkhälsan på ett område som tidigare har varit föremål för harmoniseringsåtgärder, ska medlemsstaten göra kommissionen uppmärksam på detta och kommissionen ska omedelbart undersöka om den ska föreslå rådet lämpliga åtgärder.

9. Med avvikelse från det förfarande som anges i artiklarna 258 och 259 kan kommissionen eller någon av medlemsstaterna hänskjuta ärendet direkt till Europeiska unionens domstol, om kommissionen eller medlemsstaten anser att en annan medlemsstat missbrukar befogenheterna enligt denna artikel.

10. De ovannämnda harmoniseringsåtgärderna ska vid behov omfatta en skyddsklausul som tillåter medlemsstaterna att på en eller flera av de icke-ekonomiska grunder som anges i artikel 36 vidta provisoriska åtgärder, som ska vara underkastade ett kontrollförfarande från unionens sida.

Allmänt ang. villkoren för tillämpning av art. 114 FEUF, se **C-376/98** Tyskland/Europaparlamentet, **491/01** British American Tobacco, **C-58/08** Vodafone m.fl. 32 ff. Art. 114 FEUF kan bara tillämpas om det saknas en mer specifik rättslig grund **C-338/01** kommissionen/rådet. Det behöver inte föreligga något faktiskt samband med den fria rörligheten mellan medlemsstaterna i varje situation som avses med rättsakten **C-101/01** Lindqvist. Art. 114 FEUF ansågs ej utgöra rättslig grund för gemenskapen att ingå ett avtal om överföring av uppgifter rörande flygpassagerare, eftersom avtalet rörde allmän säkerhet och statens verksamhet på straffrättsens område **C-317/04** och **C-318/04** Europaparlamentet/rådet. Ang. möjligheten att *behålla* nationella undantagsbestämmelser (art. 114.4 FEUF), se **C-3/00** Danmark/kommissionen. Ang. möjligheten att *införa nya* nationella undantagsbestämmelser (art. 114.5 FEUF), se **C-512/99** Tyskland/kommissionen, **C-439/05 P**, **C-454/05 P** Land Oberösterreich och Österrike/kommissionen. Kommissionen är skyldig att *motivera* sitt ställningstagande **C-41/93** Frankrike/kommissionen. Om kommissionen inte så fort som möjligt granskar anmälda nationella bestämmelser brister den i sin samarbetskyldighet enl. art. 4 FEUF, men de anmälda reglerna blir inte automatiskt tillåtna **C-319/97** Kortas. Ang. kommissionens skyldighet att beakta samtliga relevanta uppgifter, se **C-405/07 P** Nederländerna/kommissionen.

Artikel 115 (f.d. artikel 94 EG)

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 114 ska rådet enhälligt i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén utfärda direktiv om tillnärmning av sådana lagar och andra författningar i medlemsstaterna som direkt inverkar på den inre marknadens upprättande eller funktion.

Artiklarna 116 och 117 (f.d. artiklarna 96 och 97 EG)

(Avser huvudsakligen åtgärder av kommissionen resp. rådet.)

Artikel 118

Inom ramen för den inre marknadens upprättande eller funktion ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet föreskriva åtgärder för att skapa europeiska rättigheter som säkerställer ett enhetligt skydd för immateriella rättigheter i unionen och för att upprätta centraliserade system för beviljande av tillstånd, samordning och kontroll på unionsnivå.

Rådet ska i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande med hjälp av förordningar fastställa bestämmelser om språk användningen i samband med dessa europeiska rättigheter. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

AVDELNING VIII

– EKONOMISK OCH MONETÄR POLITIK

Artikel 119 (f.d. artikel 4 EG)

Bestämmelsen har *ej direkt effekt* **C-9/99** Echirolles Distribution. Unionen har exklusiv befogenhet för de medlemsstater som har euron som valuta **C-493/17** Weiss m.fl.

Artiklarna 120–144

AVDELNING IX

– SYSSELSÄTTNING

Artikel 145 (f.d. artikel 125 EG)

Medlemsstaterna och unionen ska i enlighet med denna avdelning arbeta för att utveckla en samordnad sysselsättningsstrategi och särskilt för att främja en kvalificerad, utbildad och anpassningsbar arbetskraft och en arbetsmarknad som är mottaglig för ekonomiska förändringar i syfte att uppnå de mål som uppställs i artikel 3 i fördraget om Europeiska unionen.

Artikel 146 (f.d. artikel 126 EG)

1. Medlemsstaterna ska genom sin sysselsättningspolitik bidra till att de mål som avses i artikel 145 uppnås på ett sätt som stämmer överens med de allmänna riktlinjer för medlemsstaternas och unionens ekonomiska politik som antas enligt artikel 121.2.

2. Medlemsstaterna ska, med beaktande av nationell praxis i fråga om arbetsmarknadens parter ansvar, beakta främjande av sysselsättningen som en fråga av gemensamt intresse och ska inom rådet samordna sina åtgärder i detta hänseende i enlighet med bestämmelserna i artikel 148.

Artikel 147 (f.d. artikel 127 EG)

1. Unionen ska bidra till en hög sysselsättningsnivå genom att uppmuntra samarbete mellan medlemsstaterna samt genom att stödja och, när det är nödvändigt, komplettera deras åtgärder. Därvid ska medlemsstaternas befogenheter respekteras.

2. Målet att uppnå en hög sysselsättningsnivå ska beaktas när unionens politik och verksamhet utformas och genomförs.

Artiklarna 148–150 (f.d. artiklarna 128–130 EG)

(Avser åtgärder av Europaparlamentet resp. rådet.)

AVDELNING X

– SOCIALPOLITIK

Artikel 151 (f.d. artikel 136 EG)

Unionens och medlemsstaternas mål ska under beaktande av sådana grundläggande sociala rättigheter som anges i den europeiska sociala stadgan, som undertecknades i Turin den 18 oktober 1961, och i 1989 års gemenskapsstadga om arbetstagares grundläggande sociala rättigheter, vara att främja sysselsättningen, att förbättra levnads- och arbetsvillkor och därigenom möjliggöra en harmonisering samtidigt som förbättringarna bibehålls, att åstadkomma ett fullgott socialt skydd, en dialog mellan arbetsmarknadens parter och en utveckling av de mänskliga resurserna för att möjliggöra en varaktigt hög sysselsättning samt att bekämpa social utslagning.

I detta syfte ska unionen och medlemsstaterna genomföra åtgärder som tar hänsyn till skillnaderna i nationell praxis, särskilt när det gäller avtalsförhållanden, och till behovet av att bevara unionsekonomin konkurrenskraft.

De anser att en sådan utveckling kommer att följa såväl av den inre marknadens funktion, vilken kommer att främja en harmonisering av de sociala systemen, som av de förfaranden som föreskrivs i fördragen och av tillnärmningen av bestämmelser i lagar och andra författningar.

Fackliga stridsåtgärder **C-341/05** Laval un Partneri samt **C-438/05** Internationella transportarbetarefederationen och Finlands sjömansunion. Tolkningsunderlag för andra bestämmelser i fördraget och för gemenskapens sekundärrätt på det sociala området **C-72/91** och **C-73/91** Sloman Neptun.

Artikel 152

Unionen ska erkänna och främja arbetsmarknadsparternas betydelse på unionsnivå och därvid ta hänsyn till skillnaderna i de nationella systemen. Den ska underlätta dialogen mellan arbetsmarknadens parter med respekt för deras självständighet.

Det sociala trepartstoppmötet för tillväxt och sysselsättning ska bidra till den dialogen.

Anng. arbetsmarknadens parter självständighet, se **C-928/19 P** EPSU/kommissionen.

Artikel 153 (f.d. artikel 137 EG)

1. För att uppnå målen i artikel 151 ska unionen understödja och komplettera medlemsstaternas verksamhet inom följande områden:

- a) Förbättringar, särskilt av arbetsmiljön, för att skydda arbetstagarnas hälsa och säkerhet.
- b) Arbetsvillkor.
- c) Social trygghet och socialt skydd för arbetstagarna.
- d) Skydd för arbetstagarna då deras anställningsavtal slutar gälla.
- e) Information till och samråd med arbetstagarna.
- f) Företrädande och kollektivt tillvaratagande av arbetstagarnas och arbetsgivarnas intressen, inbegripet medbestämmande, om inte annat följer av punkt 5.
- g) Anställningsvillkor för medborgare i tredje land som lagligt vistas inom unionens territorium.
- h) Integrering av personer som står utanför arbetsmarknaden, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 166.

i) Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden och lika behandling av kvinnor och män på arbetsplatsen.

j) Kampen mot social utslagning.

k) Modernisering av systemen för socialt skydd, utan att det påverkar tillämpningen av punkt c.

2. I detta syfte kan Europaparlamentet och rådet

a) besluta om åtgärder som är avsedda att främja samarbetet mellan medlemsstaterna genom initiativ som syftar till att öka kunskapen, utveckla utbytet av information och beprövade erfarenheter, främja nyskapande tillvägagångssätt och utvärdera erfarenheter, med undantag av åtgärder som omfattar harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar,

b) på de områden som avses i punkt 1 a–i genom direktiv anta minimikrav, som ska genomföras gradvis, varvid hänsyn ska tas till rådande förhållanden och tekniska bestämmelser i var och en av medlemsstaterna. I dessa direktiv ska sådana administrativa, finansiella och rättsliga ålägganden undvikas som motverkar tillkomsten och utvecklingen av små och medelstora företag.

Europaparlamentet och rådet ska besluta i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén.

På de områden som avses i punkt 1 c, d, f och g ska rådet besluta i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, med enhällighet och efter att ha hört Europaparlamentet och nämnda kommittéer.

Rådet kan genom enhälligt beslut på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet besluta att göra det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillämpligt på punkt 1 d, f och g.

3. En medlemsstat kan på gemensam begäran av arbetsmarknadens parter överlåta åt dessa att genomföra direktiv som har antagits enligt punkt 2 eller, i förekommande fall, ett beslut som rådet har antagit i enlighet med artikel 155.

I så fall ska medlemsstaten se till att arbetsmarknadens parter, senast då ett direktiv eller ett beslut ska vara införlivat eller genomfört, i samförstånd har vidtagit de åtgärder som behövs; den berörda medlemsstaten ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att kontinuerligt kunna säkerställa de resultat som föreskrivs i direktivet eller beslutet.

4. De bestämmelser som antagits enligt denna artikel

– ska inte påverka medlemsstaternas erkända rätt att fastställa de grundläggande principerna för sina system för social trygghet och ska inte i väsentlig grad påverka den finansiella jämvikten i dessa,

– ska inte hindra någon medlemsstat från att bibehålla eller införa sådana mera långtgående skyddsåtgärder som är förenliga med fördragen.

5. Bestämmelserna i denna artikel ska inte tillämpas på löneförhållanden, föreningsrätt, strejkrätt eller rätt till lockout.

Medlemsstaterna får enligt art. 153.4 vid utövandet av sina kvarstående befogenheter anta mer långtgående bestämmelser än de som införs genom unionslagstiftarens ingripande, under förutsättning att de inte äventyrar enhetligheten i unionslagstiftarens normgivning **C-607/17** TSN; se även **C-609/17** och **C-610/17** TSN och AKT och **C-534/20** Leistriz. Undantagen rörande *löneförhållanden* i art. 153.5 FEUF motiveras av att arbetsmarknadens parter på nationell nivå har rätt att genom avtal fastställa lönenivåer, och denna fråga omfattas även av medlemsstaternas behörighet på området **C-307/05** Del Cerro Alonso.

Se Europaparlamentets och rådets **direktiv 2003/88/EG** om arbetstidens förläggning i vissa avseenden.

Artikel 154 (f.d. artikel 138 EG)

1. Kommissionen ska ha till uppgift att främja samråd mellan arbetsmarknadens parter på unionsnivå och ska vidta alla åtgärder som behövs för att underlätta dialogen mellan dem genom att säkerställa ett väl avvägt stöd till båda parter.

2. I detta syfte ska kommissionen innan den lägger fram socialpolitiska förslag samråda med arbetsmarknadens parter om den möjliga inriktningen av en unionsåtgärd.

3. Om kommissionen efter sådant samråd finner att en unionsåtgärd är önskvärd, ska den samråda med arbetsmarknadens parter om det planerade förslagets innehåll. Arbetsmarknadens parter ska avge ett yttrande eller, i förekommande fall, en rekommendation till kommissionen.

4. Under det samråd som avses i punkterna 2 och 3 kan arbetsmarknadens parter meddela kommissionen att de önskar inleda det förfarande som anges i artikel 155. Förfarandets längd ska begränsas till nio månader, om inte de berörda parterna och kommissionen gemensamt beslutar om en förlängning.

Artikel 155 (f.d. artikel 139 EG)

1. Om arbetsmarknadens parter önskar det kan dialogen mellan dem på unionsnivå leda till avtalsbundna relationer, inklusive ingående av avtal.

2. Avtal som ingås på unionsnivå ska genomföras antingen i enlighet med de förfaranden och den praxis som arbetsmarknadens parter och medlemsstaterna särskilt tillämpar eller, i frågor som omfattas av artikel 153, på gemensam begäran av de undertecknande parterna genom ett beslut av rådet på förslag av kommissionen. Europaparlamentet ska informeras.

Rådet ska besluta med enhällighet när avtalet i fråga innehåller en eller flera bestämmelser som hänför sig till något av de områden för vilka enhällighet krävs enligt artikel 153.2.

Ang. Europeiska kommissionens vägran att för Europeiska unionens råd lägga fram ett förslag till beslut att ett avtal som ingåtts mellan arbetsmarknadens parter ska genomföras på unionsnivå, **C-928/19 P** EPSU/kommissionen.

Artikel 156 (f.d. artikel 140 EG)

För att nå de mål som anges i artikel 151 och utan att det påverkar tillämpningen av övriga bestämmelser i fördragen, ska kommissionen främja samarbetet mellan medlemsstaterna och underlätta för dem att samordna sina åtgärder på alla de socialpolitiska områden som omfattas av detta kapitel, särskilt i frågor om

- sysselsättning,
- arbetsrätt och arbetsvillkor,
- grundläggande och kvalificerad yrkesutbildning,
- social trygghet,
- arbetarskydd,
- arbetshygien,
- förenings- och förhandlingsrätt.

I detta syfte ska kommissionen i nära kontakt med medlemsstaterna företa utredningar, avge yttranden och organisera samråd både i fråga om problem som uppstår på det nationella planet och i fråga om problem som berör internationella organisationer, särskilt genom initiativ för att fastställa riktlinjer och indikatorer, organisera utbyte av bästa praxis och utforma de delar som behövs för periodisk övervakning och utvärdering. Europaparlamentet ska informeras fullt ut.

Kommissionen ska höra Ekonomiska och sociala kommittén innan den avger de yttranden som avses i denna artikel.

Artikel 157 (f.d. artikel 141 EG)

1. Varje medlemsstat ska säkerställa att principen om lika lön för kvinnor och män för lika arbete eller likvärdigt arbete tillämpas.

2. I denna artikel ska med "lön" förstås den gängse grund- eller minimilönen samt alla övriga förmåner i form av kontanter eller naturaförmåner som arbetstagaren, direkt eller indirekt, får av arbetsgivaren på grund av anställningen.

Lika lön utan könsdiskriminering innebär att

- a) ackordslön för lika arbete ska fastställas enligt samma beräkningsgrunder,
- b) tidlön ska vara lika för lika arbete.

3. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén besluta om åtgärder för att säkerställa tillämpningen av principen om lika möjligheter och lika behandling av kvinnor och män i frågor som rör anställning och yrke, inklusive principen om lika lön för lika eller likvärdigt arbete.

4. I syfte att i praktiken säkerställa full jämställdhet i arbetslivet mellan kvinnor och män får principen om lika behandling inte hindra en medlemsstat från att behålla eller besluta om åtgärder som rör särskilda förmåner för att göra det lättare för det underrepresenterade könet att bedriva en yrkesverksamhet eller för att förebygga eller kompensera nackdelar i yrkeskarriären.

Grundläggande rättighet 43/75 Defrenne, C-256/01 Allonby och specifikt uttryck för den allmänna principen om jämställdhet mellan kvinnor och män C-227/04 P Lindorfer/rådet. Horisontell direkt effekt 43/75 Defrenne. Direkt effekt i tvister mellan enskilda i vilka det görs gällande att principen om lika lön för män och kvinnor för "likvärdigt arbete" har åsidosatts C-624/19 Tesco Stores. Se även C-171/18 Safeway och C-486/18 Praxair MRC. Definitionen av arbetstagare C-256/01 Allonby – Tio timmars deltidarbete i veckan ansågs falla inom arbetstagarbegreppet 171/88 Rinner-Kühn. Förbud mot direkt diskriminering på grund av kön C-19/02 Hlozek – Diskriminering består i att olika regler tillämpas vid jämförbara situationer eller vid tillämpning av samma regel i olika situationer C-342/93 Gillespie. Indirekt diskriminering föreligger när tillämpningen av en bestämmelse, även om den är neutralt formulerad, faktiskt missgynnar ett mycket större antal kvinnor än män 170/84 Bilka. Ang. begreppet lön, se C-236/98 JämO – Pensionsförmåner m.m. på grund av anställningsförhållande C-262/88 Barber, C-276/06 Maruko – Identiska eller jämförbara situationer C-19/02 Hlozek. Ang. begreppen lika arbete och arbete som tillerkänns lika värde, se 237/85 Rummler, C-381/99 Brunnhofer – Psykologer och psykoterapeuter ansågs inte befinna sig i en jämförbar situation C-309/97 Wiener Gebietskrankenkasse – En situation där de faktiska skillnaderna i lönevillkor för arbetstagare som utför lika eller likvärdigt arbete inte kan tillskrivas en och samma arbetsgivare omfattas inte av art. 157.1 FEUF C-320/00 Lawrence, C-256/01 Allonby. Diskriminering pga. sexuell läggning ansågs inte omfattas av förbudet mot könsdiskriminering C-249/96 Grant, C-122/99 P och C-125/99 P D/rådet – En lagstiftning som uteslöt transsexuell partner från rätten att komma i åtnjutande av en efterlevandepension ansågs strida mot art. 157 FEUF C-117/01 K.B. Positiv särbehandling C-450/93 Kalanke, C-407/98 Abrahamsson och Andersson, C-158/97 Badeck, C-319/03 Brieche – Ang. sjukskrivningsregler för graviditetsrelaterade sjukdomar, se C-191/03 McKenna – Syftet att begränsa offentliga utgifter kan inte godtas för att motivera en skillnad i behandling på grund av kön C-4/02 och C-5/02 Schönheit. Beaktande av anställningstid vid fastställande av lön C-17/05 Cadman. Ang. negativ särbehandling av deltidsanställda arbetstagare C-300/06 Voß. Uppsägning av arbetstagare som är föräldraledig på deltid C-486/18 Praxair MRC. Betr. bevisbördans placering, se 109/88 Danfoss, C-381/99 Brunnhofer, C-4/02, C-5/02 Schönheit och C-17/05 Cadman. Ang. åtgärder som retroaktivt vidtag för att undanröja en diskriminering, se C-171/18 Safeway. Ang. åtgärder som vidtas för att åstadkomma likabehandling, se C-171/18 Safeway (pensionsåldern varierar beroende på kön).

Med hänvisning till ålderskillnader, arbetsmarknadssituationen och kollektivavtalsbakgrund ansågs det visat att löneskillnader mellan barnmorskor och klinikingenjörer i ett landsting saknade samband med arbetstagarnas könstillhörighet AD 2001:13 – Löneskillnader som motiverades av marknadsskäl ansågs sakna samband med arbetstagarnas kön AD 2001:51 – Landsting ansågs med hänvisning till arbetsmarknadssituationen ha förmått visa att löneskillnaderna mellan en intensivvårdssjuksköterska och medicinteknisk ingenjör inte hade samband med arbetstagarnas könstillhörighet AD 2001:76.

Artikel 158 (f.d. artikel 142 EG)

Medlemsstaterna ska sträva efter att bibehålla den likvärdighet som finns mellan deras system för betald ledighet.

Artikel 159 (f.d. artikel 143 EG)

Kommissionen ska årligen utarbeta en rapport om förverkligandet av de mål som anges i artikel 151, inbegripet den demografiska situationen inom unionen. Den ska överlämna rapporten till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén.

Artikel 160 (f.d. artikel 144 EG)

Rådet ska med enkel majoritet, efter att ha hört Europaparlamentet, inrätta en rådgivande kommitté för socialt skydd för att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och med kommissionen i fråga om socialt skydd. Kommittén ska ha följande uppgifter:

- Övervaka den sociala situationen och utvecklingen av politiken för socialt skydd i medlemsstaterna och unionen.

- Underlätta utbytet av information, erfarenheter och goda rutiner mellan medlemsstaterna och med kommissionen.

- Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 240 sammanställa rapporter och yttranden eller bedriva annan verksamhet inom sitt behörighetsområde på begäran av rådet eller kommissionen eller på eget initiativ.

Kommittén ska, när den utför sitt uppdrag, upprätta lämpliga kontakter med arbetsmarknadens parter.

Varje medlemsstat och kommissionen ska utse två ledamöter i kommittén.

Artikel 161 (f.d. artikel 145 EG)

(Avser rapporter av kommissionen.)

AVDELNING XI

– EUROPEISKA SOCIALFONDEN

Artikel 162 (f.d. artikel 146 EG)

(Ang. socialfondens uppgift.)

Artikel 163 (f.d. artikel 147 EG)

(Avser fondens förvaltning.)

Artikel 164 (f.d. artikel 148 EG)

(Avser beslut av Europaparlamentet resp. rådet om bestämmelser för fonden.)

AVDELNING XII**– UTBILDNING, YRKESUTBILDNING, UNGDOMSFRÅGOR OCH IDROTT****Artiklarna 165 och 166** (f.d. artiklarna 149 och 150 EG)

(Avser utvecklingen av en utbildning av god kvalitet, art. 165, och genomförandet av en yrkesutbildningspolitik, art. 166.)

Organisationen av såväl utbildningssystemen som yrkesutbildning är medlemsstaternas ansvar **C-40/05** Lyyski (beslut att inte anta en sökande som är anställd i en skola i en annan medlemsstat till en utbildning). Vid utövandet av sin behörighet vad gäller undervisningens innehåll, utbildningssystemens organisation, medlemsstaternas kulturella och språkliga mångfald samt en yrkesutbildnings innehåll och organisation är medlemsstaterna skyldiga att iaktta unionsrätten, bl.a. bestämmelserna om frihet att tillhandahålla tjänster **C-76/05** Schwarz och Gootjes-Schwarz (avdragsrätt för skolvavgifter som inskränkts till att omfatta skolvavgifter som betalats till privata nationella inrättningar). Villkor för tillträde till universitetsutbildning **C-147/03** kommissionen/Österrike. Ang. bistånd till studerande i form av subventionerade lån, se **C-209/03** Bidar. Tillträde till högre utbildning med stöd av diplom avseende avslutad gymnasieutbildning som erhållits i en annan medlemsstat **C-65/03** kommissionen/Belgien. Rätten för en amatöriddrottare att delta i ett nationell mästerskap i en annan medlemsstat **C-22/18** TopFit och Biffi.

AVDELNING XIII**– KULTUR****Artikel 167** (f.d. artikel 151 EG)

(Ang. kulturens utveckling.)

Främjande, på nationell nivå, av kultur och utbildning på hög nivå kan utgöra tvingande hänsyn till allmänintresset **C-386/04** Centro di Musicologia Walter Stauffer. Prövning av sekundärrätt i förhållande till art. 167 och 169 EUF, se **C-479/04** Laserdisken.

AVDELNING XIV**– FOLKHÄLSA****Artikel 168** (f.d. artikel 152 EG)

1. En hög hälsoskyddsnivå för människor ska säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder.

Unionens insatser, som ska komplettera den nationella politiken, ska inriktas på att förbättra folkhälsan, förebygga ohälsa och sjukdomar hos människor och undanröja faror för den fysiska och mentala hälsan. Sådana insatser ska innefatta kamp mot de stora folksjukdomarna genom att främja forskning om deras orsaker, hur de överförs och hur de kan förebyggas samt hälsouppllysning och hälsoundervisning, liksom övervakning av, tidig varning för och bekämpning av allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa.

Unionen ska komplettera medlemsstaternas insatser för att minska narkotikarelaterade hälsoskador, inklusive uppllysning och förebyggande verksamhet.

2. Unionen ska främja samarbete mellan medlemsstaterna på de områden som avses i denna artikel och vid behov stödja deras insatser. Den ska särskilt främja sådant samarbete medlemsstaterna emellan som syftar till att förbättra komplementariteten hos deras hälso- och sjukvård i gränsregionerna.

Medlemsstaterna ska i samverkan med kommissionen inbördes samordna sin politik och sina program på de områden som avses i punkt 1. Kommissionen kan i nära kontakt med medlemsstaterna ta lämpliga initiativ för att främja en sådan samordning, särskilt initiativ med syftet att fastställa riktlinjer och indikatorer, organisera utbyte av bästa praxis och utforma de delar som behövs för periodisk övervakning och utvärdering. Europaparlamentet ska informeras fullt ut.

3. Unionen och medlemsstaterna ska främja samarbetet med tredje land och behöriga internationella organisationer på folkhälsans område.

4. Med avvikelse från artiklarna 2.5 och 6 a och i enlighet med artikel 4.2 ska Europaparlamentet och rådet, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, bidra till att de mål som anges i denna artikel uppnås genom att, för att klara av de gemensamma frågorna på säkerhetsområdet,

a) besluta om åtgärder för att fastställa höga kvalitets- och säkerhetsstandarder i fråga om organ och ämnen av mänskligt ursprung, blod och blodderivat; dessa åtgärder ska inte hindra någon medlemsstat från att upprätthålla eller införa strängare skyddsåtgärder,

b) besluta om sådana åtgärder på veterinär- och växtskyddsområdet som direkt syftar till att skydda folkhälsan,

c) besluta om åtgärder för att fastställa höga kvalitets- och säkerhetsstandarder för läkemedel och medicintekniska produkter.

5. Europaparlamentet och rådet får också, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, besluta om stimulansåtgärder som syftar till

att skydda och förbättra människors hälsa och särskilt för att bekämpa de stora gränsöverskridande folksjukdomarna, åtgärder för övervakning av, tidig varning för och bekämpning av allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa, samt åtgärder som direkt avser skydd av folkhälsan när det gäller tobak och missbruk av alkohol; dessa får dock inte omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

6. Rådet kan också på förslag av kommissionen anta rekommendationer för de syften som anges i denna artikel.

7. När unionen vidtar åtgärder ska den respektera medlemsstaternas ansvar för att besluta om sin hälso- och sjukvårdspolitik samt för att organisera och ge hälso- och sjukvård. Medlemsstaternas ansvarsområden inbegriper hälso- och sjukvårdsförvaltning och fördelning av de resurser som tilldelas denna. De åtgärder som avses i punkt 4 a får inte påverka nationella bestämmelser om donation eller medicinsk användning av organ och blod.

Även om harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar för att skydda och förbättra människors hälsa utsluts i art. 168.5 FEUF, hindrar denna bestämmelse inte att harmoniseringsåtgärder, som vidtas med stöd av andra bestämmelser i fördraget, kan påverka skyddet för människors hälsa **C-380/03** Tyskland/parlamentet och rådet, **C-376/98** Tyskland/parlamentet och rådet, jfr **C-491/01** British American Tobacco och Imperial Tobacco. *Försiktighetsprincipen* är tillämplig på området för skydd av människors hälsa, **C-41/02** kommissionen/Nederländerna. Medlemsstaterna får inte införa eller bibehålla obefogade inskränkningar i utövandet av de grundläggande rättigheterna och friheterna inom området för hälso- och sjukvård på grundval av artikel 168.7 FEUF **C-419/16** Simma Federspiel.

AVDELNING XV

– KONSUMENTSKYDD

Artikel 169 (f.d. artikel 153 EG)

1. För att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå ska unionen bidra till att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt till att främja deras rätt till information och utbildning och deras rätt att organisera sig för att tillvarata sina intressen.

2. Unionen ska bidra till att uppnå de mål som avses i punkt 1 genom

- a) åtgärder som beslutas enligt artikel 114 inom ramen för förverkligandet av den inre marknaden,
- b) åtgärder som understöder, kompletterar och övervakar medlemsstaternas politik.

3. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén besluta om de åtgärder som avses i punkt 2 b.

4. Åtgärder som beslutas enligt punkt 3 ska inte hindra någon medlemsstat från att upprätthålla eller införa strängare skyddsåtgärder. Sådana åtgärder måste vara förenliga med fördragen. Kommissionen ska underrättas om åtgärderna.

Bestämmelsen ger inte medlemsstaterna någon rätt att självständigt vidta åtgärder som strider mot direktiv som antagits redan innan art. trädde i kraft **C-154/00** kommissionen/Grekland.

AVDELNING XVI

– TRANSEUROPEISKA NÄT

Artiklarna 170–172 (f.d. artiklarna 154–156 EG)

AVDELNING XVII

– INDUSTRI

Artikel 173 (f.d. artikel 157 EG)

AVDELNING XVIII

– EKONOMISK, SOCIAL OCH TERRITORIELL SAMMANHÅLLNING

Artiklarna 174–178 (f.d. artiklarna 158–162 EG)

AVDELNING XIX

– FORSKNING OCH TEKNISK UTVECKLING SAMT RYMDEN

Artiklarna 179–190 (f.d. artiklarna 163–173 EG, utom artikel 189 som är nyinförd)

AVDELNING XX**– MILJÖ****Artikel 191** (f.d. artikel 174 EG)

1. Unionens miljöpolitik ska bidra till att följande mål uppnås:

- Att bevara, skydda och förbättra miljön.
- Att skydda människors hälsa.
- Att utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt.

– Att främja åtgärder på internationell nivå för att lösa regionala eller globala miljöproblem, särskilt för att bekämpa klimatförändringen.

2. Unionens miljöpolitik ska syfta till en hög skyddsnivå med beaktande av de olikartade förhållandena inom unionens olika regioner. Den ska bygga på försiktighetsprincipen och på principerna att förebyggande åtgärder bör vidtas, att miljöförstöring företrädesvis bör hejdas vid källan och att förorenaren ska betala.

I detta sammanhang ska de harmoniseringsåtgärder som motsvarar miljöskyddskraven i förekommande fall innehålla en skyddsklausul som tillåter medlemsstaterna att av icke-ekonomiska miljömässiga skäl vidta provisoriska åtgärder, som ska vara föremål för ett kontrollförfarande på unionsnivå.

3. När unionen utarbetar sin miljöpolitik ska den beakta

- tillgängliga vetenskapliga och tekniska data,
- miljöförhållanden i unionens olika regioner,
- de potentiella fördelar och kostnader som är förenade med att åtgärder vidtas eller inte vidtas,
- den ekonomiska och sociala utvecklingen i unionen som helhet och den balanserade utvecklingen i dess regioner.

4. Inom sina respektive kompetensområden ska unionen och medlemsstaterna samarbeta med tredje land och med behöriga internationella organisationer. De närmare villkoren för samarbete från unionens sida kan bli föremål för avtal mellan unionen och berörda tredje parter.

Föregående stycke ska inte inverka på medlemsstaternas behörighet att förhandla i internationella organ och att ingå internationella avtal.

Miljöskydd är ett av gemenskapens grundläggande mål **C-176/03** kommissionen/rådet. Försiktighetsprincipens tillämpningsområde se **C-616/17** Blaise m.fl. och **65/21 P** SGL Carbon mot kommissionen.

Artikel 192 (f.d. artikel 175 EG)

1. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén besluta om vilka åtgärder som ska vidtas av unionen för att uppnå de mål som anges i artikel 191.

2. Med avvikelse från den beslutsordning som anges i punkt 1 och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 114 ska rådet enhälligt, i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, besluta om

a) bestämmelser av främst skattekaraktär,

b) åtgärder som påverkar

– fysisk planering,

– kvantitativ förvaltning av vattenresurser eller sådana åtgärder som direkt eller indirekt berör tillgången till dessa resurser,

– markanvändning, med undantag av avfallshantering,

c) åtgärder som väsentligt påverkar en medlemsstats val mellan olika energikällor och den allmänna strukturen hos dess energiförsörjning.

Rådet får med enhällighet, på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, besluta att göra det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillämpligt på de områden som avses i första stycket.

3. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén anta allmänna handlingsprogram som anger de mål som ska prioriteras.

De åtgärder som behövs för att genomföra dessa program ska antas i enlighet med villkoren i punkt 1 eller punkt 2, beroende på det enskilda fallet.

4. Utan att det påverkar vissa åtgärder som antas av unionen ska medlemsstaterna finansiera och genomföra miljöpolitiken.

5. Om en på bestämmelserna i punkt 1 grundad åtgärd innebär kostnader som anses oproportionerligt stora för en medlemsstats myndigheter ska denna åtgärd, utan att det påverkar tillämpningen av principen att förorenaren ska betala, fastställa lämpliga bestämmelser om

– tillfälliga undantag, och/eller

– ekonomiskt stöd ur den enligt artikel 177 upprättade sammanhållningsfonden.

Ang. straffrättslig kompetens på miljöskyddsområdet se **C-176/03** kommissionen/rådet. Ang. principen om likabehandling och tillämpningsområdet för direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser, se **C-127/07** Arcelor Atlantique et Lorraine. Ang. val av rättslig grund, art. 192 FEUF respektive art. 207 FEUF, se **C-411/06** kommissionen/parlamentet och rådet (transport av avfall).

Artikel 193 (f.d. artikel 176 EG)

De skyddsåtgärder som antas enligt artikel 192 ska inte hindra någon medlemsstat från att behålla eller införa strängare skyddsåtgärder. Sådana åtgärder måste vara förenliga med fördragen. De ska anmälas till kommissionen.

I EU:s miljölagstiftning eftersträvas inte en fullständig harmonisering **C-318/98** Fornasar. Ang. tillämpning av *proportionalitetsprincipen*, se **C-6/03** Deponiezweckverband Eiterköpfe.

AVDELNING XXI

– ENERGI

Artikel 194

1. Inom ramen för upprättandet av den inre marknaden och dess funktion och med hänsyn till kravet på att skydda och förbättra miljön ska målet för unionens politik på energiområdet vara att i en anda av solidaritet mellan medlemsstaterna

- a) garantera att energimarknaden fungerar,
- b) garantera energiförsörjningen i unionen,
- c) främja energieffektivitet och energibesparingar samt utveckling av nya och förnybara energikällor, och
- d) främja sammankopplade energinät.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i fördragen, ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet föreskriva nödvändiga åtgärder för att uppnå målen i punkt 1. Dessa åtgärder ska beslutas efter det att Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén har hört.

Åtgärderna ska inte påverka en medlemsstats rätt att bestämma villkoren för utnyttjandet av dess energikällor, dess val mellan olika energikällor eller energiförsörjningens allmänna struktur, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 192.2 c.

3. Med avvikelse från punkt 2 ska rådet, i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, med enhällighet och efter att ha hört Europaparlamentet, föreskriva sådana åtgärder som avses i den punkten när de är av främst fiskal karaktär.

Ang. solidaritetsprincipen på energiområdet, se **C-848/19** Tyskland/Polen (solidaritetsprincipen utgör en av unionsrättens grundläggande principer); se även **C-255/22 P** Orlen/kommissionen. Principen om skydd för miljön, försiktighetsprincipen, principen att förearen betalar och hållbarhetsprincipen kan inte anses utgöra hinder för att det beviljas statligt stöd till byggandet och driften av ett kärnkraftverk **C-594/18 P** Österrike/kommissionen.

AVDELNING XXII

– TURISM

Artikel 195

AVDELNING XXIII

– CIVILSKYDD

Artikel 196

AVDELNING XXIV

– ADMINISTRATIVT SAMARBETE

Artikel 197

FJÄRDE DELEN. ASSOCIERING AV UTOMEUROPEISKA LÄNDER OCH TERRITORIER

Artiklarna 198–204 (f.d. artiklarna 182–188 EG)

FEMTE DELEN. UNIONENS YTTRE ÅTGÄRDER

AVDELNING I

– ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OM UNIONENS YTTRE ÅTGÄRDER

Artikel 205

AVDELNING II

– DEN GEMENSAMMA HANDELSPOLITIKEN

Artikel 206 (f.d. artikel 131 EG)

Genom att upprätta en tullunion i enlighet med artiklarna 28–32 ska unionen i enlighet med sina gemensamma intressen bidra till en harmonisk utveckling av världshandeln, en gradvis avveckling av restriktionerna i den internationella handeln och i utländska direktinvesteringar samt en sänkning av tullmurarna och andra åtgärder.

Utrymme för skönmässig bedömning **C-150/94** Förenade kungariket/rådet. Ingen princip om likabehandling av tredjeländer **52/81** Faust. Principen om företräde **C-342/03** Spanien/rådet. Tolkning av sekundärrätt **263/87** Danmark/kommissionen.

Artikel 207 (f.d. artikel 133 EG)

1. Den gemensamma handelspolitiken ska grunda sig på enhetliga principer, särskilt när det gäller ändring av tullsatser och ingående av tull- och handelsavtal som rör utbyte av varor och tjänster samt handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter, utländska direktinvesteringar, enhetlighet i fråga om liberaliseringsåtgärder, exportpolitik och handelspolitiska skyddsåtgärder, inbegripet åtgärder vid dumpning och subventioner. Den gemensamma handelspolitiken ska föras inom ramen för principerna och målen för unionens yttre åtgärder.

2. Europaparlamentet och rådet ska genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder för att fastställa inom vilken ram den gemensamma handelspolitiken ska genomföras.

3. Om avtal ska förhandlas fram och ingås med ett eller flera tredjeländer eller internationella organisationer, ska artikel 218 tillämpas, om inte annat följer av de särskilda bestämmelserna i den här artikeln.

Kommissionen ska lägga fram rekommendationer för rådet, som ska bemyndiga kommissionen att inleda nödvändiga förhandlingar. Rådet och kommissionen ska se till att de avtal som förhandlas fram är förenliga med unionens inre politik och interna regler.

Förhandlingarna ska föras av kommissionen inom ramen för de direktiv som rådet får utfärda och i samråd med en särskild kommitté som utses av rådet för att biträda kommissionen i denna uppgift. Kommissionen ska regelbundet rapportera till den särskilda kommittén och Europaparlamentet om förhandlingsläget.

4. Vid förhandlingar om och ingående av de avtal som avses i punkt 3 ska rådet besluta med kvalificerad majoritet.

Vid förhandlingar om och ingående av avtal inom handeln med tjänster och handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter samt utländska direktinvesteringar ska rådet besluta med enhällighet om avtalet omfattar bestämmelser för vilka enhällighet krävs för att interna regler ska kunna antas.

Rådet ska även besluta med enhällighet när det gäller förhandlingar om och ingående av avtal

a) på områden som rör handel med kulturella och audiovisuella tjänster, om avtalen riskerar att negativt påverka unionens kulturella och språkliga mångfald,

b) på områden som rör handel med sociala tjänster och tjänster som avser utbildning och hälso- och sjukvård, om avtalen riskerar att allvarligt störa den nationella organisationen av sådana tjänster och negativt påverka medlemsstaternas ansvar för att tillhandahålla dessa.

5. Förhandlingar om och ingående av internationella avtal på transportområdet ska omfattas av avdelning VI i tredje delen och artikel 218.

6. Utövandet av de befogenheter som tilldelas genom denna artikel inom den gemensamma handelspolitiken ska inte påverka fördelningen av befogenheterna mellan unionen och medlemsstaterna och ska inte medföra någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar i den utsträckning som fördragen utesluter en sådan harmonisering.

Exklusiv behörighet, yttrande **1/75** (lokala omkostnader). Modifikation: **22/70** kommissionen/rådet, **41/76** Donckerwolcke, **174/84** Bulk Oil, **C-364/95** T. Port. Definition samt möjliga instrument och förfaranden, yttrande **1/75** (lokala omkostnader), yttrande **1/78**, (naturgummi), yttrande **1/94** (WTO) och **C-70/94** Werner (militära ändamål). Förhållandet till andra politikområden **45/86** kommissionen/rådet (tullförmåner för utvecklingsländer), **C-62/88** Grekland/rådet (Tjernobyl-förordningen – miljö), yttrande **2/92** (OECD utländska bolag), yttrande **1/94** (WTO–Euratom), yttrande **2/00** (miljö), **C-281/01** kommissionen/rådet (Energy Star), **C-491/01** British American Tobacco (felaktig hänvisning till art. 207 FEUF som rättslig grund), **C-94/03** kommissionen/rådet och **C-178/03** kommissionen/Europaparlamentet och rådet (Rotterdamkonventionen om export av farliga kemikalier), **C-377/12** kommissionen/rådet (ramavtal om partnerskap och samarbete). Nödvändigt att det av angripna unionsbestämmelser framgår att de avser att i unionsrätten genomföra en särskild förpliktelse som följer av WTO-avtalen, se **C-382/21 P** EUIPO mot The KaiKai

Company Jaeger Wichmann. Förhållandet till *transportpolitik*, yttrande **2/92**, yttrande **1/94** (WTO). Förhållandet till *tjänster*, etableringsrätt samt immateriella rättigheter, yttrande **1/94** (WTO) – ledde till ändring av art. 133.5. Extern transitering och varumärkesförfälskning **C-383/98** Polo/Lauren. Förhållandet till *art. 352 FEUF* **165/87** kommissionen/rådet. Förhållandet till utrikes- och säkerhetspolitik **C-124/95** Centro-com (Serbien och Montenegro). *GATT/WTO* **21-24/72** International Fruit Company, yttrande **1/94**, **C-149/96** Portugal/rådet (ej direkt effekt), **C-431/05** Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos (domstolens möjlighet att tolka TRIPS-avtalet), yttrande **1/08** (GATS – listor över särskilda åtaganden). *Anti-dumping* likabehandling **113/77** NTN. Berättigade förväntningar **C-342/03** Spanien/rådet.

AVDELNING III

– SAMARBETE MED TREDJELÄNDER OCH HUMANITÄRT BISTÅND

Artiklarna 208–211 (f.d. artiklarna 177 och 179–181 EG)

Artikel 212 (f.d. artikel 181a EG)

Artiklarna 213 och 214

AVDELNING IV

– RESTRIKTIVA ÅTGÄRDER

Artikel 215 (f.d. artikel 301 EG)

Ang. EU-domstolens behörighet att pröva yrkanden om ersättning för skada som påstås ha lidits till följd av restriktiva åtgärder enligt beslut som omfattas av Gusp, se **C-134/19 P** Bank Refah Kargaran/rådet.

AVDELNING V

– INTERNATIONELLA AVTAL

Artiklarna 216–219

Beslut om fastställande av ståndpunkter som ska intas på unionens vägnar i ett organ som inrättats genom ett internationellt avtal **C-244/17** kommissionen/rådet (avtal med Kazakstan).

AVDELNING VI

– UNIONENS FÖRBINDELSER MED INTERNATIONELLA ORGANISATIONER OCH TREDJELÄNDER SAMT UNIONENS DELEGATIONER

Artiklarna 220 (f.d. artiklarna 302–304 EG) och 221

AVDELNING VII

– SOLIDARITETSKLAUSUL

Artikel 222

SJÄTTE DELEN. INSTITUTIONELLA OCH FINANSIELLA BESTÄMMELSER

AVDELNING I

– INSTITUTIONELLA BESTÄMMELSER

Kapitel 1. Institutionerna

AVSNITT 1 – EUROPAPARLAMENTET

Artikel 223 (f.d. artikel 190.4 och 190.5 EG)

1. Europaparlamentet ska utarbeta ett utkast till nödvändiga bestämmelser för val av dess ledamöter genom

allmänna direkta val enligt en i alla medlemsstater enhetlig ordning eller i enlighet med principer som är gemensamma för alla medlemsstater.

Rådet ska fastställa de nödvändiga bestämmelserna med enhällighet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter godkännande av Europaparlamentet, som ska besluta med en majoritet av sina ledamöter. Bestämmelserna träder i kraft efter det att de har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

2. Europaparlamentet ska, på eget initiativ genom förordningar i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, efter yttrande från kommissionen och sedan rådet gett sitt godkännande, fastställa regler och allmänna villkor för hur dess ledamöter ska utföra sina åligganden. Alla regler eller villkor som rör beskattning av ledamöter eller före detta ledamöter kräver enhällighet i rådet.

Artikel 224 (f.d. artikel 191 andra stycket EG)

Europaparlamentet och rådet ska genom förordningar som antas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa regler för de politiska partier på europeisk nivå som avses i artikel 10.4 i fördraget om Europeiska unionen och särskilt bestämmelser om deras finansiering.

Artikel 225 (f.d. artikel 192 andra stycket EG)

Europaparlamentet får genom beslut av en majoritet av sina ledamöter anmoda kommissionen att lägga fram lämpliga förslag i frågor som enligt Europaparlamentets uppfattning kräver att en unionsrättsakt utarbetas för att fördragen ska kunna genomföras. Om kommissionen inte lägger fram något förslag, ska den underrätta Europaparlamentet om skälen till detta.

Artikel 226 (f.d. artikel 193 EG)

Då Europaparlamentet fullgör sina uppgifter får det på begäran av en fjärdedel av sina ledamöter tillsätta en tillfällig undersökningskommitté för att – utan att detta inverkar på de befogenheter som genom fördragen tilldelas andra institutioner eller organ – undersöka påstådda överträdelser eller missförhållanden vid tillämpningen av unionsrätten, såvida inte de påstådda förhållandena är föremål för en domstolsprövning och domstolsförfarandet ännu inte har avslutats.

Den tillfälliga undersökningskommittén ska upplösas när den har överlämnat sin rapport.

Närmare bestämmelser om utövandet av undersökningsrätten ska fastställas av Europaparlamentet på eget initiativ genom förordningar i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, efter rådets och kommissionens godkännande.

Artikel 227 (f.d. artikel 194 EG)

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat ska ha rätt att ensam eller tillsammans med andra medborgare eller personer göra en framställning till Europaparlamentet i frågor som hör till unionens verksamhetsområden och som direkt berör honom.

Artikel 228 (f.d. artikel 195 EG)

1. En europeisk ombudsman, vald av Europaparlamentet, har befogenhet att från varje unionsmedborgare eller varje annan fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat ta emot klagomål om missförhållanden i unionsinstitutionernas, unionsorganens eller unionsbyråernas verksamhet, med undantag för Europeiska unionens domstol då den utövar sina domstolsfunktioner. Europeiska ombudsmannen ska undersöka och rapportera om dessa klagomål.

Ombudsmannen ska inom ramen för sitt uppdrag företa de undersökningar som han finner berättigade, antingen på eget initiativ eller på grundval av de klagomål som framförs till honom direkt eller genom en ledamot av Europaparlamentet; detta gäller dock inte om de påstådda förhållandena är eller har varit föremål för ett domstolsförfarande. Om ombudsmannen konstaterar att ett missförhållande har förekommit, ska han hänskjuta frågan till den institution, det organ eller den byrå som berörs, som ska ha en frist på tre månader för att delge honom sina synpunkter. Ombudsmannen ska därefter lämna en rapport till Europaparlamentet och den institution, det organ eller den byrå som berörs. Den klagande ska underrättas om resultatet av dessa undersökningar.

Ombudsmannen ska förelägga Europaparlamentet en årlig rapport om resultatet av sina undersökningar.

2. Ombudsmannen ska väljas efter varje val till Europaparlamentet för dess valperiod. Ombudsmannen kan utses på nytt.

Ombudsmannen kan på begäran av Europaparlamentet avsättas av domstolen om han inte längre uppfyller de krav som ställs för att han ska kunna utföra sina uppgifter eller om han gjort sig skyldig till allvarlig försumelse.

3. Ombudsmannen ska vara fullständigt oavhängig i sin ämbetsutövning. Då han fullgör sina uppgifter får han inte vare sig begära eller ta emot instruktioner från någon regering, någon institution, något organ eller någon byrå. Ombudsmannen får inte under sin ämbets tid öva någon avlönad eller oavlönad yrkesverksamhet.

4. Efter yttrande från kommissionen och med godkännande av rådet ska Europaparlamentet, på eget initiativ

genom förordningar i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, fastställa regler och allmänna villkor för ombudsmannens ämbetsutövning.

Ang. Europeiska ombudsmannens omsorgs- resp. ansträngningsförlitelser, se **C-337/15 P** Ombudsmannen/Staelen.

Artiklarna 229–250

AVSNITT 5 – EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Artikel 251 (f.d. artikel 221 EG)

Domstolen ska sammanträda i olika avdelningar eller i stor avdelning, i enlighet med föreskrifterna i stadgan för Europeiska unionens domstol.

När så föreskrivs i stadgan kan domstolen även sammanträda i plenum.

Artikel 252 (f.d. artikel 222 EG)

Domstolen ska biträdas av åtta generaladvokater. På begäran av domstolen får rådet genom enhälligt beslut utöka antalet generaladvokater.

Generaladvokaterna ska vid offentliga domstolssessioner, fullständigt opartiskt och oavhängigt, lägga fram motiverade yttranden i ärenden som enligt stadgan för Europeiska unionens domstol kräver deras deltagande.

Avsaknad av möjlighet för part att kommentera generaladvokatens yttrande – överensstämmelse med Europakonventionen **C-17/98** Emesa Sugar (beslut 4 febr. 2000) och **C-303/22** CROSS Zlin. Se även **C-240/23** Herbaria Kräuterparadies II ang. generaladvokaternas roll.

Artikel 253 (f.d. artikel 223 EG)

Domstolens domare och generaladvokater ska utses bland personer vars oavhängighet inte kan ifrågasättas och som uppfyller nödvändiga villkor för utövande av de högsta domarämbetena i hemlandet eller är jurister med allmänt erkända kvalifikationer; de ska utses för en tid av sex år av medlemsstaternas regeringar i samförstånd efter det att den kommitté som föreskrivs i artikel 255 har hört.

En del av domartjänsterna och tjänsterna som generaladvokat ska nytillsättas vart tredje år i enlighet med föreskrifterna i stadgan för Europeiska unionens domstol.

Domarna ska bland sig välja domstolens ordförande för en tid av tre år. Ordföranden kan återväljas.

Avgående domare och generaladvokater kan utnämnas på nytt.

Domstolen ska utse sin justitiesekreterare och fastställa instruktioner för denne.

Domstolen ska fastställa sina rättegångsregler. Dessa regler ska godkännas av rådet.

Artikel 254 (f.d. artikel 224 EG)

Antalet domare vid tribunalen ska fastställas i stadgan för Europeiska unionens domstol. I stadgan kan det föreskrivas att tribunalen ska biträdas av generaladvokater.

Ledamöterna av tribunalen ska utses bland personer vars oavhängighet inte kan ifrågasättas och som uppfyller nödvändiga villkor för utövande av höga domarämbeten. De ska utses för en tid av sex år av medlemsstaternas regeringar i samförstånd efter det att den kommitté som föreskrivs i artikel 255 har hört. En del av ledamöterna ska nytillsättas vart tredje år. Avgående ledamöter kan utnämnas på nytt.

Domarna ska bland sig välja tribunalens ordförande för en tid av tre år. Ordföranden kan återväljas.

Tribunalen ska utse sin justitiesekreterare och fastställa instruktioner för denne.

Tribunalen ska fastställa sina rättegångsregler i samförstånd med domstolen. Dessa regler ska godkännas av rådet.

Om inte annat föreskrivs i stadgan för Europeiska unionens domstol, ska de bestämmelser i fördragen som avser domstolen tillämpas på tribunalen.

Artikel 255

En kommitté ska inrättas med uppgift att avge yttrande om kandidaternas lämplighet att utöva ämbetena som domare och generaladvokat i domstolen och tribunalen innan medlemsstaternas regeringar ombesörjer utnämningarna i enlighet med artiklarna 253 och 254.

Kommittén ska bestå av sju personer utsedda bland före detta ledamöter av domstolen och tribunalen, ledamöter av nationella högsta domstolar och jurister med allmänt erkända kvalifikationer, varav en ska föreslås av Europaparlamentet. Rådet ska anta ett beslut som fastställer reglerna för kommitténs arbetssätt och ett beslut där dess ledamöter utses. Rådet ska besluta på initiativ av domstolens ordförande.

Artikel 256 (f.d. artikel 225 EG)

1. Tribunalen ska vara behörig att i första instans pröva och avgöra de ärenden som anges i artiklarna 263, 265, 268, 270 och 272, med undantag av de ärenden som åvilar en specialdomstol som inrättas i enlighet med artikel

257 och de som enligt stadgan faller under domstolens behörighet. I stadgan kan det fastställas att tribunalen ska vara behörig för andra grupper av ärenden.

Tribunalens avgöranden enligt denna punkt kan överklagas till domstolen, dock endast i rättsfrågor, i enlighet med de villkor och begränsningar som fastställs i stadgan.

2. Tribunalen ska vara behörig att pröva och avgöra överklaganden mot avgöranden som fattas av specialdomstolarna.

Tribunalens avgöranden enligt denna punkt kan i undantagsfall omprövas av domstolen, i enlighet med de villkor och begränsningar som fastställs i stadgan, om det finns en allvarlig risk för att de undergräver enhetligheten eller konsekvensen i unionsrätten.

3. Tribunalen ska vara behörig att pröva och avgöra frågor som hänskjutits för förhandsavgörande enligt artikel 267 på särskilda områden som fastställs i stadgan.

Om tribunalen anser att ett ärende kräver ett principbeslut som kan påverka enhetligheten eller konsekvensen i unionsrätten, kan den hänskjuta ärendet till domstolen för beslut.

Tribunalens avgöranden av frågor som hänskjutits för förhandsavgörande kan i undantagsfall omprövas av domstolen, i enlighet med de villkor och begränsningar som fastställs i stadgan, om det finns en allvarlig risk för att de undergräver enhetligheten eller konsekvensen i unionsrätten.

Skäl för domstolens omprövning av tribunalens beslut i egenskap av överinstans till personaldomstolen **C-17/11 RX**.

Ang. p. 3 **jfr Europaparlamentets och rådets förordning (EU, EURATOM) 2024/2019 om ändring av protokoll nr 3 om stadgan för Europeiska unionens domstol.**

Artikel 257 (f.d. artikel 225a EG)

Europaparlamentet och rådet får i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet inrätta specialdomstolar som är knutna till tribunalen och som har till uppgift att i första instans pröva och avgöra vissa grupper av ärenden på särskilda områden. Europaparlamentet och rådet ska besluta genom förordningar, antingen på förslag av kommissionen och efter att ha hört domstolen eller på begäran av domstolen och efter att ha hört kommissionen.

I förordningen om upprättandet av en specialdomstol ska bestämmelser om tribunalens sammansättning fastställas och omfattningen av dess behörighet preciseras.

Specialdomstolarnas beslut kan överklagas till tribunalen endast i rättsfrågor eller, om det i förordningen om upprättande av specialdomstolen så fastställs, även i sakfrågor.

Ledamöterna av specialdomstolarna ska utses bland personer vars oavhängighet inte kan ifrågasättas och som uppfyller nödvändiga villkor för utövande av domarämbeten. De ska utses av rådet genom enhälligt beslut.

Specialdomstolarna ska fastställa sina rättegångsregler i samförstånd med domstolen. Dessa regler ska godkännas av rådet.

Om inte annat föreskrivs i förordningen om upprättandet av specialdomstolen, ska de bestämmelser i fördragen som avser Europeiska unionens domstol och bestämmelserna i stadgan för Europeiska unionens domstol tillämpas på specialdomstolarna. Avdelning I i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 64 i denna ska under alla omständigheter tillämpas på specialdomstolarna.

Artikel 258 (f.d. artikel 226 EG)

Om kommissionen anser att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla en skyldighet enligt fördragen, ska kommissionen avge ett motiverat yttrande i ärendet efter att ha givit den berörda staten tillfälle att inkomma med sina synpunkter.

Om den berörda staten inte rättar sig efter yttrandet inom den tid som angivits av kommissionen, får denna föra ärendet vidare till Europeiska unionens domstol.

Vidsträckt definition av *medlemsstat* – även myndighet som enl. grundlag är självständig omfattas **77/69** kommissionen/Belgien och **C-122/18** kommissionen/Italien (direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner). Ang. *underlåtelse att uppfylla en skyldighet*, se **C-265/95** kommissionen/Frankrike (otillräckliga åtgärder för att hindra enskildas skadegörelse som försävarar den fria rörligheten för vissa jordbruksprodukter). *Tolkning* av nationell lagstiftning i rättspraxis och administrativ praxis som strider mot unionsrätten kan utgöra ett fördragsbrott **C-129/00** kommissionen/Italien. Kommissionen är *ensam behörig* att avgöra om det är lämpligt att inleda ett fördragsbrottsförfarande **C-472/98** kommissionen/Luxemburg. Förfarandet inleds med en *formell underrättelse* som ska innehålla samtliga grunder för överträdelsen **C-191/95** kommissionen/Tyskland. Ang. syftet med det administrativa förfarandet, se **293/85** kommissionen/Belgien, **C-439/99** kommissionen/Italien. Det *motiverade yttrandet* ska innehålla en utförlig redogörelse för varför kommissionen anser att medlemsstaten har underlåtit att uppfylla en skyldighet enl. fördraget **C-439/99** kommissionen/Italien, **C-287/00** kommissionen/Tyskland. *Domstolsförfarandet* måste ha ett klart avgränsat tvisteföremål **C-1/00** kommissionen/Frankrike, **C-287/00** kommissionen/Tyskland. Det åligger kommissionen att bevisa det påstådda fördragsbrottet och förse domstolen med de uppgifter som den behöver för att kunna kontrollera om fördragsbrott föreligger **C-159/94** kommissionen/Frankrike. Domstolen kan inte pröva en anmärkning som inte har framställts i det motiverade yttrandet **76/86** kommissionen/Tyskland. En nationell preskriptionstid för skadeståndsansvar avbryts inte när ett fördragsbrottsförfarande inlett **C-445/06** Danske Slagterier. Kommissionens avslutande av ett överträdelseförfarande mot en medlemsstat medför inte att den nationella lagstiftning som var föremål för detta förfarande är förenlig med unionsrätten **C-242/23** Tecno*37.

Artikel 259 (f.d. artikel 227 EG)

En medlemsstat som anser att en annan medlemsstat har underlåtit att uppfylla en skyldighet enligt fördragen får anhängiggöra ärendet vid Europeiska unionens domstol.

Innan en medlemsstat väcker talan mot en annan medlemsstat på grund av ett påstått åsidosättande av en skyldighet enligt fördragen, ska den lägga fram saken för kommissionen.

Kommissionen ska avge ett motiverat yttrande efter det att var och en av de berörda staterna beretts tillfälle att skriftligen och muntligen lägga fram sin egen sak och yttra sig över vad motparten anför.

Om kommissionen inte yttrat sig inom tre månader efter det att saken lagts fram för den, ska detta inte hindra att ärendet anhängiggörs vid domstolen.

Sällan utnyttjad möjlighet, se **141/78** Frankrike/Förenade kungariket, **C-388/95** Belgien/Spanien, **C-145/04** Spanien/Förenade kungariket. Förlängning av ett tillstånd för gruvdrift med avseende på gruvan i Turów i Polen nära gränsen till Tjeckien **C-121/21** Tjeckien/Polen.

Artikel 260 (f.d. artikel 228 EG)

1. Om Europeiska unionens domstol finner att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla en skyldighet enligt fördragen, ska denna stat vidta de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom.

2. Om kommissionen anser att den berörda medlemsstaten inte har vidtagit de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom, får kommissionen, efter att ha gett staten tillfälle att framföra sina synpunkter, väcka talan vid Europeiska unionens domstol. Därvid ska kommissionen ange det standardbelopp eller vite som den med hänsyn till omständigheterna anser det lämpligt att den berörda medlemsstaten ska betala.

Om domstolen finner att den berörda medlemsstaten har underlåtit att efterkomma dess dom, kan den förelägga staten att betala ett standardbelopp eller ett vite.

Detta förfarande ska inte inverka på tillämpningen av artikel 259.

3. Om kommissionen för ett ärende vidare till domstolen i enlighet med artikel 258 därför att den anser att den berörda medlemsstaten inte har uppfyllt sin skyldighet att underrätta om åtgärder för införlivande av ett direktiv som antagits i enlighet med ett lagstiftningsförfarande, får kommissionen, om den anser det lämpligt, ange det standardbelopp eller vite som denna stat ska betala och som kommissionen anser lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Om domstolen fastställer underlåtenheten, kan den ålägga den berörda medlemsstaten att betala ett standardbelopp eller vite som inte är högre än det belopp som kommissionen har angett. Skyldigheten att betala får verkan den dag som anges i domstolens dom.

Ang. medlemsstats skyldighet att vidta de åtgärder som krävs för att följa en dom enl. p. 1, se **C-503/04** kommissionen/Tyskland. Behöriga nationella domstolar och förvaltningsmyndigheter är skyldiga att vidta alla nödvändiga åtgärder för att underlätta genomförandet av unionsrättens fulla verkan och således, vid behov, underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse som strider mot unionsrätten **C-261/20** Thelen Technopark Berlin. Meddelandena är enbart vägledande **C-387/97** kommissionen/Grekland och **C-278/01** kommissionen/Spanien. Grundkriterierna för bedömning av vitesbeloppets storlek **C-387/97** kommissionen/Grekland, **C-70/06** kommissionen/Portugal. Ang. överträdelsens varaktighet **C-177/04** kommissionen/Frankrike. Ang. syftet med vite, se **C-278/01** kommissionen/Spanien. Ang. bedömning av koefficienter för vite, se **C-109/08** kommissionen/Grekland. Ang. prövning av yrkande om standardbelopp, se **C-121/07** kommissionen/Frankrike. Domstolen är behörig att döma ut ekonomiska påföljder utan att kommissionen har framställt något yrkande därom **C-503/04** kommissionen/Tyskland. Böter och viten har utdömts samtidigt **C-304/02** kommissionen/Frankrike. Ej påföljd trots fördragsbrott **C-119/04** kommissionen/Italien och **C-503/04** kommissionen/Tyskland. Kommissionen kan inte utvidga föremålet för talan, varken i förhållande till den tidigare domen eller i förhållande till det administrativa förfarandet **C-457/07** kommissionen/Portugal. Oenighet om lämpliga åtgärder för att följa en dom **C-292/11 P** kommissionen/Portugal. Schablonbelopp för underlåtenheten att införliva det s.k. datalagringsdirektivet **C-270/11** kommissionen/Sverige, **C-243/13** kommissionen/Sverige (IPPC-direktivet). Ang. skyldighet att underrätta om åtgärder för införlivande enl. p. 3, se **C-543/17**, kommissionen/Belgien. Ang. skyldighet att vidta rättelse vid uppförande av en vindkraftspark när föregående miljökonsekvensbedömning har inte gjorts **C-261/18** kommissionen/Irland (vindkraftsparken i Derrybrien). Kommissionens formella underrättelse var inte tydlig vad gäller frågan huruvida dom varigenom domstolen fastställer ett fördragsbrott fortfarande inte hade följts vid referenstidpunkten **C-174/21** kommissionen/Bulgarien. Kommissionen har inte befogenhet att inom ramen för ett överträdelseförfarande slutgiltigt fastställa en medlemsstats rättigheter och skyldigheter eller ge den garantier avseende huruvida ett visst beteende är förenligt med unionsrätten **C-59/23 P** Österrike mot kommissionen.

Artikel 261 (f.d. artikel 229 EG)

I de förordningar som Europaparlamentet och rådet gemensamt eller rådet ensamt antar enligt bestämmelserna i fördragen får Europeiska unionens domstol ges en obegränsad behörighet i fråga om de påföljder som föreskrivs i förordningarna.

Artikel 262 (f.d. artikel 229a EG)

Utan att det påverkar tillämpningen av övriga bestämmelser i fördragen får rådet, med enhällighet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet, anta bestämmelser för att i den omfattning som det beslutar ge Europeiska unionens domstol behörighet att avgöra tvister som rör tillämpningen av de rättsakter som antagits på grundval av fördragen och genom vilka europeiska immateriella rättigheter skapas. Bestämmelserna träder i kraft efter det att de har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Artikel 263 (f.d. artikel 230 EG)

Europeiska unionens domstol ska granska lagenligheten av lagstiftningsakter, sådana akter som antas av rådet, av kommissionen eller av Europeiska centralbanken och som inte är rekommendationer och yttranden, samt sådana rättsakter som antas av Europaparlamentet och av Europeiska rådet och som ska ha rättsverkan i förhållande till tredje man. Den ska även granska lagenligheten av sådana akter antagna av unionens organ eller byråer som är avsedda att ha rättsverkan i förhållande till tredje man.

För detta ändamål ska domstolen vara behörig att pröva talan som väcks av en medlemsstat, av Europaparlamentet, av rådet eller av kommissionen rörande bristande behörighet, åsidosättande av väsentliga formföreskrifter, åsidosättande av fördragen eller av någon rättsregel som gäller deras tillämpning eller rörande maktmissbruk.

Domstolen ska på samma villkor vara behörig att pröva en talan som revisionsrätten, Europeiska centralbanken eller Regionkommittén väcker för att tillvarata sina rättigheter.

Alla fysiska eller juridiska personer får på de villkor som anges i första och andra styckena väcka talan mot en akt som är riktad till dem eller som direkt och personligen berör dem samt mot en regleringsakt som direkt berör dem och som inte medför genomförandeåtgärder.

I de akter genom vilka unionens organ och byråer inrättas kan särskilda villkor och former föreskrivas för talan som väcks av fysiska eller juridiska personer mot akter som antas av dessa organ eller byråer och som ska ha rättsverkan i förhållande till dem.

Talan som avses i denna artikel ska väckas inom två månader från den dag då åtgärden offentliggjordes eller delgavs klaganden eller, om så inte skett, från den dag då denne fick kännedom om åtgärden, allt efter omständigheterna.

Bindande rättsakter kan överklagas – åtgärder som har tvingande rättsverkningar och väsentligt förändrar sökandens rättsliga ställning **C-257/90** Italsolar/kommissionen. Ang. begreppet rättsakt mot vilken talan kan väckas i fråga om tillgång till institutionernas handlingar, se **C-362/08 P** Internationaler Hilfsfond – Talan mot beslut av Ständiga representanternas kommitté (Coreper) **C-626/15** och **C-659/16** kommissionen/rådet (AMP Antarctique) ang. beslut att godkänna att ett diskussionsdokument läggs fram för ett internationellt organ – *Lagligheten av rättsakten* bedöms i förhållande till de faktiska och rättsliga omständigheterna som rådde den dag då rättsakten antogs **15/76** och **16/76** Frankrike/kommissionen. *Begränsad rättskontroll* i komplexa frågor **42/84** Remia m.fl./kommissionen. *Ogiltighetsgrunderna* – Bristande behörighet, **C-210/98 P** Salzgitte/kommissionen (ex officio) – Väsentlig formföreskrift **378/00** kommissionen/parlamentet och rådet (motivation), **C-286/95 P** kommissionen/ICI (underlåtenhet att bestyrka en rättsakt), **259/85** Frankrike/kommissionen (rätten till försvar) – Åsidosättande av fördraget eller av en rättsregel som gäller dess tillämpning; även allmänna rättsprinciper avses **C-426/93** Tyskland/rådet (proportionalitetsprincipen) – Maktmissbruk; om det kan antas att ett beslut på grundval av objektiva, relevanta och samstämmiga uppgifter har antagits uteslutande, eller åtminstone huvudsakligen, för att uppnå andra mål än dem som angetts eller för att kringgå ett förfarande som särskilt föreskrivs i fördraget **C-285/94** Italien/kommissionen. Endast *individuella beslut* kan överklagas – om det är fråga om en allmänt tillämplig rättsakt måste det visas att det rör sig om ett förtäckt beslut **307/81** Alusuisse Italia/rådet och kommissionen, **231/82** Spijker/kommissionen, **C-354/87** Weddel/kommissionen – En allmänt tillämplig rättsakt kan dock under vissa omständigheter anses personligen beröra vissa fysiska eller juridiska personer, och således i förhållande till dem vara likvärdig med ett beslut **C-358/89** Extramet Industrie/rådet (1991), **C-309/89** Codorniu/rådet, **C-50/00 P** UPA/rådet, **C-182/03** och **C-217/03** Belgien och Forum 187/kommissionen (begränsad krets av personer). *Personligt berörd* – beslutet angår fysisk eller juridisk person på grund av vissa egenskaper som är utmärkande för personen eller på grund av en faktisk situation som särskiljer denne från alla andra personer **25/62** Plaumann/kommissionen, **C-50/00 P** UPA/rådet. Huruvida en person är personligt berörd ska tolkas mot bakgrund av principen om ett verksamt domstolsskydd **C-50/00 P** UPA/rådet, **C-263/02 P** kommissionen/Jégo-Quére. När ett beslut berör en grupp personer som kunde identifieras eller skulle ha kunnat identifieras när rättsakten antogs, kan dessa personer vara personligen berörda av rättsakten då de ingår i en begränsad krets av ekonomiska aktörer **C-348/20 P** Nord Stream 2 mot parlamentet och rådet. *Direkt berörd* – rättsakten har direkt inverkan på den enskildes rättsliga ställning och lämnar inte något utrymme för skönsmässig bedömning vid genomförandet **C-404/96 P** Glencore Grain/kommissionen, **C-15/06 P** Regione Siciliana/kommissionen. Ang. talerätt för enskilda som initierat eller deltagit i ett *administrativt förfarande*, se **26/76** Metro/kommissionen, **75/84** Metro/kommissionen, **169/84** Cofaz m.fl./kommissionen, **C-525/04 P** Spanien/kommissionen, **C-198/91** Cook/kommissionen, **C-225/91** Matra/kommissionen, **239/82** och **275/82** Allied Corporation/kommissionen, **264/82** Timex/rådet och kommissionen. Ang. talerätt för *sammanslutningar*, se **C-313/90** CIRFS/kommissionen. Ang. talerätt i ärenden rörande statligt stöd, se **C-319/07 P** 3F (arbetstagarorganisation). Betr. *regioner*, se **C-452/98** Nederländerne Antillen/rådet. Ang. begreppet regleringsakter, se **C-583/11 P** Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. Ang. begreppet *genomförandeåtgärder*, se **C-274/12 P** Telefónica, **C-456/13 P** T & L Sugars och Sidul Açucares (gemensamma jordbrukspolitiken). Regleringsakt som inte medför genomförandeåtgärder **C-33/14 P** Mory m.fl./kommissionen, **C-384/16 P** European Union Copper Task Force/kommissionen, **C-244/16 P**, Industrias Químicas del Vallés/kommissionen och **C-622/16 P** Scuola Elementare Maria Montessori/kommissionen (talan om ogiltigförklaring väckt av konkurrenter till mottagare av statligt stöd); se även **C-99/21 P**, Danske Slagtermestre/kommissionen. Ang. fysiska eller juridiska personer som är direkt och personligen berörda i statsstödsärenden se **C-284/21 P** kommissionen/Braesch m.fl. (åsidosättande av berörda parter processuella rättigheter). Det är möjligt att vid nationell domstol ifrågasätta giltigheten av en unionsakt när det inte är uppenbart att den talan om ogiltigförklaring, som en av parterna i målet vid tribunalen skulle ha kunnat väcka vid denna domstol, hade kunnat tas upp till sakprövning **C-158/14 A** m.fl. Talerätt för en regional enhet **C-352/19 P** Région de Bruxelles-Capitale/kommissionen. Ett tredjeland har i egenskap av juridisk person talerätt inför unionsdomstolarna mot en förordning varigenom restriktiva åtgärder införs mot detta land **C-872/19 P** Venezuela/rådet. De akter som antas av företrädarna för medlemsstaternas regeringar inte i egenskap av ledamöter i rådet, utan i egenskap av företrädare för sina respektive regeringar som kollektivt utövar medlemsstaternas befogenheter, omfattas inte av unionsdomstolens lagenlighetskontroll **C-684/20 P** Sharpston/rådet och konferensen mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar; jfr **C-59/18** och **C-106/19** Italien/rådet samt Italien/rådet och parlamentet (Sätet för Europeiska läkemedelsmyndigheten). Ang. miljöföreningars talerätt, se **C-565/19 P** Carvalho m.fl./parlamentet. Den gemensamma resolutionsnämndens antagande av en resolutionsordning inom ramen för bankunionen ej överklagbar rättsakt **C-551/22 P** kommissionen/SRB. Front Polisarios rätt att väcka talan om ogiltigförklaring m.h.t. det västsahariska folkets rättsliga ställning enligt den del av folkrätten vilken är bindande för Europeiska unionen, se förenade målen **C-778/21 P** och **C-779/21 P**

kommissionen mot Front Polisario. Domstolskontrollens omfattning och gränser vid vetenskapliga bedömningar **C-71/23 P** och **C-82/23 P** Frankrike mot CWS Powder Coatings m.fl. Advokat som är oberoende i förhållande till klaganden **C-776/22 P** Studio Legale Ughi e Nunziante mot EUIPO.

Artikel 264 (f.d. artikel 231 EG)

Om talan är välgrundad, ska Europeiska unionens domstol förklara den berörda rättsakten ogiltig.

Domstolen ska dock, om den anser det nödvändigt, ange vilka verkningar av den ogiltigförklarade akten som ska betraktas som bestående.

En dom om ogiltigförklaring har retroaktiv verkan (ex tunc) och innebär att den ogiltigförklarade rättsakten undanröjs **97/86**, **99/86**, **193/86** och **215/86** Asteris m.fl./kommissionen, **C-127/94** Ecroyd. Ang. andra stycket, se **C-164/97**, **C-165/97** parlamentet/rådet och **C-414/04** parlamentet/rådet, **C-409/06** Winner Wetten. Motsvarande gäller för direktiv och beslut om ändring av direktiv **C-21/94** parlamentet/rådet, **C-14/06** och **C-295/06** parlamentet och Danmark/kommissionen. Ang. beslut, se **C-155/07** parlamentet/rådet.

Artikel 265 (f.d. artikel 232 EG)

Om Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, kommissionen eller Europeiska centralbanken i strid med fördragen underlåter att vidta åtgärder, får medlemsstaterna och unionens övriga institutioner väcka talan vid Europeiska unionens domstol för att få överträdelsen fastslagen. Denna artikel ska på samma villkor tillämpas på de av unionens organ och byråer som underlåter att vidta åtgärder.

En sådan talan ska endast tas upp om den institution, det organ eller den byrå som berörs dessförinnan anmodats att vidta åtgärder. Om institutionen, organet eller byrån inom två månader efter denna anmodan inte tagit ställning får talan väckas inom en ytterligare frist av två månader.

Varje fysisk eller juridisk person får på de villkor som anges i föregående stycken föra talan vid domstolen om att någon av unionens institutioner eller byråer eller något av dess organ underlåtit att till personen i fråga rikta någon annan rättsakt än en rekommendation eller ett yttrande.

Syfte – Det ska vid rättsstridig passivitet vara möjligt att väcka talan för att få fastställt att underlåtenheten att agera strider mot fördraget **C-15/91** och **C-108/91** Buckl m.fl./kommissionen. *Verkan* – En sådan förklaring ska ha till verkan att den svarande institutionen vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att följa en dom, utan att detta påverkar sådana yrkanden om utomobligatoriskt skadestånd som kan följa av denna fastställelse **C-15/91** och **C-108/91** Buckl m.fl./kommissionen. Passivitet kan bestå i underlåtenhet att vidta åtgärder eller att ta ställning men inte antagandet av en annan rättsakt än den som berörda personer skulle ha funnit önskvärd eller nödvändig **8/71** Deutscher Komponistenverband/kommissionen, **166/86** och **220/86** Irish Cement/kommissionen.

Artikel 266 (f.d. artikel 233 EG)

Den institution, det organ eller den byrå vars rättsakt har förklarats ogiltig eller vars underlåtenhet att agera har förklarats strida mot fördragen ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen.

Denna skyldighet ska inte påverka någon förpliktelse som kan följa av tillämpningen av artikel 340 andra stycket.

Institutionerna är skyldiga att respektera såväl domslutet som de *domskäl* som föranlett domslutet **C-458/98 P** Industrie des poudres sphériques/rådet. Det är endast den institution från vilken rättsakten härrör som är skyldig att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen om ogiltigförklaring **C-310/97 P** kommissionen/AssiDomän. Institutionerna är skyldiga att undanröja effekterna av de konstaterade rättsstridigheterna. Om en rättsakt redan har verkställts kan detta innebära att den situation som sökanden befann sig i innan rättsakten antogs ska återställas **92/78** Simmenthal/kommissionen, **21/86** Samara/kommissionen. Ang. skillnaden mellan dröjsmålsränta och kompensationsränta, se **C-301/19 P** kommissionen/Printeos.

Artikel 267 (f.d. artikel 234 EG)

Europeiska unionens domstol ska vara behörig att meddela förhandsavgöranden angående

- a) tolkningen av fördragen,
- b) giltigheten och tolkningen av rättsakter som beslutas av unionens institutioner, organ eller byråer.

När en sådan fråga uppkommer vid en domstol i en medlemsstat får den domstolen, om den anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken, begära att domstolen meddelar ett förhandsavgörande.

När en sådan fråga uppkommer i ett ärende vid en domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, ska den nationella domstolen föra frågan vidare till domstolen.

Om en sådan fråga uppkommer i ett ärende vid en domstol i en medlemsstat i fråga om en frihetsberövad person, ska domstolen meddela sitt avgörande så snart som möjligt.

Se **Lag (2006:502) med vissa bestämmelser om förhandsavgörande från Europeiska unionens domstol** inf. efter **RB**.

Syfte **C-221/88** Busseni (enhetlig tillämpning av unionsrätten, samarbete mellan EU-domstolen och nationella domstolar). *EU-domstolens behörighet* **6/64** Costa (prövar ej nationell rätt, sakomständigheter, skälen för och syftet med begäran om förhandsavgörande), **101/63** Wagner (omformulera och "urskilja" relevanta frågor), **21–24/72** International Fruit Company (internationella avtal), **C-308/06** Intertanko m.fl. (EU-direktivs giltighet i förhållande till internationella konventioner), **C-402/05 P** och **C-415/05 P** Kadi och Al Barakaat (al-Qaida och FN-åtgärder, rätten till domstolsprövning), **C-128/08** Damseaux (dubbelbeskattningssavtal). Ang. domstolens möjlighet att tolka internationella avtal som ingåtts med delad behörighet, se **C-431/05** Merck Genéricos – Produtos Farmacéuticos, (TRIPS-avtalet). EU-domstolen är behörig att, såväl inom ramen för en talan om ogiltigförklaring som en begäran om förhandsavgörande, pröva huruvida ett internationellt avtal som ingåtts av unionen är förenligt med

fördragen och med de regler i internationell rätt som i enlighet med dessa binder unionen **C-266/16** Western Sahara Campaign UK (Avtal om fiskepartnerskap mellan EG och Marocko). Ang. förhållande till art. 263 FEUF, se **C-188/92** TWD, **C-239/99** Nachi Europe, **C-441/05** Roquette Frères, **C-550/09** E och F, **C-343/09** Afton Chemical. Begreppet *en domstol i en medlemsstat* **C-54/96** Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft GmbH, **C-134/97** Victoria Film (inte Skatterättsnämnden), **C-407/98** Abrahamsson (Överklagandenämnden för Högskolan), **C-274/14** Banco de Santander (kriteriet om oavhängighet), **C-658/18** Governo della Repubblica italiana och **C-453/20** CityRail (fullgörande av dömande uppgifter eller förvaltningsuppgifter avseende regleringsorgan inom järnvägssektorn, jfr. **C-136/11** Westbahn Management. Avvisning av begäran om förhandsavgörande från en dömande sammansättning som inte är en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag **C-718/21**, Krajowa Rada Sądownictwa. *Oberoende ställning* **C-506/04** Wilson och **C-115/22** NADA m.fl. (Nationell skiljenämnd med behörighet i fråga om bekämpning av dopning inom idrotten) – Huruvida begärd tolkning är nödvändig för att den hänskjutande domstolen ska kunna avgöra målet, se **C-181/21** och **C-269/21**, G (avvisning). Skiljeförfaranden **102/81** Nordsee, **C-284/16** Achmea, **C-109/20** PL Holdings och **C-638/19** P kommissionen/European Food m.fl. (statsstöd och bilateralt investeringsavtal). – Advokatsamfundets disciplinnämnd **C-55/20** Minister Sprawiedliwości. Behov av förhandsavgörande **C-297/94** Bruyère. Utformning av frågan **C-322/90** Telemarsicabruzzo (klargöra den faktiska och rättsliga bakgrunden till begäran om förhandsavgörande). Ang. hypotetiska och konstruerade frågor, se **C-343/90** Lourenço Dias, **C-244/80** Foglia. Frågor som avser omständigheter utanför EU-rättens tillämpningsområde **C-28/95** Leur-Bloem, **C-448/98** Guimont, **C-310/10** Agaŭŭei m.fl. *Företärde* **C-106/77** Simmenthal (ogiltighetsfrågor förbehållna vissa domstolar), **C-136/12** Consiglio nazionale dei geologi (nationella bestämmelser som undergräver behörighet). *Interimistiska åtgärder* **C-213/89** Factortame, (nationell åtgärd eventuellt stridande mot unionsrätten), **C-143/88** Zuckerfabrik Süderdithmarschen (nationellt beslut som antagits på grundval av en EU-rättsakt). *Överklagande* av beslut om begäran om förhandsavgörande **166/73** Rheinmühlen Düsseldorf, **C-173/09** Elchinov (högre domstols rättsliga bedömning inte bindande). Begreppet *Domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel* **6/64** Costa (sakens ringa värde), **C-99/00** Lyckeskog (prövningstillstånd). *Skyldighet att begära förhandsavgörande* **283/81** CILFIT och **C-495/03** Intermodal Transports BV (acte clair), **314/85** Foto-frost (giltighet av unionsrättsakt), **C-344/04** International Air Transport Association och **C-461/03** Gaston Schul Douane-expediteur BV (fråga om ogiltighet), **107/76** Hoffmann-La Roche (interimistiskt förfarande). Franska Conseil d'États överträdelse av skyldigheten att inhämta förhandsavgörande **C-416/17** kommissionen/Frankrike. **C-322/16** Global Starnet (skyldighet att begära förhandsavgörande när författningsdomstol redan prövat frågan). Undantag från skyldigheten att brgära förhandsavgörande som åvilar domstolar som dömer i sista instans **C-561/19** Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi (frågan saknar relevans, den ifrågavarande unionsbestämmelsen har redan tolkats av EU-domstolen eller den korrekta tolkningen av unionsrätten är så uppenbar att det inte finns utrymme för rimlig tvivel). Ang. högsta domstolsinstans bristande behörighet att förklara begäran om förhandsavgörande rättsstridig, se **C-564/19** IS; jfr **C-558/18** och **C-563/18** Miasto Łowicz. Skyldighet för nationella högsta domstolar att i förfaranden för prövningstillstånd bedöma och motivera huruvida en begäran om förhandsavgörande ska framställas **C-144/23** KUBERA. *Rättsverkningar* **66/80** International Chemical Corporation, **C-415/93** Bosman (begränsning av doms verkan i tiden), **C-161/06** Skoma-Lux (tolkning av ej översatt förordning), **C-224/01** Köbler (underlåtenhet att begära förhandsavgörande kan vara skadeståndsgrundande). En nationell domstol i sista instans ska i förekommande fall underlåta att tillämpa nationell rättspraxis som den anser vara oförenlig med unionsrätten **C-689/13** PFE – Nationella domstolar kan avfärda ogiltighetsgrunder avseende unionsrättsakter genom att förklara rättsakten fullt giltig **C-644/17** Eurobolt. Nationella bestämmelser av vilka det följer att de nationella domstolarna kan bli föremål för disciplinära förfaranden på grund av att de har hänskjutit en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen kan inte tillåtas **C-558/18** Miasto Łowicz. Unionsrätten kräver inte, för att en invändning om rättsstridighet mot en unionsrättsakt ska kunna tas upp till sakprövning vid en nationell domstol, att rättsakten direkt och personligen berör den enskilde som åberopar denna invändning **C-911/19**, Fédération bancaire française (FBF) mot Autorité de contrôle prudentiel et de résolution (ACPR). Utgör inte hinder för att en nationell brottmålsdomstol fastställer vissa faktiska omständigheter för att kunna framställa en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen som kan tas upp till prövning **C-269/22** IP e.a. Framställan av begäran om förhandsavgörande av ensamdomare se **C-100/21** Mercedes-Benz Group. **C-176/22** BK och ZhP Begäran om förhandsavgörande utgör inte hinder mot att den hänskjutande domstolen delvis fortsätter handläggningen av det nationella målet.

Yrkande om inhämtande av förhandsavgörande avlogs **AD 1995:134** – Fråga, om förutsättningar att avgöra målet förelåg utan inhämtande av förhandsavgörande **AD 1997:69** – Ej skyldighet att inhämta förhandsavgörande i fråga om interimistiskt förbud enl. 37 a § varumärkeslagen **H 1995:635** – Fråga om HD varit skyldig att begära förhandsavgörande i mål innefattande konkurrensfrågor **H 2004:735** – Fråga om begäran om förhandsavgörande i mål om ogiltighet enligt 7 § konkurrenslagen **H 2004:804** – Ang. förhandsavgörande i frågor rörande giltighet av kollektivavtal samt stridsåtgärders tillåtlighet **AD 2012:10**.

Artikel 268 (f.d. artikel 235 EG)

Europeiska unionens domstol ska vara behörig att avgöra tvister om sådant skadestånd som avses i artikel 340 andra och tredje styckena.

Se anm. vid art. 340 FEUF.

Artikel 269

Domstolen är behörig att besluta om lagenligheten av en akt som antas av Europeiska rådet eller rådet i enlighet med artikel 7 i fördraget om Europeiska unionen endast på begäran av den medlemsstat som är föremål för ett fastställande av Europeiska rådet eller rådet och endast när det gäller iakttagandet av de regler som avser förfarandet i den artikeln.

Denna begäran ska inlämnas inom en månad från och med nämnda fastställande. Domstolen ska besluta inom en månad från begäran.

Ang. Europaparlamentets resolution om ett förslag med begäran till Europeiska unionens råd att fastställa huruvida det föreligger en klar risk för ett allvarligt åsidosättande av unionens värden, se **C-650/18** Ungern/Europaparlamentet.

Artikel 270 (f.d. artikel 236 EG)

Europeiska unionens domstol ska vara behörig att avgöra alla tvister mellan unionen och dess anställda inom de

gränser och på de villkor som fastställts i tjänsteföreskrifterna för unionens tjänstemän och de anställningsvillkor som gäller för unionens övriga anställda.

Artikel 271 (f.d. artikel 237 EG)

Europeiska unionens domstol ska inom de gränser som anges nedan vara behörig att avgöra tvister om

- a) fullgörandet av medlemsstaternas förpliktelser enligt Europeiska investeringsbankens stadga; bankens styrelse ska i detta avseende ha de befogenheter som tilldelats kommissionen i artikel 258,
- b) beslut av Europeiska investeringsbankens råd; varje medlemsstat, kommissionen och bankens styrelse får väcka talan i dessa frågor på de villkor som anges i artikel 263,
- c) beslut av Europeiska investeringsbankens styrelse; talan mot dessa beslut får endast föras av medlemsstaterna eller kommissionen på de villkor som anges i artikel 263 och endast på den grund att de förföreskrifter som avses i artikel 19.2, 19.5, 19.6 och 19.7 i bankens stadga har åsidosatts,
- d) fullgörandet av de nationella centralbankernas förpliktelser enligt fördragen och stadgan för ECBS och ECB. Därvid ska Europeiska centralbankens råd gentemot de nationella centralbankerna ha samma befogenheter som enligt artikel 258 tillkommer kommissionen gentemot medlemsstaterna. Om domstolen finner att en nationell centralbank har underlåtit att fullgöra en förpliktelse enligt fördragen, ska banken vidta de åtgärder som behövs för att följa domstolens dom.

Artikel 272 (f.d. artikel 238 EG)

Europeiska unionens domstol ska vara behörig att träffa avgöranden med stöd av en skiljedomsklausul i ett offentligt eller privaträttsligt avtal, som ingåtts av unionen eller för dess räkning.

”Domstolen” inbegriper tribunalen **C-294/02 AMI** (ej insolvens). Betr. tolkning och behörighet, se **C-114/94 IDE** (återbetalning av förskott), **C-299/93 Bauer** (uppgörelse i godo). Kommissionen kan inte anta ett verkställbart beslut i avtalsförhållanden som inte innehåller någon skiljedomsklausul till förmån för unionsdomstolen **C-584/17 P ADR**. Ang. kommissionens behörighet att fatta verkställbara beslut, se även förenade målen **C-160/22 P** och **C-161/22 P** kommissionen/HB.

Artikel 273 (f.d. artikel 239 EG)

Domstolen ska vara behörig att avgöra varje tvist mellan medlemsstater som berör ämnesområden som regleras i fördragen, om tvisten hänskjuts till domstolen enligt ett särskilt avtal mellan parterna.

Artikel 274 (f.d. artikel 240 EG)

Utom i de fall där Europeiska unionens domstol är behörig enligt fördragen ska tvister i vilka unionen är part inte på denna grund vara undantagna från de nationella domstolarnas behörighet.

Artikel 275

Europeiska unionens domstol är inte behörig med avseende på bestämmelserna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken eller med avseende på akter som antas på grundval av dessa bestämmelser.

Domstolen är dock behörig att kontrollera att artikel 40 i fördraget om Europeiska unionen följs och att pröva talan, utformad enligt artikel 263 fjärde stycket i det här fördraget om kontroll av lagenligheten av beslut om sådana restriktiva åtgärder mot fysiska eller juridiska personer som rådet har antagit på grundval av avdelning V kapitel 2 i fördraget om Europeiska unionen.

Artikel 276

När Europeiska unionens domstol utövar sina befogenheter med avseende på bestämmelserna i tredje delen av delning V kapitlen 4 och 5 om ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, är den inte behörig att pröva giltigheten eller proportionaliteten av insatser som polis eller andra brottsbekämpande organ gör i en medlemsstat eller av medlemsstaternas utövning av sitt ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten.

Artikel 277 (f.d. artikel 241 EG)

Även om den frist som anges i artikel 263 sjätte stycket har löpt ut, får parterna i en tvist om en akt med allmän giltighet som antagits av någon av unionens institutioner eller byråer eller något av dess organ, med stöd av artikel 263 andra stycket inför Europeiska unionens domstol göra gällande att akten inte ska tillämpas.

Ingen självständig rättsgrund **31/62** och **33/62 Wöhrmann**, **33/80 Albini**. *Syfte* **92/78 Simmenthal** (möjlighet att bestrida tidigare rättsakter som utgör rättslig grund för ett ifrågasatt beslut). Ang. förhållande till art. 263 FEUF se **156/77** kommissionen/Belgien, **C-135/93 Spanien/kommissionen**, **C-239/99 Nachi**. Ang. förhållandet till art. 267 FEUF se **216/82 Universität Hamburg**, **C-188/92 TWD** och **C-441/05 Roquette Frères**.

Artikel 278 (f.d. artikel 242 EG)

Talan som förs vid Europeiska unionens domstol ska inte hindra verkställighet. Domstolen får dock om den anser att omständigheterna så kräver förordna om uppskov med verkställigheten av den påtalade rättsakten.

Relation till huvudmålet **C-12/95P Tramasa** (får ej föregripa målets utgång), **C-521/04P(R)** Tillack (upptagning till sakprövning, möjliga åtgärder), **C-313/90R CIRFS** (får ej gå utanför ramen för huvudmålet). *Fumus bonis juris* **C-149/95P-R** Atlantic Container Line, **C-180/96R** Förenade kungariket/kommissionen (BSE), **C-280/93R** Tyskland/rådet (bananer), **42/82R** kommissionen/Frank-

rike (import av vin), **C-272/91R** kommissionen/Italien (lotto). *Skyndsamhet* (allvarlig och irreparabel skada) **C-445/00R** Österrike/rådet (giltighet av förordning), **C-195/90R** kommissionen/Tyskland (nationella vägavgifter), **C-356/90R** Belgien/kommissionen (stöd till varvsindustrin). *Enskildas situation* **160/84R II** Kavallas (bankgaranti), **62/86R** AKZO (konkurrensrätt), **C-51** och **C-59/90R** Comos-Tank BV (tull), **C-43/98P(R)** Camar (bananer – koncern), **C-364/99P(R)** DSR Senator Lines (sammanlagda resurser). *Intres-seavvägning* **320/03R** kommissionen/Österrike (körförbud), **45/87R** kommissionen/Irland (vattenförsurning), **C-87/94R** kommissionen/Belgien (upphandling). Dumpning **C-6/94** Descom, **258/84R** Nippon. *Utrymme för skönsmässig bedömning* **C-110/97R** Nederländerna/kommissionen (associering). *Överklagande från tribunalen* **C-208/03R-P** Le Pen.

Artikel 279 (f.d. artikel 243 EG)

I ärenden som anhängiggjorts vid Europeiska unionens domstol får denna föreskriva nödvändiga interimistiska åtgärder.

Se anm. vid art. 278 FEUF.

Artikel 280 (f.d. artikel 244 EG)

Europeiska unionens domstols domar ska vara verkställbara enligt artikel 299.

Artikel 281 (f.d. artikel 245 EG)

(Ang. domstolens stadga.)

AVSNITT 6 – EUROPEISKA CENTRALBANKEN

Artikel 282

Artiklarna 283 och 284 (f.d. artiklarna 112 och 113 EG)

AVSNITT 7 – REVISIONSRÄTTEN

Artikel 285 (f.d. artikel 246 EG)

Revisionsrätten ska revidera unionens räkenskaper.

Den ska bestå av en medborgare från varje medlemsstat. Dess ledamöter ska i unionens allmänna intresse fullgöra sina skyldigheter under full oavhängighet.

Artiklarna 286 och 287 (f.d. artiklarna 247 och 248 EG)

(Avser revisionsrättens ledamöter och verksamhet.)

Kapitel 2. Unionens rättsakter, förfaranden för antagande och andra bestämmelser

AVSNITT 1 – UNIONENS RÄTTSAKTER

Artikel 288 (f.d. artikel 249 EG)

När institutionerna utövar unionens befogenheter ska de anta förordningar, direktiv, beslut, rekommendationer och yttranden.

En förordning ska ha allmän giltighet. Den ska till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat.

Ett direktiv ska med avseende på det resultat som ska uppnås vara bindande för varje medlemsstat till vilken det är riktat, men ska överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet.

Ett beslut är till alla delar bindande. Om ett beslut anger till vem eller vilka det riktar sig, är det bindande endast för dessa.

Rekommendationer och yttranden ska inte vara bindande.

Ang. unionsrätten företräde, se **C-6/94** Costa, **C-573/17** Popławski och **C-261/20** Thelen Technopark Berlin. Nationell domstol är skyldig att ex officio underlåta att tillämpa varje nationell lagstiftning eller praxis, även senare sådan, som strider mot en bestämmelse i unionsrätten som har direkt effekt, utan att vare sig begära eller avvakta ett föregående upphävande av denna lagstiftning eller praxis genom lagstiftning eller på annan konstitutionell väg **C-205/20** Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Direkt effekt). Vid tolkningen av en unionsbestämmelse ska inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i. Därutöver ska bland annat förarbetena till bestämmelserna beaktas **C-511/18**, **C-512/18** och **C-520/18** La Quadrature du Net m.fl. samt **C-140/20** G.D. mot Commissioner of An Garda Síochána. *Ingressen* till en unionsrättsakt kan precisera innehållet i bestämmelserna i denna rättsakt, **C-344/04** IATA och ELFAA, p 76). Även om skälen i en unionsrättsakt nämligen viktiga tolkningsdata, som kan belysa lagstiftarens avsikt, är ingressen till en unionsrättsakt däremot inte juridiskt bindande och kan inte åberopas för att göra avsteg från själva bestämmelserna i rättsakten eller för att tolka dessa bestämmelser på ett sätt som uppenbart strider mot deras lydelse **C-418/18 P** Puppinc m.fl./kommissionen. *Förordningar* – Ang. direkt tillämplighet, se **43/71** Politi, **39/72** kommissionen/Italien, **34/73** Fratelli Variola, **50/76** Amsterdam

Bulb. Ang. skillnaden mellan en förordning och ett beslut, se **242/81** Roquette Frères – Förbud mot nationella föreskrifter som kan ändra tillämpningen av en förordning **18/72** Granaria – Villkor för nationella tillämpningsföreskrifter **39/70** Norddeutsches Vieh- und Fleischkontor. Ang. bemyndigande att anta tillämpningsföreskrifter, se **230/78** Eridana – Kan erfordras att medlemsstaterna antar tillämpningsföreskrifter för att genomföra en förordning **C-403/98** Monte Arcosu – Villkor för analogisk tillämpning **165/84** Krohn. En förordning till alla delar bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat, vilket innebär att förordningens bestämmelser i princip inte kräver någon tillämpningsåtgärd från medlemsstaternas sida **C-645/19** Facebook Ireland m.fl. – Ang. nationella domstolars möjligheter att interimistiskt förordna om uppskov med verkställighet av en nationell åtgärd som grundar sig på en förordning, vars giltighet är ifrågasatt, se **C-143/88** och **C-92/89** Zuckerfabrik Süderdithmarschen; jfr **C-465/93** Atlanta Fruchthandelsgesellschaft. Ang. möjlighet att väcka en civilrättslig talan mot en konkurrerande näringsidkare på grundval av en bestämmelse i en förordning, se **C-353/00** Muñoz. *Direktiv* – Direkt effekt **41/74** Van Duyn – Förvaltningsmyndigheter, kommuner och domstolar är skyldiga att tillämpa bestämmelser i ett direktiv som har direkt effekt och ska avstå från att tillämpa därmed oförenliga bestämmelser i nationell rätt **103/88** Fratelli Costanzo – Domstolar skyldiga att utöva den befogenhet som följer av nationell rätt att meddela ett avgörande i vilket det fastställs att medlemsstaten ifråga inte har införlivat ett direktiv på ett korrekt sätt och att denna medlemsstat är skyldig att avhjälpa bristen **C-64/20** UH/An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara, Éire agus An tArd-Aighne – Bestämmelser i ett direktiv som har direkt effekt kan åberopas mot enskilt organ som står under statens tillsyn eller som anförtratts myndighetsutövning **C-188/89** Foster – Kan inte ligga till grund för straffrättsligt ansvar **14/86** Pretore di Salò – Kan inte i sig ålägga enskilda några skyldigheter **80/86** Kolpinghuis Nijmegen och **C-321/05** Kofoed – Negativa återverkningar för tredje man utesluter inte att enskilda kan åberopa bestämmelser i ett direktiv gentemot en medlemsstat **C-201/02** Wells, **C-152/07C-154/07** Arcor m.fl. – Saknar horisontell direkt effekt **C-91/92** Faccini Dori, **C-205/20** Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld och **C-38/21** BMW Bank – Medlemsstaternas utrymme att företa skönsmässiga bedömningar utesluter inte domstolskontroll **C-72/95** Kraaijeveld – Ang. rättsföljden av att anmälningsskyldigheten av tekniska föreskrifter åsidosatts, se **C-194/94** CIA Security International; jfr **C-443/98** Unilever Italia – *Direktivkonform tolkning* **C-106/89** Marleasing, **C-555/07** Küçükdeveci, **C-545/17** Pawlak (direkt effekt som åberopas av en myndighet som utgör en del av statsförvaltningen i en medlemsstat i ett mål mot en enskild) och **C-467/18** Brott mål mot EP. Ang. nationella domstolars skyldigheter enl. principen om direktivkonform tolkning, se **C-397/01**–**C-403/01** Pfeiffer och **C-321/05** Kofoed samt **C-205/21** V.S. Kravet på konform tolkning innefattar en skyldighet för de nationella domstolarna att, i förekommande fall, ändra fast rättspraxis om denna grundas på en tolkning av nationell rätt som är oförenlig med ett direktivs syfte **C-441/14** DI och **C-614/14** Ognyanov; Gäller även rambeslut **C-554/14** Ognyanov. Ingen skyldighet, i en tvist mellan enskilda, att med unionsrätten som enda stöd underlåta att tillämpa bestämmelser i nationell rätt som strider mot bestämmelserna i ett direktiv som har direkt effekt **C-122/17** Smith; hindrar inte domstolar och förvaltningsmyndigheter att med stöd av nationell rätt lämna en bestämmelse i nationell rätt utan avseende, när den strider mot en bestämmelse i unionsrätten som saknar direkt effekt **C-261/20** Thelen Technopark Berlin. Ang. medlemsstaternas skyldigheter under införlivandefristen, se **C-157/02** Rieser Internationale Transporte eller under en övergångsperiod **C-316/04** Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie. Ang. påföljdssystem, se **C-40/04** Yonemoto. Vid införlivandet av ett direktiv är medlemsstaterna skyldiga att säkerställa direktivets fulla verkan, men de förfogar över ett betydande utrymme för skönsmässig bedömning avseende valet av tillvägagångssätt **C-216/05** kommissionen/Irland. *Beslut* – Bindande för medlemsstatens alla organ, inklusive dess domstolar **249/85** Albako – Direkt effekt **9/70** Grad – Villkor för direkt effekt **C-156/91** Hansa Fleisch – Saknar horisontell direkt effekt **C-80/06** Carp. *Rekommendationer och yttranden* – Saknar direkt effekt; nationella domstolar dock skyldiga att ta hänsyn till rekommendationer som tolkningsunderlag **C-322/88** Grimaldi – Rekommendation utgör inte hinder för att fastställa fördragsbrott **C-39/10** kommissionen/Estland.

Artikel 289

1. Det ordinarie lagstiftningsförfarandet består i att Europaparlamentet och rådet på förslag av kommissionen gemensamt antar en förordning, ett direktiv eller ett beslut. Detta förfarande definieras i artikel 294.
2. I de särskilda fall som anges i fördragen ska ett särskilt lagstiftningsförfarande bestå i att Europaparlamentet med medverkan av rådet, eller rådet med medverkan av Europaparlamentet, antar en förordning, ett direktiv eller ett beslut.
3. De rättsakter som antas i enlighet med ett lagstiftningsförfarande utgör lagstiftningsakter.
4. I de särskilda fall som anges i fördragen kan lagstiftningsakter antas på initiativ av en grupp medlemsstater eller Europaparlamentet, på rekommendation av Europeiska centralbanken eller på begäran av domstolen eller Europeiska investeringsbanken.

Artikel 290

1. Genom en lagstiftningsakt kan det till kommissionen delegeras befogenhet att anta akter med allmän räckvidd som inte är lagstiftningsakter och som kompletterar eller ändrar vissa icke väsentliga delar av lagstiftningsakten. Mål, innehåll, omfattning och varaktighet för delegeringen av befogenhet ska uttryckligen avgränsas i lagstiftningsakterna. De väsentliga delarna av ett område ska förbehållas lagstiftningsakterna och får därför inte bli föremål för delegering av befogenhet.
2. Lagstiftningsakterna ska uttryckligen fastställa de villkor som ska gälla för delegeringen; dessa villkor kan vara följande:
 - a) Europaparlamentet eller rådet får besluta att återkalla delegeringen.
 - b) Den delegerade akten får träda i kraft endast om Europaparlamentet eller rådet inte har gjort några invändningar inom den tidsfrist som anges i lagstiftningsakten.
- Vid tillämpning av leden a och b ska Europaparlamentet besluta med en majoritet av sina ledamöter och rådet besluta med kvalificerad majoritet.
3. Adjektivet "delegerad" ska införas i rubriken till delegerade akter.

Ang. begreppen "komplettera" och "ändra" och behovet att anta en separat normativ rättsakt, se **C-286/14** parlamentet/kommissionen.

Artikel 291

1. Medlemsstaterna ska vidta alla nationella lagstiftningsåtgärder som är nödvändiga för att genomföra unionens rättsligt bindande akter.

2. Om enhetliga villkor för genomförande av unionens rättsligt bindande akter krävs, ska kommissionen eller, i särskilda vederbörligen motiverade fall och i de fall som anges i artiklarna 24 och 26 i fördraget om Europeiska unionen, rådet tilldelas genomförandebefogenheter genom dessa akter.

3. Vid tillämpning av punkt 2 ska Europaparlamentet och rådet, genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, i förväg fastställa allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter.

4. Ordet "genomförande" ska införas i rubriken till genomförandeaakterna.

Ang. Europeiska unionens råds genomförandebefogenheter se **C-695/20** Fenix International.

Artikel 292

Rådet ska anta rekommendationer. Det ska besluta på förslag av kommissionen i samtliga fall där fördragen föreskriver att rådet ska anta akter på förslag av kommissionen. Rådet ska besluta med enhällighet på de områden där enhällighet krävs för antagandet av en unionsakt. Kommissionen ska anta rekommendationer, vilket även gäller Europeiska centralbanken i de särskilda fall som anges i fördragen.

AVSNITT 2 – FÖRFARANDE FÖR ANTAGANDE AV AKTER OCH ANDRA BESTÄMMELSER

Artiklarna 293, 294 (f.d. artiklarna 250 och 251 EG) och **295**

Artikel 296 (f.d. artikel 253 EG)

Om fördragen inte anger vilken typ av akt som ska antas, ska institutionerna välja typ av akt i varje enskilt fall, med beaktande av tillämpliga förfaranden och proportionalitetsprincipen.

Rättsakter ska motiveras och innehålla en hänvisning till de förslag, initiativ, rekommendationer, framställningar eller yttranden som föreskrivs i fördragen.

När ett utkast till lagstiftningsakt läggs fram för Europaparlamentet och rådet, ska dessa avstå från att anta akter som inte anges i det lagstiftningsförfarande som är tillämpligt på det berörda området.

Kravet på motivering är en *väsentlig formföreskrift*. Bristfällig motivering kan innebära att en rättsakt ogiltigförklaras **269/90** Technische Universität München, **C-370/07** kommissionen/rådet (angivelse av rättslig grund för rättsakt). EU-domstolarna kan pröva motiveringsskyldigheten *ex officio* **18/57** Nold, **C-166/95 P** kommissionen/Daffix. Åsidosättande av den kontradiktoriska principen genom ogiltigförklaring med stöd av en grund som prövats *ex officio* avseende ett åsidosättande av artikel 296 utan att parterna dessförinnan beretts tillfälle att yttra sig över grunden **C-89/08 P** kommissionen/Irland m.fl. Av motiveringen ska klart och tydligt framgå hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att domstolen ges möjlighet att utöva sin prövningsrätt **24/62** Tyskland/kommissionen, **C-269/90** Technische Universität München. Kravet på motivering ska bedömas mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet **C-121** och **122/91** CT Control, **C-367/95 P** kommissionen/Sytraval och Brink's France. Motiveringen ska vara anpassad till den aktuella rättsaktens beskaffenhet **C-27/00** och **C-122/00** Omega Air e.a. En kortfattad motivering är godtagbar under vissa omständigheter **350/88** Delacre, **C-244/95** Moskof. När det är fråga om en allmänt tillämplig rättsakt kan motiveringen begränsas **C-342/03** Spanien/rådet. En bristfällig motivering kan inte rättsas till genom att den berörde underrättas om skälen för beslutet under förfarandet vid domstolen **C-189/02 P** Dansk Rørindustri m.fl. Nationella myndigheter är skyldiga att motivera ett beslut som påverkar utövandet av en grundläggande rättighet som har tillförsäkrats enskilda genom EU-rätten **222/86** Heylens, **C-70/95** Sodemare. Om det väsentliga målet framgår av den omtvistade rättsakten, är det onödigt att kräva en särskild motivering för varje teknisk lösning som valts **C-380/03** Tyskland/parlamentet och rådet och **C-310/04** Spanien/rådet. Motiveringsskyldigheten vid vägran att lämna ut känsliga handlingar, se **C-266/05 P** Sison/rådet. Motiveringsskyldigheten vid bedömning av om en åtgärd utgör ett statligt stöd enl. art. 107 FEUF **C-88/03** Portugal/kommissionen (samhandelskriterium och konkurrensnedvridning). Kommissionen kan i ett statsstödsärende inte åläggas att ange skälen till varför den gjort en annan bedömning i ett tidigare beslut **C-182/03** Belgien/kommissionen.

Artikel 297 (f.d. artikel 254 EG)

1. Lagstiftningsakter som antas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ska undertecknas av Europaparlamentets ordförande och rådets ordförande.

Lagstiftningsakter som antas i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande ska undertecknas av ordföranden för den institution som har antagit dem.

Lagstiftningsakterna ska offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*. De ska träda i kraft den dag som anges i dem eller, om det inte anges någon dag, den tjugonde dagen efter offentliggörandet.

2. Icke-lagstiftningsakter som antas i form av förordningar, direktiv och sådana beslut som inte anger till vem eller vilka de riktar sig ska undertecknas av ordföranden för den institution som har antagit dem.

Förordningar och direktiv som riktar sig till samtliga medlemsstater samt sådana beslut som inte anger till vem eller vilka de riktar sig ska offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning*. De ska träda i kraft den dag som anges i akterna eller, om det inte anges någon dag, den tjugonde dagen efter offentliggörandet.

Övriga direktiv samt sådana beslut som anger till vem eller vilka de riktar sig ska delges den eller dem som de riktar sig till och får verkan genom denna delgivning.

Ang. datum för publicering av EU-rättsakter och rättsverkningar därav, se **98/78** Racke, **99/78** Decker, **258/80** Rumi/kommissionen, **C-337/88** SAFA, **C-110/97** Nederländerna/rådet. Ang. verkan mot enskild av en förordning som ej publicerats i EUT **C-161/06** Skoma-Lux, bilaga som ej publicerats **C-345/06** Heinrich, fråga om ej offentliggjorda riktlinjer innehåller skyldigheter **C-410/09** Polska Telefonia Cyfrowa. Ang. möjlighet att göra gällande tekniska standarder som inte har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning gentemot enskild, se **C-160/20** Stichting Rookpreventie Jeugd m.fl.

Artikel 298

1. När unionens institutioner, organ och byråer fullgör sina uppgifter ska de stödja sig på en öppen, effektiv och oberoende europeisk administration.

2. Med beaktande av de tjänsteföreskrifter och anställningsvillkor som har antagits på grundval av artikel 336 ska Europaparlamentet och rådet genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa bestämmelser för detta ändamål.

Artikel 299 (f.d. artikel 256 EG)

Akter antagna av rådet, kommissionen eller Europeiska centralbanken som medför betalningsskyldighet för andra än stater ska vara verkställbara.

Verkställigheten ska följa de civilprocessrättsliga regler som gäller i den medlemsstat inom vars territorium den sker. Beslutet om att verkställighet ska ske ska bifogas avgörandet utan andra formaliteter än kontroll av avgörandets äkthet genom den nationella myndighet som varje medlemsstats regering ska utse för detta ändamål samt meddela kommissionen och Europeiska unionens domstol.

När dessa formaliteter uppfyllts på begäran av den berörda parten, får denne fullfölja verkställigheten enligt den nationella lagstiftningen genom att hänskjuta ärendet direkt till den behöriga myndigheten.

Verkställigheten får skjutas upp endast genom beslut av domstolen. Domstolarna i de berörda staterna ska dock vara behöriga beträffande klagomål om att verkställigheten inte genomförs på regelrätt sätt.

Se **F 1995:105**, återgiven efter detta fördrag.

Talan som förs vid tribunalen hindrar inte verkställighet; tribunalen kan förordna om uppskov med verkställigheten av den kritiserade rättsakten, föreskriva nödvändiga interimistiska åtgärder och i förekommande fall skjuta upp verkställigheten **C-185/95** P Baustahlgewebe.

Kapitel 3. Unionens rådgivande organ

Artiklarna 300–309

AVDELNING II

– FINANSIELLA BESTÄMMELSER

Artiklarna 310–325

Ang. art. 325: Hot som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen **C-42/17** M.A.S. och M.B. (nationella bestämmelser som föreskriver preskriptionstider som kan medföra straffrihet för brott såsom grova mervärdesskattebrott). Straffrättsliga förfaranden som rör skattebrott avseende mervärdesskatt **C-310/16** Dzivev m.fl. (tillåtlighet av telefonavlyssning som meddelats av en obehörig domstol som bevismedel). Ang. art 314: Europaparlamentets utövande av budgetbefogenhet under ett extra plenarsammanträde i Bryssel (Belgien) se **C-73/17** Frankrike/parlamentet.

AVDELNING III

– FÖRDJUPADE SAMARBETEN

Artiklarna 326–334

SJUNDE DELEN. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 335 (f.d. artikel 282 EG; innehåller best. om rättskapacitet)

Artikel 336 (f.d. artikel 283 EG)

(Avser tjänsteföreskrifter och anställningsvillkor.)

Artikel 337 (f.d. artikel 284 EG)

Kommissionen får inom de gränser och på de villkor som med enkel majoritet fastställts av rådet i enlighet med bestämmelserna i fördragen inhämta den information och företa de kontroller som behövs för att fullgöra de uppgifter som anförtrots kommissionen.

Kan utgöra en självständig rättslig grund för rådets rättsakter, trots att art. saknar omröstningsregel **C-426/93** Tyskland/kommissionen.

Artikel 338 (f.d. artikel 285 EG)

(Avser statistik för unionens verksamhet.)

Artikel 339 (f.d. artikel 287 EG)

Medlemmarna av unionens institutioner, medlemmarna av kommittéer samt tjänstemän och övriga anställda i unionen ska, även efter det att deras uppdrag upphört, vara förpliktade att inte lämna ut upplysningar som omfattas av tystnadsplikt, särskilt uppgifter om företag, deras affärs(f.d. artikel 288 EG)förbindelser eller deras kostnadsförhållanden.

Artikel 340

Unionens avtalsrättsliga ansvar ska regleras av den lagstiftning som är tillämplig på avtalet i fråga.

Vad beträffar utomobligatoriskt ansvar ska unionen ersätta skada, som orsakats av dess institutioner eller av dess anställda under tjänsteutövning, i enlighet med de allmänna principer som är gemensamma för medlemsstaternas rättsordningar.

Med avvikelse från andra stycket ska Europeiska centralbanken ersätta skada som orsakats av banken själv eller av dess anställda under tjänsteutövning i enlighet med de allmänna principer som är gemensamma för medlemsstaternas rättsordningar.

De anställdas personliga ansvar gentemot unionen ska regleras av bestämmelserna i de tjänsteföreskrifter eller de anställningsvillkor som gäller för dem.

Villkor för utomobligatoriskt ansvar **C-352/98** Bergaderm, **4/69** Lütticke. *Tillräckligt klar* överträdelse **C-472/00 P** Fresh Marine Company, **C-312/00** Camar samt **C-123/18 P** HTTPS/rådet. *Rättsstridighet* **C-363** och **C-364/88** Finsider, **120/86** Mulder (mjölk), **238/78** Ireks-Arkady (likabehandling), **5/71** Zuckerfabrik Schöppenstedt. Ang. administrations omsorgsplikt, se **C-47/07 P** Masdar (UK). *Skada* **C-104/89** Mulder, **C-308/87** Grifoni. Ang. *orsakssamband* mellan institutionens agerande och den påstådda skadan **C-362/95** Blackspur samt bevisbördan för den påstådda skadans förekomst och omfattning **C-346/17 P** Klein/kommissionen. Ang. eventuellt ansvar till följd av att ett kommissionsbeslut om en företagskoncentration ogiltigförklaras, se **C-440/07 P** kommissionen/Schneider Electric. *Tillämpning* Oskäligt lång handläggningstid i ett mål vid Europeiska unionens tribunal **C-150/17 P** Europeiska unionen/Kendrion, **C-174/17 P** och **C-222/17 P**. Europeiska unionen/ASPLA och Armando Álvarez (kostnader för bankgaranti) och förenade målen **C-447/17 P** och **C-497/17 P** Europeiska unionen/Guardian Europe. Förhållande till *medlemsstaternas ansvar* **175/84** Krohn. *Preskription* **256/80** Birra Wührer. *Bevisbörda* **C-401/96 P** Somaco. Ang. förhållandet till art. 263 FEUF, se **59/65** Schreckenberger, **C-199** och **C-200/94** Pevasa. Betr. *medlemsstaternas ansvar för åsidosättande av EU-rätten*, se **C-6** och **C-9/90** Francovich (ej införlivat direktiv), **C-46** och **C-48/93** Brasserie du Pêcheur (art. 34 FEUF) och Factortame (art. 49 FEUF), **C-392/93** British Telecommunications (direktivtolkning), **C-5/94** Hedley Lomas (art. 35 FEUF/direktivtolkning), **C-178/94** Dillenkofer (ej införlivat direktiv), **C-319/96** Brinkmann (myndigheters tolkning av direktiv), **C-150/99** Lindöpark (felaktig införlivning av direktiv), **C-424/97** Haim (offentligrättsligt organ – art. 49 FEUF), **C-224/01** Köbler, **C-173/03** Traghetti del Mediterraneo och **C-620/17** Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe (ansvar för nationella domstolar), **C-470/03** AGM-COS.MET (kritik som framförts offentligt av en statstjänsteman) och **C-287/20** kommissionen/Spanien (principerna om likvärdighet och effektivitet). Medlemsstats ansvar för skador som ska ha vållats en enskild genom försäkring av luften **C-61/21** Ministre de la Transition écologique och Premier ministre. En nationell preskriptionstid för skadeståndsansvar avbryts inte när ett fördragsbrottsförfarande inletts **C-445/06** Danske Slagterier. Ang. domstolens behörighet att pröva en talan om utomobligatoriskt skadeståndsansvar, **C-377/09** Hanssens-Ensch. Direktiv 98/34 om anmälav av tekniska standarder och föreskrifter syftar inte till att ge enskilda rättigheter, varför en medlemsstats åsidosättande av detta inte ger enskilda rätt till ersättning för skada **C-98/14** Berlington Hundary m.fl. Eurogruppen är inte ett unionsorgan mot vilken talan om utomobligatoriskt ansvar kan väckas (Omstrukturerings av cypriotisk skuld) rådet mot K. **C-597/18 P** Chrysostomides & Co. m.fl. Begreppet "institution" enl. art. 344 FEUF omfattar alla unionsorgan och unionsbyråer som inrättats genom eller med stöd av fördragen **C-597/18 P**, **C-598/18 P**, **C-603/18 P** och **C-604/18 P** rådet m.fl./K. Chrysostomides & Co. m.fl. och **C-59/18** Italien/rådet samt **C-743/19** parlamentet/rådet.

Artiklarna 341–344 (f.d. artiklarna 289–292 EG)**Artikel 345** (f.d. artikel 295 EG)

Fördragen ska inte i något hänseende ingripa i medlemsstaternas egendomsordning.

Medlemsstaternas behörighet att definiera rätten till egendom medför inte ett totalt förbud för åtgärder som påverkar utövandet av äganderätten **C-491/01** British American Tobacco – Undantar inte medlemsstaternas egendomsordningar från fördragets grundläggande bestämmelser **C-463/00** kommissionen/Spanien och **C-503/04** kommissionen/Tyskland – Nationella bestämmelser om förvärv av fast egendom ska stå i överensstämmelse med fördragets bestämmelser om fria kapitalrörelser **C-300/01** Salzmann – Art. 345 FEUF kan inte åberopas till stöd för inskränkningar i de friheter som stadgas i fördraget, när inskränkningarna är ett resultat av att medlemsstatens aktieinnehav i ett privat företag är förbundet med privilegier (s.k. Golden shares; **C-503/99** kommissionen/Belgien, **C-367/88** kommissionen/Portugal, **C-483/99** kommissionen/Frankrike) – En medlemsstat kan inte åberopa rättssäkerhetsprincipen, principen om skydd för berättigade förväntningar, principen *pacta sunt servanda* och rätten till skydd för egendom som grund för att inte följa en dom varigenom ett fördragsbrott enl. art. 258 FEUF fastställs och därigenom undgå sitt eget ansvar **C-503/04** kommissionen/Tyskland (uppsägning av kontrakt).

Artikel 346 (f.d. artikel 296 EG)

1. Bestämmelserna i fördragen ska inte hindra tillämpningen av följande regler:

a) Ingen medlemsstat ska vara förpliktad att lämna sådan information vars avslöjande den anser strida mot sina väsentliga säkerhetsintressen.

b) Varje medlemsstat får vidta åtgärder, som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen i fråga om tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel; sådana åtgärder får inte försämma konkurrensvillkoren på den inre marknaden vad gäller varor som inte är avsedda speciellt för militärändamål.

2. Rådet får på förslag från kommissionen genom enhälligt beslut ändra den lista som rådet den 15 april 1958 fastställde över varor på vilka bestämmelserna i punkt 1 b ska tillämpas.

Snäv tolkning **C-414/97** kommissionen/Spanien – Avser exceptionella och väl avgränsade fall **C-186/01** Dory. Ang. tullfri import av militär utrustning, se **C-294/05** kommissionen/Sverige.

Artikel 347 (f.d. artikel 297 EG)

Medlemsstaterna ska samråda med varandra för att genom gemensamma åtgärder hindra att den inre marknadens funktion påverkas av åtgärder som en medlemsstat kan se sig tvungen att vidta vid allvarliga interna störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning, i händelse av krig eller vid en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara eller för att fullgöra de skyldigheter den har tagit på sig i syfte att bevara fred och internationell säkerhet.

Ang. administrativt tillstånd vid förvärv av fastighet som är belägen inom ett militärt intressant område av det nationella territoriet, se **C-423/98** Albore.

Artikel 348 (f.d. artikel 298 EG)

Artikel 349 (f.d. artikel 299.2 andra, tredje och fjärde styckena EG)

Rådet ska med beaktande av den strukturella, sociala och ekonomiska situationen i Guadeloupe, Franska Guyana, Martinique, Mayotte, Réunion och Saint-Martin, och på Azorerna, Madeira och Kanarieöarna, vilken förvärras av dessas avlägsna belägenhet, ökaraktär, ringa storlek, besvärliga terräng- och klimatförhållanden samt ekonomiska beroende av ett fåtal produkter, vilka faktorer på grund av sin bestående natur och sammanlagda verkan allvarligt hämmar områdenas utveckling, på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet besluta om specifika åtgärder för att särskilt fastställa villkoren för hur fördragen ska tillämpas beträffande dessa områden, inklusive den gemensamma politiken. Om de specifika åtgärderna i fråga beslutas av rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, ska det också besluta på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet.

De åtgärder som avses i första stycket gäller särskilt tull- och handelspolitik, skattepolitik, frizoner, jordbruks- och fiskepolitik, villkor för leverans av råvaror och viktiga konsumtionsvaror, statligt stöd samt villkor för tillgång till strukturfonder och övergripande unionsprogram.

Rådet ska besluta om de åtgärder som avses i första stycket med beaktande av de yttersta randområdenas särdrag och särskilda begränsningar, utan att undergräva integriteten och sammanhanget hos unionsrätten, inklusive den inre marknaden och den gemensamma politiken.

Artiklarna 350 och 351 (f.d. artiklarna 306 och 307 EG)

Medlemsstaterna har rätt att fullgöra de skyldigheter som följer av internationella konventioner som ingåtts med tredjeländer innan fördraget trädde i kraft; däremot är det inte tillåtet att göra gällande rättigheter som följer av sådana konventioner när det gäller gemenskapens inre förhållanden **C-147/03** kommissionen/Österrike (villkor för tillträde till universitetsutbildning). Ang. lämpliga åtgärder för att undanröja oförenligheter i internationella avtal som ingåtts före en medlemsstats anslutning, se **C-249/06** kommissionen/Sverige.

Artikel 352 (f.d. artikel 308 EG)

1. Om en åtgärd från unionens sida skulle visa sig nödvändig för att, inom ramen för den politik som fastställs i fördragen, nå något av de mål som avses i fördragen, och dessa inte föreskriver de nödvändiga befogenheterna för detta, ska rådet med enhällighet, på förslag av kommissionen och efter Europaparlamentets godkännande, anta lämpliga bestämmelser. Om bestämmelserna i fråga antas av rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, ska det också besluta med enhällighet, på förslag av kommissionen och efter Europaparlamentets godkännande.

2. Kommissionen ska vid det förfarande för kontroll av subsidiaritetsprincipen som avses i artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen uppmärksamma nationella parlament på de förslag som grundar sig på den här artikeln.

3. De åtgärder som grundar sig på denna artikel får inte omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar i de fall där fördragen utesluter en sådan harmonisering.

4. Denna artikel får inte ligga till grund för att uppnå mål som omfattas av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och varje akt som antas i enlighet med denna artikel ska respektera de begränsningar som fastställs i artikel 40 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen.

Kan endast användas som rättslig grund för en rättsakt då det inte finns någon annan bestämmelse i fördragen som ger gemenskapens institutioner den behörighet som är nödvändig för att anta rättsakten **165/87** kommissionen/rådet – Extern kompetens **22/70** kommissionen/rådet – Ang. anslutning till Europakonventionen se Yttrande **2/94**.

Artikel 353 (Innehåller best. om begränsningar av tillämpningen av EU-fördraget art. 48.7)

Artikel 354 (f.d. artikel 309 EG; innehåller best. om omröstning vid medlemsstats tillfälliga upphävande av vissa rättigheter som följer av medlemskap i unionen)

Artikel 355 (f.d. artikel 299.2 första stycket och 299.3–299.6 EG)

Utöver bestämmelserna i artikel 52 i fördraget om Europeiska unionen angående fördragens territoriella tillämpningsområde ska följande bestämmelser tillämpas:

1. Bestämmelserna i fördragen ska gälla för Guadeloupe, Franska Guyana, Martinique, Mayotte, Réunion, Saint-Martin, Azorerna, Madeira och Kanarieöarna i enlighet med artikel 349.

2. De utomeuropeiska länder och territorier som anges i bilaga II ska omfattas av den särskilda associeringsordning som fastställts i fjärde delen.

Fördragen ska inte tillämpas på de utomeuropeiska länder och territorier som har särskilda förbindelser med Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland och som inte har tagits med i den nämnda bilagan.

3. Bestämmelserna i fördragen ska tillämpas på de europeiska territorier vilkas utrikes angelägenheter omhändertas av en medlemsstat.

4. Bestämmelserna i fördragen ska omfatta Åland i enlighet med bestämmelserna i protokoll nr 2 i akten om villkoren för Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning.

5. Med avvikelse från artikel 52 i fördraget om Europeiska unionen och punkterna 1–4 i den här artikeln ska följande gälla:

a) Fördragen ska inte tillämpas beträffande Färöarna.

b) Fördragen ska inte tillämpas beträffande Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands suveräna basområden Akrotiri och Dhekelia i Cypern, utom i den mån det är nödvändigt för genomförandet av arrangemangen i det protokoll om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands suveräna basområden i Cypern som bifogas akten om villkoren för Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakien anslutning till Europeiska unionen och i enlighet med bestämmelserna i det protokollet.

c) Fördragen ska tillämpas beträffande Kanalöarna och Isle of Man endast i den utsträckning det är nödvändigt för att säkerställa genomförandet av den ordning för dessa öar som anges i det fördrag om anslutning av nya medlemsstater till Europeiska ekonomiska gemenskapen och till Europeiska atomenergigemenskapen som undertecknats den 22 januari 1972.

6. Europeiska rådet får på initiativ av den berörda medlemsstaten anta ett beslut om ändring av ställningen i förhållande till unionen för ett danskt, franskt eller nederländskt land eller territorium som avses i punkterna 1 och 2. Europeiska rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört kommissionen.

Kontroller av kontanta medel inom det internationella transitområdet på en flygplats i en medlemsstat **C-17/16** – El Dakkak och Intercontinental. Tillämplighet i förhållande till Gibraltar **C-267/16** Buhagiar m.fl.

Artikel 356 (f.d. artikel 312 EG)

Detta fördrag har ingåtts på obegränsad tid.

Artikel 357 (f.d. artikel 313 EG)

Detta fördrag ska ratificeras av de höga fördragsslutande parterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser. Ratifikationsinstrumenten ska deponeras hos Republiken Italiens regering.

Detta fördrag träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter det att det sista ratifikationsinstrumentet har deponerats. Om emellertid detta har deponerats mindre än femton dagar före följande månads början, träder fördraget inte i kraft förrän den första dagen i den andra månaden efter det att det har deponerats.

Artikel 358

Bestämmelserna i artikel 55 i fördraget om Europeiska unionen ska tillämpas på det här fördraget.

F (1994:2035) om vissa skyldigheter för myndigheter vid ett medlemskap i Europeiska unionen.

Enl. **F 1995:105** är Domstolsverket behörig svensk myndighet för äkthetskontroll av domar och akter enligt artiklarna 280 och 299 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt samt artiklarna 18 tredje stycket, 159 och 164 i fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen.

Lag (1994:1693) om övergångsbestämmelser för en period efter vissa EFTA-staters anslutning till Europeiska unionen.

Regeringens tillkännagivande (1985:312) om avtal mellan Sverige och Danmark om handeln mellan Sverige och Grönland.

Författning om frihandel i varuutbytet mellan Sverige och andra länder: Grönland F 1985:315.

Regeringens tillkännagivande (1995:471) om EES-avtalets ikraftträdande med avseende på Furstendömet Liechtenstein.

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

Texten motsvarar den senaste konsoliderade versionen av stadgan.

Europaparlamentet, rådet och kommissionen proklamerar högtidligen följande text som Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

INGRESS

Europas folk har mellan sig skapat en allt fastare sammanslutning och har beslutat att dela en fredlig framtid på grundval av gemensamma värden.

I medvetandet om sitt andliga och etiska arv bygger unionen på de odelbara och universella värdena människans värdighet, frihet, jämlikhet och solidaritet samt på den demokratiska principen och rättsstatsprincipen. Unionen sätter människan i centrum för sin verksamhet genom att inrätta ett unionsmedborgarskap och skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.

Unionen ska bidra till att bevara och utveckla dessa gemensamma värden med respekt för mångfalden i Europas folks kultur och traditioner samt för medlemsstaternas nationella identitet och organisering av sina offentliga myndigheter på nationell, regional och lokal nivå. Den ska söka främja en balanserad och hållbar utveckling och ska trygga fri rörlighet för personer, tjänster, varor och kapital, samt etableringsfrihet.

Det är därför nödvändigt att stärka skyddet av de grundläggande rättigheterna mot bakgrund av samhällsutvecklingen, de sociala framstegen och den vetenskapliga och tekniska utvecklingen, genom att göra dessa rättigheter mer synliga i en stadga.

Med beaktande av unionens behörighet och uppgifter samt subsidiaritetsprincipen bekräftas i denna stadga de rättigheter som har sin grund särskilt i medlemsstaternas gemensamma författningstraditioner och internationella förpliktelser, europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, unionens och Europarådets sociala stadgor samt rättspraxis vid Europeiska unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. I detta sammanhang kommer stadgan att tolkas av unionens och medlemsstaternas domstolar med vederbörlig hänsyn till de förklaringar vilka fastställdes under ledning av presidiet för det konvent som utarbetade stadgan och vilka uppdaterades av Europeiska konventets presidium.

Åtnjutandet av dessa rättigheter medför ansvar och skyldigheter mot andra människor, mot mänskligheten och mot kommande generationer.

Europeiska unionen erkänner därför de rättigheter, friheter och principer som anges nedan.

AVDELNING I

– VÄRDIGHET

Artikel 1. Människans värdighet

Människans värdighet är okränkbar. Den ska respekteras och skyddas.

Ang. Mänsklig värdighet och mottagningsvillkor för personer som söker internationellt skydd se **C-233/18** Haqbin. Överbelastning vid mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd kan inte motivera något undantag från de miniminormer för mottagande som fastställs i unionsrätten **C-97/94** The Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth and Others.

Artikel 2. Rätt till liv

1. Var och en har rätt till liv.
2. Ingen får dömas till döden eller avrättas.

Artikel 3. Människans rätt till integritet

1. Var och en har rätt till fysisk och mental integritet.
2. Inom medicin och biologi ska i synnerhet följande respekteras:
 - a) Den berörda personens fria och informerade samtycke, på de villkor som föreskrivs i lag.
 - b) Förbud mot rashygieniska metoder, i synnerhet sådana som syftar till urval av människor.
 - c) Förbud mot att låta människokroppen och dess delar i sig utgöra en källa till ekonomisk vinning.
 - d) Förbud mot reproduktiv kloning av människor.

Artikel 4. Förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling

Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling.

Den rättighet som garanteras i art. 4 i stadgan är absolut; ang. förhållandena under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten av en europeisk arresteringsorder se **C-404/15** Aranyosi och **C-128/18**– Inom det gemensamma europeiska asylsystemet får asylsökande inte överföras till en annan EU-medlemsstat om systembrister i asylförfarandet innebär en verklig risk för omänska-

lig eller förnedrande behandling **C-411/10** och **C-493/10** N.S. och M.E.; **C-297/17**, **C-318/17**, **C-319/17** och **C-438/17** ang. systematiska brister i asylförfarandet i den andra medlemsstaten; överföring av en allvarligt sjuk asylsökande till den stat som är ansvarig för prövningen av ansökan **C-578/16 PPU** C. K. m.fl. – Någon skyldighet föreligger inte att utfärda visering efter en ansökan om internationellt skydd vid beskickningar i tredjeland, även när det finns en påvisad risk för en överträdelse av artiklarna 4 och/eller 18 i stadgan **C-638/16 PPU**, X och X mot État belge – Risk för allvarlig skada avseende sökandens psykiska hälsa om vederbörlande återförs till sitt ursprungsland (offer för tortyrhandling) **C-353/16 MP**. Den verkställande rättsliga myndigheten är under vissa villkor skyldig att avsluta överlämnandeförfarandet enligt rambeslut 2002/584 när ett sådant överlämnande riskerar att leda till att den eftersökta personen utsätts för en omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i stadgan, se **C-12818**, Dorobantu; se även **C-404/15** och **C-659/15 PPU**, Aranyosi och Căldăraru; **C-216/18 PPU** Minister for Justice and Equality samt **C-220/18 PPU**, Generalstaatsanwaltschaft. Skäl för att vägra verkställighet grundat på sjukdom **C-699/21** E.D.L. Risken för en kränkning av de grundläggande rättigheter som anges i artiklarna 4 och 47 i stadgan ger den verkställande rättsliga myndigheten rätt att undantagsvis och efter en lämplig prövning avstå från att verkställa en europeisk arresteringsorder **C-158/21** Puig Gordi m.fl. Ang. bevismedel och beviskrav vad gäller den faktiska risken för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av systembrister bestående i summarisk avvísning (pushback) till ett tredjeland, se **C-392/22** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Ang. person som är registrerad vid Förenta nationernas hjälporganisation för palestinska flyktingar i Mellanöstern (UNRWA) som befinner sig i en situation av extremt materiellt armod i den aktuella sektorn inom UNRWA:s verksamhetsområde **C-563/22** Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite. Myndigheterna i en medlemsstat får inte avvisa en ansökan om asyl på den grunden att flyktingstatus tidigare beviljats i en annan medlemsstat **C-753/22** Bundesrepublik Deutschland.

Artikel 5. Förbud mot slaveri och tvångsarbete

1. Ingen får hållas i slaveri eller trälldom.
2. Ingen får tvingas att utföra tvångsarbete eller annat påtvingat arbete.
3. Människohandel ska vara förbjuden.

AVDELNING II

– FRIHETER

Artikel 6. Rätt till frihet och säkerhet

Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet.

Ang. beslut om placering på sluten institution, se **C-92/12 PPU** C. Vid tolkningen av artikel 6 i stadgan ska hänsyn tas till artikel 5.1 i Europakonventionen såsom lägsta tillåtna skyddsnivå **C-492/18 PPU** TC ang. tolkningar av den nationella lagstiftningen som går isär (krav på klarhet och förutsägbarhet). Begränsning till följd av utfärdande av europeisk arresteringsorder **C-489/19 PPU** NJ. Utgör inte hinder för att en person som är föremål för en europeisk arresteringsorder, och vars överlämnande till myndigheterna i den utfärdande medlemsstaten skjutits upp för lagföring av denna person i den verkställande medlemsstaten, hålls fortsatt frihetsberövad där **C-492/22 PPU**. Officialprövningsskyldighet av skäl för förvar av tredjelandsmedborgare **C-704/20** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Hållande i förvar av en tredjelandsmedborgare inför ett avlägsnande **C-387/24 PPU** [Bouskoura].

Artikel 7. Respekt för privatlivet och familjelivet

Var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer.

Relativ rättighet som måste bedömas utifrån dess funktion i samhället **C-245/19** och **C-246/19** Staten Luxemburg, **C-311/18** Facebook Ireland och Schrems samt **C-623/17** Privacy International och som kan begränsas – på de villkor som anges i artikel 52.1 i stadgan **C-483/20 XXXX** mot Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides. Ang. rätt till familjeåterförening, se **C-578/08** Chakroun. Fråga om biologisk faders rätt till vårdnad **C-400/10 PPU** McB. Respekt för personnamn **C-208/09** Sayn-Wittgenstein, **C-391/09** Runevič-Vardyn. Rätten till respekt för privatliv och familjeliv i samband med utvisning **C-145/09** Tsakouridis – Uppehållstillstånd för tredjelandsmedborgare, förenade målen **C-356/11** och **C-357/11** O. och S.; se även **C-82/16** K.A. m.fl. samt **C-129/18** SM (institutet kafala i algerisk rätt) om barnets bästa. Ang. fråga om hur rätten till skydd för privatliv kan förenas med rätten till skydd för egendom och rätten till effektivt rättsmedel i mål om utlämning av IP-adresser och trafikuppgifter, se **C-275/06** Promusicae. Ogiltigförklaring av datalagringsdirektivet (2006/24/EG), se förenade målen **C-293/12** och **594/12** Digital Rights Ireland och Seitlinger m.fl. samt **C-129/18** SM. Ang. förlust av bostad som del i proportionalitetsbedömning, se **C-34/13** Kušionová. Ang. privata lokaler och konkurrensrättsliga inspektioner, se **C-583/13** Deutsche Bahn m.fl. Upprättandet och användningen av ett psykologiskt sakkunnigutlåtande vars syfte är att ge en bild av vilken sexuell läggning en sökande av internationellt skydd har utgör ett intrång i den berörda personens rätt till respekt för sitt privatliv **C-473/16** F. Ett homosexuellt pars relation kan omfattas av begreppen "privatliv" och "familjeliv" på samma sätt som relationen mellan två personer av motsatt kön som befinner sig i samma situation **C-673/16**. Ang. kakor (cookies), se **C-673/17** Planet 49. Ska läsas mot bakgrund av skyldigheten enligt artikel 24.2 och 24.3 i stadgan att beakta att barnets bästa ska komma i främsta rummet och hänsyn till behovet att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, se **C-638/22 PPU** och **C-230/21**. Skyldighet att lämna in en ansökan om familjeåterförening vid medlemsstatens behöriga diplomatiska beskickning **C-1/23 PPU** Afrin. Advokaters tystnadsplikt och skyldighet för förmedlande advokater att underrätta andra förmedlare som inte är deras klienter om deras rapporteringsskyldighet **C-694/20** Orde van Vlaamse Balies m.fl. Artikel 7 i stadgan och artikel 8.1 i EKMR tillerkänner advokaters tystnadsplikt; advokaters grundläggande uppgift i ett demokratiskt samhälle innebär dels ett krav på att varje rättssubjekt ska ha möjlighet att fritt vända sig till sin advokat, dels ett krav på advokatens lojalitet gentemot sin klient **C-623/22** Belgian Association of Tax Lawyers m.fl. (advokatsekretess omfattas av ett specifikt skydd). Garanterar att juridisk rådgivning som ges av en advokat omgärdas av sekretess, med avseende på såväl dess innehåll som dess existens **C-432/23** Orde des avocats du Barreau de Luxembourg – Rätten att behålla danskt medborgarskap beroende av att det finns en verklig anknytning till detta land **C-689/21** Udlændinge- og Integrationsministeriet. Konsumentskyddet och kravet på ett effektivt domstolsskydd innebär att konsumenter, under vissa omständigheter, ska kunna bestrida lagenligheten av att äganderätten överförs till en tredje part till följd av ett verkställighetsförfarande för utmätning av deras familjebostad **C-351/23** GR REAL. Överträdelsen hjälper till olaglig inresa föreligger inte när en person, i strid med bestämmelserna om gränspassage för personer, till en medlemsstats territorium för in underåriga

tredjelandsmedborgare som medföljer honom eller henne och för vilka han eller hon utövar den faktiska vårdnaden **C-460/23** OB.

Artikel 8. Skydd av personuppgifter

1. Var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne.

2. Dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Var och en har rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få rättelse av dem.

3. En oberoende myndighet ska kontrollera att dessa regler efterlevs.

Relativ rättighet som måste bedömas utifrån dess funktion i samhället **C-245/19** och **C-246/19** Staten Luxemburg – Lagring av trafikdata **C-511/18** La Quadrature du Net m.fl. samt **C-746/18** Prokuratuur – Ang. överföring av abonnenters personuppgifter till ett annat företag som avser att tillhandahålla nummerupplysningstjänster, se **C-543/09** Deutsche Telekom. Ang. lagstiftning som i brottsbekämpande syfte föreskriver en generell och odifferentierad lagring av samtliga trafikuppgifter och lokaliseringssuppgifter avseende elektroniska kommunikationsmedel **C-203/15** Tele2 Sverige; jfr **C-207/16** Ministerio Fiscal (tillgång till trafikuppgifter i utredningssyfte) **C-511/18**, **C-512/18** och **C-520/18** La Quadrature du Net m.fl., **C-746/18** Prokuratuur, samt **C-140/20** Commissioner of An Garda Síochána. Generell och odifferentierad lagring av samtliga trafik- och lokaliseringssuppgifter **C-793/19** SpaceNet. Avvägning mellan offentlighetsintresset och skyddet för den personliga integriteten vid publicering av namn m.m. på mottagare av jordbruksstöd **C-92/09** och **C-93/09** Volker und Markus Schecke och Eifert, **C-468/10** ASNEF. Ang. biometriskt pass med fingeravtryck, se **C-291/12** Schwarz, **C-446/12** Willems. Ang. kontrollmyndighetens oberoende, **C-614/10** kommissionen/Österrike. Överföring av personuppgifter till tredje land och säkerställande av adekvat skydd genom skölden för skydd av privatlivet i Europeiska unionen-Förenta staterna **C-311/18** Facebook Ireland och Schrems tillsynsmyndighet i en annan medlemsstat i en liknande situation **C-210/16** Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein. Ang. sökmotorleverantörer och rätten att bli "bortglömd", se **C-131/12** Google Spain och Google, **C-507/17** Google (territoriell räckvidd för rätten till borttagande av länkar) samt **C-136/17** GC m.fl. (borttagande av länkar som innehåller känsliga uppgifter). Sökmotorleverantörens skyldigheter och ansvar vid handläggningen av en begäran om borttagande **C-460/20** Google. Ang. rätten för den som ansöker om uppehållstillstånd att få tillgång till personuppgifter, se **C-141/12** Y.S. Ang. abonnenters samtycke till tillhandahållande av personuppgifter för användning i abonnentförteckningar och nummerupplysningstjänster **C-543/09** Deutsche Telekom och **C-536/15** Tele2 (Netherlands) m.fl. Ang. passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) och möjlighet att inkludera uppgifter om passagerare på flygningar inom EU, se **C-817/19** Ligue des droits humains. Sammanjämkning med de grundläggande rättigheterna avseende respekt för privatlivet och skydd för personuppgifter, se **C-439/19** Latvijas Republikas Saeima (rätt att ta del av allmänna handlingar om pricksning vid överträdelse av trafikregler). Ang. lojal och effektivt samarbete mellan tillsynsmyndigheterna och befogenhet att inleda eller delta i rättsliga förfaranden, se **C-645/19** Facebook Ireland m.fl. Nationell lagstiftning enligt vilken personuppgifter i intresseklamationer ska offentliggöras för förebyggande av intressekonflikter och korruption inom den offentliga sektorn **C-184/20** Vyriausioji tarnybinės etikos komisija. Allmänhetens tillgång till information om verkligt huvudmannaskap i bolag och andra juridiska enheter **C-37/20** Luxembourg Business Registers. Vid prövning av editionsyrkande ska skyddet för personuppgifter vägas mot rätten till ett effektivt domstolsskydd **C-268/21** Norra Stockholm Bygg. Försök av polisen att låsa upp en mobiltelefon för att i utredningssyfte bereda sig tillgång till uppgifter som finns lagrade i telefonen **C-548/21** Bezirkshauptmannschaft Landeck.

Artikel 9. Rätt att ingå äktenskap och rätt att bilda familj

Rätten att ingå äktenskap och rätten att bilda familj ska garanteras enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av dessa rättigheter.

Artikel 10. Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet

1. Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller övertygelse och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller övertygelse genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer.

2. Rätten till vapenvägran ska erkännas enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av denna rättighet.

Religionsfrihet och förföljelse av flyktingar **C-71/11** och **C-99/11** Y och Z. Begreppet religion omfattar såväl *forum internum*, det vill säga att ha övertygelser, som *forum externum*, det vill säga att offentligt utöva sin religiösa tro **C-157/15** G4S Secure Solutions; se även **C-25/17** Jehovah todistajat (insamling av personuppgifter inom ramen för predikoarbete genom dörrknackning). Särskilda metoder för slakt av halalkött som påbjuds av religiösa riter omfattas av religionsfrihet **C-426/16** Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen m.fl. samt **C-336/19** Centraal Israëlitisch Consistorie van België m.fl. Intern regel inom ett privat företag enligt vilken det är förbjudet att ge uttryck för religiös, filosofisk eller politisk övertygelse på arbetsplatsen, se **C-344/20** SCRL (Användning av religiös klädedräkt).

Artikel 11. Yttrandefrihet och informationsfrihet

1. Var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser.

2. Mediernas frihet och mångfald ska respekteras.

Yttrandefriheten utgör en väsentlig grund för ett demokratiskt och pluralistiskt samhälle som återspeglar de värden som unionen enligt artikel 2 FEU bygger på, och som sådan utgör en grundläggande rättighet **C-163/10** Patriciello och **C-507/18** Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI. Ang. föreläggande att lösenordsskydda ett lokalt trådlöst nätverk (WLAN) som drivs av en näringsidkare **C-484/14** Mc Fadden. Informationsfriheten och pressfriheten kan inte utöver de undantag som är föreskrivna i direktiv 2001/29, motivera ett undantag från de ensamrätter i fråga om mångfaldigande och överföring till allmänheten som upphovsmannen har **C-516/17** Spiegel online samt **C-469/17** Funke Medien NRW. Ang. interna regler i ett privat företag som förbjuder bärandet på arbetsplatsen av synliga politiska, filosofiska eller religiösa symboler eller bärandet av iögonfallande och stora politiska, filosofiska eller religiösa symboler se **C-804/18** WABE. Skyldigheter som åläggs onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll vid automatiserad förhandskontroll (filtrering) av innehåll som laddas upp på internet av användare **C-401/19** Polen/parlamentet och rådet. Ang. ansökan om att erhålla information om förstörelse av ett luftfartyg (MH17) under en flygning över östra Ukraina,

som ingetts av företag som är verksamma inom sektorn för nyhetsmedier, se **C-451/22** RTL Nederland och RTL Nieuws. Verkställighet av dom som vägrats med motiveringen att verkställigheten inte var förenlig med yttrandefriheten **C-633/22** Real Madrid Club de Fútbol (fällande dom mot en tidning och en av dess journalister för att ha skadat en idrottsklubbs anseende).

Artikel 12. Mötes- och föreningsfrihet

1. Var och en har rätt till frihet att delta i fredliga sammankomster samt till föreningsfrihet på alla nivåer, särskilt på det politiska, fackliga och medborgerliga området, vilket innebär rätten för var och en att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen.

2. De politiska partierna på unionsnivå ska bidra till att unionsmedborgarnas politiska vilja kommer till uttryck.

Ang rätt till föreningsfrihet och nationell lagstiftning som föreskriver skyldigheter i fråga om registrering, anmälan och offentliggörande jämte sanktionsåtgärder för föreningar som erhåller ekonomiskt stöd från andra medlemsstater eller tredjeländer, se **C-78/18** kommissionen/Ungern.

Artikel 13. Frihet för konsten och vetenskapen

Konsten och den vetenskapliga forskningen ska vara fria. Den akademiska friheten ska respekteras.

Tekniken att sampla utgår att konstnärligt uttryck som omfattas av friheten för konsten **C-476/17** Polham. Ang. akademisk frihet och villkor för att tjänster i form av högre utbildning ska få tillhandahållas på dess territorium, se **C-66/18** kommissionen mot Ungern (Högre utbildning).

Artikel 14. Rätt till utbildning

1. Var och en har rätt till utbildning och till tillträde till yrkesutbildning och fortbildning.

2. Denna rätt innefattar möjligheten att kostnadsfritt följa den obligatoriska undervisningen.

3. Friheten att inrätta undervisningsanstalter med iakttagande av de demokratiska principerna och föräldrars rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa, filosofiska och pedagogiska övertygelse ska respekteras enligt de nationella lagar som reglerar utövan- det av dessa rättigheter.

Artikel 15. Fritt yrkesval och rätt att arbeta

1. Var och en har rätt att arbeta och utöva ett fritt valt eller accepterat yrke.

2. Varje unionsmedborgare har rätt att söka arbete, arbeta, etablera sig samt tillhandahålla tjänster i varje medlemsstat.

3. De tredjelandssmedborgare som har tillstånd att arbeta på medlemsstaternas territorium har rätt till samma arbetsvillkor som unionsmedborgarna.

Tolkningsbakgrund till förbudet mot åldersdiskriminering **C-159/10** och **C-160/10** Fuchs, **C-141/11** Hörnfeldt. Relation till art. 45 FEUF **C-233/12** Gardella, **C-284/15** ONEm och M. Förbudet mot diskriminering på grund av ålder ska nämligen tolkas mot bakgrund av den rätt att arbeta som erkänns i artikel 15.1 i stadgan om de grundläggande rättigheterna **C-670/18** Comune di Gesturi.

Artikel 16. Näringsfrihet

Näringsfriheten ska erkännas i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

Relativ rättighet som ska bedömas utifrån sin funktion i samhället och som kan bli föremål för en mängd olika myndighetsin- grepp, som i det allmännas intresse begränsar hur näringar får bedrivas **C-124/20** Bank Melli Iran (EU:s blockerande stadga). Näringsfrihet i förhållande till hälsoskydd **C-544/10** Deutsches Weintor, **C-157/14** Neptune Distribution. Förvärvarens avtalsfrihet vid övergång av verksamhet **C-426/11** Alemo-Herron m.fl. Relation till art. 49 FEUF **C-367/12** Sokoll-Seebacher. Förvaltningsmy- nighets befogenhet att förhindra kollektiva uppsägningar efter en bedömning av förhållandena på arbetsmarknaden, företagets situation och den nationella ekonomins intressen **C-201/15** AGET Iraklis. Avtalsfrihet utgör en del av näringsfriheten **T-169/08** RENV DEI/kommissionen.

Artikel 17. Rätt till egendom

1. Var och en har rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testa- mentera bort den. Ingen får berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och under de för- utsättningar som föreskrivs i lag och mot rättmätig ersättning för sin förlust i rätt tid. Nyttjandet av egendomen får regleras i lag om det är nödvändigt för allmänna samhällsintressen.

2. Immateriell egendom ska vara skyddad.

Omfattar rätten att utöva en ekonomisk eller kommersiell verksamhet samt avtalsfriheten och en fri konkurrens och avser bland annat friheten att bestämma priset för en tjänst **C-674/23** AEON NEPREMIČNINE m.fl. Rätten till egendom är inte är en absolut rättighet, **C-8/15 P**–**C-10/15 P** Ledra Advertising m.fl./kommissionen och ECB samt **C-686/18** Adusbeef m.fl. (tillsynskrav för kre- ditinstitut och värdepappersföretag). Ang. förbud mot att använda ordet Tocal för att beteckna och presentera vissa italienska kvalitetsviner, se **C-347/03** Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia och ERSa. Fråga om hur rätten till skydd för privatliv kan för- enas med rätten till skydd för egendom och rätten till effektivt rättsmedel i mål om utlämning av IP-adresser och trafikuppgifter **C-275/06** Promusicae, **C-461/10** Bonnier Audio m.fl. Avvägning av intressen mellan immateriella rättigheter, näringsfriheten och yttrandefriheten **C-70/10** Scarlet Extended, **C-360/10** SABAM, **C-283/11** Sky Österreich. Ang. registrörs nyttjanderätt till film- verk **C-277/10** Luksan. Utövande av äganderätten och miljöskyddskrav **C-416/10** Krizan m.fl. Föreläggande om skyldighet att lösenordskydda internetanslutningen för näringsidkare som kostnadsfritt tillhandahåller en trådlös internetanslutning till allmän- heten **C-484/14** Mc Fadden. Svårigheter beträffande en medlemsstats betalningsbalans i en kontext av global finans- och ekono- misk kris **C-258/14** Florescu m.fl. Frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen **C-393/19**

Okrazhna prokuratura – Haskovo och Apelativna prokuratura – Plovdiv (egendom som tillhör tredje man i god tro). Återhämtning och resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag **C-83/20** BPC Lux 2 m.fl. (skydd av aktieägare och borgenärer).

Artikel 18. Rätt till asyl

Rätten till asyl ska garanteras med iakttagande av reglerna i Genèvekonventionen av den 28 juli 1951 och protokollet av den 31 januari 1967 om flyktingars rättsliga ställning och i enlighet med fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan kallade "fördragen").

Utfärdande av visering av humanitära skäl eller på grund av internationella förpliktelser **C-638/16** PPU, X och X/État belge. Även om unionen inte är fördragsslutande part: Genèvekonventionen ålägger artikel 78.1 FEUF och artikel 18 i stadgan unionen att följa reglerna i Genèvekonventionen **C-391/16** M (återkallelse av flyktingstatus). Kvalificering av Turkiet som säkert tredjeland **C-134/23** Elliniko Symvoulío gia tous Prosfyges och Ypostirixi Prosfygon sto Aigaio.

Artikel 19. Skydd vid avlägsnande, utvisning och utlämning

1. Kollektiva utvisningar ska vara förbjudna.

2. Ingen får avlägsnas, utvisas eller utlämnas till en stat där han eller hon löper en allvarlig risk att utsättas för dödsstraff, tortyr eller andra former av omänsklig eller förnedrande bestraffning eller behandling.

Beslut om återvändande utan att invänta resultatet av överklagandet av beslut om avslag på ansökan om internationellt skydd **C-181/16** Gnandi. Ang. utlämning av en isländsk medborgare till ett tredjeland, se **C-897/19** PPU Ruska Federacija. Inte möjligt att avlägsna tredjelandssmedborgare i behov av behandling med medicinsk cannabis till stat där sådan behandling är olaglig **C-69/21** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Avlägsnande – Medicinsk cannabis).

AVDELNING III

– JÄMLIKHET

Artikel 20. Likhet inför lagen

Alla människor är lika inför lagen.

Likabehandling inom den gemensamma jordbrukspolitiken **C-21/10** Nagy, **C-101/12** Schaible. Likabehandlingsprincipen är en allmän unionsrättslig princip som innebär denna att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling **C-601/18** P Prysmian och Prysmian Cavi e Sistemi/kommissionen.

Artikel 21. Icke-diskriminering

1. All diskriminering på grund av bland annat kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning ska vara förbjuden.

2. Inom tillämpningsområdet för fördragen, och utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i dem, ska all diskriminering på grund av nationalitet vara förbjuden.

Se anm. vid **Diskrimineringslag (2008:567)**.

Ger enskilda rättigheter som kan åberopas i en tvist mellan enskilda **C-414/16** Egenberger – Privata arbetsgivares och nationella domstolars skyldighet att säkerställa likabehandling **C-193/17** Cresco Investigation (direkt diskriminering på grund av religion m.a.a. långfredag är ledig dag endast för vissa arbetstagare). Ang. åldersdiskriminering, se **C-555/07** Küçükdeveci. Åldersdiskriminering av piloter **C-447/09** Prigge, kollektivavtal om lön för kontraktanställda **C-297/10** och **C-298/10** Hennigs. Skillnad i behandling pga. språk **C-566/10** P Italien/kommissionen. Ang. funktionsnedsättning och lämplighet att framföra motordrivna fordon, se **C-356/12** Glatzel. Icke-diskrimineringsprincipen i artikel 21.1 i stadgan tar även sikte på indirekt diskriminering "genom anknytning" på grund av funktionshinder **C-38/24** G.L. Åldersgräns på 30 år för rekrytering av poliskommissarier se **C-304/21** Ministero dell'Interno. Ang. diskriminering på grund av sexuell läggning vid blodgivning, se **C-528/13** Léger – Indirekt diskriminering p.g.a. kön (ålderspension), se **C-161/18** Villar Láiz. För att skapa en fullständigt neutral administrativ miljö får en offentlig förvaltning förbjuda att synliga tecken som avslöjar filosofiska eller religiösa övertygelser bärs på arbetsplatsen **C-148/22** (Com-mune d'Ans).

Artikel 22. Kulturell, religiös och språklig mångfald

Unionen ska respektera den kulturella, religiösa och språkliga mångfalden.

Ang. främjande av en medlemsstats officiella språk, se **C-202/11** Las. Ang. unionens språkliga mångfald, krav på språkkunskaper och diskriminering på grund av språk, se **C-377/16** Spanien/kommissionen samt **C-621/16** P kommissionen/Italien.

Artikel 23. Jämställdhet mellan kvinnor och män

Jämställdhet mellan kvinnor och män ska säkerställas på alla områden, inbegripet i fråga om anställning, arbete och lön.

Principen om jämställdhet utgör inget hinder för att behålla eller besluta om åtgärder som innebär särskilda förmåner för det underrepresenterade könet.

Ang. kön som en försäkringsteknisk faktor och undantag från regeln om könsneutrala premier och ersättningar, se **C-236/09** Association Belge des Consommateurs Test-Achats.

Artikel 24. Barnets rättigheter

1. Barn har rätt till det skydd och den omvårdnad som behövs för deras välfärd. De ska fritt kunna uttrycka sina åsikter. Dessa åsikter ska beaktas i frågor som rör barnen i förhållande till deras ålder och mognad.

2. Vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, ska barnets bästa komma i främsta rummet.

3. Varje barn har rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.

Ang. barnets grundläggande rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, se **C-403/09 PPU** Detiček. Hänsyn till barnets bästa och ensamkommande flyktingbarns rätt att få sin asylansökan prövad i den medlemsstat där barnet befinner sig **C-648/11 MA** m.fl. Familjeåterförening och hänsyn till barnens bästa, förenade målen **C-356/11** och **C-357/11 O.** och S. Beviljande av flyktingstatus till ett underårigt barn som härleds från föräldrarnas flyktingstatus se **C-91/20**. Ang. barnets rätt att höras i mål om olovligt kvarhållande **C-491/10 PPU** Aguirre Zarraga. Avvägning mellan skyddet för barn och fri rörlighet för varor **C-244/06** Dynamic Medien. Förhållande till artikel 7 **C-709/20 CG**/The Department for Communities in Northern Ireland. Ang. ensamkommande barn som påstår sig ha en släkting som vistas lagligt i en annan medlemsstat **C-19/21** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Artikel 24.2 i stadgan även tillämplig på beslut som, såsom är fallet med en europeisk arresteringsorder som utfärdats mot en småbarnsmor, inte riktar sig till barnen men som får betydande konsekvenser för dem **C-261/22 GN**. Utgör hinder för att en nationell myndighet avgör en ansökan om internationellt skydd som lämnats in av en underårig, utan att, efter en individuell bedömning, konkret ha fastställt den underåriges bästa **C-646/21** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (underåriga kvinnliga tredjelandsmedborgare som på grund av deras vistelse i en medlemsstat identifierar sig med det grundläggande värdet om jämställdhet mellan kvinnor och män).

Artikel 25. Äldres rättigheter

Unionen erkänner och respekterar rätten för äldre att leva ett värdigt och oberoende liv och att delta i det sociala och kulturella livet.

Artikel 26. Integrering av personer med funktionshinder

Unionen erkänner och respekterar rätten för personer med funktionshinder att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet.

Ger ej enskilda individuella rättigheter **C-356/12** Glatzel.

AVDELNING IV

– SOLIDARITET

Artikel 27. Arbetstagares rätt till information och samråd inom företaget

Arbetstagarna eller deras representanter ska på lämpliga nivåer garanteras rätt till information och samråd vid lämplig tidpunkt, i de fall och på de villkor som föreskrivs i unionsrätten samt i nationell lagstiftning och praxis.

Kan ej åberopas i tvister mellan enskilda **C-176/12** Association de médiation sociale och **C-196/23** Plamaro.

Artikel 28. Förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder

Arbetstagare och arbetsgivare, eller deras respektive organisationer, har i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis rätt att förhandla och ingå kollektivavtal på lämpliga nivåer och att i händelse av intressekonflikter tillgripa kollektiva åtgärder för att försvara sina intressen, inbegripet strejk.

Rätten att vidta fackliga stridsåtgärder utgör en grundläggande rättighet – avvägning i förhållande till rätten till fri rörlighet för tjänster och etableringsfriheten **C-341/05** Laval un Partneri och **C-438/05** International Transport Workers' Federation och Finnish Seamen's Union. Förhållandet mellan rätten att förhandla kollektivt och unionsrätten **C-447/09** Prigge, **C-297/10** och **C-298/10** Hennigs. Ang. diskriminerande arbetsvillkor, se **C-172/11** Erny. Förhandlingsrätten ska utövas i överensstämmelse med unionsrätten på de områden där denna är tillämplig **C-312/17** Bedi. En strejk ska betraktas som en händelse som faller inom ramen för den berörda arbetsgivarens normala verksamhet **C-28/20** Airhelp. Kollektivavtal för bemanningsanställda som föreskriver en lön som är lägre än den som gäller för personal som anställts direkt av kundföretaget se **C-311/21** TimePartner Personalmanagement.

Artikel 29. Rätt till tillgång till arbetsförmedlingar

Var och en har rätt till tillgång till kostnadsfri arbetsförmedling.

Artikel 30. Skydd mot uppsägning utan saklig grund

Varje arbetstagare har rätt till skydd mot uppsägning utan saklig grund, i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

Artikel 31. Rättvisa arbetsförhållanden

1. Varje arbetstagare har rätt till hälsosamma, säkra och värdiga arbetsförhållanden.

2. Varje arbetstagare har rätt till en begränsning av den maximala arbetstiden samt till dygns- och veckovila och årlig betald semester.

Ang. rätten till dygns- och veckovila och årlig betald semester, se **C-214/10** KHS, **C-337/10** Neidel, **C-78/11** ANGED, **C-147/17** Sindicatul Familia Constanța m.fl (förtroendeuppdrag som familjehemsförälder) och **C-477/21** MAV-START (dygnsvila och vec-

kovila) – Rätten till begränsning av arbetstiden och till dygns- och veckovila har samma rättsliga värde som fördragen **C-55/18** CCOO (skyldighet att registrera arbetstid). Likabehandling av arbetstagare inom den offentliga sektorn och arbetstagare inom den privata sektorn **C-262/20** Glavna direktia "Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto". För att arbetstagare faktiskt ska kunna utnyttja rätten till dygnsvila måste denna rättighet beviljas oberoende av den veckovisa vilotid som föreskrivs i tillämplig nationell lagstiftning **C-477/21** MÁV-START. Rätten till årlig semester ett dubbelt syfte, nämligen att ge arbetstagaren möjlighet dels att vila sig från de arbetsuppgifter som följer av anställningsavtalet, dels att förfoga över en period för avkoppling och fritid **C-206/22** Sparkasse Südpfalz. Utbetalning av kontant ersättning för semesterdagar som inte tagits ut när anställningsförhållandet upphör **C-218/22** Comune di Copertino.

Artikel 32. Förbud mot barnarbete och skydd av ungdomar i arbetslivet

Barnarbete är förbjudet. Minimialderna för att ta anställning får inte vara lägre än den ålder vid vilken skolplikten upphör, utan att det påverkar tillämpningen av sådana regler som kan vara mer fördelaktiga för ungdomar och med förbehåll för begränsade undantag.

De ungdomar som har anställning ska åtnjuta arbetsvillkor som är anpassade till deras ålder samt skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot allt arbete som kan vara till skada för deras säkerhet, deras hälsa, deras fysiska, mentala, moraliska eller sociala utveckling eller äventyra deras utbildning.

Artikel 33. Familjeliv och yrkesliv

1. Skyddet av familjen på det rättsliga, ekonomiska och sociala planet ska säkerställas.

2. För att kunna förena familjeliv och yrkesliv har varje arbetstagare rätt till skydd mot uppsägning på varje grund som står i samband med moderskap samt rätt till betald mödraledighet och till föräldraledighet efter ett barns födelse eller adoption.

Artikel 34. Social trygghet och socialt stöd

1. Unionen erkänner och respekterar rätten till tillgång till social trygghet och sociala förmåner som garanterar skydd i sådana fall som moderskap, sjukdom, olyckor i arbetet, omsorgsbehov eller ålderdom samt vid arbetslöshet i enlighet med närmare bestämmelser i unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

2. Var och en som är bosatt och förflyttar sig lagligt inom unionen har rätt till social trygghet och sociala förmåner i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

3. I syfte att bekämpa social utestängning och fattigdom ska unionen erkänna och respektera rätten till socialt stöd och till stöd till boendet som, i enlighet med närmare bestämmelser i unionsrätten samt i nationell lagstiftning och praxis, är avsedda att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel.

Fråga om bostadsstöd till varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare **C-571/10** Kamberaj. Hinder mot nationell lagstiftning som innebär att för att varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare ska ha rätt till en åtgärd för social trygghet, socialt bistånd eller socialt skydd måste de ha varit bosatta i den aktuella medlemsstaten i minst tio år, varav de senaste två åren utan avbrott **C-112/22** CU.

Artikel 35. Hälsoskydd

Var och en har rätt till tillgång till förebyggande hälsovård och till medicinsk vård på de villkor som fastställs i nationell lagstiftning och praxis. En hög nivå av skydd för människors hälsa ska säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder.

Hänvisning i mål ang. urvalsförfarande för beviljande av tillstånd att öppna nya apotek **C-570/07** och **C-571/07** Pérez och Gómez.

Artikel 36. Tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Unionen ska för att främja social och territoriell sammanhållning i unionen erkänna och respektera den tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som föreskrivs i nationell lagstiftning och praxis i enlighet med fördragen.

Artikel 37. Miljöskydd

En hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet ska integreras i unionens politik och tryggas i enlighet med principen om hållbar utveckling.

Artikel 38. Konsumentskydd

En hög nivå i fråga om konsumentskydd ska tryggas i unionens politik.

Ang. försäljning av konsuments bostad utan något föregående rättsligt förfarande, se **C-598/21** Všeobecná úverová banka.

AVDELNING V

– MEDBORGARNAS RÄTTIGHETER

Artikel 39. Rösträtt och valbarhet till Europaparlamentet

1. Varje unionsmedborgare ska ha rösträtt och vara valbar vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där han eller hon är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten.

2. Ledamöterna i Europaparlamentet ska väljas genom allmänna, direkta, fria och hemliga val.

Ang. förlust av rösträtt till följd av brott, se **C-650/13** Delvigne. Val och valbarhet av Europaparlamentets ledamöter genom allmänna, direkta, fria och hemliga val, se **C-502/19** Junqueras Vies.

Artikel 40. Rösträtt och valbarhet i kommunala val

Varje unionsmedborgare ska ha rösträtt och vara valbar i kommunala val i den medlemsstat där han eller hon är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten.

Artikel 41. Rätt till god förvaltning

1. Var och en har rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt, rättvist och inom skälig tid av unionens institutioner, organ och byråer.

2. Denna rättighet innebär bl.a. att

a) var och en har rätt att bli hörd innan en enskild åtgärd som skulle beröra honom eller henne negativt vidtas mot honom eller henne,

b) var och en ska ha tillgång till de akter som berör honom eller henne, med förbehåll för berättigade intressen vad avser sekretess, tystnadsplikt och affärshemlighet,

c) förvaltningen är skyldig att motivera sina beslut.

3. Var och en har rätt att få ersättning av unionen för skador som har orsakats av dess institutioner eller dess tjänstemän under deras tjänsteutövning, enligt de allmänna gemensamma principerna i medlemsstaternas lagstiftning.

4. Var och en ska kunna vända sig till unionens institutioner på något av fördragets språk och ska få svar på samma språk.

Principen om god förvaltning kan åberopas av medlemsstaterna **C-521/15** Spanien/rådet. Rätten att bli hörd gäller inte vid antagandet av rättsakter med allmän giltighet **C-221/09** AJD Tuna. Artikeln riktar sig inte till medlemsstaterna utan endast till unionens institutioner och organ **C-482/10** Cicala. Ang. rätten att yttra sig över beslut om att inte meddela status som alternativt skyddsbehövande, se **C-277/11** M. Ang. kommissionens roll i konkurrensärenden, se **C-439/11 P** Ziegler/kommissionen. Åsidosättande omsorgsförpliktelsen kan vara skadeståndsgrundande **C-47/07 P** Masdar (UK)/kommissionen, punkt 9 och **C-337/15 P** Ombudsmannen/Staelen. EMA:s opartiskhet äventyras när en intressekonflikt hos en av experterna som kommittén för humanläkemedel (CHMP) kan uppstå till följd av överlappande uppdrag, **C-291/22 P** D & A Pharma/kommissionen och EMA. En nationell myndighet som avser att fatta ett beslut om att ett olagligt stöd ska återkrävas från den faktiska stödmottagaren är skyldig att se till dennes rätt till försvar tillgodoses **C-588/23** Scai. Rätten att yttra sig ska iakttas i alla förfaranden som kan leda till en rättsakt som går någon emot och att den innebär att var och en garanteras en möjlighet att på ett meningsfullt och effektivt sätt framföra sin ståndpunkt under det administrativa förfarandet, och innan ett beslut fattas som kan påverka hans eller hennes intressen på ett ogynnsamt sätt **C-529/23 P** Europaparlamentet/TC (förhållande till rätten att få tillgång till handlingar).

Artikel 42. Rätt till tillgång till handlingar

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt till tillgång till unionens institutioners, organs och byråers handlingar, oberoende av medium.

Uttryck för offentlighetsprincip **C-57/16 P** ClientEarth.

Artikel 43. Europeiska ombudsmannen

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt att vända sig till Europeiska ombudsmannen vid missförhållanden i unionens institutioners, organs eller byråers verksamhet, med undantag för Europeiska unionens domstol då den utövar sina domstolsfunktioner.

Artikel 44. Rätt att göra framställningar

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt att göra framställningar till Europaparlamentet.

Artikel 45. Rörelse- och uppehållsfrihet

1. Varje unionsmedborgare har rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.

2. Rörelse- och uppehållsfrihet kan i enlighet med fördragen medges tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta inom en medlemsstats territorium.

Ang. rörelsefrihet och beslut av myndighet att inte utfärda ett identitetskort till en av sina medborgare med hemvist i en annan medlemsstat, se **C-491/21** Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date.

Artikel 46. Diplomatskt och konsulärt skydd

Varje unionsmedborgare har inom ett tredjelands territorium, där den medlemsstat i vilken han eller hon är medborgare inte är representerad, rätt till skydd av varje medlemsstats diplomatiska och konsulära myndigheter, på samma villkor som medborgarna i den staten.

AVDELNING VI

– RÄTTSKIPNING

Artikel 47. Rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol

Var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, med beaktande av de villkor som föreskrivs i denna artikel.

Var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag. Var och en ska ha möjlighet att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas.

Rättshjälp ska ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol.

Direkt effekt **C-414/16** Egenberger. En nationell domstol, som har att avgöra ett mål där unionsrätten är tillämplig, måste kunna bevilja interimistiska åtgärder för att säkerställa den fulla verkan av det kommande domstolsavgörandet avseende förekomsten och räckvidden av rättigheter som åberopats med stöd av unionsrätten **C-605/23** Ati-19. Rätten till ett effektivt domstolsskydd består av flera delar, såsom rätten till försvar, principen om parternas likställdhet i processen, rätten till domstolsprövning samt rätten att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas **C-471/22** Agentsia "Patna infrastruktura". Enligt rätten till ett effektivt rättsmedel måste den berörda personen ha möjlighet att få kännedom om de skäl som ligger till grund för det beslut som fattats rörande honom eller henne för att kunna ta till vara sina rättigheter under bästa möjliga förutsättningar **C-333/22** Ligue des droits humains. Inte tillämplig vid prövningen av huruvida en administrativ praxis är rättsenlig **C-512/21** Aquila Part Prod Com. Domares oavhängighet **C-64/16** Associação Sindical dos Juizes Portugueses samt **C-216/18** PPU LM, **C-619/18** kommissionen/Polen och **C-748/19–C-754/19** Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl. samt **C-132/20** Getin Noble Bank. Miljöorganisations partsställning och talerätt i ett administrativt förfarande och i domstolsprocesser **C-243/15** Lesoochránarske zoskupenie VLK och **C-873/19** Deutsche Umwelthilfe (inte möjligt utesluta talerätt för miljöorganisation för vissa kategorier av frågor). En sökandes tolkning av rätten till effektivt rättskydd har inte företrädare framför de villkor som gäller för att en talan om ogiltigförklaring ska kunna upptas till sakprövning **C-260/05** P Sniace, **C-583/11** P Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. Ang. skyldighet för nationella domstol att förklara sig behörig att pröva en talan som en berörd person har väckt för att tillvarata sina rättigheter enligt unionsrätten, om en sådan talan inte föreskrivs i de nationella processuella reglerna i ett sådant fall, se **C-924/19** PPU, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság. När det är absolut nödvändigt att ett nationellt förvaltningsbeslut antas skyndsamt för att säkerställa att den berörde faktiskt kommer i åtnjutande av de rättigheter som följer av unionsrätten måste medlemsstaterna utforma sin nationella rätt på ett sådant sätt att en ogiltigförklaring av beslutet inom kort tid följs av ett nytt beslut som är konformt med den bedömning som gjordes i den dom varigenom beslutet ogiltigförklarades **C-14/23** Perle (avslag på visumansökan). Ang. rätten till en rättvis rättegång och verkställighet av tredsakod, se **C-619/10** Trade Agency. Villkor om att ett obligatoriskt förlikningsförsök ska ha ägt rum för att talan ska kunna väckas i domstol inte i strid med principen om ett effektivt domstolsskydd **C-317/08–C-320/08** Alassini. Ang. rätten till ett effektivt domstolsskydd och kollektiva uppsäkringar, se **C-12/08** Mono Car Styling. Ang. möjligheten att väcka talan om obehörig vinst mot gemenskapen trots det att något rättsligt förfarande för en sådan typ av talan inte uttryckligen föreskrivs **C-47/07** P Masdar. Ang. påföljdssystem med vite, se **C-418/11** TEXTDATA Software. Fråga om hur rätten till skydd för privatliv kan förenas med rätten till skydd för egendom och rätten till effektivt rättsmedel i mål om utlämning av IP-adresser och trafikuppgifter **C-275/06** Promusicae. Dispositivet och indispositivitet i konkurrensärenden **C-122/16** P British Airways/kommissionen. Domstolsprövningen i kartellärenden **C-272/09** P KME Germany m.fl./kommissionen. Domstolsprövning av bötesbelopp i kartellärenden **C-386/10** P Chalkor/kommissionen. Kommissionens möjlighet att väcka talan om ersättning för skada som åsamkats unionen till följd av kartell **C-199/11** Otis m.fl. Ang. rättsmedel mot kommissionens beslut efter en inspektion att beslagta och kopiera uppgifter i kommunikations- och lagringsverktyg, se **C-682/20** P Les Mousquetaires, ITM Entreprises SAS/kommissionen. Åsidosättande av rätten till ett effektivt rättsmedel inför en domstol samt rätten till försvar i samband med restriktiva åtgärder mot personer och enheter som är associerade med Usama bin Ladin, al-Qaida och talibanerna **C-402/05** P och **C-415/05** P Kadi/rådet och kommissionen, **C-314/13** Peftiev m.fl. (frysning av medel utgör hinder för betalning av arvoden för juridiska tjänster). Ang. beslut att neka en unionsmedborgare tillträde till en medlemsstat av hänsyn till allmän säkerhet och skyldigheten att underrätta den berörde medborgaren om skälen till detta beslut, se **C-300/11** ZZ. Skyldighet till kontradiktoriskt förfarande vid domstolsprövning ex officio **C-472/11** Banif Plus Bank, **C-169/14** Morcillo och García (principen om parternas likställdhet i konsumenttvister). Ang. kontroll av bevismedel, se **C-437/13** Unitrading. Ang. rätten till en rättvis rättegång och advokaters skyldigheter att samarbeta med myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt, se **C-305/05** Ordre des barreaux francophones et germanophones m.fl. Frågan huruvida den tid som förlutit innan dom meddelas är rimlig ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt ärende, såsom ärendets komplexitet och parternas uppträdande **C-385/07** P Der Grüne Punkt. Kravet på rättssäkerhet, betydelsen av de frågor och ekonomiska intressen som står på spel samt det stora antal personer som potentiellt kan beröras ska beaktas vid bedömningen av huruvida den tid inom vilken en domstolsprövning äger rum är rimlig **C-118/23** Getin Holding m.fl. Yrkande om ersättning för skada pga. tribunalens underlåtenhet att avgöra ett mål inom skälig tid ska framställas vid tribunalen **C-50/12** P Kendrion. Ang. nationella regler om rättshjälp, se **C-279/09** DEB. Ang. den europeiska arresteringsordern, se **C-168/13** PPU F (möjlighet för överklagande med suspensiv verkan), **C-399/11** Melloni (utevarod om villkor om förnyad prövning), **C-396/11** Radu (åsidosättande av rätten till försvar som grund för att vägra verkställighet). Ang. rätten till information vid straffrättsliga förfaranden, se **C-105/21** Spetsializirana prokuratura och **C-649/19** Spetsializirana prokuratura – Principen om ett effektivt domstolsskydd innebär att undantaget från EU-domstolens behörighet på området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska tolkas restriktivt **C-72/15** Rosneft. Att garantera ett verkligt och faktiskt mottagande av beslut, det vill säga att de delges den berörde personen, samt att det finns tillräckligt med tid för att överklaga besluten och att förbereda överklagandet utgör ett krav för att rätten till ett effektivt domstolsskydd ska iaktas **C-671/18** Centraal Justitiele Incassobureau – Utgör ej hinder för att person som gör gällande att rätten till skydd för personuppgifter har kränkts, först måste uttömma tillgängliga administrativa rättsmedel innan han eller hon kan väcka talan vid domstol **C-73/16** Puškár. Skydd mot godtyckliga eller oproportionerliga ingripanden från det allmänna i en fysisk eller juridisk persons privata sfär utgör en allmän unionsrättslig princip **C-682/15** Berlioz Investment Fund. Överklagande av ett beslut om avslag på en viseringsansökan, se **C-403/16** El Hassani och **C-225/19** Minister van Buitenlandse Zaken. Prövning av behoven av internationellt skydd, se **C-585/16** Alheto (palestinsk flyktig i UNRWA:s verksamhetsområde),

C-556/17 Torubarov (rätt till full omprövning) samt **C-752/18** Deutsche Umwelthilfe (regionala regeringens vägran att rätta sig efter ett domstolsföreläggande). Inom ramen för ett överklagande av ett beslut om överföring måste en asylsökande kunna åberopa omständigheter som hänför sig till tiden efter det att beslutet antogs **C-194/19** H. A./État Belge. Hinder krav på inställelse vid domstol där skyldighetens enda syfte är att kontrollera att personen i fråga befinner sig i landet och inte att denne ska yttra sig **C-610/23** FO. Fastställandet av att ett tredjeland är ett "säkert ursprungsland" måste kunna bli föremål för en effektiv domstolsprövning **C-758/24** LC och **C-759/24** CP (offentliggörande av de informationskällor som legat till grund för detta beslut) – Ang. innebörden av rätten att yttra sig, se **C-230/18** Pl. Ang. omfattningen av domstolskontroll i diskrimineringsmål, se **C-396/17** Leitner. Intagning för sluten psykiatrisk vård **C-467/18** EP Principen om parternas likställighet: processen, se **C-189/18** Glencore Agriculture Hungary (skatteundandragande). Ang. advokaters oberoende ställning i förhållande till klaganden, se **C-515/17** P och **C-561/17** P. Ensamkommande Wroclawski mot REA. Överklagbarhet av beslut om informationsutbyte **C-245/19** och **C-246/19** Staten Luxemburg (rättsmedel mot en begäran om information i ett skatteärende). Ang. nationella processrättsliga regler som hindrar den domstol som ska pröva talan från att pröva huruvida en påstådd diskriminering föreligger trots karendens uttryckliga begäran **C-30/19** DO/Braathens Regional Aviation AB. Skyldighet för den verkställande rättsliga myndigheten att göra en konkret, precis prövning av om det finns grundad anledning att tro att den person som omfattas av en europeisk arresteringsorder, vid ett överlämnande, löper en verklig risk att få sin rätt till en rättvis rättegång inför en oavhängig och opartisk domstol som inrättats enligt lag kränkt, se **C-562/21** PPU och **C-563/21** PPU, X och Y. Avsaknad av tillgång till rättsmedel i den utfärdande medlemsstaten av europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området vid beslut om husrannsakan, beslag och vittnesförhör genom videokonferens **C-852/19** Gavanovoz II. Möjlighet för en tilltalad att delta i förhandlingarna i sitt mål via videokonferens **C-760/22** FP m.fl. Ang. ensamkommande barns möjlighet att inför domstol i en medlemsstat på rättslig och saklig grund bestrida ett beslut av en myndighet i den medlemsstaten att avslå en framställan om övertagande se **C-19/21** Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Beslut om verkställighet som meddelats i en medlemsstat och delgivits i en annan medlemsstat på enbart den förstnämnda medlemsstatens språk, se **C-7/21** LKW WALTER. Aktinsyn **C-358/16** UBS Europe m.fl. och **C-564/21** Bundesrepublik Deutschland (Metadata och material i akten lämnas ut i form av individuella, ostrukturerade, elektroniska filer). Omöjligt att förhöra vittnen som åberopas emot den tilltalade **C-348/21** HYA m.fl. Skäl för att bevilja tillstånd till telefonavlyssning **C-349/21** HYA m.fl. Den tilltalades rätt att personligen närvara vid rättegång, se **C-492/22** PPU, jfr **C-420/20** HN. Ang. rätt att överklaga tilldelningsbeslut enligt direktivet om elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, se **C-329/21** DIGI Communications. Talerätt vid utslutning från ett upphandlingsförfarande **C-66/22** Infraestruturas de Portugal och Futrifer Industrias Ferroviárias. När medlemsstaterna definierar de processuella regler som ska gälla för de rättsmedel som syftar till att säkerställa skyddet av de rättigheter som följer av den allmänna dataskyddsförordningen måste de säkerställa att rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol iaktas **C-132/21** Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság. Principen om parternas likställighet i processen innebär i att varje part ska beredas tillfälle att i rimlig utsträckning lägga fram sin sak, inbegripet sin bevisning, under omständigheter som inte medför att denna part försätts i ett avsevärt sämre läge jämfört med motparten **C-175/21** Harman International Industries. Kravet på att domstolsförfaranden inte får vara oöverkomligt kostsamma, på miljörättens område, bidrar till iakttagandet av rätten till ett effektivt rättsmedel **C-252/22** Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD. Principen om ett effektivt domstolsskydd avser inte rätten att få sin sak prövad i två instanser, utan enbart rätten att få sin sak prövad i en domstol **C-431/22** Scuola europea di Varese. Skyldighet för nationell domstol att ex officio pröva huruvida principen om 'non-refoulement' åsidosatts vid verkställigheten av ett beslut om återvändande **C-156/23** och **C-313/25** PPU GB. Ang. befogenhet för domstol för förordna om läkarundersökning av den som ansöker om internationellt skydd, se **C-283/24** B.F. Ang. rättens möjlighet att pröva åtal i de delar som inte vidhållits av åklagaren under förhandlingarna **C-404/24** KP.

Artikel 48. Presumtion för oskuld och rätten till försvar

1. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen fastställts.

2. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska garanteras respekt för rätten till försvar.

Syftar till att säkerställa vars och ens rätt att inte utpekas eller behandlas som skyldig till ett brott innan skuldfrågan har fastställts **C-412/21** Dual Prod. Ang. rätten till försvar och förvar av tredjelandsmedborgare, se **C-383/13** PPU G. och R. Ang. oskuldspresumtionen och ekonomiska enheters ansvar för konkurrensöverträdelser, se **C-501/11** P Schindler Holding m.fl./kommissionen, åsidosättande av oskuldspresumtionen i domskäl **C-220/13** Nikolaou. Ang. rätten att bli hörd och utbyte av upplysningar mellan medlemsstaterna i skatteförfaranden, se **C-276/12** Sabou. Rätten att bli informerad om anklagelse och ändring av rättsliga kvalificeringen av de omständigheter på vilka anklagelsen grundas, se **C-646/17** Moro. Ang. oskuldspresumtion och rätt att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden, se **C-688/18** Spetsializirana prokuratura (förhandling i den tilltalades utetvar). Ang. rätten att tåga och att inte vittna mot sig själv, se **C-481/19**, Consob och **C-660/21** K.B. och F.S. (skyldighet att informera samt rätt att ha en konkret och faktisk möjlighet att bistås av en advokat). Oskuldspresumtionen åsidosätts om ett domstolsavgörande avseende en tilltalad återspeglar känslan av att han eller hon är skyldig, trots att den tilltalades ansvar inte dessförinnan har fastställts i enlighet med **C-205/21** V.S. Oskuldspresumtionen och rätten till försvar hindrar bötesstraff som läggs en juridisk person för underlåtenhet att betala skatteskulder **C-203/21** DELTA STROY 2003.

Artikel 49. Principerna om laglighet och proportionalitet i fråga om brott och straff

1. Ingen får fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks inte utgjorde en lagöverträdelse enligt nationell eller internationell rätt. Inte heller får ett strängare straff utmätas än som var tillämpligt vid den tidpunkt då brottet begicks. Om efter lagöverträdelens begående ny lag stiftas som föreskriver ett lindrigare straff ska detta tillämpas.

2. Denna artikel ska inte hindra lagföring och bestraffning av den som har gjort sig skyldig till en handling eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks var brottslig enligt de allmänna principer som erkänns av alla nationer.

3. Straffets stränghet bör inte vara oproportionerlig i förhållande till lagöverträdelser.

Den omständigheten att kontrollen av om det föreligger dubbel straffbarhet slopas för vissa brott i samband med införandet av den europeiska arresteringsordern innebär inte ett åsidosättande av den straffrättsliga legalitetsprincipen **C-303/05** Advocaten voor de Wereld. Straff och påföljder måste tydligt definieras i lag **C-405/10** Garenfeld. Den straffrättsliga legalitetsprincipen är

tillämplig på kumulering av en slutgiltig administrativ påföljd av straffrättslig karaktär och av straffrättsliga förfaranden **C-570/20** BV. Den straffrättsliga legalitetsprincipen ska inte tolkas som ett förbud mot att bestämmelser om straffrättsligt ansvar gradvis klargörs genom domstolars tolkning från fall till fall **C-194/14 P** AC-Treuhand/kommissionen. Ang. straffrättslig påföljd för age-rande som strider mot unionsrätten **C-7/11** Caronna. Kraven på förutsebarhet, tydlighet och förbud mot retroaktiv tillämpning är en oskiljaktig del av principen om laglighet i fråga om brott och straff **C-42/17** M.A.S. och M.B. Ang. principen om straffets proportionalitet, se **C-168/21** Procureur général près la cour d'appel d'Angers (Europeisk arresteringsorder och kravet på dubbel straff-barhet). Ang. legalitetsprincipen, krav på att strafflagen ska vara förutsebar och tydlig samt principen om retroaktiv tillämpning av lindrigare strafflagstiftning (lex mitior), se **C-107/23** PPU C.I. m.fl. Ang. den straffrättsliga legalitetsprincipen avseende nationell lagstiftning enligt vilken samma gärning kan kvalificeras som såväl en administrativ överträdelse som ett brott när ett varumärke används i näringsverksamhet utan tillstånd från varumärkesinnehavaren, se **C-655/21** G. S.T. T. Den straffrättsliga legalitetsprincipen vid ändring till nackdel för den dömda personen av reglerna om villkorlig frigivning, **C-202/24** Alchaster (åtskillnad mellan åtgärder som väsentligen utgör "straff" och åtgärder som rör "verkställigheten" eller "tillämpningen" av ett straff) och **C-743/24** Alchaster II. Principen om retroaktiv tillämpning av lindrigare strafflagstiftning gäller även för en sanktionsåtgärd som enligt nationell rätt anses vara av administrativ karaktär, när åtgärden enligt EU-rätten är av straffrättslig karaktär **C-544/23** BAJI Trans.

Artikel 50. Rätt att inte bli dömd eller straffad två gånger för samma brott

Ingen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagakraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen.

Fråga om skattetillägg och åtal för underlåtenhet att uppfylla skyldighet att deklarera mervärdesskatt **C-617/10** Åkerberg Fransson. Utgör inte hinder för att en påföljd av straffrättslig karaktär ådöms en juridisk person för brott mot lagstiftningen om punktskattepliktiga varor, när personen redan för samma gärning har ådömts en påföljd av straffrättslig karaktär genom ett beslut som vunnit laga kraft **C-412/21** Dual Prod. Ang. art. 50 och kravet i Schengenregelverket om att straffet verkställts, se **C-129/14** PPU Spasic. Ang. beslut om att åtal inte ska väckas, se **C-398/12** M. Tillämpningen av principen *ne bis in idem* förutsätter att det är en och samma person som är föremål för den berörda sanktionen eller det berörda åtalet **C-217/15** Orsi. Villkor för begränsningar av principen *ne bis in idem* **C-596/16** Di Puma (omfattar även situation där personen slutligt frikänns); se även **C-537/16** Garlsson Real Estate m.fl. (otillbörlig marknadspåverkan) samt **C-570/20** Direction départementale des finances publiques de la Haute-Savoie (krav på att föreskriva klara och precisa regler). Fråga om principen *ne bis in idem* utgör hinder mot utfärdandet av en europeisk arresteringsorder, se **C-203/20** AB m.fl. (Återkallande av en amnesti). Tillämpning på det konkurrensrättsliga området, se **C-117/20** Bpost och **C-151/20** Nordzucker m.fl. Ang. begränsningar av principen *ne bis in idem* och krav på att föreskriva klara och precisa regler, se **C-570/20** BV. **C-435/22** PPU Generalstaatsanwaltschaft München. Kumulering av sanktioner för en och samma gärning på grundval av olika nationella regelverk (naturgasleverantör) **C-205/23** Engie Romania. Begränsning av principen förenlig när den endast består i att göra det möjligt att beivra och på nytt bestraffa samma gärningar för att uppnå ett annat mål **C-365/21** Generalstaatsanwaltschaft Bamberg. Huruvida lagföring kan ske mot en misstänkt på grund av korruption i en medlemsstat efter det att det straffrättsliga förfarande som inletts mot vederbörande för samma gärning av åklagarmyndighe-ten i en annan medlemsstat avslutats **C-147/22** Központi Nyomozó Főügyészség. Nedläggning av förundersökning på grund av misstanke om brott inleds utan att det finns någon känd gärningsman (så kallat in rem-ärende) hindrar inte att inleda en förundersökning på grund av misstanke om brott om det finns en känd gärningsman (så kallat in personam-ärende) **C-58/22** Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova. Bedömning mot bakgrund av gärningar som anges i domskälen i en brottmålsdom samt av gärningar som utretts under en förundersökning men som sedermera kommit att utelämnas i stämningsansökan i brottmålet **C-726/21** INTER CONSULTING. Principen om *ne bis in idem* och begreppet samma gärning vid deltagande i terroristorganisation i syfte att förbereda en terroristhandling **C-802/23** MSIG. Kumulering av straffrättsliga påföljder och administrativa sanktioner för en och samma överträdelse **C-733/23** Beach and bar management.

Ang. dubbla sanktioner – skattetillägg och brottspåföljd – se **H 2013:502** anm. vid art. 4 i 7:e tilläggsprot. till Europakonventionen.

AVDELNING VII

– ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OM TOLKNING OCH TILLÄMPNING AV STADGAN

Artikel 51. Tillämpningsområde

1. Bestämmelserna i denna stadga riktar sig, med beaktande av subsidiaritetsprincipen, till unionens institutioner, organ och byråer samt till medlemsstaterna endast när dessa tillämpar unionsrätten. Institutionerna, organen, byråerna och medlemsstaterna ska därför respektera rättigheterna, iakttta principerna och främja tillämpningen av dem i enlighet med sina respektive befogenheter och under iakttagande av gränserna för unionens befogenheter enligt fördragen.

2. Denna stadga innebär inte någon utvidgning av tillämpningsområdet för unionsrätten utanför unionens befogenheter, medför varken någon ny befogenhet eller någon ny uppgift för unionen och ändrar heller inte de befogenheter och uppgifter som fastställs i fördragen.

Om en rättslig situation inte omfattas av unionsrättens tillämpningsområde, saknar EU-domstolen behörighet att pröva situationen, och de bestämmelser i stadgan som eventuellt åberopas kan inte i sig grunda någon sådan behörighet **C-543/23** AR och **C-177/18** Baldonado Martín. Avsaknad av anknytning till någon av de situationer som avses i unionsrätten **C-457/09** Chartry (beskattnings), **C-339/10** Estov (förbud mot att överklaga planbeslut). De grundläggande rättigheter som garanteras i unionens rättsordning är tillämpliga i samtliga fall som regleras av unionsrätten, men inte i andra fall **C-617/10** Åkerberg Fransson. När unionsbestämmelserna ger medlemsstaterna möjlighet att välja mellan olika sätt att tillämpa unionsrätten är medlemsstaterna skyldiga att iakttä de allmänna principerna i unionsrätten, däribland principen om likabehandling **C-406/15** Milkova. Begreppet "tillämpning av unionsrätten" kräver att det finns en anknytning av en viss grad som är starkare än att de ämnesområden som

avses bara ligger nära varandra eller att ett ämnesområde har en indirekt inverkan på ett annat **C-206/13** Siragusa. När unionsbestämmelserna inte reglerar en viss aspekt eller ålägger medlemsstaterna någon specifik skyldighet med avseende på en viss situation, kan den nationella lagstiftning som en medlemsstat inför vad gäller denna aspekt således inte anses omfattas av stadgans tillämpningsområde **C-609/17** och **C-610/17** TSN och AKT. Nationell lagstiftning som medför att vissa domare och åklagare behandlas förmånligare än andra domare och åklagare på samma tjänstenivå vilka utför samma typ av arbete **C-301/21** Curtea de Apel Alba Iulia m.fl. Ankommer på medlemsstaterna, och bland annat på deras domstolar, att se till att de inte grundar sig på en tolkning av en sekundärrättslig bestämmelse som står i strid med de grundläggande rättigheter som skyddas genom unionens rättsordning **C-560/20** Landeshauptmann von Wien. Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och återkallande av säkerhetsgodkännande av verksamhetsställe **C-185/23** protectus.

Artikel 52. Rättigheternas och principernas räckvidd och tolkning

1. Varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i denna stadga ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

2. De rättigheter som erkänns i denna stadga för vilka bestämmelser återfinns i fördragen ska utövas på de villkor och inom de gränser som fastställs i dessa.

3. I den mån som denna stadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Denna bestämmelse hindrar inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.

4. I den mån som grundläggande rättigheter enligt medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner erkänns i denna stadga, ska rättigheterna tolkas i samstämmighet med dessa traditioner.

5. De bestämmelser i denna stadga som innehåller principer får genomföras genom lagstiftningsakter och verkställighetsakter som beslutas av unionens institutioner, organ och byråer och genom medlemsstaternas akter när de vid utövandet av sina respektive befogenheter genomför unionsrätten. De får prövas i domstol endast när det är fråga om tolkningen av sådana akter och prövningen av deras laglighet.

6. Nationell lagstiftning och praxis ska beaktas fullt ut i enlighet med vad som anges i denna stadga.

7. De förklaringar som utarbetats för att ge vägledning vid tolkningen av denna stadga ska vederbörligen beaktas av unionens och medlemsstaternas domstolar.

Ang. förklaringar avseende stadgan se EUT C 303, 14.12.2007, s. 17.

Ang. relationen mellan art. 52 och bestämmelserna i FEUF om fri rörlighet, se **C-390/12** Pflieger. Ang. förklaringarnas värde som tolkningsbidrag, se **C-129/14** PPU Spasic. Ang. begreppet "föreskriven i lag" innebär det att den rättsliga grunden för en begränsning på ett klart och precist sätt ska definiera dess omfattning se **C-245/19** och **C-246/19** État luxembourgeois (Rätt att överklaga en begäran om upplysningar i skattefrågor). Systematisk insamling av misstänkt persons biometriska och genetiska uppgifter för polisregistrering strider mot skyddet av känsliga personuppgifter **C-205/21** Ministerstvo na vatreshnite raboti (Polisregistrering av biometriska och genetiska uppgifter). Unionsrättsakter ska enligt allmänna tolkningsprinciper och så långt det är möjligt tolkas på ett sätt som inte påverkar deras giltighet och i överensstämmelse med primärätten i dess helhet, däribland bestämmelserna i stadgan **C-234/21** Défense Active des Amateurs d'Armes m.fl.

Artikel 53. Skyddsnivå

Ingen bestämmelse i denna stadga får tolkas som att den inskränker eller inkräktar på de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som inom respektive tillämpningsområde erkänns i unionsrätten, internationell rätt och de internationella konventioner i vilka unionen eller samtliga medlemsstater är parter, särskilt europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt i medlemsstaternas författningar.

EU-domstolen är inte behörig att tolka Europakonventionen och den europeiska sociala stadgan **C-543/23** AR.

Artikel 54. Förbud mot missbruk av rättigheter

Ingen bestämmelse i denna stadga får tolkas som att den medför rätt att bedriva verksamhet eller utföra handlingar som syftar till att sätta ur spel någon av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan eller att inskränka dem i större utsträckning än vad som medges i stadgan.

Anm.: Ovanstående text ersätter stadgan av den 7 december 2000 från och med dagen för Lissabonfördragets ikraftträdande.

Lag (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Prop. 1994/95:19, bet. 1994/95:KU17 och prop. 1994/95:36, bet. 1994/95:UU10.

Tillämpning

1 § I denna lag finns bestämmelser med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Införlivande av Europeiska unionens regler

2 § De fördrag och andra instrument som anges i 4 och 5 §§ samt de rättsakter, avtal och andra beslut som före Sveriges anslutning till Europeiska unionen har antagits av Europeiska gemenskaperna gäller här i landet med den verkan som följer av dessa fördrag och andra instrument. **Lag 2013:297**, med ikraftträdande 1 febr. 2015 enl. **F 2015:13**.

Principen, att lagstiftning som trätt i kraft efter det att kommunalt beslut har fattats inte påverkar laglighetsprövningen, har ansetts gälla även lagstiftning ang. EES-avtalet och Sveriges medlemskap i EU **R 1995:98** anm. även sist efter övergångsbest. till kommunallagen (2017:725).

Överlåtelse av beslutsbefogenheter

3 § Europeiska unionen eller Europeiska atomenergigemenskapen får fatta beslut som gäller här i landet i den omfattning och med den verkan som följer av de fördrag och andra instrument som anges i 4 och 5 §§.

De rättsakter, avtal och andra beslut som har antagits av Europeiska gemenskaperna efter Sveriges anslutning till Europeiska unionen ska fortsätta att gälla här i landet i den omfattning och med den verkan som följer av de fördrag och andra instrument som anges i 4 och 5 §§. **Lagar 2008:1095**, som träder i kraft den dag regeringen bestämmer [enl. **F 2009:1110** 1 dec. 2009], **2013:297** (se vid 2 §).

Fördragen m.m.

4 § De fördrag och andra instrument som avses i 2 och 3 §§ är:

1. fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen
2. fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen
3. konventionen den 13 november 1962 om ändring av fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen i syfte att göra den särskilda ordningen för associering av utomeuropeiska länder och territorier som behandlas i fjärde delen av detta fördrag tillämplig med avseende på Nederländska Antillerna
4. protokollet den 8 april 1965 om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier
5. fördraget den 22 april 1970 om ändring av vissa budgetbestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna
6. fördraget den 22 januari 1972 om Konungariket Danmarks, Irlands, Konungariket Norges och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen
7. fördraget den 10 juli 1975 om ändring av vissa bestämmelser i protokollet om Europeiska investeringsbankens stadga
8. fördraget den 22 juli 1975 om ändring av vissa finansiella bestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna
9. akten den 20 september 1976 om allmänna direkta val av företrädare i församlingen (Europaparlamentet) samt beslutet av Europeiska unionens råd av den 25 juni och den 23 september 2002 om ändring av nämnda akt
10. fördraget den 28 maj 1979 om Hellenska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen
11. fördraget den 13 mars 1984 om ändring av fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna i fråga om Grönland
12. fördraget den 12 juni 1985 om Konungariket Spaniens och Portugisiska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen
13. europeiska enhetsakten den 17 och 28 februari 1986
14. fördraget den 7 februari 1992 om Europeiska unionen
15. fördraget den 24 juni 1994 om Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen
16. Amsterdamfördraget den 2 oktober 1997 om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem, med förklaring av Sverige enligt artikel K 7.2 och K 7.3 b i fördraget om Europeiska unionen i deras lydelse enligt Amsterdamfördraget
17. Nicefördraget den 26 februari 2001 om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem
18. fördraget den 16 april 2003 om Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakiens anslutning till Europeiska unionen
19. fördraget den 25 april 2005 om Republiken Bulgariens och Rumäniens anslutning till Europeiska unionen
20. Lissabonfördraget den 13 december 2007 om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen

21. protokollet den 23 juni 2010 om ändring av protokollet om övergångsbestämmelser som är fogat till fördraget om Europeiska unionen, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen

22. Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta

23. fördraget den 9 december 2011 om Republiken Kroatians anslutning till Europeiska unionen

24. bilagor och protokoll som hör till de fördrag och andra instrument som anges i 1–23. **Lagar 2012:408**, som enl. **F 2013:206** trätt i kraft 1 maj 2013, **893**, som enl. **F 2013:534** trätt i kraft 1 juli 2013.

5 § De fördrag och andra instrument som avses i 2 och 3 §§ är även protokollet den 13 juni 2012 om det irländska folkets oro rörande Lissabonfördraget. (Införd g. **Lag 2013:297**; se vid 2 §.)

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. [1 jan. 1995 enl. **F 1994:2063**.]

1. Vid ikraftträdandet skall lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) och lagen (1972:762) om prisbestämmelser för järn- och stålmarknaden (CECA-lagen) upphöra att gälla.

2. Den upphävda lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) skall dock fortsätta att tillämpas på förhållanden som hänför sig till den tid under vilken lagen varit i kraft med de undantag som följer av

a) fördraget den 24 juni 1994 om Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen,

b) lagen (1994:1693) om övergångsbestämmelser för en period efter vissa EFTA-staters anslutning till Europeiska unionen.

De fördrag och andra instrument som anges i 4 § skall kungöras i Svensk författningssamling (SFS).

Regeringens tillkännagivande (1994:1501) av fördrag och andra instrument med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Anm.: Av de i ovan angivna lag uppräknade fördragen har i det föregående återgivits ett urval av artiklar till Fördraget om Europeiska unionen samt väsentliga delar av Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, allt i den lydelse fördragen fått genom Amsterdamfördraget (se p. 16), Nicefördraget (se p. 17), Fördraget om Tjeckiens m.fl. staters anslutning till Europeiska unionen (se p. 18), Fördraget om Bulgariens och Rumäniens anslutning till Europeiska unionen (se p. 19), Lissabonfördraget (se p. 20) samt Fördraget om Kroatians anslutning (se p. 23). Amsterdamfördraget, som finns intaget i SÖ 1999:4, har trätt i kraft 1 maj 1999. Nicefördraget, som finns intaget i SÖ 2002:12, har trätt i kraft 1 feb. 2003. Fördraget om Tjeckiens m.fl. staters anslutning till Europeiska unionen, som finns intaget i SÖ 2006:29, se även prop. 2003/04:25, har trätt i kraft 1 maj 2004. Fördraget om Bulgariens och Rumäniens anslutning till Europeiska unionen, som finns intaget i SÖ 2006:30, har trätt i kraft 1 jan. 2007. Lissabonfördraget, som finns intaget i SÖ 2009:25, har trätt i kraft 1 dec. 2009. Fördraget om Kroatians anslutning till Europeiska unionen, som finns intaget i SÖ 2013:18, har trätt i kraft 1 juli 2013.